

سیناریو

مەسىھىپەنە

خۇدايىل ئېمىھارا حافظ قاضى

سەرئەفيسەر
مۇھىت طىب

پەقىن چاپكىزىل دېرىستىلىك

الكتور سير

- ڈمارا وەشانى: (٢٥٠)
- نافى پەرتووگى: سیناريو
- نېيىسىن: محمد خەيرى
- وەركىزان ڙ فارسى و دەرهەنانا ھونەرى: مسعود خالد گولى
- بەرگ: بەيار جەمیل
- سەربەرشى چاپى: شىروان ئەحمد تەيب
- چاپا ئىكى
- تىراز: (١٠٠) دانە
- ڈمارا سپاردىنى: (١٣٨) ل سالا ٢٠٠٧
- چاپخانى خانى - دھوك

www.spirez.org
www.spirezpage.net

دار سپيرز للطباعة والتشر
دار سپيرز

سیناریو

فهکولینه ک لدۆر
مفاوده رگرتني ژ بابه تىن ئەدھبى
بۇ سیناریوئى

نفيسينا

محمد خيري

وەرگىران ژ فارسى
مسعود خالد گولى

2007

سەييم تىزىم

دبارييه بو:

قوتابييّن پشکا سينه ماي
و هر که سه کو خه باشي دکهت
بو پيش نېخستنا سينه مايا في ودلاتي

نافه روک

٩ پیشەگى
١٣ هەلبۈزارتىنابابەتى بۇ فلمىن چىرۇكى
١٧ چاھلىيىرن، ئقتباسىرن، كۆپىكىن
٢٥ فلمىن ئقتباسىرىيىن دەسپېتىكى
٣٥ بەرھەفڪىنار فلمى ژ بەرھەمىيىن ئەدەبى
٤٧ بۇچۈونىيىن دەگەل ئقتباسى و يىين دېرى وى
٥٩ گۆرانىكارىيىن كۆز ئقتباسى چىددىن
٧٧ پىيىنگاھىن ئىكەم يىين ئقتباسى
 گوھورىنىيىن چىرۇكى د فەگوهاستنى دا ژ دەزگەھەگى بۇ
٨٧ ئىكىدى
١١٧ ئقتباسىرن ژ كەليشىن سىنەمايى
١٢٩ چەوابابەتى ھندەك فلمىن نافادار ھاتە فەدىتن؟
١٤٣ كىيىز بابەت ب كىير فلامان دەھىن؟
١٦٩ ياسايىيىن ئقتباسىرنى
١٩٧ ودرگىير دچەند رىزدەكان دا
١٩٩ سوپاپاسى بۇ

λ

پیشنهاد

ئقتباس د زمانى دا ئانکو مفا ژ زانىنا هەفدو وەرگرتن. فەرھەنگا (دهخدا) ھوسا رامانا پەيقا (ئقتباس) ددەت: "ئقتباس ئانکو گرتنا ئاگرى؛ چونكى ئەف پەيقە ژىددەرە و ژ واژەيا عەربى (قېبس = گۈپىا ئاگرى) ھاتىھە وەرگرتن، و ھوسا واتايىن (رۇناھى وەرگرتن و ژ كەسەكى فيرى زانىنى بۇون) ژى ددەت، و وەك زاراو(مەصلح) ئانکو د باھەتكى دا مفا ژ ھندەك ئايەتىن قورئانى يان حەدىسان بىتە وەرگرتن بىيى كو ئاماژە ب ۋان ژىددەران بەيىتە كرن".

فەرھەنگا (معين) ژى، كو فەرھەنگەكا فارسى يا جەن باودرىي يە، سەبارەت پەيقا (ئقتباس) دېيىت: "ئقتباس ئانکو: فيرّبۇون - وەرگرتن - مفا وەرگرتن ژ كەسەكى - ھەرەوسا وەرگرتنا باھەتكى ژ پەرتوكەكى يان نامەيەكى ب دەستكاريقە. و وەك زاراو ئانکو بكارئىنانا ئايەتكى ژ قورئانى يان ئىنانا حەدىسەكى د ھۆزانى يان پەخشانى دا بىيى ئاماژە ب ژىددەرى بىتە كرن".

د زمانى ئنگلېزى دا پەيقيىن (adaptation, obtaining) ھەۋاتا و ھەۋا رامانا (ئقتباس) فارسى يە، كو د زمانى (acquiring) ئنگلېزى دا پەيقا (adaptation) پەز ژ ھەردو يېيىن دى لكارە و پەز رامانا (ئقتباس) ئى دگەھىنت.

هندهک هونهرهمند و نفیسه‌رین نیرانی سه‌درایی ڦان په یٺان، په یٺهکا دی یا بیانی ڙی بُو (ٺقتباس) ائ ب کار دئین، کو ئه و ڙی په یٺا فرونسی یا (ئاداپتاسیون adaptation)، هه رهکی دیار ڙ لای ڦینفیسی ڦه ٿه ٻه چه یٺه مینا په یٺا (ئه ده‌پتیشن adaptation) انگلیزی یه و راما نا وئی ڙی هه‌فسنگ و مینا په یٺا (ٺقتباس) فارسی یه.

(ٺقتباس) یان (ئاداپتاسیون) د سینه‌مايی دا ئانکو و درگرتنا پشکه‌کي ڙ هونه‌ران، شیوازان و بابه‌تین به‌رنیاس و سه‌رکه‌فتی د هونه‌رین دی دا، و ته‌تیفکرنا وان د چارچوچه‌کي ٺاشکرا یي نويتر دا، کو سینه‌ما بخوازت. ٺقتباس د سینه‌مايی دا گله‌ک جوړن، کول خواری ئه م دی هندهک ڙ وان دهينه پیش چافکرن:

(۱) ٺقتباس ل ده می نفیسینا فلم‌نامی یان سینتاریوی (ٺقتباس ڙ ئه‌دهبی).

(۲) ٺقتباس ڙ شیوازین زارفه‌کرنی (ٺقتباس ڙ شانووبی).

(۳) ٺقتباس ڙ شیوازین فلم گرتني و روناهی (ٺقتباس ڙ وینه‌گرتني).

(۴) ٺقتباس ڙ شیوازین رهنج کرن و خه‌ملاندندا ديمه‌نان (ٺقتباس ڙ نیگارکيشي و بیناسازی).

(۵) ٺقتباس ڙ شیوازین ده‌هینانا فلمی (ٺقتباس ڙ سینه‌مايی).

(۶) ٺقتباس د نفیسین یان ریکھستنا موسيکی دا بُو فلمی (ٺقتباس ڙ موسيکی).

هر وهکی دهیته دیتن ریکیں ٺقتباسی بُو فلمی گله‌کن و ڙبه‌رکو سینه‌ما هونه‌رهکی نويته ڙ هونه‌رین دی، لهو سینه‌مايی یا شیاں مفای ڙ هه‌می هونه‌رین دی و دربگرت و وان بیخته د خرمه‌تا خو دا؛ هه‌گه رئه م ب دریزی لسہر ڦی بابه‌تی باخھین پیدافیه ئه م چه‌ندین په‌رتوک و

نامهيان بنفيسين، لى ئهوا مه ۋىياد دىنچى پەرتوكى دا بىينىن (ئقتباس ل دەمىن نفيسينا فلمنامي يان سيناريۆيى) يە، كو ياناقدارە ب (ئقتباس بۇ فلمنامي).

فلم بىنچىرىنىڭ بىت يان دىكىيومىيىنتى، بىيىدىنى ب نفيسين و پلانەكى ھەيدە دا ل دەمىن گىرتىنا فامى ل دويىش وى پلانى بچت. ئەو تشتى كو لەزاتىيى دەدته فى كارى، ئاگەهداربۇون و بىينىنا تمامما فلمسازىيە ل ھەمبەر كارى وى، كو فەرە ئەڭ ئاگەهدارىيە ل سەر بىنياتى فلمنامە كا رېكخىستى و پىشىدم بەرھەفكىرى بەدەستە ئىنابات، و پاشى ب ھارىكاريا فى فلمنامى دىمەننىن فلمى خۇ بىرىت و ب رەنگەكى بەرئاقل و ھونەرى ۋان دىمەنان بىختە بەرلەك و لەدوپۇرا دەست ب مونتاجا وان بکەت. ب راستى پىيىدىيە بىزىن فلمنامە - ج سەرەكى (ئورۈزىنال) بىت يان ئقتباسكىرى - ھەمان پلانە يا كو فلم بىنچىرىنىڭ دەھىتە چىكىن. ھەممى فەرەنگىن سىنە مايى سەبارەت راما (فلمنامى) ھەۋەرەئىنە، كو (فلمنامە نفيسىنە كە ژ شرۇفەكىرىن گىرىدىايى دەنگ و رەنگىن فامەك، كو ئەو فلم لەدوپۇش وى نفيسىنە دەھىتە چىكىن).

ھەرچەندە فلمنامىن دىكىيومىيىنتى ل ھەمبەر فلمنامىن چىرۇكى پەتر گىنگى بىنچىرىنىڭ دەھىتە دان، لى ژېھەر كو ئامادەكىرنا بابهتى فلمى پەتر گىرىدىايى جەنلىك كارى و جەنلىق فلم گىرتىن يە، كو پەرانىيا جاران ژ دىتىنا رويدانىن كەتتەوارى (واقعى) نە، لەو فلمنامە نفيسىن كىيمەت ئقتباسى دكەت. چىتىر بىزىن؛ ئەو تشتى كو فلمى چىرۇكى ژ فلمى دىكىيومىيىنتى جودا دكەت ئەمە، كو د فلمى چىرۇكى دا چىرۇكى ھەبۈويە ھېچ ج سوچەتا فلمى نەھەئى، بەلۇ د فلمى دىكىيومىيىنتى دا ئەڭ چەندە نىنە. ھندەك تىنە بن،

نه خو ژيده‌رئ با بهتى پرانيا فلمين ديكيمىنتى رويدانىن ژيانى نه و ب
 فلم گرتنا تايىه‌تى ژ فان رويدانان ل جه و دەمەن دروست دەھىنە گۈرى.
 پا هەگەر (ئقتباس بۇ فلمنامى) د فلمىن چىرۆكى دا دروست و د شيان
 دا بت، ئەڭ با بهتە دى فان رەنگە فلمنامان ب خۆفە گرت و دى ۋەكۆلىن
 لىسەر وان ئىتە كرن. واتە هەگەر ئەم پېتاسا (سید فيلد)^(١) قەبوبىل
 بکەين دەما دېيىزت (فلمنامە چىرۆكەكە، كو ب وىنە و گۆتنى دەھىتە
 فەگىرپان)، دى پېتاسا (ئقتباس بۇ فلمنامى) ب ۋى رەنگى بت: (ئقتباس
 بۇ فلمنامى ئانکو ھەلبىزارتنا با بهتەكى يان پت بۇ فلمى ژ سەروكانييەن
 جۆراوجۆرەن ئەدەبى و دياركرنا وان ب رىكا ھىما و بنەمايىن
 سىنەمايى).

(١) سید فيلد (Syd Field)، چەوا فلمنامى بىنچىسىن، وەرگىرپان: مسعود مدنى،
 بب ١٦.

(۱)

هەلبزارتنا بابەتى بۇ فلمىن چىرۆكى

بايەت واتە ئىكەمین بەرئ بنياتى بۇ فلمى. فلم ج چىرۆكى بت يان زى دىكىومىنتى، پىنگىلە بايەتكەنەت. بايەت، هەمى چالاکىيەن گۈيدايى بەرھەفکەن و چىكىنە فلمى لدور خۇ خېرە دكەت و سەروكانيا پەيدابونا نىشانىن باش يان خرابە د سىنهمايى دا. ئەو تشتى كو سىنهمايى بايى بەقلا ئەققۇم و نەلەت ھىلائى، هەبۇونا وان چىرۆكىن سەرنجراكىش و دلخەبىنە كو ب شىۋازىن جۇراوجۇر ئەڭ چىرۆكە بۇ فلمى ھاتىنە ھەلبزارتىن، و ل پەرانىيا جاران بۇونە سەروكانيا داهىيانا بەرھەمەن بەدارىين سىنهمايى. ھەرچەندە ل سالىن شىستان ھېزمارەكە فلمسازىن ئەوروپى دۆزى سىنهمايى چىرۆكى راومىتىان و رىبازىن سىنهما چىرۆكى، كو د چافىن وان دا شىۋازىدكى كلاسىكى دهاته ھېزمارتىن، ب تشتەكى شاش ل قەلەم دان، لى ئەڭ نەرازىبۇونە بۇو ئەگەرئى پەيدابونا شۇردەشەكا تايىبەت د سىنهمايى دا ب ناڭى (سىنهمايى پېلا نوى). ئەڭ شۇردەشە ب سەرۆكتاتىيا سىنهماقانى ناڭدارى فەرەنسى (ڈان لوك گدار) و ھەفالىن وى بۇو و ئەو پشتەقانىن سىنهمايى بايى چىرۆك، دىكىومىنتى، سىياسى و رەخنەبى بۇون. سەرەرايى ۋىچەندى ج ل سالىن شىستان و ج ل سالىن لدويف دا، سىنهمايى چىرۆكى ئامادەبۇونا خۇ لسەر سىنهمايى

فهر کر و بهره‌هه مئینانا فلمی لسهر بنياتی چيرۆكان (چيرۆكىن خوددى سالۆخىن كاريگەر) بهرده‌وام و بنەجە بولۇشىندا ئەتكەن سەرنە كەفتىنا سينەمايا پېلا نوى، داخوازىيەن چىدېت ئىك ژ ئەگەرین سەرنە كەفتىنا سينەمايا پېلا نوى، داخوازىيەن بىنەرین ئاسايىي يېن سينەمايى بىت، كو پەرانىا وان بۇ مژوپلاھى دچوونە سينەمايى و هەبۈونا ۋى جۆرى ئىنەرى ژى بخۇ ھۆكارەكى لبار بولۇشىندا زېپىنەفا وى سەرمایەتى يېن كو ل فلمى (ب تايىەتى ل فلمىن چيرۆكى) دهاتە مەزاختن.

ئەفرۆكە كو پەتر ژ سەدد سالانە ژ ژىي سينەمايا چيرۆكى دبۇرت، ھىزىز ھىچ جۆركى دى ژ بلى بابەتى فلمىن چيرۆكى پەيدا نەبۈويە، كو بشىت ھەم بەرسقا داخوازىيەن بىنەرین ئاسايىي بىدەت و ھەم ل پەرانىا دەمان ب دلى بىنەرین رەوشەنبىر و بىزازە يېن سينەمايى ژى بىت، كو ئەف دەستەكا دووئى نە ژ بۇ مژوپلاھى ل فلمان مىزە دەكەن، بەلكو ئەو پەتر رىز و بەھا دەدەنە تىيگەھەين (مفہوم) پېشچاڭىرى.

سينەما ج ئالاڭەك بىت بۇ مژوپلاھى و ھونەرپەروردىي و يانزى ئالاڭەك بىت بۇ پېك گوھارتىنە تىيگەھ و بۇچۇونىن د دلى دەرھىنەران دا، بۇ ھەلبىزارتىنە بابەتىن خۇ مفای ژ شىۋاپىن جىاواز وەردەگەن. خويایە كو ئەقتباسەرن نە رىيکا ئىكەنەيە بۇ ۋەدىتىنە بابەتى، بەلكو رىيکىن دى ژى ھەنە، كو ل پەھى جۆرى سەرۆكانيي و شىۋاپىن كو د نېھىسىنە فلمنامى دا ب كار دەھىن، دېنە دو دەستەكىن ژىرى:

- ۱/ فلمنامىن سەرەكى (ئورزىنال)
- ۲/ فلمنامىن ئەقتباسەرى (ئاداپتاسىون)

ژىيەدر و سەرۆكانييەن فلمنامىن ئورزىنال پەتر نەنۋىسى بۇۋىنە و پەرانىا وان ژ ھىزرا فلمسازى يان فلمنامەنۋىسى دەركەفن، كو خوددى

خهیالین بەرفەھن ژ ئەزمۇون و بىينىن ئىيىن كەسۋىكى بۇ ژيانى و
ھندى تشتىن گۈيداپ ژيانى بن. چىتەر بىزىن چىدېت ئە و ژىددەر ئەفىن
خوارى بن.

١) بىينىن و ھزرىنا كەسۋىكى يا مەرقان و پەستگەرمىيا وان ب راستى و
ڈيرى.

٢) ئىلەام و خەونىن كو ژ خەوى يان خەيالى دەركەفن.

٣) شىوازى ژيانا كەسىن تايىبەت، كو د ھندەك جەن را دشىن
سەرنجراكىش و جەنى تى ھزرىنى بن.

٤) ئەزمۇون و بىرھاتنىن كەسۋىكى يىيىن فلماساز و فلمنامەنۋىسان.

٥) رويدانىن سەير و سەمەرە، كو بۇ مە يان كەسىن دەوروپەرىن مە
روى دەن.

پەرانيا فلمنامىن ئقتباسكى ئەون يىيىن كو بابەتى وان ژ تشتەكى يان
جەھەكى هاتىھ و درگرتەن و د چارچوقۇش شيانىن دەزگەھىن فلمى دا جىيگىر
دېن، كو تايىبەتمەندىيا وان ياشەرە سەرەكى چىتەراندنا وىنەيە ل ھەمبەر
گۇتنى يان نفيسينى د فلمى دا.

ژىددەرەن ئقتباسكىنى بۇ نفيسينا فلمنامىن چىرۇكى دەمشەنە، و
ھندەك ژ وان ئەھفيي زىرى نە:

١) ئقتباسكىن ژ ئەدەبى كەفن و نوى يىي بىيانى.

٢) ئقتباسكىن ژ ئەدەبى كەفن و نوى يىي فارسى.

(ئقتباسكىن ژ بەرھەمىن ئەدەبى كلاسيكى)

٣) ئقتباسكىن ژ شانۇنامىن ناڭدارەن بىيانى.

٤) ئقتباسكىن ژ شانۇنامىن ناڭدارەن ئىراني.

(ئقتباسكىن ژ بەرھەمىن ئەدەبى دراماتىكى(كارىگەر))

(۵) ئقتباسىرن ژ چىرۆكىن ناڤدارىن بىانى.

(۶) ئقتباسىرن ژ چىرۆكىن ناڤدارىن ئيرانى.

(ئقتباسىرن ژ ناڤه رۆكى ئەدەبى چىرۆكى)

(۷) ئقتباسىرن ژ رويدانىن گرنگىن مىّزۇويا جىهانى.

(۸) ئقتباسىرن ژ رويدانىن گرنگىن مىّزۇويا ئيرانى.

(ئقتباسىرن ژ پەرتوكىن مىّزۇوبى)

(۹) ئقتباسىرن ژ قورئانى و چىرۆكىن نەبى و وەل يان.

(ئقتباسىرن ژ ناڤه رۆكىن ئۈل)

(۱۰) ئقتباسىرن ژ چىرۆكىن خۆمالى و چىغانۇكىن كۈلانكى.

(ئقتباسىرن ژ فولكلورى)

(۱۱) ئقتباسىرن ژ رۆزىنامە و گۇفارىن حەفتىيانە و ھەيقانە.

(ئقتباسىرن ژ رۆزىنامە ۋانىيى)

(۱۲) ئقتباسىرن ژ بابەتىن فلم و فلمنامان.

(ئقتباسىرن ژ سينەمايى)

ھەزى گۆتنى يە كو ھندەك فامساز لىسەر بىنیاتى ژىرى و بىنینا خۇ يَا ھونھرى و ھندەكىن دى لىسەر بىنیاتى بۆچۈون و مفایىن بازىرگانى، بابەتى فلمىيەن خۇ ھەلبىزىرەن. ئەڭ ھەلبىزارتىنە ج خوددى سەددەم و ئەگەرېن كەسۈكى و ھونر مەندانە بن و ج خوددى مەرامىن بازىرگانى بن، چو ژىيەدرەن نىن كو بابەتى خۇ ژى وەرگەرن ژىلى ھەردەو ژىيەدرەن ناڤئىنەن (فلمنامىن سەرەتكى و فلمنامىن ئقتباسىرى).

(۲)

چاڤليّكرن، نُقتباسکرن، كُوُپيگرن

ئەرى ئقتباس ھەمان كۆپى (استنساخ)د؟ ئەرى ئقتباس چاڤلىكرنە؟
ئەرى ئقتباسا كو بۇ نفيسيينا فلمنامي دھىتە بكارئيان دشىت جۆرەكى
كارى ھونەرى بىت؟ و ھەگەر ھۆ بىت، تايىەتمەندىيا فى جۆرى ئقتباسى
چىيە؟ دەمى رومانەكى دكەينە فلم، ج ئامادەكارى پېدىشىه بىنەكرن دا
بەرھەمى كو نوى بەدەستقە دھىت ژ ئەسلى خۇ جوانتر بىت؟ گوھارتانا
شانۇنامەكى (ب پەردىن خۇ يىن چارچوۋەكرى و گرتى) بۇ فلمنامەكى
(ب دىمەننىن خۇ يىن ۋەكىرى) ژ كىژان ياسايان پەيرھوبى دكەت؟ ئەرى
زاراوىن (مصطلاح) وەرگىتىرىپىن سىنەمايى كو ھندەك رەخنەگر بۇ وان
بەرھەمىن ئەدەبى يىن بۇوینە فلم ب كار دئىنن، زاراوىن دروستن؟ يان
نىشانا جۆرەكى نەرازىبۈون و پېشىگۈھ ھافىتنى يە ل ھەمبىر بەرھەمىن
سىنەمايىن بەرھەفڪىرى ژ بەرھەمىن گرنگىن ئەدەبى؟
بۇ بەرسىدانا ۋان پرسا خراب نىنە ل ۋېرە ب تېر و تەسىل ل
ھندەك بابەتىن گرىيداىي داهىنانا ھونەرى، بەرھەمئىنانا ھونەرى و
چاڤلىكرن ل ھندەك جەھىن ھونەرى ۋەكولىن:
د پىيناسەكا سادە و بەربەلاڭ دا، ھونەر ئانكى بەرابەركىنا زانسىتى
تىيورى دگەل يى كىرىدى (عملى). ھونەرمەند هوش و ھىزرا خۇ دەدەتە كارى
دا تاشتىن ل دەوروبەريىن خۇ (تشتىن كو د سروشتى دا ھەين) بكتە

بهره‌مه‌کی جوان و مفادار و پیداگوژیتیین ههبوونا خو دهسته بهر بکهت.
(فرانسیس بیکن) ئیک ژ فهیله‌سوفین ناقدارین ئنگلیزی يه کو ل سه‌دسا
شازدئ (۱۵۶۱-۱۶۲۳) زایینى دزیا، ئهو سه‌باره‌ت فی چهندئ دېیژت: "هونه‌ر
هه‌وله‌که، کو ب ریکا وی مرؤف بزاڤی دکهت دا سروشتی ب ژيانا خوّفه
په‌ترؤمه بکهت".

هونه‌رمه‌ند گیانه‌کی دی ددهته تشتین ل دهوروبه‌رین خو و ئهو ب
خو ژی دهمی دگه‌ل وان د په‌یوه‌ندی دا بت، گیول وی گه‌شت لیدهیت. و
ئه‌قە حالت‌هکه کو تیدا جوړه‌کی ئیکبۇون و تیکله‌لبوونی د نیقېمرا (من)
و (یى دی - یى ژبلی من) دا چیدبت و ئیکگرت‌نەک د نیقېمرا
هونه‌رمه‌ندی و سروشتی دا دیار دبت.

خويایه کو تیگه‌هشتانا کولانکی و تیگه‌هشتانا هونه‌ری ژ سروشتی و
تشتین تیدا، دو تیگه‌هشتنتین ژ هەڻ جودانه، کو یا ئیکی ل سه‌رفه
سه‌رفقیا تشتان دمینت و یا دووئی هەتا کویراتیي خو دادهیلت.
نیگارکیش، ئاوازدانه‌ر و هۆزانغان هندەک هونه‌رمه‌ندن کو دهمی ل
جیهانا مرؤفایه‌تیي و په‌یوه‌ندیا دگه‌ل سروشتی میزه دکهن، هەست ب
كارتیکرنی دکهن ول ژیر فی کارتیکرنی هیزا خه‌یالا وان دکه‌فتە کاري،
خه‌یالا وان یا راستین [کو چیتە نافى وئ بکەین (خه‌یالا داهیئنر)] ب
هاریکاریا تیگه‌هشتانا هونه‌رمه‌ندی کو گریدایی دهمی بورى و نهۆیه و
هه‌روهسا حالت‌تین دهروونی و هزری یا وان تیکه‌لکیش دبن و د ئەنجام دا
هونه‌ر دھیتە گوړی.

چو جار خه‌یال تشهکی ژ نه‌بۇونی نائافرېنت، و ئافراندنا هونه‌ری ژ
ئەنجامي وان رویدانین جوړ او جوړه، کو هاتبە دیتن يان بھیستن، و
هه‌روهسا ژ بيرهاتنین که‌سوکی، جفاکى و میزه‌وویي يه، کو کار ل هزرا

هونه‌رمه‌ندی دکه‌ت. هنده‌ک جاران هونه‌رمه‌ندی ئاگه‌ه ژ فی چالاکیا
هزرا خو و هیزا خه‌یالا خو هه‌یه و هزر و زانینا خو ل وی سه‌مته دده‌ته
کاری و هنده‌ک جاران ژی بیس ئاگه‌هداریا هونه‌رمه‌ندی چالاکی د ناخی
وی دا دهینه ئه‌نجام دان و د حاله‌تیئن (ئاشوب، جذبه و الهام) يدا
بهره‌می هونه‌ری دگه‌هته ریزا ته‌کووزاتیئ (کاملانی). هرچهوا بت
هوكارین دره‌کی ژی رۆل بی د ئافراندنا بهره‌میئ هونه‌ری دا هه‌ی و
هنده‌ک ده‌ما هونه‌رمه‌ند خو دئیخته د بن کارتیکرنا ۋان هوكارین
دره‌کی و دبینت ب فی رەنگی دی بهره‌می وی بی هونه‌ری پتر گه‌هت.

خراب نینه ل فېرە زىدە بکەین، کو د هونه‌رین سەرتايى بیئن وەکى
(سەما، ئاواز، موزىك و هوزان) دا، چاڤلىكىنى رۆلەکى سەرەکى ھەبۈویه
و ئەم دشىيىن بىزىين (شانق) ژی ل سەردەمیئ دەسپىكى پەيدابۇونا خو ب
مەرمە چاڤلىكىنا كردار و رەفتارىن مەرۆفە گاش ھافىتە د مەيدانى دا، ب
رەنگەکى كو سەحرىرنا ۋان كار و كرييارىن چاڤلىكى دبوو ئەگەرئ
كەيفخۇشىا بىنەرین شانۋىي و ئەفۇزكە ژی دىتىنا هنده‌ک ژ وان شانۋىي،
کو چاڤلىكىنا رەفتارىن مەرۆفە بىتەكىن (لەپەن ئەپانتومىم)، هەر ھەمان
چىز يەھى.

(ئەرسەتو) د پەرتوكا خو (هونه‌رئ ھۆزانى) دا وەسا بۆدچەت، کو
سەروکانىيا پىشەيى گرىدىايى (ترازىيىدى، دلىرى و كومىدىي، کو ھەمان
پىشەيى گرىدىايى هونه‌رئ درامايى يە)، چاڤلىكىنە. و خو كريارا
چاڤلىكىنى بۇ پەيدابۇونا هونه‌رین دى بىئن وەکى (موزىك، نىڭاركىشى و
چىرۇكبيزى) بى ژى كارەكى فەر و پىيىتە دزانت.

ھەروەسا (ئەرسەتو) بىرا مەرۆفە دئىنتەفە، کو جوداھى د ناۋبەرا
هونه‌ران دا، ژ ئەنجامى شىوه‌يىن چاڤلىكىنى يە، و دېبىزت مەرۆفە ب

چاڤلیکرنی یې شیای ئاگەهدارى و زانابۇونا خۇ یا سەرتايى بەرفەھ بکەت. ئەو يې ل وئى باودرئى كۆ نە ب تىنچا چاڤلیکرن د بابەتىن ھونھرى دا، بەلكو د ناخى مروقى ژى دا فەشارتىيە و مروقى ھەر ژ زارۋەكىنىي دەست ب چاڤلیکرنى دەكت و ب رىيکا ۋى چاڤلیکرنى فيېرى گەلهك كار و رەفتاران دېت، كۆ مروقى د ڇيانا خۇ یا رۆزانە دا پېيوىستى پىھەيە. جوداھيا مروقى دگەل گيانەورىن دى ياد وئى چەندى دا، كۆ مروقى ژ وان پەشىانىن چاڤلیکرنى يېن ھەين، ئەفە د دەمەكى دايە كۆ ھندەك گيانەور كىيم چاڭلەندۈ دەكت و ھندەكان ژى ھەما شىانىن چاڤلیکرنى نىن.

ئقتىباسىرن بۇ فلمنامىچ چاڤلیکرن بىت يان كۆپىكىندا بەرھەمەن ئەدەبى بىت، كريارەكە كۆ نەو د سىنهمايىن دا بۇويە شىوازى كاركىنى، و د ھونھرىن دى ژى دا ژ كەفن وەرە لكار بۇويە و هيشتا ژى ياد دەھىتە بكار ئىنان. ئەم د ئەدەبىياتى دا دىدەقانىن گەلهك ئقتىباسىكرنائىن، كۆ ژ بابەتىن ئەدەبى، مىزۈووپى و ئۆلى ھاتىنە وەرگەتن و بەرھەمى كۆ ژ ۋان بابەتان پەيدا بۇوى يې بۇويە بەرھەمەكى بەھادر و نەمر د جىهاندا ھونھرى دا. ئەفان بەرھەمان ب وئى ناسناما نوى و سەربەخۇيا كۆ بەدەست خۇقە ئىنائىن، يېن شىايىن بەرھەمەن خۇ يېن دەسپېكى بېخنە ژىر كارىگەرىي و د پەرانىيا دەمان دا وەك بەرھەمەكى بىھەفتا بەرھەفيا خۇ د قادىن جودا جودا يېن د مەيدانىن جۇراوجۇرىن ھونھرى يې ئىرانى و جىهانى دا ھەين، كۆ ئەم دى ل خوارى ئامازى ب چەندەك ژ وان كەين:

- ۱) نفیسینا شانوناما (هاملیت) ژ لایی (ویلیام شکسپیر) فه لپهی رویدانه‌کا دوره‌بیلی (واقعی) ژ میژوویا وەلاتی دانیمارکی.
- ۲) نفیسینا شانوناما (ویلهلم تیل) ژ لایی (یوهان فریدریک شیله) فه لپهی میژوویا وەلاتی سویسرا و شەری ئازادیخوازیا خەلکی وئی.
- ۳) نفیسینا شانوناما (جولیوس قیسیه) ژ لایی (ویلیام شکسپیر) فه لپهی رویدانه‌کی ژ میژوویا پوتارک.
- ۴) نفیسینا شانوناما (سید) ژ لایی (پییر کورنی) فه لپهی رویدانین وەلاتی ئیسپانیا.
- ۵) نفیسینا دو بەرهەمیئن دلیریئی (حەمامى) (ئیلیاد و ئودیسه) ژ لایی هومەر(ئ) ھۆزانغانى یوناندا كەفن فه لپهی رویدانین وەلاتی یونانى ل سەردهمیئن بەرى (ھومەر(ئ).
- ۶) نفیسینا بەرھەمی ئیرانى يى ناڤدار (شاھنامە) ژ لایی ھۆزانغانى مەزنى ئیرانى (حەکیم ئەبولقاسم فردوسى) فه لپهی دیکیومیئنتین ب جى ماي ژ میژوویا كەفنا ئیرانى و فەگوھاستنا وان ژ زمانى (پەھلهۋى) بۇ زمانى (دەرى) يان فارسى يان نوى.
- ۷) رېكخستنا چىرۇڭا ناڤدارا (یوسف و زولەيخا) ژ لایی (عەبدولرەحمان جامى) فه لپهی چىرۇڭا (یوسف(ئ) يا فەگوھاستى ژ قورئانا پېرۇز.
- ۸) رېكخستنا چىرۇڭا ناڤدارا (لەيلا و مەجنون) ژ لایی (نیزامىي گەنجه‌وی) فه لپهی چىرۇڭا نفیسی د زمانى عەرەبى دا.
- ۹) نفیسینا پەرتوكا ناڤدارا (قصص الأنبياء) ژ لایی (ئەبو ئىسحاق نیشابورى) فه لپهی چىرۇڭا كەنگەن قورئانا پېرۇز.
- ۱۰) پەيدابونا شىّوازى نىگاركىشىيا ناڤدارا ئیرانى (مېنیاتور) كو ژ شىّوپىن نىگاركىشىيا كەلتۈرۈ چىنى ھاتىھ وەرگىتن.

- (۱۱) شیوازی نیگارکیشیا زنگین زیستی یی (کمال الملک) کو ژ شیوازین رنگین زیستی ل ئهوروپا هاتیه و مرگرتن.
- (۱۲) پهیکه‌رین (مایکل ئائز) ا، کو ژ شیوازین پهیکه‌راتاشیا یونانی و روما کهفن هاتیه و مرگرتن.
- (۱۳) پشکه‌ک ژ بیناسازیا سه‌ردەمی ئەخمينی و ئەشكانیان ل ئیرانی، کو ژ شیوازی بیناسازیا یونانی ل سه‌ردەمی (ھیلیتزم) هاتیه و مرگرتن.
- (۱۴) پشکه‌ک ژ بیناسازیا ئیسلامی وەکی (مزگەفت و سه‌رددەرین ئافاهین مەزن) کو ژ بیناسازیا سه‌ردەمی ساسانیان هاتیه و مرگرتن.
- (۱۵) نفیسینا هندەك ئوبپیرایین نافدارین جیهانی لپەی هندەك بەرهەمیین بەرنیاسین ئەدبی، وەکی نفیسینا ئوبپیرایا (ئیلیکترا) ژ لایی (ریچارد شتراوس) فە لپەی ترازیدیا نافدارا (سوفوکل) و نفیسینا ئوبپیرایا نافدارا (ئەتللو) ژ لایی (جوزیپ فیردى) لپەی ترازیدیا نافدارا (ولیام شکسپیر) ای هاتیه و مرگرتن.

ھەر وەک ئەف نموونەیە دەنه خوياکرن، گەلهک ژ بەرهەمیین ھونەرى يان شیوازین داهینانا ھونەرى د بیاھىن جۆراوجۆرین گریدایى [ئەدبى (ھۆزان و پەخسان)، شانۇ، نیگارکیشى، پهیکەرسازى، بیناسازى و موزىكى] دا ب رېكا ئقتباسى ھاتىنە گۆرئ و د بیاھىن زىدەتر دا ژى كارتىكىرنىن ئاشكرا د فۇرم و نافەرۇقا بەرهەمیین ھونەرى دا ب رېكا ئقتباسىرنى دەھىنە دىتن.

ئەف كارتىكىنە كىيم و زىدە د ھەمى چالاكىيەن ھونەرى دا ھەبۈونە و ھىز يىين ھەين. سينەما ژى وەك ھونەردەك - ھونەرەكى تىكەلە ژ ھونەرین نیگارکیشى، سەما، موزىك، ھۆزان، شانۇ، بیناسازى و پهیکەرسازى -

نهشیت ریکه کا جودا ژ هونه رین دی همه بت و ودک هونمراهکی نوی(جودا ژ
همی هونه رین دی) بهرده وامیی بدهته ژیی خو. لەو ئەو باهرا
کەرسەتەی کو پىدۇش ژيانا هونه رئى سينە مايى بوو ژ هەمی هونه ران ب
قەر هاتىھ وەرگرتن و ژ ئەدەبى ژى، چىرۇك كەفتە د خزمەتا سينە مايى
دا و ئىقتىبا سىرىن ژ ئەدەبى بوو ئالا قەتك بۇ ۋەدىتىنابابەتى(چىرۇكى) و
تەرتىيەكىرنا وان دگەل نىشادانا ويئە و لەپىنا سينە مايى، کو ئەڭلى كارى بۇ
خو ھندەك تايىبەتمەندى چىكىرن و ب درېئىيا پىز ژ سەد سالان ژ ژىي
سينە مايى، ئەو ژى بوو هونه رەك ژ هونه رین جىاوازىن سينە مايى.

(٣)

فلمیّن نقتباسکریین دهسپیگى

ئىكەمین كەسىن نقتباس بۇ فلمنامى دەسپىگىرىن كى بۇون و مەرەما وان ژ فى كارى ج بۇو؟ ژ سالا (١٨٩٥) ئ زايىنى، دەمى برايىن (لومير) ئاميرى (سينه ما توگراف) خۇ د سەردافەكى فە ل بازىرى پارىسى پېشچاڭ كرین هەتا سالا (١٨٩٩) ئ دەمى ئىكەمین فلمى چىرۆكى بى نقتباسكى ژ لايى دەرھىتەرى فەرنىسى (جورج مليس) فە هاتىھ چىكىن، سينه ما يى ئەزمۇننىن جۇراوجۇر و مشە ل پشت سەرى خۇ هيلان. كەسىن كو د ئىكەمین رۇزىن پەيدابۇونا سينه ما يى دا دەمى فلمەكى كورتى ئىك يان دو دەقىقەيى ددىتن، گەلهك پى كەيەخۇش بۇون، ل د ماوى پىنج سالان دا ئەڭ كەسە هاتنە گوھۇرىن و وان گىۋىنى لىنىرىپىنا فان فلمان نەما؛ چونكى ئىدى هىچ جۆرە سەرنجراكىشىھك بۇ وان د بابەتىن ئاسايى و زىدە بەربەلاقىن فلمان دا نەمابۇو.

فلمسازىن ئىكەمین سينه ما يى كو ژ چقىن جۇراوجۇرۇن وەكى (وينەگرى، شانۇ، نفىسىھرى، جادوگەرى و لىبۆكىي) هاتبۇونە د سينه ما يى دا و سينه ما وەك ئالاڭەك بۇ بەرددەواميا زىيارا خۇ دزانىن، ۋى جارى بۇ راكىشانا بىنەران نەچار بۇون خۇ پەتر ئامادە بکەن، كو ئىك ژ ۋان ئامادەكارىييان (چىرۆك) بۇو.

رەنگە ئىكەم كەس كو شىابت ل سەر بنياتى چىرۆكەكى (چىرۆكەكا كورت يا ئقتباسكى) فلمەكى بەرھەم بىنت (جورج مليس) بىت. وى ل سالا (١٨٩٩) ئى زايىنى دەست ب بەرھەفچىن فلمەكى كى ب نافى (سەرھاتيا دريفوسى) كو بابەتى وى ژ رۆزئامىن هينگى يىن پاريسى وەرگرتبوو و (سەرھاتيا دريفوسى) چىرۆكە ئەفسەرەكى ناڤدارى ئارتىشىا فەنسا كو ب سىخورىي (جاسوسى) هاتبۇو تاوانباركىن ۋەدىگىپا و ئەف چىرۆكە كربۇو فلمەكى پازدە دەقىقەيى.

خەلکى گەلەك ب گەرمى پېشوازى يا قى فلمى كر و ئەف چەندە بۇو ئەگەر ئىنلىكىن دى ژى بۇ بەرھەفچىن فلمىن چىرۆكى يىن خۇ، بابەتىن ناڤدار ھەلبىزىرن.

ئەو تشتى كو د قى نافى دا بۇ فلمسازىن سينەمايى يىن هينگى بايەخ ھەمە، ھەلبىزارتىن چىرۆكىن ل بار(مناسب) بۇ بەرھەفچىن فلمىن سەركەفتى بۇو، كو گىولۇ ژ دەستچووپى بىنەرىن ئىكەمەمین سينەمايى لى زۇراندەفە و بۇو ئەگەر ئىكىنلىكىندا وان يادوبارە بۇ سينەمايى. ھەرودەكى شانۇيى ل چەرخى نۆزىدى پەرانىا بابەتىن خۇ ژ رىكَا ئەدەبى وەردەگرتىن، سينەما ژى پېيوىستى ب ھەولەك ژ قى رەنگى ھەبۇو و فەر بۇو بابەتىن جۇراوجۇر ژ ژىددەرىن بەرفەھىن ئەدەبى وەرگرت.

ئەفيينا مرۇقى بۇ چىرۆكبىزىي و گىولۇ بەرفەھ بۇ بەيىستىن وان چىرۆك و سەرھاتىيەن جۇراوجۇر، چىدېت گرنگەتىن ھۆكار بىت كو فلمسازىن ئىكەمەمین سينەمايى بۇ ھەلبىزارتىن بابەتى، پاشتا خۇ ب چىرۆكىن ناڤدار و ب تايىبەتى چىرۆكىن ئەدەبى گەرم بىكەن.

(ملىس) و فلمسازىن دى يىن ئىكەمەمین سينەمايى ب دروستى زانىبۇون كو ئقتباس گرنگەتىن ئالافە بۇ ھەلبىزارتىن بابەتى و ئەدەب ژى

باشترين ژيڏهر بُوو بُو ئقتباسكرني. و هسا دياره کو چيرڙکين فههاندي و په خشانکي ييڻن جيئانى د ئيٽکەم رُوڙيڻن په يدايوونا سينه مايى دا دروست و هکي نوکه، مەزنڌين سهروڪانيا ئيلامى بُوو بُو فلم سازىن کو ڙنوى دهاتهنه د قادا سينه مايى دا. ناڤداري و هيٽاتيا ڦان جوڙه چيرڙکين ئهدهبى و باشيا چيٽکرنى و پيشكىشكري گريٽايى ب وانقه، بخو هؤکارين بنجه بُوون بُو فرٽتنا وان فلمىن کو ب رىٽا ئقتباسى هاتينه چيٽکرن و ئهڻي دشيا بُو بگه رئيٽختنا پيشه يي سينه مايى و هه رو هسا بُو فه گه راندنا خه لکي بُو هولىٽن نوى ئاڻاڪرييٽن سينه مايى، رُوله کي دهستنيشانکري بگيرپ.

(مليس) اى پشتى چيٽکرنا فلم (سهرهاتيا دريفوسى) دهست دا چيٽکرنا چهند فلم هکين دى ههر ب رىٽا ئقتباسى ڙ بهره همین ئهدهبى ييڻن وي سه ردهمى كر. وي ل سالا (١٩٠٠) ئ زايىنى فلم (سندريلا) چيٽکر کو ڙ چيرڙکه کا ناڤدارا لدور په ريبيان هاتبورو و مرگرتون. ل سالا (١٩٠١) اى دهريٽنانا (سه فهربو بُو بانى هېيڻ) كر، کو فلم هکي کارتونى يى كوميٽدى بُوو و ڙ چيرڙکه کا زانستي يا (زول ڦيرن) اى هاتبورو ئقتباسكرن. دو سالا پشتى هيٽنگى، (مليس) اى هندهك فلمىن دى، و هکي (سه فهربين گاليقىرى، روبيٽسون كروزوئى و نفريينا فاوست) اى چيٽکرن، کو ههر ئيٽ ڙ فانه ڙي ڙ بهره همه کي ئهدهبى هاتبورو ئقتباسكرن و سهرهاري خه يال د چيرڙکي دا، باوهريما كوييرا (مليس) اى دهرباره بابه تىن دلخوشکه ر نيشان ددا. بهره همه ئيانانا ڦان جوڙه فلمان بُوو ئه گهري هندى کو ديسان سينه ما وان بىنه رين خو بکيشته ب نك خو ڦه ئه وين پيشت ڙي رهفين و ب خيراء بابه تى چيرڙکي په يوهندىا وان ب سينه مايى موکومت ليهات.

هەفەدم دگەل چالاکىيەن سينەمايى يېن (ملىيس) ل فرەنسا، هەولىئىن دىتەر ژى ل وەلاتىن ئىنگلەز، ئيتاليا و ئەمرىكا دهاتنە دان بۇ ھەلبىزارتىنابابەتى ژ زىدەرىن جۇراوجۇر و ھەروەسا ب رىكَا ئقتباسىرىنى ژ بەرھەمەمین ئەدەبى، كو ل ۋىرە ئەم دى ئامازى كەينە ھندەك ژ وان ھەولدىانان.

ل ئىنگلەز فلمسازىيەن وان دەست دانە بەرھەمئىيانا فلمان، كو چىرۆكىن وان ژ بابەتىن گونەھبارى و پولىسى يېن رۆزانە دهاتنە ئقتباسىرىن و زىدەرىن سەرەكى يېن ۋان بابەتان، راپورتىن بەلاقبۇوى د رۆزىنامىن وى دەمى دا بۇون. لدويفچۇون و ژى رەفيينا ۋان رەنگە فلمان و ھەلچۈونىن فەشارتى د پشت ۋان رەنگە سەرەتاتىان را، ھۆكارەكى گەلەك ب ھىز بۇو بۇ ۋافىراندىن دىمەننىن دلهەزىن و پې بزاڤ. فلمىن وەك: (دزى بىگرن، رېڭرى يَا دلىرانە د رۆزا رۇناھى دا و تالانا دلىجان پىستى) ھندەك نموونەنە ژ ۋان رەنگە فلمان، كو ئەڭ فلمە بۇونە نموونە د دەستىن فلمسازان دا بۇ چىكىرنا ھندەك فلمىن دىت.

ل ئيتاليا ھەولا فلمسازان پىر ب پشتگەرمىيا بەرھەمئىيانا فلمان بۇو ب رىكَا ئقتباسىرىنى ژ نېمىسینىن مىزۇوپىي و خولقاندىن بىاۋەكى مەزن و بەرفرەھ لىسر پەردا سينەمايى.

ل سالا (١٩٨٠) ئى زايىنى دو فلم و د ئىك دەمدا ھاتنە سەر پەردەن سينەمايى كو ژ شانۇنما (ھاملىت) يَا شانۇنۋىسى ناۋىدار (ويليام شکسپير) ئەتابۇونە ئقتباسىرىن. ھەر ل فى سالى ژ بلى ۋان ھەردو فلمان، فلمەكى دى ل وەلاتى ئيتاليا ھاتە بەرھەمئىيان كو ژ رۆمانا ناۋىدارا (كىنت مونت كريستو) يَا (ئاكساندر دۆمایى باب) ھاتبو ئقتباسىرىن و فى فلمى دىمەننىن پېر ھەيپەتىن مىزۇوپىي ل سينەمايى پېشکىش دىرىن.

ل سالا (۱۹۱۰) ئى ژى فلمەكى دى ب ناڤى (هاملېت) ھەر ل ئىتاليا ھاتە چىكىن، كو سىيەمین ئقتباسا سينەمايى يا فلمسازىن ئيتالى بwoo ژ فى شانۇناما ناڭدار. بەرھەمئىنانا ۋان رەنگە فلامان ژ ناف باپەتىن مېزۇوبى پېدەپ (دىكۈرىن پې خەرج و لەشكەرەكى بوش) ھەبۇو و ئۆپپارايا پېشکەفتىا وي دەمى يا ئىتاليا، مفاوەرگرتەن ژ ۋان پېدەفياتىان، بۇ وان ب ساناهىت كربۇو.

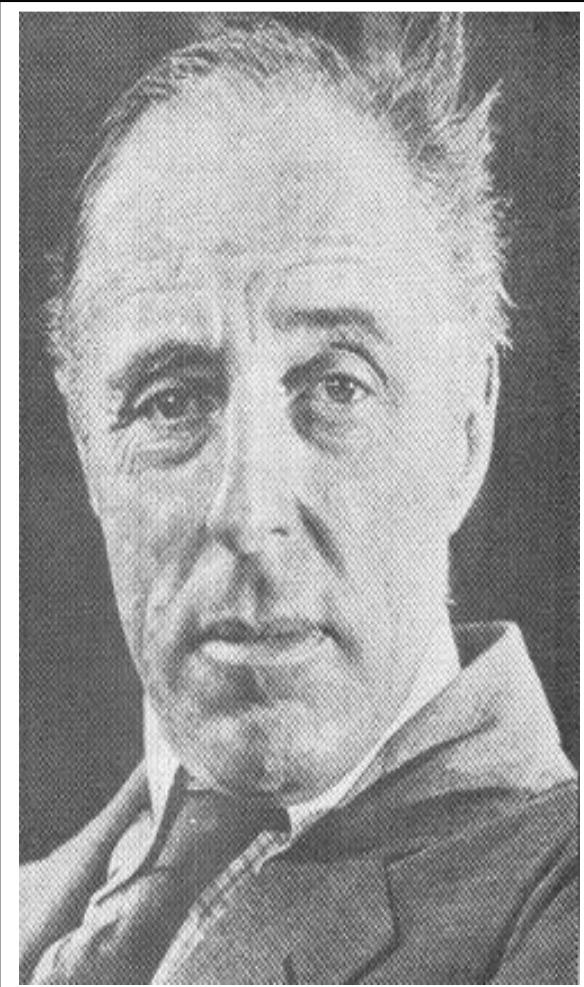
ل سالا (۱۹۱۲) ئى فلمسازىن ئيتالى فلمى (دى كىيفى چى؟) يان (ھەوهەسىن ئىمپراتورى) لپەي ئقتباسىرنا رۇمانا ناڭدارا (ھنريك سينكويچ) ئى چىكىن، كو ب گەرمى پېشوازى لى ھاتەكىن. فلمەكى دى يى مەزن كو سينەمايا ھىنگى يا ئىتاليا بەرھەم ئىنای، فلمى (كابىر يا) بwoo ژ دەرھەنانا (جوۋانى پاستونى) كو ل سالا (۱۹۱۳) ھاتبوو چىكىن و ژ ن菲س سينا (گابرييلى د ئانونزىو) ھاتبوو ئقتباسىرن. ئەڭ فلمە كو ژ فلمى (دى كىيفە چى؟) مەزنتر بۇو، كارتىكىرنا مەزن ل سينەمايا وەلاتىن دى و ب تايەتى ل كارى فلمسازىن مەزنىن وەكى (دىيېيد وارك گريفيث) كر.

(دىيېيد وارك گريفيث) كو كارى خۇ ب زارقەكىنى د سينەمايى دا دەسپېكىرۇو، ل سالا (۱۹۰۸) ئى دەست دا بەرھەمئىنانا فلامان ب رىكا ژىدەرىن حۆراوجۆرىن ئەدەبى. فياندا بەرھەمىن ئەدەبى كو تىكەلى خوينا (گريفيث) ئى ببۇو، بۇو ئەگەر ئەندى كو ئەم و ل سالا (۱۹۰۸) ئى فلمى (بۇ خاترا ئەفينا ب زىرى) ژ چىرۇكا (پرتهكا گۇشتى) يا (جەك لەندەن) ئى بەرھەم بىنت و پاشى دەرھەنانا فلمى (پشتى چەندىن سالان) ژ پەرتوكا (ئەنۇخ ئاردن) يا ن菲سەر (تنسىون) ئى كر.

گرنگىا كارى (گريفيث) ئى نە د ۋى فلمى ب تىن دايە، بەلكو د دەرھەنانا چەندىن فلمىن مەزن و پې مەزاختن دايە، كو ئىكەمېنى وان ل

سالا (۱۹۱۳) ئ ب ناڤىٰ (جودىت خەلکى بەيتولله حمى) ژ (پەرتوكا پېرۇز) ئقتباس كر و د چوار خەلکان دا بەرھەم ئينا و ئەفە بەرسەك بۇو كو (گريفيث) ددا فلمى (دى كىفە چى؟) يى ئيتال. ئەف فلمە ل دەزگەھىن (بيوگراف) هاتبۇو بەرھەمئيان و ژېرىكۆ زىدە پارە لى هاتبۇو مەزاختن، ۋى دەزگەھى هەۋكاريا خۇ دەگەل (گريفيث) بىرى.

پشتى ژىڭەقەتىانا (گريفيث) و دەزگەھى ناڤىرى، ئەوي ھزر د بەرھەمئيانا فلمەكى دا كر سەبارەت شەپىن ناڤخۇبى يىن ئەمرىكا و پشتا خۇ ب چىرۇكا (توماس دىكىسون) گەرم كر و ژ ھندەك وينه و نامە و بەلگەنامەيىن ژ شەپى ب جى ماین، پىنگاشا دەستتىپىكى ھافىت بۇ بەرھەۋىرنا ناڤدارلىرىن فلمى خۇ. ئەنجامى ۋى ھەولى فلمەك بۇو ب ناڤى (زدایكۈونا مللەتكى) كو ئەف فلمە ل سالا (۱۹۱۵) ئ هاتە پېشکىش كرن و مفایەكى زىدە يى دراڤى گەھاندە بەرھەمەنەرین فلمى. ئەف فلمە سەرەرابى سەركەفتىنا خۇ يا بازىرگانى، بۇو ئەگەرى نەرازىبۇونا دەستەكىن زىدە يىن خەلکى ل دىزى وان بۇچۇونىن نەزادەپەرسى كو د ۋى فلمى دا هاتبۇونە بەرچاڭىرن. ئەف دەستەكە ل دىزى (گريفيث) راوهستيان و گۇتن (گريفيث) گەلەك درەو يى بدويف مىزۈوبىي ۋەنائىن. (توندرەوى) فلمى دى يى (گريفيث) بۇو، كو مەرەما وى ژ چىكىرنا ۋى فلمى نىشادانا پاكىا بۇچۇونىن خۇ بۇو ل ھەمبەر ئارىشىن سىاسى و مەرقۇيەتى و وى دېپىا ب رېكاكىا ۋى فلمى بەرسەقا نەرازىبۇونىن وى خەلکى بىدەت يىن كو فلمى وى (ز دايىكۈونا مللەتكى) ب كرىتى ل قەلەم دايىن. بابەتى فلمى (توندرەو) چوار چىرۇكىن ژ ھەۋ جىباواز بۇون، كو ئەو ژى ئەفە بۇون: (ویرانبۇونا بازىرە بابل، خاچدانان مەسىحى، كوشتارا پروتستانىن فەنسا ل چەرخى شازدى و پۇيچىرنا خۇنىشاندانا

د. و. گریفیث، فلمسازی کو ب ژیری یا خو گلهک ژ بابهتین
سەرنجراکیشین ئەمەبى و چىرۇكئىسىنى ئىخستنە د خزمەتا
سینەمايى دا

کارگه‌ران د بزاویین کارگه‌رین چه رخن نوی دا). (گریفیت) ای ب ریکا ڤان چوار بابه‌تان، پرسا شه‌ر و دژواری و توندره‌ویا مرؤفان پیشچاڭ دکر. هەر چەندە ۋى فامى نوياتىھك تىدا ھەبوو، لى پېشوازىھكا گەلەك باش نەبۇو و ژ لايى دراڻى ۋە زيان دىت. چىدېت (ز دايىکبۇونا مللەتەكى) كارتىكىرنەكا نەرىئىنى ھىلابۇو د ھزرا خەلکى دا، لەو زوى ب زوى بىنەران حەز ل ھندى نەبۇون كول فلمەكى دى يى (گریفیت) اى مىزە بکەن. سەرەرایى ۋى چەندى، فلمى (توندره‌و) ژ بەر ھندەك بۆچۈونىن دىزى شەرپى و ھەفخەمى دگەل دەستەكىن کارگەران، كەتە بەر ھېرشا سەرمایيەدارىن وەلاتى ئەمریكا و پېشکىشكىرنا ۋى فلمى ل گەلەك بازىرپىن ئەمریكا ھاتە قەددەغەكىن. كارتىكىرنا ڤان رەنگە سەرەددەرىيابان، فلم توشى شکاندىن كر و بەرھەمھىئەرین فلمى ئىيىدى باودرى ب كارى فلمسازى يا (گریفیت) اى نەمان و پاشى ڙى چاڻدىرى و مايتىكىرنەكا ب ھىز ئىخستەن سەر کارپىن (گریفیت) اى. چىدېت بەرچاڻىكىرنا چوار چىرۆكان د ئىيىك فلم دا و نەبۇونا بىر و باودر و كار و كريارەك ئىيىگىرتى ب درېئى يا فلمى و ژ بابەتەكى بازدان بۇ بابەتەكى دىت، ھۆكاريەكى دىت بت بۇ سەرنەكەفتنا فلمى (توندره‌و)، كو چىرۆك و فلمنامە ھەردو يىين (گریفیت) اى ب خۇ بۇون.

فلمسازىيەن دى كو ھەفەدم دگەل (گریفیت) اى يان پشتى وي ھاتىنە د قادا سىنهمايى دا، ھەر ئىيىكى شىيوازەك ل سەر شىيوازىن بەرنىاسىيەن سىنەمايى زىدە كرن و بەرھەمئىنانا فلمى ب مفاودەرگەتن ژ بەرھەمئىن ئەددەبى بۇ ئالاھەك بۇ بەرھەمھىئەرپىن فلمىيەن بازىرگانى، دا ب ۋى رېكى بشىئىن رېكى ل وان زيانان بگەن يىين كو دېنە ئەگەرى سەرنەكەفتنا ئابورى و ھونەرى.

دېمەنەك ڙ ٺلمن (ڙ دايکبوونا مللەتھکي) يئ (د. و. گريفيپ) اي کو
لسمر ٺاڻاهين چيروکا (توماس ديسون) اي هاتبورو چيڪرن

(٤)

بەرھەمین ژ بەرھەمین ئەدەبى

ژ ۋان ژىيەرىن جۇراوجۇرىن كۆ نېيسىر و فلمساز بۇ ئقتىباسلىنى و ب مەرھەما نېيسىنا فلمىنامان مفای ژى دېين، چىدېت بەرھەمین ئەدەبى يىن چىرۆكى كۆ ھەمى رەنگىن چىرۆكىن دىريز و كورت، چىرۆكىن ھەلبەستكى و ھەروھسا چىرۆكىن گۈيدايى شانۇناما بخۇقە دىرىت، باشتىن ژىيەر بن. ھەمى بەرھەمین ژ فى رەنگى پىرانيا جاران ھەمى كەرسىتىن چىرۆكەكا باش يا سىنهمايى يىن ھەين، وەكى: دەسپىك، دانەنیاسىنا كەسايەتىان، پىشىھەچۈونا رويدانان، دانوستاندىن و ئەنجام.

نېزكى سەد سالانە كۆ گەلهك فلمسازىن ناڭدارىن جىهانى بەرھەمەنە فلمى لىسەر بىناتى ئقتىباسلىنى ژ بەرھەمین ئەدەبى يا لېھر چاڭ وەرگرتى و ب فى رېكى يىن شىايىن فلمىن ھەزى بەرھەم بىين. ئەگەر ئەم بەرھەمەنەنانا فلمان ژ بەرھەمین ئەدەبى، وەك شىۋاھەكى ناسراو بۇ بەرھەمەنەنانا فلمى ل وەلاتىن فلمسازىن جىهانى بېمېرىن، ئەمەر گۈنگەتىن ئارمانجا فلمسازان بۇ بەرھەمەنەنانا فلمى ژ بەرھەمین ئەدەبى چىيە؟ ئەرى ئەرى پەر مفا ژ كىيىچ جۇرى بەرھەمى ئەدەبى دەھىتە وەرگرتىن بۇ چىكىن فلمى؟

ب باودىيەكا زىيەدە پېيىدفيە د قۇناغا ئىكى دا لېزقىرينا فلمساز و بەرھەمەنەرین سىنهمايى بۇ چىكىن فلمى ژ بەرھەمین ئەدەبى،

فه گهريينينه كيمى يا بابهتا و هزارى يا هزرى بۇ ئامادهكرنا فلمى
چيرۆكى.

ھبۇنا چيرۆكىن جۇراوجۇر د مەيدانا ئەدەبى دا رىكى بۇ فلمسازى
خوش دكەت كو بابهتى خۇز ناڭ كۆمەكا بابهتىن لابەلايىن ئەدەبى
بەھلېزىرىت و ئەھۋى وەك فلمەك بۇ بىنەرىن خۇ فەگىرتهقە.

سەھرایى فى چەندى ل پېرانيا دەمان بەرھەفکرنا فلمى لسەر بنياتى
پەرتوكەكا ناڭدار، ئەنجامى پىشىنىيەكا ب حساب و معاملەتكا ژيرانەيە،
كۆ لسەر بنياتى وي، فلمساز يان بەرھەمھىتەر دەست دەنە ھەلبۈزارتى
بابەتكى بىزارد و سەركەفتىي ئەدەبى و فلمى خۇ لسەر فى بنياتى ئامادە
دكەت. واتە ھەگەر پەرتوكەكى سەركەفتەن ب دەستخۇفە ئىنى،
بەرھەمھىتەرى فلمى دى ھەول دەت فلمى لسەر بنياتى ئىتاباسى ز وي
پەرتوكى بەرھەۋ بکەت و فلمى بەرھەۋبۇى ب پشتاست بۇون ژ
سەركەفتەن وي دكەفتە د بازارى سىنهمايى دا.

د پىشەپا سىنهمايى دا ئالىي ئابورىنى بەرھەفکرن و چىكىرنا فلمەكى
ز گرنگتىن پرسانە و پىدىقىيە لسەرىلىستا گىرىدای ب فلمەكى بىتە
دانان. پېرانيا جاران خۇ ھىللان ب هيقيا بەرھەمەكى ئەدەبىن جەھى
باودرىي فە، كو پىشتر د بازارى دا سەركەفتەن ب دەستخۇفە ئىتابات و ژ
لايى خواندەغانان فە ب گەرمى ھاتبىتە پىشوازىكىرن، ھەر ل سەرى رۆزى
جۇرە پشتاستىيەكا دارايى و دەمانا(گەنەتى) فرۇتنى دەدەتە فلمى، كو
رەنگە ئەۋ پشتاستىيە د بەرھەمئىنانا فلمەكى دى دا نەبەت، كو چىرۆكە
وى پىشتر نەھاتبىتە دەستقەدان(خواندن). ب گۇتنەكا دى؛ بەرھەمئىنانا
فلەكى ژ چىرۆكەكا نەنافدار، جۇرەكى مەترسىي دەھىتە ھەزمارتىن، كو
ئەۋ پرسە دشىت بىتە ئەگەرى سەرسوورمان و تورەبۇونى ل نك

به رهمهتیه‌ری و بُو جارین داهاتی ریژه‌یا بویریا وی ل هه‌مبه‌ر ڦان
جوړه چیرڙکان دابه‌زت.

ز رهخه کی دیقه به رهه مئینانا فلمه کی لسهر بنیاتی به رهه مه کی
ئه ده بی (رومان، چیرۆکا کورت و شانونامی) ریکی ددمته فلمسازی کو
دهست ب چیکرنا فلمه کی بکهت لسهر بنیاتی چیرۆکه کا دهستنیشانکری،
کو ئافاهی و نافه رۆک و تیگه هه کا باش هه بت، کو چو پی نه قیت ئەف
فلمه ب پشتە فانیا خۆ یا ئه ده بی دى خوددی سەر بە خۆبى و ئیکەتیا
ئافاهیه کی چیز و باشت بت. و فلمساز پرانیا شیانیین خۆ بۆ ھەلبزارتنا
با بهتى نادهته کار، بەلکو دى وان شیانان ل سەمتا خويا کرنا چیرۆکی ز
زمانه کی ئه ده بی بۇ زمانه کی سینه مای (کو تاييەتمەندى و ئاوازەكى
شەرقە كرنا تاييەت ب خۆ پا ھەي) دەمته كاري.

پا پرسا کیماسیا بابه‌تی بُو بهره‌هه‌مئینانا فلمی و لبه‌رچاڭ و درگرتنا ئابوروی د کارى سینه‌مايى دا، دو ھۆکارىن گرنگ و دەستىشانكىنه، كو دېنە ئەگەری ھندى فلمساز بُو بهره‌هه‌فکرنا فلمىن خۇ بەری خۇ بەنە بەرھەمەن ئەدەبى.

سهرهاري ڦانه، ئه م د چه رخه کي دا دڙين، کو گه شه کرنا زانستي د
نافبهرا ته خين جودا - جوداين جهاکي دا ل چاڻ چه رخين بوري پٽه و ڙ
به ر زيدبورو نا ده سته کين په رتوکخوين و هروهسا په روهه ده کرنا خودان
شيانين نوي، حهزا مرؤڻي بُو نشيسيئني و ب تاييهٽي نشيسيينا چيرڻوكى
گه لهك يا به رفرده بورو و ل ڦان ده هکين دويماهيئي گه لهك چيرڻوك، ب
ريکا روزنامه ڦاني د روزنامه و حفتيانame یان دا، یان ودک په رتوکين
حورا وجور ڪه تينه د خزمه تا خوانده ڦانان دا.

تاییه‌تمهندیا به رچاڤا ڦان چیرۆکان، ئالیٽ وان یٽ نهقلکی یه، کو ئاھاھی ڙناڤدا یٽ پرانیا ڦان نفیسینان په یرهویبا هه می یاسایین چیرۆکنفیسی دکهن، و دشین ب ساناهی - به روڤازی بهره‌همیں ئه‌دھبی یٽن (سترانکی و هوزانکی). بکه‌ینه فلم، کو هه‌لبهت ئه‌فه ڙ خسله‌تین به رچاڤین ئه‌دھبی نه‌قلکی (چیرۆک و شانو) یٽ، و هیزانه ببنه فلم و ئه‌فه ره‌نگی بهره‌همیں ئه‌دھبی هه‌فچه‌رخ ل وہلاتین جودا جودایین جیهانی بھر ب زیده‌بوونی ڦنه‌نه.

يا دياره کو ئه‌دھب و سينه‌ما دو زمانیں به رچافن، کو ئیٽ (نفیسین) ه و یا دی (وینه) یه، و هه روہسا خویا یه ڙی، کو ئه م یٽ د چه‌رخه کی دا دزین هه می که س حه‌ز دکهن د کیم‌تین ددم دا پترین پیزانینان و دربگرن و فیر ببن، د دھم‌کی هوسا دا، فلم کو ڙ بهره‌مکی ئه‌دھبی هاتیه چیکرن، ره‌نگه ڦی ئارمانجا مرؤؑی ب جه بینت، واته (د دھم‌کی کیم دا مرؤؑ دخوینت و دبینت و تی دگه‌هت و مقای ڙی و دردگرت).

ڙ لایه‌کی دیقه زمانی سینه‌ما یٽ زمانه‌کی به رفه و جیهانی یه و ئالیکاریا مرؤؑی دکھت کو په یوندی ب هه‌فدو بکهن، ڦیجا حه‌ز کهی بلا ئه‌فه مرؤؑه ڙ کیز مللہتی بن یان خودانیں کیزان که‌لتوری بن یان ل کیز دھمی و ل کیقه بن. لپهی دھم‌رین جو گرافیا یی زمانی دھم‌رکی ڙ یا دی جیاوازه، واته زمانی په رتوکه‌کی ڙی ڙ یٽ دی جیاوازه و ژبوبی کو مرؤؑ په رتوکیں هه می دھم‌ران بخوینت پیدھیه شاره‌زا یی زمان و ریزمانا هه می دھم‌ر و هه می وہلاتان بت، و ئه چه‌نده ڙی بُو کھسی دھست نادهت، لی سینه‌ما ل فیر ل هه‌وارا مرؤؑی دھیت و ڦی شیانی بُو مرؤؑ دھسته‌بھر دکھت و هاریکاریا مرؤؑی دکھت، کو باری خُ یٽ که‌لتوری

بگههینته خلهکی ل سهرانسهری جيھانی و پهيوهندىيان دگەل وان خورت بکەت.

شاعر و سينهماكارى نافدارى ئيتال (پيير پائولو بازولينى) كو بھرى چەند سالان هاتە كوشتن، سەردايى بەراوردكىرنا سينهمايى دگەل ئەدھبى، ئەگەرييەن هندى كو كا بۇچى فلمساز بۇ فلامىيەن خۇز بەرھەمەيىن ئەدھبى ئقتباسى دكەن، دېبىزت:

"ب باوهريما من سينهما ھونھەركە كو دكەفتە پشت ئەدھبى را. لى ئەو تشتى كو ئەدھب ۋ بەر ئىخستى، ھەبۇونا ھزرىيەن خورى(خالص) و پاقىن، كو ئەف ھزرە د ئەدھبى دا دەمشەنە، لى د سينهمايى دا كىيم ۋ بەر چاڭ دكەفن. ھينگى سينهما دى شىت د بەر ئەدھبى را بکەت كو فلم لىسر بنياتى تىگەھشتىن و بىرتىزى و ھەستا بالا يا فلمسازان بىتە چىكىن؛ چونكى ئەو بەرھەم د سينهمايى دا خوددى بها و لىنىرىنى يە كو لىسر شەنگىستى ھزر و بىران ھاتبىتە چىكىن. ل سەرددەمىن (نيو رىاليزم) ئەمە پشكەك ڙ بەرھەمەيىن سينهمايى دىتن لىسر بنياتەكى ھزرى ھاتبۇونە ئافاکىرن، و ۋان بەرھەمان بارودۇخىن وى دەمى يى جڭاڭى پىش چاڭ دكەر، ئەقە د دەمەكى دايە كو (ئەدھب)ى ب كىيماسى دەھ سالان پشتى ھينگى و ب ئارىشە و دژوارىيەكا زىدە، شىا چەند نموونەيەكىن كىيم ڙ وان بارودۇخان بەرچاڭ بکەت.

قى ئەقە سينهمايا خورى(خالص) لدويف بۇچۇونا سينهمايا (فلينى) يە. ئەو بۇ من ھۆزانقانەكى مەزن و راستىنە، لى ھەتا وېرى كو گرىيادايى ھزر و بىران بت.. پېيدا فيە بېيژم ئەھۋى ئەقە ل نك نەبۇون و ئەگەر ئى ڙى يى ديارە؛ دەرھىنەرەكى سينهمايى چىكەر ئەرھەمەكى يە كو ئەف بەرھەمە ڙ لايى بەرھەفكىن و سىستەمى چىبۇونى ۋە ل

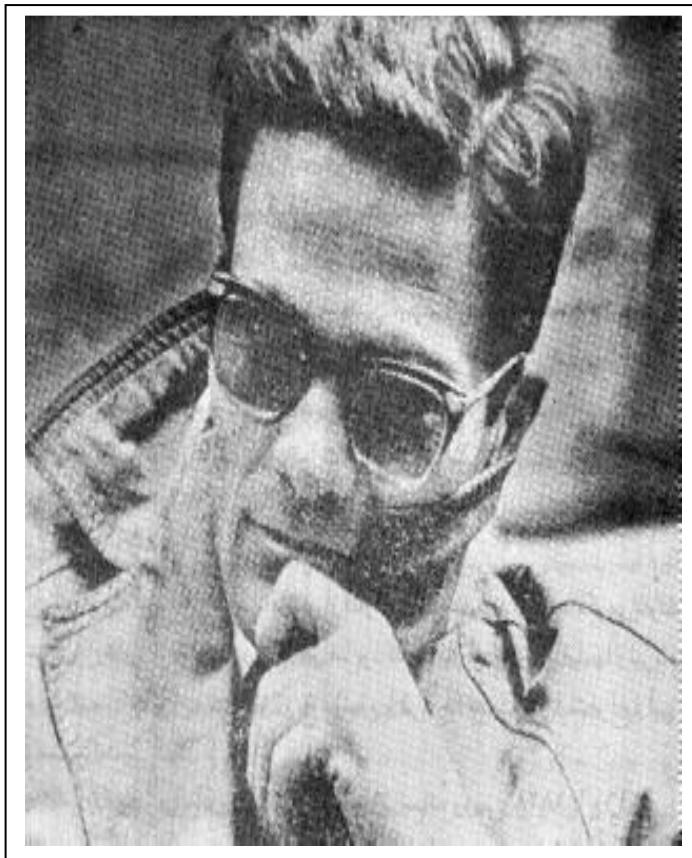
سەمتا وىنەي و بىي بەرھەمى ئەدەبى چىدېت. فلمساز ھندەك مەۋەن
کو ل پەراوىزا كەلتۈرى دژىن، ھزر و ھىزى بىرگەنلى ب تىنى ژ رە و
ريشالىن سەرەك يىن كەلتۈرى دەردەكەن، لى ل پەراوىزا كەلتۈرى ب تىنى
تىيگەھشتىنا بسىرفة - سەرفە و بى گرۇف(دليل) يا ھەي و ئەڭ تىيگەھشتىنە
مەۋەن قان رادىكىيىتە فەدىتنا تاشتىن ھويىر و بچوپىك، نەكۆ ھزرىن خورپى و
پاك و رەسەن.

لەو پىيدەفييە دەرھىنەر ۋان تىيگەھشتىنەن خۇ يىن بسىرفة - سەرفە و
بى گرۇف كۆ ئىكەن سەرمایيەيى وانە، تىيگەلى ھۆزان و ھزرىن رەسەنەن
ھونەرى بىھەن، و لىسر بىناتى فى تىيگەلىي، سەرمایيەيى خۇ يى ھزرى و
ھونەرى بىيغىنە د خزمەتا سىنەمايى دا".

بى ئەگەر نىنە ل فيئە ئاماڻى بىھىنە ھندەك فلمان كۆ لىسر بىناتى
ئقتباسىرن ژ شانو و چىرۇكىن ناڤدارىن ئەدەبى ھاتىنە چىكىن.
بەراوردىكىرنا ۋان فلمان دىگەل دەقى بەرھەمى ئەدەبىي وان دشىت چەند
خالەكان سەبارەت شىوازى ئقتباسىرنى ژ بەرھەمى ئەدەبى بۇ
حەۋىكەران روھن كەت.

پىيدەفييەن ئەنەن كۆ فلمىن ژ بەرھەممەكى ئەدەبى (چىرۇك بان
شانو) دەھىتە ئقتباسىرن، پىيوىستى ب ۋەكۇلىن و دويىقچۇونەكا ھويىر ژ
نمۇونىن دەسىپىتىكى نىنە، بەلكو ھەر قامەك بەرھەممەكى سەرەتە خۆيە، و ب
ھەز و ۋىيانىن ھزرى و ھونەرى يى دەرھىنەر ان ۋە گىرىدایە و ئەو دىيار
دەكەن كا ج دەم وەقادارى نمۇونى خۇ يى ئەدەبى و رەسەنایەتىا وى بن.

هنددک ژ ڦان ڦلمان جاره‌کي و هنددکين دى چهندين جاران ژ ئاليٽ
دھريئنه‌ريئن جودا ڦه ب رٽكا ئقتباسى هاتينه دھريئنان و
بـرـهـهـفـكـرـنـ،ـ كـوـ هـرـ ئـيـكـىـ تـايـبـهـتـمـهـنـديـهـ كـاـ گـرـيـداـيـ خـوـ هـهـيـهـ.

پـيـرـ پـاـنـوـلـوـ پـازـوليـنـىـ:ـ دـ سـيـنـهـ ماـيـىـ دـاـ ئـهـوـ بـهـرـهـمـ دـىـ خـوـدـىـ بـهاـ وـ
چـاـفـدـانـىـ بـتـ،ـ كـوـ لـسـمـرـ بـنـيـاتـىـ هـزـرـىـ يـىـ ڦـلـمـاسـاـزـىـ هـاـتـبـتـهـ مـهـيدـانـىـ.

ل سالا (۱۹۶۴) ئۇيماھىك ئقتباسا سينەمایي (ھاملىت) ئىز ئالىي دەرھىنەردى روسى (گريگورى كۆزىنتسيف) ھاتە چىكىن و بەرھەمئىنان، كۆ ئەفە فلمى ھەقدى بۇو ژ شانۇناما ناڭدارا شكسپىرى دەراتە ئقتباسىرىن. (كۆزىنتسيف) ئى كۆ ئەو ھەشت سال بۇو لىسەر سيناريويا ۋى فلمى كار دىكىر، شىا ئىك ژ جوانترىن ئقتباسىن سينەمایي ژ ۋى بەرھەمى ناڭدار چىكەت و وى پېشکىشى جىهاندا سينەمایي بىكتە.

وى بەرى چىكىندا فلمى (ھاملىت)، فلمى (دون كىشوت) ل سالا (۱۹۵۷) ئى لىسەر بنياتى رۆمانا ناڭدارا (سېرۋانتس) ئى بەرھەم بىنت، كۆ ئەو ژ ئقتباسەكا پې بەا بۇو. (كۆزىنتسيف) ئى پشتى سەركەفتتا جىهانى يَا فلمى (ھاملىت)، رابوو ب دەرھىنەندا فلمەكى دى، كۆ ئەو ژ ئەر ئقتباسىرى بۇو ژ شانۇناما كا دى يَا شكسپىرى ب نافى (شاھى دلىر). ئەف فلمە ل سالا (۱۹۷۱) ئى تمام بۇو و كەته بەر چاھىن بىنەران. نوکە دى نافى چەند فلمەكىن ئقتباسىرى ژ بەرھەمەن ئەدەبى ئىينىن:

- (۱) بەرھەمئىنانا فلمى (ئاناكارنىنا) لىسەر بنياتى بەرھەمى لىبو تولىستوئى(نقيسىرى روسى ۱۸۲۸-۱۹۱۰).
- (۲) بەرھەمئىنانا فلمى (ئانتونى و كيلوبترا) لىسەر بنياتى بەرھەمى ويلیام شكسپير(درامانقىسى ئنگلizى ۱۵۶۴-۱۶۱۶).
- (۳) بەرھەمئىنانا فلمى (ئانتيگون) لىسەر بنياتى بەرھەمى سوفوكل(درامانقىسى يونانى ۴۹۶-۴۰۶ بەرى زايىنى).
- (۴) بەرھەمئىنانا فلمى (ئەتللو) لىسەر بنياتى بەرھەمى ويلیام شكسپير.
- (۵) بەرھەمئىنانا فلمى (سېيد) لىسەر بنياتى بەرھەمى پىيىر كورنى(درامانقىسى فرەنسى ۱۶۰۶-۱۶۸۴).

- ۶) بهره‌هه‌مئینانا فلمی (ئولیقهر توویست) لسەر بنياتى بەرھەمى چارلز دیکنر (نفييسيه رئى ئنگلەيزى ۱۸۱۲-۱۸۷۰).
- ۷) بهره‌هه‌مئینانا فلمی (براين كارمازووف) لسەر بنياتى بەرھەمى فيودور داستايوسکى (نفييسيه رئى روسي، ۱۸۲۱-۱۸۸۱).
- ۸) بهره‌هه‌مئینانا فلمی (دبه‌رباي دا چووى) لسەر بنياتى بەرھەمى مارگريت ميچل (نفييسيه رئى هەمرىكى يا ڙن).
- ۹) بهره‌هه‌مئینانا فلمی (بلندىيىن باگر) لسەر بنياتى بەرھەمى ئىيمىلى برونى (نفييسيه رئى ئنگلەيزى يا ڙن ۱۸۸۸-۱۸۴۸).
- ۱۰) بهره‌هه‌مئینانا فلمی (ھەزاران) لسەر بنياتى بەرھەمى ۋېكتور هوگو (نفييسيه رئى فەرنىسى ۱۸۰۲-۱۸۸۵).
- ۱۱) بهره‌هه‌مئینانا فلمی (تاراس بولبا) لسەر بنياتى بەرھەمى نيكولاي گوگول (نفييسيه رئى روسي ۱۸۰۹-۱۸۵۲).
- ۱۲) بهره‌هه‌مئینانا فلمی (ويىنى دوريان گرىيى) لسەر بنياتى بەرھەمى ئوسكار وايلد (نفييسيه رئى ئنگلەيزى ۱۸۴۵-۱۹۰۰).
- ۱۳) بهره‌هه‌مئینانا فلمی (گزيرتا پر نهينى) لسەر بنياتى بەرھەمى ژول فييرن (نفييسيه رئى فەرنىسى ۱۸۲۸-۱۹۰۵).
- ۱۴) بهره‌هه‌مئینانا فلمی (شەر و ئاشتى) لسەر بنياتى بەرھەمى ليو تولستوى.
- ۱۵) بهره‌هه‌مئینانا فلمی (جيin ئىيىر) لسەر بنياتى بەرھەمى شارلۆت برونى (نفييسيه رئى ئنگلەيزى يا ڙن ۱۸۱۶-۱۸۵۵).
- ۱۶) بهره‌هه‌مئینانا فلمی (ئويشىيىن قەھرى) لسەر بنياتى چىرۆكا جان ئشتايىن بهاك (نفييسيه رئى هەمرىكى ۱۹۰۲-۱۹۶۸).

- (۱۷) بەرھەمئینانا فلمى (كچا ئەفسەرى) لسەر بنياتى چىرۆكا ئلکساندر پۇشکىن(نفيسيھەرىي روسي ۱۷۹۹-۱۸۲۷).
- (۱۸) بەرھەمئینانا فلمى (دكتور زىقاگو) لسەر بنياتى چىرۆكا بوريس پاسترناك(نفيسيھەرىي روسي ۱۸۹۰-۱۹۶۰).
- (۱۹) بەرھەمئینانا فلمى (دون كيشوت) لسەر بنياتى چىرۆكا ميگل دوسپيرفانتس(نفيسيھەرىي ئىسپانى ۱۵۴۷-۱۶۱۶).
- (۲۰) بەرھەمئینانا فلمى (ريبيكى) لسەر بنياتى چىرۆكا دافنى دوموريي(نفيسيھەرا ئىنگليزا ژن ۱۹۰۷-....).
- (۲۱) بەرھەمئینانا فلمى (رابونەفه) لسەر بنياتى چىرۆكا ليو تولستوى.
- (۲۲) بەرھەمئینانا فلمى (روميو و جولييت) لسەر بنياتى چىرۆكا ويلiam شڪسپري.
- (۲۳) بەرھەمئینانا فلمى (روبنسون كروزونى) لسەر بنياتى چىرۆكا دانييل دوفو(نفيسيھەرىي ئىنگليزى ۱۶۶۰-۱۷۳۱).
- (۲۴) بەرھەمئینانا فلمى (زنگل بۇ كى دەھىنە لېدان) لسەر بنياتى چىرۆكا هەمينگوای(نفيسيھەرىي ئەمرىكى ۱۸۹۹-۱۹۶۱).
- (۲۵) بەرھەمئینانا فلمى (جوليوس قييسەر) لسەر بنياتى چىرۆكا ويلiam شڪسپيرى.
- (۲۶) بەرھەمئینانا فلمى (ددان سېپى) لسەر بنياتى چىرۆكا جەك لهندەن(نفيسيھەرىي ئەمرىكى ۱۸۷۶-۱۹۱۶).
- (۲۷) بەرھەمئینانا فلمى (سۆر و رەش) لسەر بنياتى چىرۆكا هانرى بىل ئىستاندال(نفيسيھەرىي فەرنىسى ۱۷۸۳-۱۸۴۲).
- (۲۸) بەرھەمئینانا فلمى (سەفەر بۇ بانى ھەيقى) لسەر بنياتى چىرۆكا ژول ڤيرنى.

- (۲۹) بەرھەمئىنانا فلمى (پاشەرۆزا مەۋقەگى) لسەر بنياتىن چىرۆكا مىخائىل شولوخوف(نفيسيه رى روسي ۱۹۰۵...).
- (۳۰) بەرھەمئىنانا فلمى (گەريانىن گالىقىرى) لسەر بنياتىن چىرۆكا جوناتان سويفت(نفيسيه رى ئىنگلىزى ۱۷۴۵-۱۶۶۷).
- (۳۱) بەرھەمئىنانا فلمى (سى چەكدار) لسەر بنياتىن بەرھەمى ئىلكساندر دوما يى باب(نفيسيه رى فرەنسى ۱۸۷۰-۱۸۰۲).
- (۳۲) بەرھەمئىنانا فلمى (شاھزادە و گەدا) لسەر بنياتىن چىرۆكا مارك تواین(نفيسيه رى ئەمرىكى ۱۹۱۰-۱۸۳۵).
- (۳۳) بەرھەمئىنانا فلمى (شاھى دلىر) لسەر بنياتىن شكسپيرى.
- (۳۴) بەرھەمئىنانا فلمى (كۈلکى مامى تىيم) لسەر بنياتىن چىرۆكا هارىت بىچراستو(نفيسيه رى ئەمرىكى يا ژىن ۱۸۹۶-۱۸۱۱).
- (۳۵) بەرھەمئىنانا فلمى (كىننە مۇنت كريستوف) لسەر بنياتىن چىرۆكا ئىلكساندر دۆمايى باب.
- (۳۶) بەرھەمئىنانا فلمى (پشتکۈزى نوتردام) لسەر بنياتىن چىرۆكا فيكتور هوگو.
- (۳۷) بەرھەمئىنانا فلمى (دايىك) لسەر بنياتىن چىرۆكا ماكسىم گوركى(نفيسيه رى روسي ۱۹۳۹-۱۸۶۸).
- (۳۸) بەرھەمئىنانا فلمى (زەلامى كە دەكتە كەنى) لسەر بنياتىن چىرۆكا فيكتور هوگو.
- (۳۹) بەرھەمئىنانا فلمى (مكېت) لسەر بنياتىن چىرۆكا شكسپيرى.
- (۴۰) بەرھەمئىنانا فلمى (ميشيل ستروگيف) لسەر بنياتىن چىرۆكا ژول فيرنى.

(٤١) بەرھەمئینانا فلمى (نەھنگى سپى) لسەر بنياتى چىرۆكا هېرمان ملويلى(نقىسىھەرى ئەمرىكى) ١٨٩١-١٨١٩.

(٤٢) بەرھەمئینانا فلمى (خاتىخواستن ژ چەكى) لسەر بنياتى چىرۆكا ئىرنىيىست ھەمىنگوای.

ويلiam شکسپیر، درامانقىسىن كو بەرھەمىن وى چەندىن
جاران ژ ئالىي قىمسازان ۋە بووينە فلم.

(٥)

بۇچۇونىن دىگەل ئقتىباسى و يىيىن دىرىي وى

ج حياوازىيەكا سەرەكى د ناڤبەرا كارى سىنه ماكارەكى نفىسەر و ئىكىن
نە نفىسەر دا ھەيە؟ و ھەگەر ئقتىباسى ژ بەرھەمەكى ئەدەبى وەك
شىۋازەك بۇ فەدىتنا باپەتى فلمىن چىرۆكى و نفىسىنا فلماتامىن وان
بىزمىرەن، كارى سىنه ماكارەكى نفىسەر كو ئەو بخۇ باپەتى فلمى خۇ
دنفىسىت دى خودان بەهايىن ھونەرى يىيىن پت بىت يان كارى فلماسازەكى نە
نفىسەر كو فلمى خۇ لىسر بىنياتى بەرھەمەكى پىشىدم نفىسى
دەردئىنت؟

د بەرپەرىن چۈويى دا مە باسى وان پەيوەندىيان كر يىيىن سىنه مايى
شىاي ب رىيکا چىرۆكى دىگەل ئەدەبى چىكەت و مە گۇت كو گەلەك
بەرھەمەيىن ئەدەبى ب رىيکا فلمان گەھشتىنە د ناڭ كۆمىن بەفرەھىن
مەرۋەغان(بىنەرىن سىنه مايى)دا. ل فيرە پېرسىيارەك خۇ خويما دكەت؛
ھەگەر سىنه مايى شىابت ژ بەر پىيدىشياتىا خۇ ۋى پەيوەندىيى دىگەل
ئەدەبى چىكەت، دى ئەڭ پەيوەندىيە تا ج رادە دروست و بەرئاقلى بىت ل
دى بۇچۇونىن كەسىن خودان رەئىيىن سىنه مايى و ئەدەبى ج بىت ل
ھەمبەر وەرگەراندىنا بەرھەمەيىن ئەدەبى بۇ فلمى و رادەيا دروستى و
نەدروستىا فى كارى چەندە؟

ئىك ژ ئەگەرین ئارمانىجدار كو فلمساز بۇ ئقتىباسا سينهمايى ياخۇ بكار دئىن، پرسا ئقتىباس د ھونەرىن دى دايىه كو ژ دىزەمانقە و تا ئەفرو د مىزۇويا ھونەرى داھىبوويه و لېھى وان گەلەك ژ بەرھەمىن بېرىھىيەن ھونەرى، وەك (شانۇنامە، چىرۋاك، پارچىن موزىكى، بەرھەمىن نىگاركىيىشى و بىناسازى) چىبۇوينە كو ئەفرو جوانى دايىه موزەخانە، گەلەرى و پىشانگەھان و حەزىكەرەپەن وان ل سەنتەرەپەن دى يېن ھونەرى ژى مفای ژى دېيىن. مادەم سينهما ھونەرەكى نویتەرە ژ ھونەرەپەن دى، پا بۇچى ژ فى شىوازى پەيرەوبىي نەكەت و رېكىن كارىگەرەپەن وى نەئىختە د خزمەتا خۇ دا؟

ئەگەرەكى دى كو پاشتەقانى ئقتىباسلىرى يە ژ بەرھەمىن ئەدەبى، ئەو جىاوازىنە كو د ئاڭاھىيى سينهمايى و ئەدەبى دا ھەين، ھەروەسا زمانى فلمى و زمانى رۆمانى ژى ژ لايى ھيماناسىي ۋە ژ ھەڤ جودانە. ئەدەب زمانەكە كو بۇ دىياركىرنا مەرەمەن خۇ مفای ژ پەيغان وەردگىرت، لى زمانى سينهمايى پەتر وىنەنە و ب رىكا ھيمابىن خۇ يېن نەگۇر دشىت مەرەما خۇ بگەھىنت بىيى كو گىرىدىي زمان يان رىزمانەكا تايىھەت بىت.

سەھەرايى ئان، پەرانىيا جاران جۆرەپەن ئاخفتىنگەرەپەن ھەردو زمانان ژ ھەڤ جىاوازان. پىددەفيە ھەندەك مەرجىن تايىھەت ھەبن دا ئاخفتىنگەرەپەن سينهمايى بىشىن ب وى سادەيىا دىتىنا فلمى، دەست بەندە خواندىنا پەرتوكەكى ژى.

نەبۈونا دەمى بۇ خواندىنا پەرتوكى، سادەيىا نىپەينا فلمى ل ھەمبەر خواندىنا پەرتوكى، و ژ ھەميان گرنگەرەبۈونا كەسىن كېيىم خواندى يان نەخواندىغان د ناڭ بىنەرەپەن ئاسايى يېن سينهمايى دا و سئورداريما

شيانين فيركنى، ز وان هوگارانن کو دبنه ئەگەرى زىدەبۇونا ئاخفتىكەرپىن سينەمايى.

دەمما ئەم ل تايىبەتمەندىيىن زمانى فلمى دىنېرىن، ئەم داشتىن بىزىن پېرىنيا بابهتىن چىرۇكى يىن د پەرتوكان دا د بەلاقە، شيان يىن ھەين د سينەمايى ژى دا بىنە ۋەگىرپان ب مەرجەكى كۆ كارى ۋەگوھاستى ژ ئەدەبى بۇ فلمى ب شارەزايى بىنە ئەنجامدان و كەسى ۋەگوھىزەر كۆ هەمان دەرھىنەرى فلمى يە، شيانىن خوياكرنا سينەمايى باش بىنیاست و ئاگەهدارى جىاوازىيىن وى دگەل ئەدەبى و شانۇيى بىت. ب ۋان مەرجان، بەياى بەرھەمەكى سينەمايى يى ئقتباسكىرى كىمتر نىنە ژ دەقى سەرەكى (چىرۇك يان شانۇنامە)، و كەسايەتىا ھونەرى و كەلتۈرى يى دەرھىنەرى ژى يان دكەفته د رىزا نفييىسەرى سەرەكى دا يان ژ بەر بكارئىنانا ھونەرىن جۇراوجۇر د دىياركىدا چىرۇكەكى دا، ژ وى دبۇرت ژى.

پا ئەو تشتى كۆ پىدەفييە د ھەلسەنگاندىدا فلمەكى دا لېرچاڭ بىتە وەرگرتەن، نە دەقى سەرەكىيە، بەلكو شيانىن چىكەرى فلمى نە، كۆ د ھەمى فلمى دا، وەك (ئاشاھىي سينەمايى يى چىرۇكى، سەرکىشىيا زارفەكەران، رۇناھى، فلم گرتەن، دىكۆر و جلکىن فلمى، گۆتن، موزىك، مونتاج ...) خويا دكەن بىي كۆ ئورزىنالبۇون يان ئقتباسبۇونا چىرۇكى و فلمنامى بشىت جەلخەكى بىختە د دادوھەريا مە دا ل ھەمبەر فلمى.

چو پى نەفييت ل دەملىن ھوسا، ئورزىنالبۇونا فلمنامى دى ل كار هوگارىن دى يىن پىكەنەرىن فلمى، خودى ئمتيازىن ھونەرى يىن پتە بت، ئەڭ ئاخفتىنە وى چەندى دگەھىنت كۆ كارى ئقتباسى ژ بەرھەمەن ئەدەبى، شاشىيە.

نوکه دئ پشکه کي ژ بۆچوونىن هندەك ھونەرمەندىن سينەمايى
ئىنinin سەبارەت هندى كا بەرھەمئىنانا فلمى باشە يان خرابە ژ
بەرھەمەكى ئەدەبى بەھىتە ئقتباسلىرى.

١/ بۆچوونا نفيسيه رى ئيتالى (موراھىيى) :

پرسىيار؛ بەريز (ئالبىرتو موراھىيى) بۆچوونا وە چىھ بەرامبەر
وەرگەرەندىن دەقەكى ئەدەبى بۆ فلمەكى، و ئەرە تو دەگەل پەيوەندىيا د
ناقبەرا سينەمايى و ئەدەبى دايى يان نە؟

بەرسف؛ ئەز يى دەگەل پەيوەندىيا د نېقىبەرا ھەردۇوان دا و ئەھ ۋى
ڇىھر ھندى يە، كو ئەڭ پەيوەندىيە دشىت جۆرەكى پېكگۇھارتىنە ھزرى و
بىران بىت د ناقبەرا ھەردۇوان دا.

سينەما بۆ خاترا تايىبەتمەندىن خۇ يىن خوييەتى(ذاتى) بەرەڭ
وينەى و بۆ خاترا حەزا خۇ ب لقىنى، بۆ ئالىي وينىن ھزرى گافى
دھاھىر، لە دەدب ب تىن ھونەرمەكى ھزرى يە كو دشىت تىرا
پېداھىياتىن سينەمايى، ھزر و رامانا بىدەت سينەمايى.

فلمنامەنفيسي و چىرۆكەنفيسين سينەمايى تا رادەيەكى دشىن ۋان
پېداويىس تىيىن سينەمايى دەستەبەر بىھەن؛ و چونكى پرانىا وانا
فلمنامەنفيسي و چىرۆكەنفيسين شارەزانە د بوارى سينەمايى دا، لەو
جىاوازىيەكا زىدە ياد ناقبەرا وان و رەوشەنبىرىن راستىن دا ھە.

لى د چىرۆكەكا كورت يان درىئا ئەدەبى دا كو نفيسيه رى وى خوددى
بەيابەكى راستىن بىت، پرانىا جاران ھېقىنەك دھىتە دىتن كو سينەما
مفای ڙى بىبىنت.

ئەفە راستىيەكە كۈ د چىرۇكەكا ئەدەبى دا ڈى رەنگەكى گىيولى و
هونەرى كارىگەر يى هەى، كۈ مەرۇۋەتلىكى گىيولى و وى هونەرى د چىرۇكە
جىرۇكەنىشىسەكى سىينەمايى دا نابىيەت.

چیروکنثیسی کو خودی شیانیں هونهरی یین پیدھی بو
چیروکنثیسی بت، دی ههول دهت شیان و ژیری یا خود (ئەدھبى نەقاكى) دا ديار بکەت و شويتنا نفيسينا چیروکى بوسينه مايى، دى ب
رەنگەكى راستەوخۇ بۇ ئەدھبى چیروکى نفيست؛ چونكى بۇ
نفيسيەرمەكى ھوسا، چیروکنثیسی دى ھندى فلمسازىي بەها ھەبت و ئەھە
لدويش شیانىن خۇ یین كەسوکى دى چىتت بىنت كو كارى د مەيدانا
ئەدھبى دا بکەت ھەتاکو يا فلمسازىي.. ژېرکو چىكەرە سەرەكى يىن
فلمى دەرھىئەرە، نەكۆ نفيسيەر. لەھەن دى ھەول دەت ھزر و
چیروکا بۇ خۇ بپارىزت و ۋېھەر وى رکابەرپىيا كو د ناۋېھەرا
سینە مايى و چیروکنثیسی دا ھەي، ئەھە دى خۇ د مەيدانا ئەدھبى دا
ديار كەت و دى خۇ ۋ نفيسينا چیروك يان فلمنامىن سەرەكى (ئورۈنىال)
بۇ فلمى دەته پاش.

پرسیار: ئەری ئەو دەھینەری کو چىرۇكە کا ئەدەبى دەكتە فلم، بىز دېتە ھونەرمەند يان نشيسيرى؟

بهرسف: دهرهینه‌ری کو چیرۆکه کا نه‌دهبی دکه‌ته فلم، هونه‌رمه‌نندگه ل ئاستى نشيسيه‌ری وى چيرۆکي، لى جوزى کاري وان ژ هەۋى جودايىه. چيرۆك بۇ دهرهینه‌ری فلمى وەگى رويدانه‌كى يە كو دهرهینه وى ھەلدىزىرت، وى پرت پرت و شرۇقە دکه‌ت و سەرۋۇنى وى چىدكەتەفە و يا راست ھندەك رەھەندىن (ابعاد) نوى و پاقز ددەتە چيرۆکي. نافى دەرھەنەرى بىتە هونه‌رمه‌نند پان نشيسيه، کاري وى د ئقتباسكىرنا

چىرۆكەكا ئەدەبى دا، ھەلبازارتىنا وى پارچى يە ژ چىرۆكى، كو رويدان و كەسايەتىيەن چىرۆكى بخۇفە دىگرت. جە و سەمتى لقىنا دەرھىنەرى ل بەرامبەر چىرۆكەكا ئەدەبى، ھەما دروست وەسايە كو ئەول بەرامبەر چىرۆكەكا دەست تىقىمەنەدايا سينەمايى ژ خۇ نىشان دەدت، و گەلەك كىيم وەسە ھەلدەكەفت كو دەرھىنەر ھەول بەدەت سەرۋەنۈمى ھەمى بىياقى پەرتوكى بىختە د ناڭ فلمى خۇ دا.

پا ئقتباسا سينەمايى ژ ئەدەبى كارەكى فەر و پېىدەفيه كو دەنى كارى دا دەرھىنەرى فلمى، چىرۆكەكا ئەدەبى ب رىيکا فلمى ۋەدىگىرەت، لى ب زانابۇون و شارەزايىھەكا تمام، و ئەفە كارەكى مەزنە كو رسەنایەتىيەكە نويز ب رىيکا زارفەكىنى، فلم گىتنى و مونتاجى دەدەت بەرھەمى.

ھەلبەت ئەم رۆزانە گەلەك رويدانان د وىئەمى دا دېيىنەن، ئانكوب شاشى مفای ژ چىرۆكەكا ئەدەبى وەردىگەرەن. چىتىر بىزىن؛ ئەم ب دېتىنەكا سەرفە - سەرفە و جۆرە ھۆكارەكى رېنىشاندەرە نەراسىتە و خۇل فى بەرھەمى ئەدەبى دېيىن، كو ھەلبەت ئەف جۆرە ئقتباسكەنە دى دېن مقا و بى بەها بن.

يا راست ئەوه كو پېرانيا جاران چىرۆكەكا ئەدەبى بەرھەمى ھەولەكە زىدە و كاركىنەكا ئالۇزە و ناجىيەت بلەز و بى ھزركرن بىنە ئقتباسكەن.

۲/ بۇچۇونا فلمسازى ئيتانى (فلىنى):

پرسىyar: بەرىز (فېدىريكو فلىنى) بۇچۇونا وە چىيە ل ھەمبەر ئقتباسا سينەمايى ژ بەرھەمىيەن ئەدەبى، و ئەرى ئەمە كارەھەتا ج رادە دروستە؟ بەرسە؛ ئەز يىل وى باودرى كو ب ھىچ رەنگەكى سينەمايى پېىدەفياتى ب بەرھەمەكى نىنە كو پېىشىدم د رىيکا فۇرمەكى دىارى

هونهرى دا هاتبته نىشاندان، لەو من باوهرى ب رسەنایەتى و دروستىا
قى كريارى ژى نينه.

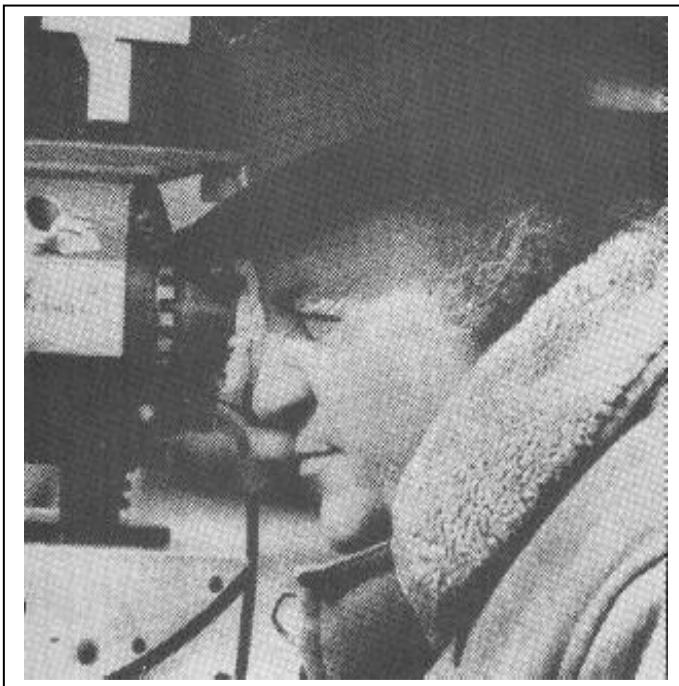
ئەز پشتىسىم كو سىنهما هونهەركى سەربەخويە و قەت پىدىقى ۋان
جىڭوھۇرینا (ز ئەدەبى بۇ سىنهمايى) نينه. ئەز ھەرددەم ھزر دكەم كو
دەپت ئاخفتىنىكى يان چىرۇكەكى فەگىرەم كو ئەز و ئەو دكەل ئېك
بىدونجىن، ئانکو ئاخفتىنىك بىت كو ز ھزرا من بخۇ بىت. واتە من دەپت د
سىنهمايى دا بابەتكى پىشچاڭ بكەم كو وي بابەتى چارچوقۇھەكى ديار و
دەسىنىشانكىرى ھەبىت و ئەو چارچوقۇھە ز دايىكبووپى ھزر، دىتن و دىاركىرنا
من بخۇ بىت، و گرۇۋىھەكى يى قى بابەتى رېزگەرنەكە كو من ھەم بۇ
سىنهمايى و ھەم زى بۇ ئەدەبى ھەيدى وەك دو هونهەرېن سەربەخۇ.

ئەز فلمى چىدكەم دا ب رىكا وي بشىئەم ھزر و خەيالىن خۇ بۇ يىن
دى بىيىم و وي ھزر يان بىينىنا نوى ياكو من ز ئىانى و جىيەنلىكىنى
بگەھىنەم بىنەرېن فلمىن خۇ.

پەرسىيا: بۇچۇونا ود دەربارەدى وان دەستەكا فلمسازان چىيە، كو
بەرۋاڭى شىۋاۋ و بىر و باوهرىن ود بەرھەمەن خۇ ز بەرھەمەكى ئەدەبى
بەرھەڭ دكەن؟

بەرسەف: ب ھزرا من ئەو كۆمەكا نىمچە نېمىسەرانە كو جىيەنلا
سەربەخۇ نىنە و نە خوددى دىتنەكا تايىبەتن، ئەوان چو ئاخفتىن نىن
كۆ ئەو بخۇ بىيىن و دئەنچام دا باشتىر دېينىن كو خۇ بىپېرنە دەستىن
كەسەكى كوب بېھنەر و پېھنەستىر بىت ز وان بخۇ. ئەفە نە بۇچۇونا من
يا تايىبەتە و نە ئەوە من دەپت دكەل وان جىرەكە بكەم يان
بەرھەيەكى(جىيە) ل دېلى وان فەكەم.

ئەڭرۇ سىنەما پېىدىشى هىندەك نفىسىرانە كۆ بشىن بەرھەمىن خۇب زمان و فۆرم و ئاوازدە تايىبەت ب سىنەما يىقىن فە بەرھەف بىكەن، ئەز يىن ل وى باوھرى كۆ ب ھىچ رەنگەكى سىنەما پېىدىشى راستى و بەرھەمەكى پېيىشىدەم چىكىرىي ئەدەبى نىنە. ئەز پېشتراستم كۆ د ئەقتباسەكە سىنەما يىقىن دا ئەز ب زەممەت دى شىم كەسايەتى، جە و دەمى وەكى من دەپىت پېيىشچاڭ بىكەم.

فېدىريکو ۋەلىنى: ئەز يىن ل وى باوھرى كۆ سىنەما ھونمەركى سەربەخۆيە و ب ھىچ رەنگەكى پېىدىشى ھىزىكىن يان جوانكىن بىر و باوھىن ئەمدەبى نىنە.

چىدېت من كىم پەرتوك خواندىن و چىدېت كىم ژى بچەمە سىنهمايى،
كۆھلەبەت نە ئەز شانازىيى ب فى چەندى دكەم و نە ژى خۇ پى مەزن
دكەم، لى ئەز هزر دكەم كۆ فلامساز ب رىكىن دى ژى دشىت هزا خۇ
بەرفەدە بکەت. ئەز باشت دېينم كۆ بىياسى بکەم، بگەرييەم، بچەمە
سەيرانا يان دگەل ھەۋالەكى خۇ كەيفى بکەم، ئەز نزانم كى گۇتىيە كۆ
موزەخانە يان پىشانگەھ ب كىر مەرۇفان ناھىيەن. ھونەرمەندى ژى ماف يى
ھەى بىزىت.

/ ۳ بۇچۇونا نفيسيه رى ئىتالى (پراتولىنى):

پرسىyar: بەرىز (فاسكو پراتولىنى) بۇچۇونا وە دەربارەي وان دەستەكە
فلامسازان چىيە يىن فلمىن خۇ لىسر بنياتى بەرھەمەن ئەددەبى بەرھەف
دكەن؟

بەرسىf: د فى ھونەرئ تايىبەت دا كۆ ناڤى وى (سىنهمايى)، ئەز يى ل
وى باودەرئ كۆ پىدەفيە دەرھىنەر نفيسيه رى سەرەكى و دروستى فلمىن خۇ
بت. دەمى دەرھىنەرەك قەستا وەرگىرانا سىنهمايى يا بەرھەمەكى
ئەددەبى دكەت، ئەو چەندى سەركەفتى ژى بت، وى ژىلى وىنەكىندا
بەرھەمەن ئەددەبى چو دى نەكرييە، و ھندى ئەڭ بەرھەمەن ئەددەبى جوانتر
و باشت بت، پرەانيا جاران فلمى وى دى لاواز يان ناڤىنجى بت، وەسا كۆ
دەمى مەرۇڭ ۋان جۇرە فلامان دېيىت وەسا ھەست دكەت كۆ پېشت وىنەن
سىنهمايى، بەرپەرىن پەرتوكەكى يىن دەھىنە قەلپىدان. ب راستى ئەز
نزانم چەوا مەرۇڭ دشىت فلمەكى سىنهمايى دروست وەكى بەرھەمەن
ئەددەبى چىكەت كۆ ھەردو دگەلىك ھەۋسەنگ بن بىي زيانەك بگەھتە
بەيابىن تايىبەتى يىن بەرھەمەن ئەددەبى.

ب بۆچوونا من دوهینه‌رین کو کەلتۆرساز و هونه‌رمەندن، پىدفيه نفيسيه‌رین سەرەکى يىن فلمناميي خۇزى بن، يانزى داخوازى ژ نفيسيه‌رین دروستىن قادا ئەدەبى بکەن کو چىرۆكىن ئورزىنال بۆ فلمنين وان بنقىسەن.

سنور و شيانىن سينه‌مايى بۆ چىرۆكتيفيسىن ل چاڭ سنور و شيانىن ئەدەبى، تىشتكى گەلهك زارۆكانە و بەرپىان كەتىه و ئافراندىندا چىرۆكىن بھادار بۆ سينه‌مايى ژېلى د رىكا نفيسيه‌رین دروستىن چىرۆكىن ئەدەبى را، د ھىچ رىكەكا دى را ئارمانجىھەر نابات. ئەفه بۆچوونا تايىبەت يا منه بۆ بەرھەمئىنانا بەرھەمەين سينه‌مايى يىن بھادار، ھەرچەندە چىدېت ئەذ شىوازى كاركرنى بۆ ھەندەك فلمسازان دۇوار و ب سەرگىزى بت.

٤/ بۆچوونا فلمسازى ئىتىالى (روزى):

پرسىيار؛ بەريز (فرانچىسکو روزى) تو ھەرددەم نفيسيه‌رئى فلمناميي خۇ بوويم، بۆچى ھەتا نوكە تە فلمەك ب رىكا ئقتباسىرىنى ژ بەرھەمەكى ئەدەبى بەرھەم نەئىنائى؟

بەرسف؛ چو گومان د فى چەندى دا نىنە كو پىدفيه دەرھىنەر نفيسيه‌رئى كار خۇ بت. دەممى دەرھىنەر فلمەكى لىسر بىياتى بەرھەمەكى ئەدەبى بەرھەم بىنت، ئىدى ئەو ھزر نامىنت كو روژەكى ئەو دەرھىنەر بىتە نفيسيه‌ر؛ چونكى فى بەرھەمە ئەدەبى پىشىدەم ھەمى پرس، پەيوەندى، جۈرى ئاخقىتى، رەفتار و چەوانىيا مەرۋەقىن چىرۆكى، ب رەنگەكى ئاشكرا يىن پىشچاڭ كرير.

د ۋان جۈرە دەمان دا سروشتى يە كو ژ بلى نفيسيه‌رئى چىرۆكا فلمى(كەن دەرھىنەرە)، نفيسيه‌رەكى دى ژى يىن ھەى كو ھەمان نفيسيه‌رئى سەرەكى يىن چىرۆكى يە، و ژ بەرکو دەرھىنەر د فى دەممى دا

هیچ فەکولینه کا کویر بۇ شرۇفەکىن و شىكىرنا چىرۆكى نەكرييە، خۇز
 هەر ھەست و سۆزەكى قىلا دېينىت، لەو ئەز دزى كارەكى ژ فى رەنگىمە.
 ئەز ب رېكا فلمىن خۇ دخوازم بىر و باودىن كەسۆكى يىن خۇ سەبارەت
 روپىچى جەفاكى يىن كو ل بەرامبەر من راوهەستىيائى، يان چىرت بىزىم راستىيا كو
 ئەز دورپىچ كريم، ديار بىكمە، و ب شرۇفەکىن و شىكىرنەكا نوى دەست
 باۋىزىمە وىئەي، بىنин و ئەزمۇونىن خۇ، و بشىم ئان رويدانىن ژىنگەھا
 خۇ پشتى ژ مىشكى خۇ يىن پاقىز دەرباز دكەم، ب ھارىكاريا ھەۋكارىن خۇ
 يىن فلمساز وەك فلمەك پېشىكىش بىكمە. لەو ئەز ھەرددەم ھەول ددەم كو
 وان رويدانان بىكەمە فلم كو ئان رويدانان پېشىنەكائىدەبى نەبن و ب من
 و ھزر و بىنин و ئەزمۇونىن منىن تايىبەت فە گرىدای بن.

رانچىسىكى روزى: چو گومان د فىن چەندى دا نىنە، كو پېتىفيە
 دەرھەتنەر، ئەپىسىمرى كارى خۇ بىت.

$\circ \wedge$

(٦)

کورا نکاریین کو ژ نقتباسی چیلدن

ددمى بهره‌مه‌كى ئەددبى دھيّتە ودرگىران بۇ فلمى، ئەرىج
گوهۇرىن لى ديار دبن و فلمى بهره‌قبوسى تا ج رادە پىدفيه وەقادارى
دەقى سەردكى يى ئەدبى بت؟ ب رامانەكا دىزى؛ ئەرى ددمى سينەما ژ
بهره‌مه‌كى ئەدبى مفای دېيىت، پىدفيه يا ئازاد بت يانزى ب دەقى فە
گىيداي بت؟ و ژبوبى كو كارى سينەمايى يى فلمسازان دگەل بەهايىن
ئەدبى و هونەرى بگونجت، ئەرى پىدفيه ئەو فلمساز ژ كىز بنەمايان
پەبرەويى بکەن؟

نفييەرى ھەفچەرخى ئىتالى (ئالبىرتو مورافيا)، كو گەلەك
بهره‌مه‌مېن وى يىن بۈوينە فلم، سەبارەت پرسا ژۇرى دېبىزت:
"قەت د شىyan دا نىنە كو مرۇۋەل ھەمبەر دەقى ئەدبى وەقادار
بمىن. واتە سينەما نەشىت ھەمى دەستكەفتىيەن شاعرانە و جوانىيەن
بهره‌مه‌كى ئەدبى بىختە سەر پەردى.

پەرتوكەكا چىرۆكان د سينەمايى و د دەستييەن سينەماكارى دا مەانا
ئىكانەيە بۇ كار و داهىيانا بهره‌مه‌كى سينەمايى، و ژبه‌ر كو سينەما
هونەرەكى بەروۋازى ئەدبى يە، لەو نابت مرۇۋە چافەرىيى ھندى بت كو
ل ددمى چىكىرنا فلمى وەقاداريا خۆل ھەمبەر پەرتوكى بپارىزت".

**بۇچوونا (فدریکو فلینی) سەبارەت ۋى بابەتى نىزىكى بۇچوونا
(مورافيا) يە، ددما دېيىت:**

"پىدەفيه بىينىن كا كىژ پشكا ئەدەبى ب كىر فلامى دھىت. چىدېت د
ئقتباسەكى دا ئە و تشتى كو مە كار پى هەى، وەكى (شىوازى كاركىنى،
كارى زارفەكەرا، حالات و جەھە) ڈ پەرتوكەكە چىرۆكى وەربگەرين، لى
پىدەفيه بىانىن كو ئەفە هەمى، دى د بى بەها بن هەگەر شرۇفەكەن و
تەفسىرەكە باھرئاقدا ڈ قان رويدانان بۇ بىنەرى نەدىنە بهرچاڭ. و د ۋى
دەمى دا ھزرا فلمسازى، رۇناھى، بىاڭ و ھەست دى ب بەها كەفن و كۆما وان
فيكرا دى شىيت خودى تەفسىر و شرۇفەكەنەكە تايىھەت بت و بتە
ئەگەر ئىكەنەتلىكىندا پەيوەندىيەن ھەردو بهرھەمەن ئەدەبى و
سىنهمايى، و ل ۋىرەيە كو ئەم دى خودانىن دو بهرھەمەن ڇىك جودا
بىن".

ڈ قان ھەردو بۇچوونان ديار دېت، كو د ئقتباسەكە سىنهمايى دا كو ڈ
بهرھەمەكى ئەدەبى هاتىيە وەرگرتەن، فلمساز ھەول دەدت لەويىش شارەزايىا
خۇ باشتىرين مفای ڈ رويدانىن وى چىرۆكى وەربگەرت ياخىسىھەرى د
بهرھەمەن خۇ يى ئەدەبى دا ئىنائى، و رەھەندىيەن سىنهمايى يىن پىدەفي
بدەتە چەقەنگىن نەقىسىھەرى.

زمانى سىنهمايى تىشەك نىنە ڈ بلى ۋى چەندى و د رىكا ۋى زمانى
دا تىيگەھ و بەايىن دەستنىشانكى د چىرۆكەكە ئەدەبى دا، راستەوخۇ وەك
وينە تىيەنە فەگىرەن.

چیروکا ههبرارتی یا ئەدھبى بۇ فلمى، پېىدەقىھ خوددى سەرۋوكانىيەكا
ھزرى بت، دا بشىت خوه ل سەمتا شىيان و پېچىپۈونىن سىنهمايى دىيار
بىكەت.

چىكىن و رېكخىستنا سيناريوسى، شىۋازى ژىلک دابىراندىدا ديمەنان،
دەمى رويدانان، جۇرى رۆل دىتنا زارفەكەرى، شىۋى فلم گرتنى و
ئەندازىياريا رۇناھىيى و مونتاجەكا سەركەفتى، ئەو تشن يىن سىنهما
چىكىن و ھەمان ياسا و شارەزايىبا بخۇفە دىگرت يىن كو د چىكىن
فلمەكى دا ب كار دھىن. و ئەنجامى كارى ب ھندىقە گرىدىايدە كا
دەرھىنەر ئەدھبى فلمى چەوا سەرددەرى دىگەل دەقى ئەدھبى كرييە و كا دى د
كىژان سەمتى يان كىژان چارچوقەدى دا مفایى پېىدەقى بىنت. و چونكى
سىنهما و ئەدھب دو ھونھرىن ژىلک جىاوازن(ز لايى شىيانىن ئاشكاركىن
بابەتى و فەگۇھاستنا ھزرى فە ھەر ئىكى تايىبەتمەندىيەكا گرىدىايدە ب خۇ
يا ھەى) و پېىدەقى ناكەت كو بۇ خاترا سىنهمايى، ھونھرى ئەدھبى يان
بەرۋاڭى بۇ خاترا پاراستنا جوانىيەن بەرھەمەكى ئەدھبى، ھونھرى
سىنهمايى بىتە پاشگۇھ ھافىيت؛ ياراست ئەقرقۇ زمانى سىنهمايى ھەمان
رېز و بەا يىن د كومەلگەھەيىن جودا - جودا دا بىدەستقە ئىنائىن يىن كو
زمانى ئەدھبى ئەقە چەندىن سالە خوددى وان رېز و بەهايان.
لەو فلم بلا ژ كىژ نەزاد و بنەمال بت، ھەر فلمە و بەهايى ھەر
بەرھەمەكى سىنهمايى دروست دەقىت دىگەل بەھايىن بەرھەمەيى دى يىن
سىنهمايى بەھىتە بەراوردىكەن و پېغان.

ب ۋى ھزرى، دەمى ئەم دچىنە پېيىش فلمەكى ۋە، كو ژ بەرھەمەكى
ئەدھبى ھاتبىتە ئىقتباسكىن، دەمى ئەم دېينە دادقانى وى فلمى، نابت

بهردمام بهرهه می ئەدەبى ل پىش چاھىن خۇ دانىن و ب وى پېۋەرى
فلمى بەھەلسەنگىنەن، بەلكو پېيدەفيه ئەڭ خالە ل بىرا مە بت كۆ ئەڭ فلام
ژ باھەتكى سىنەمايى يى بكارنى ئىنەنگىنەن (نە مۇستەعمەل) يى هاتىيە
چىكىن و وەك بەرەمەكى نۇى يى وىنەبى (نە ئەدەبى) بىتە لېكۈلىن.
دەمى دەقەكى ئەدەبى دېتە فلم، فلمساز دى وەسا فلامى ژى چىكەت
وەكى ئەو د وى دەقى گەھشتى و مەرج نىنە تىيەھەشتىنا وى بۇ دەقى ژ يَا
نېسىھەردى دەقى بخۇ جىياواز بت، واتە هيئىگى رەنگە جوداھىيەك دەۋەتە
نافبەرا فلامى و دەقى ئەدەبى دا، و ئەڭ چەندە ژى ئاسايى يە.
(ئاندرى بوكلى) ئىكە ژ نېسىھەردىن سىنەمايىن فەنسى، ئەو سەبارەت

فی چهندی دیپرٹ:

"فلمنامه‌نفیس یان نفیسه‌رین چیروکین سینه‌مایی دهمی وی فلمی دبینن یی کو ژ بهره‌می وان بی ئه‌دھبی هاتیه چیکرن ههست دکهن، کو خیانه‌ت یا ل دھقی وان هاتیه کرن. چیدبیت ئەف بوجوونه ژ بهر هندی بت کو دزواره مرؤف خو قانع بکهت کو بی تشه‌کی دبینت لئه و بخو نابینت، و دھمی هزر وھل دھیت کو بکهفتہ د قالبی ههستکرنی دا، ب رهنگه‌کی دھیتہ چارچووھه کرن و ب ژ دھستانا هاله‌یین خو یین لەرزووک، گەلهك حاران هەڙاد (لاواز) دیار دیت".

ئەف پرسە ئىك ژ ئارىشانە كو بۇ فلمسازان چىيىت ل دەمى
بەرھەمئىنانا فلمى ژ دەقەكى ئەدەبى (ب تايىبەتى دەقەكى ئەدەبى يى
نافدار) و ل گەلەك دەمما كارى وان، خۇ ھەگەر ژ دەقى سەرەكى ئەدەبى
باشتىرىز بىت، دى ئىختە بەر دەخنەپىن رەخنەگاران.

و به روڤازی ههگمر فلمسازهکی بقیت و هفاداری بهایین دقهکی ئەدھبى بت، جۆرەکی دى يى رەخنى - ژ بەر چاڤلىيکرنى - دى لى ھیتە گرتن كو ئەو ژى دڙوازه بەرگرى ژى بیتە كرن.

سروشتى يە كو د ئقتباسى دا ژ بەرھەمەكى ئەدھبى و چىرۇكىن گەلەك ناڤدار، پېيىدفيه فلمساز ئەھفينا خۇ ل ھەمبەر دەقى بەرھەمى ئەدھبى ۋەدتە رەخەكى و لەدويىف گىيول و ھەستا خۇ يَا سينەمايى دىمەننىن فلمى بىكتە وىئە(فلم).

نەيىسىھەر ئەندازى ئەندازى (پراتوليىنى) سەبارەت ۋى چەندى دېيىت: "فلمسازىن كو دلى خۇ دكەنە د گەرەوا(رەھىنە) ئەھفينا دەقەكى ناڤدارى ئەدھبى دا، ژ بلى ھندى كۆ ئەو چو ژ جىاوازىيەن كەرىتىن ناڤبەرا ھەر دو دەقىن ئەدھبى و سينەمايى نازان، ھەۋەدم خۇ توشى جۆرەكى تەمبەلىي و ئاسانكاريا ھونەرى دكەن، كۆ ئەڭ خۆشىخوازىيە ھەۋىلە دەنەل بېنە داهىنائىن مەزن د سينەمايى دا."

پەيوەندىيا ناڤبەرا فلمەكى و دەقى سەركىيەمەن فلم، بىگەر ژ چىرۇكىن كورت و بلند(رۇمان)، دەقىن شانۋىي (كومىيىت يان ترازيىدى) و بابەتكى نەقلەكى يان پەسندانى، ھەر ج بت، پەيوەندىيەكا پاشقەمايە كو فەرە د ۋەكۈلىن و ھەلسەنگاندىن ئەنەرى يىن فلمەكى دا بىنە بەر چاڭ وەرگرتن. ب رامانەكا دى، دادقانىيا باش و خراب لەدۈر ئىيڭ ژ ئانە، نابت لەر حىسىبا يى دىت بت. بۇ نموونە مشە فلم ھەبووينە سەرەرايى كو سەرەكانىيا ئافراندىن وان دەقەكى بەادرى ئەدھبى بۈوينە، لى فلم بخۇ ژى ژ بەھايىن سينەمايى بى باھر نەبوون، و دىسان ھندەك فلم لېھى دەقىن

ئەدەبى يىن ناڭنجى ھاتىنە بەرھەمئىنان، و شىيانىنە باشتىر بەھايىن سىنەمايى و ھونھرى ب دەست خۇ بېخن.

رەئىا پرەانىيا نشيىسەر و قۇمسازىن دەستتەللىن سىنەمايى ئەدەب كو ئەدەب ب رىكا نشيىسىنى و گۆتارىن ھزرى و بەرئاقل، دەرگەھى پەيوەندىيى دىگەل خواندەقانىن خۇ ۋەدكەن، لى ئەڭ پەيوەندىيى دە سىنەمايى دا ب رىكا وىنە و نىشاندانان رويدانانە كو ھەر د گافى دا كارتىكىرنى ل بىنەرەين فلمى دكەت و ھەستا وان يا دلىنى(عاطفى) دئازىرىنت. لەو ھەگەر پەرتوكەك ژ لايى بۆچۈونىن ئەدەبى ۋە يا سەركەفتى زى بت، مەرج نىنە د ھەمى ۋەگىپانىن سىنەمايى دا ھەمان سەركەفتى ب دەست خۇفە بىنت، ئەوتى نە كو شىۋازىكى دى بىگرته بەر خۇ، كو ئەو زى ئەو شىۋازە يى پرەانىيا دەمما دزى شىۋازىن ئەدەبى يە و نەچارە دەست ژ گەلەك جوانكارىيىن ئەدەبى بەردەت. و دىسا ژ بەر ۋان تىبىنى يىن ھونھرى يە كو گەلەك كىيم ھلدىكەفت پەرتوكەك ئەدەبى يَا سەركەفتى بشىت سەد ژ سەدى ھۆكەر و پاشتەقانى بەرھەمئىنانا فلمەكى سىنەمايى بت و ھەقدەم مەرجىن وەقاداريا تمام يا دەقى ئەدەبى زى بىتە پاراستن.

ھەلبەت ئەفە وى ناگەھىنەت كو ھەگەر دەقەكى ئەدەبى بېتە فلم، فلمى بەرھەقىبوسى دى بەرھەمەكى كىيم بەهاتر بىت ژ دەقى ئەدەبى ب خۇ، بەلكو پىيىدىيە بىزىن فلم بەرھەمەكى نويىتە كو دشىت ل ھەمان ئاست و بەھاداريا بەرھەمە ئەدەبى بىمېنەت يان ھىز ژى بلندتر و ويىقەتىر بېت، لى د فۇرمەكى نويىت و شىۋازەكى دىياركىرنەكا جوداتر دا.

پا ههگه ر فلمه کی جوان لسر ئه ساسی چیرۆکه کا سه رکه فتی یا ئه ده بی بیته چیکرن، ئه قه ب تنس فلمه کی جوانه، نه کو و در گیرانه کا جوانه ژ په رتوکه کا سه رکه فتی و جوان، و سروشتی یه کو هه رنگه رو بدانه ک د ۋان جوئرە فلمان دا ھە بت؛ چونکى فلمسازى ب تنس فە گوھاستنه ک یا ژ چیرۆکه کا سه رکه فتی یا ئه ده بی گەھاندىيە بىنەرا، کو ئەذ فە گوھاستنه (فلمى بەرھە قبۇوى) دشىت پېشکىشىرنە کا ھەممە لا يەنى بت ژ كۆمە کا رو بدانىن ئە ده بى.

د ۋان جوئرە گۆرانكاريا دا سەرەتايى ھندى کو سينە ما یا شىايى مفای ژ شىانىن بالا يېن ئە ده بى و در بىرت، ئە و بخۇ ژى یا بۈويە ئە گەرە ھندەك گوھۇرىنالان د قادا ئە ده بى و ھونھەرە گرېدايى چيرۆكنفيسيي ئە ده بى ھە فەچەرخ دا.

لادانا سالۇ خىدانىن درېز و زىلدە يېن چيرۆكنفيسيي، بەر ب بېرىنلىن كورت و بلمز ۋە چوون، مفاودەرگرتىن ژ چە فەنگ و ھىمایىن جوئرا و جوئرەن وينەيى و...، ھندەك نموونەنە ژ ۋان رنگە كارتىكىرنا، کو د بەرھەمىن ھندەك نفيسيه رېن ھە فەچەرخ دا ئەم ھەست ب ۋان كارتىكىرنا دىكەين. ئەذ كارتىكىرنا كوير و بەر دوا ما سينە ما يى د مەيدانى ئە ده بى دا ل ۋان سالىن دا ويى روى دايى و گەلەك بەرھە مېن ئە ده بى د ۋى رىكى را شىايىنە ھندەك رىكى با بۇ خۇ چىكەن کو تىرپا بىنە وينە و خۇ نىزىكى وان ئارمانجان بىكەن يېن ل نىقا دووئى ژ چەرخى نۆزدى و دەسپېكى چەرخى بىستى رۆمانى و چيرۆکا كورت ھە قول ددان بگەھنى، کو ئە و ژى پەتر دىاركىرنا رو بدانىن چيرۆكى يە ب وينەى، وەكى بەرھە مېن نفيسيه رېن مېتا (گى دو موپاسان) و (ئانتوان چخوف).

د راستى دا ئەدەبى ئەفرۆكە (و ب تايىبەتى رۆمان و چىرۇكا كورت) بىيى كۆ وي بقىيت يى د رىكەكى پا دېت كۆ حەزەكە زىدە ژ خۇ نىشان دددت دا بىتە قىم، و بەرھەمەن مىن نشيسينى د پانافا ئەدەبى چىرۇكى دا وەكى وان رەنگە بەرھەمانە يىيىن كۆ ئەم دشىيىن نموونىن وان د مەيدانا سينەمايى يَا هندەك وەلاتان دا بەرچاڭ بکەين و لى فەكۈلىن. بۇ نموونە شىوازى (نيو رىاليزم) ئىتاليا كۆ ژ لايى مىزۋوبي و دەمى فە، سەرتەت د سينەمايى دا و ب فلمىن وەكى (دزى پايسكل - ۱۹۴۸) و (روم بازىرى بى بەرگرى - ۱۹۴۵) هاتە گۆرى، و بۇ نموونەك بۇ گەلەك نشيسيەرىيەن ئەفرۇ بىيىن ئىتالى و هندەك وەلاتىن دى ژى كۆ بەرھەمەن مىن وان د چارچوڤى ۋان رەنگە تىيگەھ و بەهابىن بابەتى و ھونھرى دا دھاتنە نىشاندان و فەگىران. (ئالبىرتو موراھىيا) سەبارەت گۇزانكارىيىن كۆ ژ ئقتباسكىرى چىدىن و كارتىكىرنىن سينەمايى لسەر ئەدەبى ھەفچەرخ دېيىت:

"دېيىت دانپىيدانى (اعتراض) بکەين كۆ ل ۋان سالىن دويماھىي ئەم دىدەقان (شاهد) بۇوين لسەر كارتىكىرنا رۆزانە يَا سينەمايى لسەر ئەدەبى و ب تايىبەت لسەر چىرۇكى. ئەڭ كارتىكىرنا ب دو رەنگان بۇويە، كۆ پىدەفيە رەنگى ئىيکى ب (كارتىكىرنا نەرىيىنى (نىيگەتىف) يَا سينەمايى لسەر ئەدەبى) ناڭ بکەين؛ چونكى سينەمايى هندەك تايىبەتمەندىيىن گرىيدايى سالۇخدانىن ئەدەبى بۇ مفایى خۇ لادىنە، كۆ ئەم ژى سالۇخدان و شرۇفەكرنىن ژىنگەھ و جەھى بۇون، بۇ نموونە ئەم دشىيىن ئامازى بکەينە چىرۇكا (بابا گوريو) يَا (بالزالك) يى كۆ د سينەمايى دا پىدەفي ناكەت خۇ ب سالۇخدانىن چىل يان پېنجى بەرپەرى ۋە گرى بىدەت و ئەڭ كارە د سينەمايى دا ب رىڭا چەند دىمەنەكىن كورت دەيىنە ئەنjamadan و ئەقە

کارتیکرنه کا نمرینی یا سینه‌مایی یه لسر ئەددبی؛ چونکی د ئەددبی دا ئەڻ جوڙه سالوخدانه د جوان و ههڙی په راستنی نه و پېڏڻی بولو ئەڻ سالوخدانه بەرددوام د ئەددبی دا مابان، لی سینه‌مایی بۆ مقایی خو یی تایبەتی ئەڻ سالوخدانه ڦەدانه رەخهکی.

کارتیکرنا دووئی یا سینه‌مایی لسر ئەددبی ئەرینی (پوزهتیف)، کو ئەم وئی کارتیکرنی وەك په یدابوونا خواندنگه‌هه کا نوی د ئەددبی دا دبىنین، کو ئهو ڙی (خواندنگه‌ها میزهکرنی) یه. ئەڻ خواندنگه‌هه هندەک کەسین وەك (ئالین رب گیری) و (ئەکول دورگارد) ل فرەنسا دامه‌زراندینه و شابیتین وان گەھشتینه هندەک وەلاتین دی ڙی. و ئەوچ نینه ڙ بلی جوڙهکی سینه‌مایی د قالب ڦەگوهاستنا ئەددبی دا، ئانکو پیکول بەرهڻ پیکفه‌گریدانا تماماما هونه‌رین سینه‌مایی و یین ئەددبی.

ب ریکا فی خواندنگه‌هی هەمی تشت ب رەنگه‌کی دھینه ڦەگیران کو خواندەفانین ڦان رەنگه بەرهەمان دی بیڙی بینه‌رین بەرهەمین ئەددبینه، نهکو خواندەفانین وان، رویدان ب ریکا لفینی و ل دەسپیکا ددمی قەومتنی دکەفتە پیش چافین خواندەفانین چیرۆکی. و ئەفه سەركەفتەن و چیتربیا رۆزانه یا سینه‌مایی یه ل هەمبەر ئەددبی، و ئەگهري وئی ڙی هیزا زیند یا (وینه) یه و ئەم ئەفرؤ یی ڙ (پهیف) ان دویر کەتین و ب نک (ھیما) یان ڦە دچین کو بنیاتی هەمیان وینه‌نه و ئەڻ وینین سینه‌مایی، بەرۋاشی پهیف و پیتان، دشین د ناڻ مللەتین جودا - جودا دا و بۆ هەمی مرۆڤان قابلى تیگه‌هشتني بن. و ئەڻ تیگه‌هشتنه لجهم هەمیان وەك ئیک (ھندی ئیک) بت. و ئەفه بلندترین پلا

سەركەفتنا وىنەي و ھەمى ھىزاز سىنەمايى يە كۆشىا يە كارتىكىرنا خۇل ئەدەبى بىمەت".

دەمى فلمسازەك دەقەكى بۇ ئقتباسىرىنى ھەلبىزىرت، ب گەلەك رەنگان سەرددەرىيى دگەل وى دەقى دەكت و كا چەوا ئەو د رامانا دەقى گەھشتىيە، ب ھەمان تىيگەھشتەن فلمى خۇزى چىدەكت. ھەر فلمسازەكى بىينىن و بۇچۇونا خۇيا تايىبەت يَا ھەي و ئەڭ جوداھيا بۇچۇونا دېتە ئەگەر ئەيدابۇونا بەرھەمىيىن جۇراوجۇرپىن سىنەمايى.

ل ۋىرە دى باسى بۇچۇونا دو فلمسازان كەين، كۆ ھەر ئىك ژ وان گۈيدايى جىلەكى جوداھى و ھەر ئىك خەلکى وەلاتەكى يە. بۇچۇونا ئىكى يَا (جان ھيوستون) فلمسازى پىرى ئەمرىكى يە، كۆ ئەو سەبارەت ئقتباسىرىنى ژ بەرھەمى ئەدەبى دېيىت:

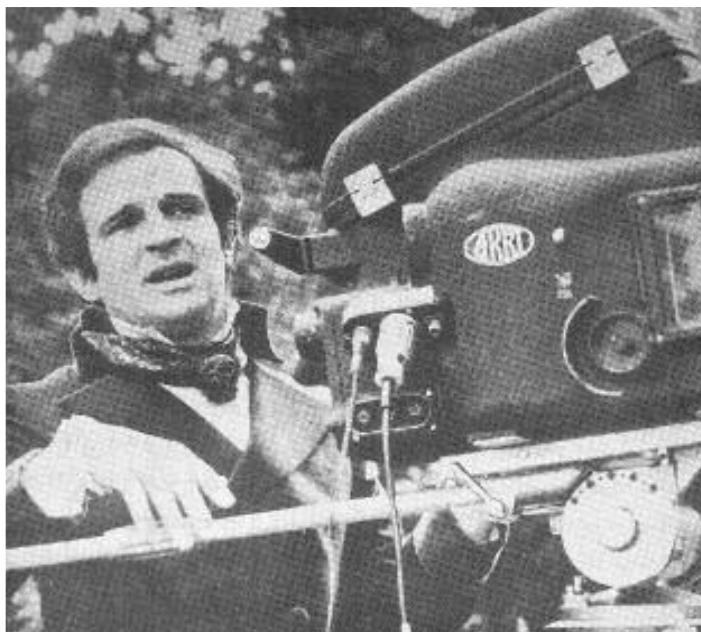
"دەمى ئەز دەقەكى بۇ فلمى ھەلبىزىرم، ئەز ھەول دەدم كۆ من نىزىكىيەكا باش دگەل نفىسىھەرىي بابەتى ھەبت دا وەفادارى بۇچۇونىن وى بىم، و گافا چىرۇك پىيدۇي ھندەك گۆرانكارىيان بىت، ھەگەر نفىسىھەرىي چىرۇكى ساخ بىت و رازى بىت لىسەر وان گۆرانكارىييان، ئەز تەخسىرىي ناكەم. بۇ نموونە فلمى (شاھىئى مالت) كۆ من ژ رۆمانا رۆمان نفىس(داشىل ھامىت) ئقتباس كىبوو، من ھىچ گۆرانكارى دەقى چىرۇكى دا نەكرن، لى دەمى من فلمى (گەنجىنەن سيرامادره) چىكىرى كۆ ژ رۆمانا (تراون) بىوو، من گەلەك گوھۇرىپىن تىيدا كىرن، ئەڭ چەندە ژى لدويف سەمتا ھزرا نفىسىھەرى دەھاتە ئەنجام دان، و د فلمى (مو بى دىك) ھندەك دىمەن يىن ھەين كۆ د پەرتوكا (ملويلى) دا نەھاتىيە."

هیوستون: دهمنی بهره‌مندکی نهاده‌بی ثقتیاس دکه، نهز هدول ددهم
وهفادری بؤچووننین نثیسهری بم، لی ل دهمین پیویست، ب ناگه‌هداریا
نثیسهری نهز گۈرۈنكارىييان د چىروفكى دا دکهم.

بُوچوونا دووی يا (فرانسوا تروفو) يه کو فلمسازهکي فرهنسي يه و زئهنداميین دستهکا (پيللا نوي) يا في ولهاتي يه. ئهو سهبارهت ئقتباسكينا بىرەمەمەن ئەدەبى دېيىت:

"پشتى من پەرتوكا (دو ئنگليزى و ئىك قارە) يا نفيسيەر (ھانرى پېيىر روشى) خواندى، من هزر كر دى فلمەكى خوش ڙ فى چىرۆكى چىبت، لەو جارەكى دى من چىرۆك خواندەفه و پشکىن وئى يىن گرنگ من دەستنىشان كرن و من هنارتە جەم ھەۋالى خۇ (زان گروئو) كو پېيشتر من و وى ب ھەۋە كار د سيناريويما (ژول و ژيم) دا كربوو. (گروئو) اي

فرانسوا تروفو: (رۇمانا دو ئنگليزى و ئىك قارە) ب ھندەك گوهۇرىتاناڭ لەدۇر پەميوندى و ھەۋالىتىيا مەرۇقان، من كەھ فلم.

پشتی ماویه‌گی سیناریویا خۆ د پینچ سەد بەرپەران دا بۆ من هنارت.
بۆ ماوی دو سالان من ئەف سیناریویە د چەکمەچا میزاز خۆ یا کارى دا
نۋان، و پشتى فان دو سالان من جارەگا دى دەستكاري د فى سیناریویى دا
کر و ئەو كرە دوسەد بەرپەر، و ل سالا (۱۹۷۱) ئى من ئەو كرە فلم".

ئقتباسىرن بۆ فلمنامى ھونەرەكە و بۆ بەدەستقەئىنانا شارەزايىن
پىویست بۆ فى کارى، مقا ژ بەرھەفييەن خۆرسكى (غريزى) يېن فلمسازى
و ھونەرمەندىدا فلمنامەنىيىسى دەيتە وەرگرتن. بەرھەفى و
ھونەرمەندىيىن تايىەتىن فان جۇرە چالاكىيەن ھونەرى قابلى دانوستاندى
نېن و نەشىن جەوهەرى و ان فەگۈھىزنى كەسەكى دىت. سەرەرايى فى
چەندى هندەك ژ ھونەرىن گىيدايى ب فى کارىقە ب رىكا پېشكيشىكى
فېركىرنىن تىورى و خوياكرنا بۇچۇونىن كەسانىن شارەزا د فى بوارى دا،
دشىن پىچەكى ئاشكرا بىن. ناسىيارى دگەل ۋەكۆلىنىن تىورى يېن
ئقتباسى و لدويف دا ناسىياريا پرسىن ب كىيار يېن فى کارى، دشىت
ھارىكاريا هندەك شارەزايى و شىانىن وان كەسان بکەت يېن كو حەز ژ
كارى ئقتباسىرنى دكەن ژ بەرھەمەكى ئەدەبى و هندەك ژ بەنەمايىن
سەرەتايى يېن کارى نىشا وان بدەت. بۆ ب دەستقەئىنانا ئەنجامەكى
ھوسا، نېسىر يان فلمسازى كو دست ب نېسىينا فلمنامەكا ئقتباسىرى
دكەت ژ دەقەكى ئەدەبى، پىدفيه ئاگەھدارى جوداھىيىن ۋەگىرلەن
سینەمايى و ئەدەبى بت و ل دەمى فەگۇھاستنا چىرۇكى ژ ۋەگىرلەن
ئەدەبى بۆ ۋەگىرلەن سینەمايى، فان جوداھيان لېر چاڭ بىگرت. بىيى
نياسينا فى تايىەتمەندىيى، هەر جۇرەكى ۋەگۇھاستنا نەقلەكى ژ ئەدەبى بۆ

سینه‌مایی دی یا دژوار بت ول هندک جهان ژی دی ئەنجامین نەرینى ب
دویش دا ئىّن.

خراب نىنە ل ۋېرە هندك بابەتىن پىدۇ بىخىنە بەر ۋەكۆلىنى
سەبارەت نىاسىنا پرسىن كرياركى(عملى) يىن گرىدایي ئقتباسى.

تايىەتمەندىيەن زمانى سينه‌مایي و زمانى ئەدەبى

ھەر وەكى د بەرپەرىن بۆرى دا ھاتىھ گۆتن، سينه‌ما و ئەدەب دو
زمانىن ژ ھەڭ جودانە، كو ھىيمائى سينه‌مایي (ۋىنە) و يى ئەدەبى
(نېسىن).ھ.

چو جار سينه‌ما لدویش رىسا و رىزمانا زمانى ئەدەبى ناچت و ب تىن
پەيرەپىيا بنواشىن سەرەكى يىن زانستى (ھىماناسى) يى دكەت، كو
سەركەفتىتىن و تەكۈزۈرىن (كاملتىن) شىوازى فەگۇھاستا ھەر
راگەھاندنهكى دھىيەتە ھەزمارتى.

سينه‌ما و ئەدەب وەك دو دەزگەھىن سەرىيەخويىن ھونەرى، خودى
شيانىن گەلەك بەرفەھەن، كو ل هندك جهان ئەڭ شيانىن وان وەكەھەن.
دەرھىنەر ب بىنينا خۇ يَا تايىھەت و پاشى ب ھارىكاريا كامىرا فلم گرتىن
راستىي ژىيەك بىرالە دكەت دا بشىت ئە و تشتى كو وي دەقىت باشتى
دەستنىشان بىكەت و يى دى ھەمىي لادتە رەخەكى. د فى كارى خۇ دا
فلمسازى شيان يىن ھەين ل ھەر دەمەكى كو ب پىدۇ بىزانت ژ نىشاندا
ۋىنەيەكى بىچتە پېشىشىكىندا وىنەكى دى و وەكى رۆمان نېسى ھىزرا مە
ژ دىمەنىن پېتىر ب پارچە دىمەنەكى ب تىن ۋە گرى دەدت(ژ كل بۇ جۇ).
سەرەدایي نىشاندا پارچە دىمەنان و رۆلگۈرۈانا زارفەكەرى، كامىرى
شيان يىن ھەين ب لفین ژ جەھەكى بۇ جەھەكى دى، دىمەنەن بەرفەھەت

بېخته بەر چاڭقىن تەماشە ئانىن فلمى و بە هىزەكە گەھشتى، ھەستا
گرىدابى روپى زارفەكەران، و پارچە دىمەننىن گرىدابى رۆل وان و ھەمى
دىمەن و تىتىن تىدا ناشكرا بىمەت. ئەفە تىتەكە كو پىچەكى كىم بان
زىدە د رۆمانى ژى دا يى ھەى و رۆمان نېسىس دشىت ب ۋەگوھاستنا
سەربەست ژ دىمەنەكى بۇ ئىكى دى ب رەنگەكى تمام بگەھتە وى
چەندى (نىشادانا پارچە رويدانان و سالۇخدانا بى سنورا حالەت و
رەفتارىيەن كەسان).

سەرەرابى يى چەندى سينەما و ئەدەب ژ لايى جۈرۈ كەرسەتىن كو د
ئافاھىي چىرۇكىن خۇ دا ب كار دئىنن، وەكى: (ناساندىنا كەسايەتىان،
نىشادانا سنج و روھشتى وان، ھەبۈونا جىرە و لىك كەفتنان، ھەلبىزارتىنا
باپەتەكى سەرەكى بۇ چىرۇكى و چەند باپەتىن لاوەكى (فرعى)،
پىشىھەچۈونا چىرۇكى و داناندا دلتەنگى و ھلاۋىستنان) خۇهدى روپەكى
وەكەھفن. و ھەرچەندە مەرۋەنەشىت تايىبەتمەندىيەن وېنەي دگەل
نېسىنى بەراورد بىمەت، لى ژ ھندەك ئالىانقە ب تمامى گرىدابى ھەڤدو
دىمەن و خواندە ئانى چىرۇكى يان بىنەرە فلمى ب خۇفە گىرى دەدن.
د بەراوردىكىنەكا تايىبەتلى دا ل ناقىبەرا بەرھەمەن جۇراوجۇرۇن
ئەدەبى كو شانۇنامە و چىرۇكىن كورت و درېز ب خۇفە دىگرت، پىدەفيه
فى خالى زىدە بىكەين كو رۆمان نېسىس بۇ سالۇخدانا وى تىتى، كو د ھىزرا
وى دا نە يى چارچۇفە كرييە و دشىت كا ج د ھىزرا وى دا ھەيە لىسر
كاغەزى ژى بىنتە خوارى، لى شانۇنېسىس ژ ئان شىيانان يى بى بەھەرە.
ھەرچەندە ھندەك ھىيمان (عنصر) يىن فلمى و شانۇيى وەكى (ھۆزان،
چىرۇكىنېسى، زارفەكىن، موزىك، نىڭاركىشى و بىناسازى) وەكەھفن، لى ژ
لایەكى فە ژ شانۇيى چىتە، ئەم ژى ئىخسىرا چارچۇفەكىن

(سنوردارگرن) یّن ديمهنهان نينه و ج گاشا دمرهينهره فلمى بقىت دى شىيت رويدانىن چيرۆكى ژ ديمهنهكى ۋەگوھىزته ئىكا دى و جۇرە ژيانهكا راستىن بدهته رويدانىن فلمى؛ چونكى د ژيانى دا ژ رويدانهكى بەرهە رويدانهكا دى چوون، گەلەك ب ساناهىه و جۇراوجۇريا ۋان رويدانانه كو ژيانى ژ ئىكسانىي دئىنتە دەر و جوانتر دكەت. د راستى دا سنوردارنهبوونا ديمهنىن فلمى ژ لايى ھوندرى و دەرەكى (داخلى و خارجى) بۇونا وان و ژ ئالىي ھئزمارا وان ۋە، پت وەكى رۆمانى يە ژ شانوئى.

سەرەرايى ۋە چەندى ديمهنىن فلمى پت نىزىكى راستىي نە، لى يىن شانوئى پت دەستكىرد و چىكىرىنە و ئەڭ دەستكىرىدە پت ھېنگى ديار دېت كو ديمهنىن گرىدىايى سروشتى دەھىتە پېشكىشىرن.

ئەڭ جوداھىيە چىدېت ژ هندى بىت كو د سىنەمايى دا چاڭ و ھەستىن بىنەرەي فلمى نە وەكى چاڭ و ھەستىن بىنەرەي شانوئى د ئازادن و دەرھىنەرەي فلمى دشىت ب شىانىن لېھر دەست، وەكى كاميرى و جۇرئ مۇنتاجا ديمهنىن فلمى، ھىزرا بىنەرەن خۇ ژ بابەتكى ۋەگوھىزته بابەتكى دى و ب رىيکا لقاىدىنا كاميرى، وەل بىنەرەن خۇ بىمەت كو ھەست بىمەت يى د ناڭ رويدانىن چيرۆكى دا و ب نىزىكىبۇون يان دويىركەفتەن ژ پارچە ديمهنهكى يان پارچە رويدانهكى پت ھەست ب راستىبۇونا سىنەمايى بىمەت ھەتا كو چيرۆكەكى.

سىنەمايى يا شىاي ب رىيکا ۋان شىانان هندى رۆمانى (يان ھىز پت) د ۋەگىپانا بچوپىكتىن بابەتىن گرىدىايى چيرۆكەكى دا سەرەتكەفتى بىت و يا شىاي ب ۋى رىيکى پەيوەندىيەكى نىزىك، بلەز و راستىن دگەل بىنەرەن خۇ گرى بەدت.

هیژایی گۆتنى يە كو ڙ بلی وان تایبەتمەندیین کو ئاماژە پى هاتىيە
كىن، سىنه ما خودان تايىبەتمەندىيەكا دىتە كو ب (ھىسانى يا ۋەگىرلىنى د
سىنه ما يى دا) يَا ناڤدارە و ئەڻ پرسە بخۇ يَا بۈويە ئەگەرى ھندى كو
لېنېرىپىنا فلمەكى ڙ سەحرىندا شانووهكى يان خواندنا پەرتوكەكى ھىسانتر
و تەناتر بىت. بۇ نمۇونە دەمى نېسىھەرەك سالۇخىن ڙۇرەكى دكەت،
خواندەقان ھارىكاري ڙ ھزرا خۇ وەردگرت بۇ تەنداركىن (تجسم) ا وى
ڙۇرە. لى د سىنه ما يى دا ئەڻ ئەركە دكەفتە د ستوبى فلمى دا و پشىتى
بىنەر ب رىكا فلمى وى ڙۇرە دېيىت دى ئاشكاراتر و سادەتر و بلەزتر
بسەر سالۇخىن ڙۇرە ھەلبت، ئەڻ كارە ڙى ڙ شىيانىن ئەدەبى د
دەركەتىنە، ئەو تى نە كو نېسىھەر چەندىن بەرپەران بۇ سالۇخدانى
دەستنېشان بکەت و هوسا بگەھتە ئارمانجىن خۇ.

(٧)

پینگاڤین ئىكەم يىين نۇقتاباسى

دئ چەوا شىيىن رۆمانىن درېزىن چەند سەد بەرپەرى، كو ھندەك
 جاران قەبارى وان دگەھتە هزار بەرپەران ڈى، بگۇھۇرىن و بکەينە
 فلمنامەك ؟ ئەرى ھەمى كەرت(جزئيات) و رويدانىن د چىرۇكىن درېزىن
 وەكى (ھەزاران، شەر و ئاشتى، دېھرباي دا چۈسى، برايىن كارامازوف، ۋان
 كريستوف، دىئنا ئارام)دا ھاتىن قابلى ۋەگوھاتسىنى نە بۇ فلمەكى يان نە؟
 ھەگەر بەرسى (بەن) بت، دئ ئەڭ فلمە چەند دەمزمىر بن ؟
 چو پى نەۋىيت كو نىشادانا ھەمى هوير ھويىركىن رۆمانەكا گەلەك
 درېز د فلمەكى دو دەمزمىرى دا تىشەكى نەبەر تاقله و ناجىيەت، و بەرى
 ئەڭ جۆرە رۆمانە بىنە فلمنامە، پىدىفيه گافى پاڤىزىن بۇ كورتكىن
 رۆمانى يان شانۇنامى:

/ كورتكىن رۆمانى بۇ فلمى

مەرەم ژ كورتكىن رۆمانەكى يان شانۇنامەكى، ۋەگىرپانى بابەتىن
 سەرەكى و رويدانىن گرنگىن وى يە د گونجايتىن فورم و دەمى پىيوىست
 دا. چىيەت بىيىزى؛ كورتكىن ئانکو بەرھەۋىكىن و رىكخىستنا چىرۇكەكى
 پشتى كەزاختىن پېشكىن نە پىيوىست يىين رۆمانى يان شانۇنامى دەكتە

بهر ددست، ب مه رجه‌کی زیان نه‌گه‌هنه دهقی سه‌ره‌کی، ئارمانچ و په‌یامیّن سه‌ره‌کی.

كورتكرنی ژی قوناغیّن خو یین ههین، کو ل خواری دی ب كورتى ئاماژى پى كەين:

قوناغیّن كورتكرنی:

۱/ دياركىرنا ئارمانجا كورتكرنی

۲/ دياركىرنا په‌ياما چيرۆكى

۳/ دەسنيشانكرنا بابهت و كەساتييّن سه‌ره‌کي يىّن چيرۆكى

۴/ دەسنيشانكرنا رويدان و ئەفرازىيّن سه‌ره‌کي يىّن چيرۆكى

۵/ پىكتەگرىيىدا ئەفرازىيا

۶/ خەملاندىنما په‌راويزىيّن چيرۆكى

۷/ دياركىرنا ئەنجامى و دويماهيا چيرۆكى

۸/ خواندىنەفه و خەملاندىنما دويماهيا

۹/ پاكنېسىنىھقا دهقى كورتكى

ل خوارى ئەم دى پت لسەر ھەر ئىك ژ ۋان قوناغان ئاخفىين دا باشتى ب سەر چەوانىيا كارى كورتكرنى ھەل بىبن.

(۱) دياركىرنا ئارمانجا كورتكرنى

پىدەفييە بىيٰتە دياركىرنا بۇچى بابهت دەھىتە كورتكىرنا. ھەگەر ئارمانچ ژ كورتكرنى، نېمىسىنا فلامنامى بىت لسەر بىنياتى دهقى كورتكىر، پىدەفييە ئەف خالە لبەر چاھىن مە بن: فلم بۇ كى دەھىتە چىكىن؟ دەمىن وى

چهند؟ ج ماوه و ب چهند پارهی ئەڭ فلمه دى بەرھەمۇت؟ ئەرى
ھۆكاريىن ھونھرى بۈوينە ئەگەر ئان جۆرە ئقتباسان يان ئارمانچىن
بازرگانى بۇ بەرھەمئىنانا فلمى لېھر چاڭ بۈوينە؟

(۲) دياركىنا پەياما چىرۇكى

نىسيھەرى سەرەكى يىن چىرۇكى، لدويش هندهك ھۆكاريىن ھزرى و
بۇچۇونىيىن كەسۆكى و ھونھرى، چىرۇكا خۇ يَا نىسيسى. لەو باشتە پەياما
چىرۇكى كۇ ب رىكا كورتكىنى دەپتىت بىتە فەگىرلان، ديار بېت و ب
درېڭىيا كاركىنى، ھەرددم (پەيام) ل بەر چاڭ بېت.

(۳) دەسىنىشانكىرنا بابەت و كەساتىيىن سەرەكى يىن چىرۇكى
مەردم ژناساندىنا بابەتى چىرۇكەكى ئەوه كۇ خواندەغان ب رىكا
كورتكىنى بىزانت چىرۇك دەربارەي كى يە و سەبارەت ج بابەتكى يان ج
تىشەكى دېپەيىشت.

(۴) دەسىنىشانكىرنا رويدان و ئەفرازىيىن سەرەكى يىن چىرۇكى
ھۆكاريىن سەرەكى و ئەلەمىيىن (عنصر) يىن پىكھىيەرىيىن چىرۇكى،
ھەمان رويدانىيىن گرنگىن چىرۇكىتىنە. دەسىنىشانكىرنا ئان رويدانىيىن گرنگ
كۆ وەكى خەلەكىن زنجىرى پىكىفە د گرىيادىنە و ب كارئىنانا وان يال
وەخت گرنگىيەكا باش ياد كورتكىنى دا ھەى و دشىت پاشەرۋۇزا
ئقتباسەكى د ھەمان قۇناغىيىن ئىكەم دا دەسىنىشان بکەت و بېتە ئەگەر ئ
سەرەكەفتىن يان شەكتىن بەرھەمەكى سىنەمايى.

۵) پیکفه گریدانا ئەقرازىيا

رويدانىن گرنگىن چىرۇكەكى پىدفيه پەيوەندىيەكا بنواشەيى و مەنطقى دگەل ئېڭ ھېبت و ھەر رويدانەك ب رەنگەكى سروشتى ب رويدانَا بەرى خۆقە گرېداي بت و ئەڭ رويدانە ب رەنگەكى پیکفه گرېداي و ئېڭ لېھى ئىلک، چىرۇكى نەچار بىھەن كو بەر ب پىشە بەھەفتە رى.

٦) خەملاندىنا پەراوىزىن چىرۇكى

كورتكەن لدۇر رويدانىن سەرەكى يىن چىرۇكەكى دھىيە ئەنجام دان. سروشتى يە كو ھەر تىشەكى زىيەد يى گرېدايى چىرۇكى دشىت بھىتە لادان و د زنجىرە رويدانىن سەرەكى يىن چىرۇكى دا نەھىيە بكار ئىيان.

٧) دياركىنا ئەنجامى و دويماھىكا چىرۇكى

دويماھىيا چىرۇكى پىدفيه موکوم و گرۇقەدار بت دا بشىت پتىن كارتىكىنى ل ھەمى رويدانىن كورتكى بىھەت. باشتىن دويماھىك ئىيان ئەون يىن ھەمى تاشتا ب رەنگەكى سروشتى و ب ژىرى ب داوى بىين و پەيوەندىيەن رويدانان ب ئېڭجارى نەۋىيە برىن.

٨) خواندنهقە و خەملاندىنا دويماھىيى

پشكىن ژۇرى كو مە ئاماڭى پى كرى، پىدفيه چەندىن جارا و ب ھزىدەكا ۋەكلىرى و ئازاد بىنە خواندىن، پشكىن زىيە بەھىنە لادان و پشكىن نەگەھشتى بىنە تەكۈزكەن (تەكمىل) كەن.

۹) پاکنفیسینه‌ها دهقی کورتکری

چیروکا کورتکری پشتی ژ همه می ئالیان ۋە ھاتە خواندن و ۋەكۈلىن، دشىت پاکنفیس بېت و پاشى بۇ نفيسيسا فلمنامى كو ئارمانجا سەرمى كى يە، معا ڙى بىيىتە وەرگرتە.

ئەڤ نەھ قوناغە ب باشى ناهىئە ئەنجام دان ئە و تى نە كو کورتکەر دەفەكى بۇ كارى خۇ بەھەل بىزىرت كو خودى بەھايىن نافدار و جەھى باوهەرىي بىت و گونجاي بىت دگەل بۇچۇونىن وي ب خۇ. ئەنجامداانا ھەر قوناغەكى ژ ئان نەھ قوناغان پىدەفيه پشتى دوبارە خواندىنەفا ھويرا پەرتوكى (رۆمان يان شانۇنامە) و نياسىينا پېشكىن گرنگىن دەقى بەھىتە ب جە ئىنان. پشتى ئان چەند جار خواندىنا، بۇچۇونىن ھىزى و بير و باوهەرىن نفيسيسىرى سەرەتكى يى دەقى دى بۇ كەسى کورتکەر ئاشكرا بن و ئە و دى باشتى و پىشتاستر شىتتى وي دەقى كورت بکەت.

چو بى نەھىيەت كو دەھەمى قوناغىن كارى کورتکرنى دا، پىدەفيه خالىن گرنگىن کورتکرنى و ۋەگىرلانا خوشَا رويدانىن چىرۆكى ل بەر چاڭ بىيىنە وەرگرتەن، و د دەمەكى دا كو پىيكتە گونجان و ئىيکەتىيا بابەتەن دەھىتە پاراستن، دەست ب لادانا بابەتىن زىدە و لادەكى (فرعى) بەھىتە كرن. كورتکرنا چىرۆكى يان شانۇنامى ب دو رەنگان دەھىتە ئەنجامدان:

۱/ كورتکرنا وەفاداربۇون ب دەقى

۲/ كورتکرنا ئازاد

د كورتکرنا وەفاداربۇون ب دەقى دا، چىرۆك وەسا دەھىتە ۋەگىرلان وەكى نفيسيسىرى نفيسي و ناجىيەت ھىچ گۆرانكارىيەك تىدا بىتە كرن. د

کورتکرنە کا ژ فی رەنگى دا کو کورتکەر چاڤدىرييا هەمى چىرۆكى دىمەت، پىدەفيه کورتکەر باش د مەرمەن و مەخسەدىن نفىسيەرى بگەھەت دا بشىت پەياما نفىسيەرى د دەقى خۇ يى کورتکرى دا ب ئاشكرايى فەگۈھىزت. مادەم نفىسيەرى چىرۆكى ب رىكا رىڭخىستن و لىكىدانا چارچوقۇ چىرۆكى، پەياما خۇ دگەھىنتە گوھىن خوانەۋانان، پا پىدەفيه کورتکەر ژى ئارمانچ و پەياما نفىسيەرى ژ ناڭ رويدانىن چىرۆكى بکىشىتە دەر و ئەۋى ب رەنگەكى رۆهن و ئاشكرا د کورتکريا خۇ دا فەگىرپەۋە.

د کورتکرنا ئازاد دا، بەرھەۋىكىرنا کورتکريا رۆمانى يان شانۇنامى دەھىتە ئەنجامدان بىيى كو پېشىكەفتەن و پاشكەفتتا رويدانان و پېكىفەگۈنچان و ئىكەتىبا بابەتان د نفىسيەن سەرەكى دا ل بەر چاڭ بەھىتە وەرگرتەن. ئەڭ جۆرە کورتکرنە بۇچۇونىن كەسۈكى يىن ھىزا کورتکەرى ژ دەقى سەرەكى نىشان دىدەت و پەت لىمەر بىنیاتى گىيول و سەلىقى و ھندەك جاران لىمەر بىنیاتى پىيويستىيەن كارى دەھىتە ئەنجامدان.

باشتە د قان جۆرە کورتکرنا دا، رويدانىن ھەلبىزارتى بۇ نفىسيەن فلامنامى ژ لايى پەيوەندىييان ۋە د گەلەك گەلەك د خورت بن و كەسى کورتکەر ب رىڭخىستن و تەرتىفەكا تايىبەتى كو د ۋەگىرپانان رويدانان دا ژ خۇ نىشان دىدەت، چىرۆكە کورتکرى ژى ب ھەمان شىۋا زىكەتە ئافاهىيەكى موكوم و خودان رىڭخىستنە کا قابلى پەسەندىرنى.

ب / بەرفرەھەكىرنا چىرۆكە کورت

بەرفرەھەكىرنا كىيارەكە كول سەمتا دىزى کورتکرنى دەھىت و ب مەرەما بەرفرەھەكىرنا چىرۆكىن کورت دەھىتە ئەنجامدان. د پەرتوكىن گىيدايى چىرۆكەنىسى دا، ب ۋى رەنگى باسى چىرۆكە کورت و جوداھىا

وئى دگەل رۆمانى ھاتىيە كرن: "چىرۇكَا كورت نېھىيىنەكە كو خوددى كارتىكىرنەكا ئىكانە بىت و مەرۆق بېشىت وئى د ماوى نېف دەمڭۈمىرى دا بخوبىت".

ھەر چىرۇكەكا كورت، پەرتهكە ژ ڙيانى كو تىدا نېھىسەرى چىرۇكى ب هارىكاريا ھىلکارىيەكا رېكخستى، كەسەكى د رويدانەكا سەرەكى دا توش دكەت و ب ۋى رەنگى كارتىكىرنەكا ئىكانە ل خواندەغانىيەن خۇ دكەت. چىرۇكَا كورت ھەر وەكى ژ نافى وئى ديار پېرانيا جاران كورتىر و سادەتىرە ژ رۆمانى و تايىبەتمەندىيەن تايىبەت ب خۇ يىن ھەين كو ناسكىرنا قان تايىبەتمەندىيا ب رېكا بەراوردكىرنەكا رېزىھى د نېقىبەرا رۆمانى و چىرۇكَا كورت دا ئاشكرا دېت.

ج / بەراوردكىرنا رۆمانى دگەل چىرۇكَا كورت

(۱) چىرۇكَا كورت ب رەنگەكى رېكخستى و سادە دەھىيە دارشتى، لى رۆمان درېزىتر و بەرفەھەترە.

(۲) پېرانيا جاران چىرۇكَا كورت ئىك كەسايىھەتىي سەرەكى يىن ھەى، لى د رۆمانى دا سەرەرايى كەسايىھەتىي سەرەكى، ھندەك كەسايىھەتىيەن لاوەكى ژى رۆلى دېيىن.

(۳) كەسايىھەتىي سەرەكىي چىرۇكَا كورت د رويدانەكا سەرەكى دا دەھىيە ناساندىن، لى كەسايىھەتىيەن رۆمانى ب درېزىيا چەندىن رويدانىيەن گرنگ دەھىيە ناساندىن.

(٤) چىرۆكەكا كورت خودى مژارەكا ديار و كارتىكىرنەكا ئىكانەيە، لى رۆمان دشىت ب ھەبۇنَا مژارەكا سەرەكى كۆمەكا مژارىن لاوهكى يىن دى ژى ھەبن و كارتىكىرنىن جۇراوجۇر پېشىش بىكەت.

(٥) چىرۆكەكا كورت ژ لايى جە و دەمى ۋە سنوردايە و پېشقا بچويك و كورت ژ ڙيانى نىشان دىدەت، لى جە و دەمى رۆمانى ج سنور نىن و دشىت پېشىكى ژ ڙيانى يان ھەمى ڙيانى نىشان بىدەت.

(٦) جە گوھۆپىن و پېكئىانا كەسايەتىان و پېشەبرنا چىرۆك، د چىرۆكەكا كورت دا ب رەنگەكى كورتكىرييە و مرۆڤەست پى ناكەت، لى د رۆمانى دا بەروۋازىيە (درېزكىرييە و مرۆڤ ب ئاشكرايى ھەست پى دكەت).

ژ بلى ۋان تايىبەتمەندىيا و قى خالى ژى، كو چىرۆكەكا كورت د دەستى فلمنامەنۋىسىكى باش دا وەكى ھىقىينەكى يە كو پېيدۇيىھە فۇرما ژ خۇ چىكەت و دىسان چىرۆكەكا كورت پېشچاڭىرنەك (طرح) دكە بۇ فلەمەكى بلاندى سىينەمايى، كو پېيدۇيىھە بھېتە بەرفەھەرن و تەكۈزكەن. بۇ ب ئەنجام گەهاندىنا قى مەرەمى، فلمنامەنۋىسىس پېيدۇيىھەنندەك چالاکىيانە دا بشىت قى كورتە چىرۆكى بکەتە فلم، ئەو چالاکى ژى دى ل خوارى و د خالا (د) دا ھىنە دىياركەن.

د/ چهوانیا به رفره هکرنا چیرۆکا کورت

- ۱) دیارکرنا ددم و جهئ چیرۆکى ب رىكا ۋەكىرنا بىاھىن گونجاي بۇ چيرۆكى و دانانا ئاستى جھاکىي پىويسىت بۇ دیارکرنا تېكچۈونان و دەسپىكى توшибۇونان.
- ۲) دیارکرنا سروشتى كەسايەتىي سەرەكى يى چيرۆكى و فەگىرانا گونجان يان نەگونجانا ھزرى و روھى يا وي دگەل كەسانىن دى يىن چيرۆكى و زىدەكرنا كەسايەتىيىن نوى بۇ ناڭ چيرۆكى.
- ۳) زىدەكرنا رويدانىن لاوەكى لىسەر باھەتى سەرەكى يى چيرۆكى ب رىكا رەفتار و كىردارىن كەسايەتىيىن سەرەكى و لاوەكى كو دشىن رۆلىن باش و خراب د چيرۆكى دا بىگىرن.
- ۴) زىدەكرنا گنگاشا، رەفتارا و حالەتىيىن نوى لىسەر چيرۆكى كو دگەل رويدانىن زىدەكىرىيىن چيرۆكى بىگۈنچەن.
- ۵) دانانا پەيوەندىيىن خورت يىن پىلدەنى د ناقبەرا رويدانىن جوداين چيرۆكى دا لىسەر بىنیاتى ئېكۈونەكە مەنطقى و پېكەتەگونجانەكە تمام، ب رەنگەكى كو ھەر رويدانەك ب رويدانما بەرى خۇفە يا گىرىدى بىت.

(۸)

گوهه‌رینیّن چیرۆکی د ۋە گوھاستنى دا ڙ دەزگەھەكى بۇ ئىكى دى

د ھەولىٽن حودا جودايىن كو ب مەرەما وەرگىرانا دەقەكى ئەدەبى بۇ فلمەكى دھىتە ئەنجامدان، بەرفەھەكىدا چيرۆكا كورت و كورتكىن، دو باھەتىن گرنگن، كو د پشقا چۈويى دا ئەم ب درېئى لىسەر پەيغىن. يَا زانايە كو چيرۆك و شانۇنامە ڙ تشتىن بەھادار و ئىباركىرىنە، كو نافەرۆكا پەرانيا فلمىن ئقتباسكىرى ڙ ئان ڙىدەران دھىتە وەرگرتىن و ھەر فلمساز و فلمنامەنىسىك دەمىن دگەھەتە ئان دو بەرھەمان، لەدەپ زانىن و پىزانىن ئىپەتلىك خۇ شىۋازەكى تايىبەت بۇ خۇ ھەلبىزىرت. د ۋى پشکى ڙى دا دى دىسان باسى باھەتەكى ئقتباسى كەين ڙ بەرھەمەكى ئەدەبى، و كا ج گورانكارى د ھەر چيرۆكەكى دا دىيار دېن دەمىن ڙ دەزگەھەكى ئەدەبى دھىنە ۋە گوھاستن بۇ دەزگەھەكى سىنەمايى. بۇ تىرباركىدا ۋى باھەتى، من ھەول يا داي مفای ڙ بۇچۇونىن كەسانىن تايىبەتمەند د ۋى بوارى دا وەربىگەم و ل ۋەرەن بۇچۇونان بۇھىشىن.

أ/ گوهارتنا چيرۆكى بۇ فلمنامى:

ساناهيتىن رېك بۇ گوهارتنا چيرۆكى كو بىتە فلمنامە، دياركىندا پشکىن سەرەكى و گرنگىن چيرۆكىنى پاشى ب تامى و ب هويرى دهىتە خواندن.

ھەر چيرۆكەك ژ چەند پشکىن جيماواز پىك دهىت، كو ھندەك ژ وان قەگىپانا حالەت و ھەستىن قەھەرەمانىن چيرۆكىنى و پشكا دى قەگىپانا روختار و كردارىن وانە.

د ئىكەمین پىنگاڭا ئقتباسىرنى ژ چيرۆكەكى دا، پىدفييە ئەو پشکىن چيرۆكى بەئىنە دياركىن، كو ھەلگرىن وان كردار و رويدانان بن يىن ئەو رويدان دشىين ل سەرانسەرى چيرۆكى دا رۆلەكى بەر ب چاڭ بىىن. نەيسەرە كو كارەكى ژ ۋى رەنگى دكەت نابت بكمەفتە ژىر كارىگەريا سالۇخدانىن ئەدەبى يىن چيرۆكى و نابت لغافى ھزرا خۇ بسىپىرته دەستى ھەمى بابەتىن دياركىرىتىن كورت يان گەلەك كورتىن چيرۆكى. بەلكو پىدفييە ئەو ژ وان ھەمى بابەتىن قەگىرای د چيرۆكە ئەدەبى دا ب تىن وان بەھەلبىزىرت يىن كو خودى ئالىيەن وىنەمىي يىن ب ھىز بن و بزانت ئەو وىنە دشىين ببنە ديمەنلىن سىنهمايى يىن سەرنجراكىش، پە لقىن و ئارونىڭدەر(تەيسۈك). چو پى نەفيت كو ھەر ئىك ژ ۋان ديمەنەك ديمەن ئەردى تىڭەھ و رامانىن ھىزىا بن و پىويىستە ھەر ديمەنەك ديمەن بەرلى خۇ تام بكمەت و د سىنلا رويدانىن قلمى دا رۆلەكى بەرچاڭ ھەبت.

چىدبەت ھندەك پشکىن چيرۆكەكى نەبنە وىنلىن سىنهمايى، ئەڭ پشکە كو سالۇخداندا كەسايەتىيان و دياركىندا حالەتىن روحى و دەرونى يىن وان

بخوشه دگرت، يان پېدفيه ژ چيرۆكى بىنە لادان يانزى فلمنامەنفيس فى
چەندى د شىيوازى رهفتار و كردارىن وان دا ديار بکەت.

ھندەك پشك د چيرۆكى دا يىن هەين كو تىدا باسى كريارەكى يان
رويدانەكى دكەت، و ل پشكىن دويىرا ب شىيوازىكى ديت باسى هەمان
كريار يان رويدان هاتىه كرن. ئەف پشكە ژى ھەگەر نە د پېدفي بىن، دى
ھىنە لادان.

ھندەك پشك يىن هەين كو تىدا تشتەك يا رويداي، كو ئەف رويدانە
نە تشتەكى سادهيه، بەلكو كريار و رويدانەكا گەلهك گرنگە، كو دشىت
كارتىكىرنەكا ئەرىئى يان نەرىپىنى ل چيرۆكى و قەھەرەمانىن وى بكمت،
ئەف پشكە باشترين پشكىن سينەمايىنه، كو پېدفيه فلمنامەنفيس ب
ھوبىرى ل پشكان بگەربىت و داكو بگەھته ئارمانج و مەرەمەن خۇ و ب
باشترين رەنگ مفای ژ وان و دربگرت. ھەبوونا ھەيەجان، دلەراوکى، ترس،
ھىشى، چاۋەریياتى و قەلەق و نىگەرانىيا ل پشت پشكىن ۋان چيرۆكان
دشىت كارتىكىرنەكا باشتى ل بىنەرى بکەت و فلمى ژى ب تامز و
سەرنجراكىيىشتر لى بکەت، ھوسا دى بەرھەمى دەرھىنەرى چەندىن جاران
جوانتى، ھىزاتىر و ب بهاتر لى هييت.

سروشتى يە كو د ۋان جوورە گوھۇرىننان دا، چىدېت ھندەك پشك ژ
چيرۆكا سەرەكى بھىنە ژىبرىن، بلا حمزەكى ئەمو پشك ژ ئالىي ئەدەبى ۋە
ژ باشترين پشكىن چيرۆكى ژى بىن، و ديسان رەنگە ھندەك پشكىن دى ژى
د فلمى دا بھىنە گونجاندىن و پەرە پى بھىتە دان كو د چيرۆكى دا رۆلەكى
لاوهكى ھەبن. ئەف جوورە گوھۇرىنە ھەگەر گيانى بەرھەمى برىندار
نەكەت و زيانى نەگەھىتە پەياما سەرەكى يَا چيرۆكى دى د مفایي فلمى،

چىرۆكا سەرەكى و بىينەرىئىن فلمى دا بت. واتە دەمىن چىرۆكەك يان دەقەك ژ دەزگەھەكى ئەدەبى دەيىتە هەلبىزارتىن و ئقتباسىرن بۇ دەزگەھە سىينەمايى، پىيداقيە ئەف رەنگە گۈرانكارىيە بەينە كىن و نابت فلمساز خۇ ژ ۋان گۈرانكارىيەيان دوپىر بېخت.

چو پى نەفيت دەمىن چىرۆكەكى د گوھۇرن و دكەنە فلمنامە، ھەگەر پشکەك ژ چىرۆكا ئەدەبى وەكى خۇ (بى گۈرانكارى) بېتە ۋەگوھاستن بۇ ناف فلمى دا و ئەو پېشك دكەل قالبىن بەرنىاسىن سىينەمايى نەگونجىت، نە تىنى ھىچ كارتىكىرنەكى ل بىينەران ناكەت، بەلكو چىدبىت كارتىكىرنەكا نەرىئىنى ژى ل ھەمى فلمى بكمەت. گەلەك تشت يېن ھەين، وەكى (رۇلى باشى زارقەكەران، فلم گرتىن، مونتاج و دىكۆرېن جوانىن فلمەكى) يېن كەتىنە ژىير ئقتباسەكا كۆركۈرانە ژ بەرھەمەكى نافدارى ئەدەبى و جياوازيا نافبەرا ۋەگىرلانا چىرۆكى د سىينەمايى و ئەدەبى دا ل بەر چاڭ ودرنەگرتىنە، و د ئەنجام دا فلمى بەرھەفبۇوى يى تووشى شەكتىنى بووى.

ژ بەر ۋان رەنگە تىبىينىيا، پەريانىا دەرھىئەرىئىن سىينەمايى وەسا دچىتىين، كو ھزر و چارچوقۇنى سەرەكى بى فلمىن خۇ ژ ژىيدەرەكى ئەدەبى وەربگەن و ب ئقتباسەكا ئازاد دەست ب نېيىسينا فلمنامەكا نوى بکەن. ئەف فلمنامە ل ھندەك جەھان دشىت وەكى دەقى چىرۆكا خۇ يَا سەرەكى بت و ل ھندەك جەھىن دى جوداھى دكەل ئىيىك ھەبن، چونكى گىانى ھونەرمەندانە يى سىينەمايى واتە ھەبوونا ۋان جۆرە جوداھىيان، و فلمى ب ۋى ئاوابى بېتە بەرھەمئىيان دى د ئەنجام دا فلمەكى

سەرنجراکىش و سەركەفتى بىت و بىنەرین سىئەمايى ژى ھەم دى ب
 گەرمى پىشوازى لى كەن و ھەم ژى دى پەيوەندىيان دگەلىك خورت كەن.
 و بەروۋاژى وەفاداريا هوپرا فلمسازى ل ھەمبەر دەقى و ھەمى پېشىن
 بچويكىن چىرۆكەكا ئەدەبى داشىت ھندەك دەمان فلمى بەرھەقىوو
 وەك بەرھەمەكى بى گىان و قالە ژ سەرنجراکىشانىن وىنەبى بکەت و
 سەركەفتنا وى روپروپى دژوارىي بکەت. پەتىيا فلمساز و فلمنامەنۋىسىن
 ئەقۇرۇكە ئاگەھدارى ۋى چەندىئە، لەو ھەول دەدن ل دەمى گۆھۈرىنا
 دەقى ئەدەبى بۇ فلمنامەكا سىئەمايى لەدەپ قالبىن بەرنىاسىن فلمى و
 شىۋىن چىرۆكەنۋىسىنا سىئەمايى بچن و ل شۇپىندا كۆپىكىندا بى گىان ژ
 بەرھەمەن ئەدەب، ئازادانەتر ئقتىباسى بکەن. لەدور ۋى چەندى
 دەرھىنەرئ ئەمرىكى يى بىنیات ئىنگلiz (ئالفرىيد ھىچكار) دېيىزت:
 "گەلەك دەھىتە گۇتن كو دەرھىنەرین ھولىودى زيانى دگەھيننە
 رەسەنایەتىا وان دەقان كو دەھىنە وەرگەپاندىن بۇ فلمەكى. من چو جارا
 كارەكى ژ ۋى رەنگى نەكرييە، ئەز پەتىيا جارا چىرۆكەكى دخوينم، ھەگەر
 كەيپا من ب بىر و باودرىن سەردەكى بىن چىرۆكى هاتن و من ئەو پەسەند
 كر، پەرتوكى دەدمە پاش و بابەتى وى ھزرى بۇ سىئەمايى بەرھەف دەكەم.
 ئەز چو جارا نەشىم چىرۆكَا (بالندان) يا (دافنى دوموريي) بۇ وھ پېتاسە
 كەم. من ئەف پەرتوكە ژ جارەكا بلەز زىدەتر نەخواندىيە. ئەز نزانم دى
 چەوا شىم ب دروستى وەفادارى دەقى چىرۆكەكى يان رۆمانەكا بەھادر بىم
 كو نۋىسىرە وى سى يان چوار سالان ژىي خۇ پېقە بۆراندى.

ئالفرید ھيچڪاك: ئەز نزانم دى چەوا شىم ب دروستى وەفادارى دەقى چىرۇكەكى يان رۇمانەكا بەدار بىم كۆ نفيسمەرى وى سى يان چوار سالان ژىن خۆ يى پېڭە بوراندى.

دەمى پەرتوكەك دەيىتە ھەلبىزارتىن كۆ بېتە فلم، ھەرچەوا بىت دى ھندەك گۇھۇرىن لى پەيدا بن، فلمنامەكا نوى دى ھېيتە نفيسيين، زارفەكەر و شارەزايىن ژىھاتى دى ھىنە داخوازكىن و پاشى دى فلەمەك ھېيتە چىكىن، كۆ ژ نشکەكىفە دى ھند بىنین نافى فلمى كەتە د لىستا بەربىزىرىن ھەزى وەرگرتتا خەلاتى (ئوسكار) دا و ئىدى نافى نفيسمەرى پەرتوكى لېھر كوجكىن بالاقيا ژى نامىنت؟

فلمنامەنفيسى ئەمرىكى يى بىنیات ئىنگلیز (روبىرت بولت) سەبارەت فلمنامە يى خۆ (دكتو ژىفاگۇ)، كۆ دەقى وى يى سەرەكى ژ نفيسيينا نفيسمەرى نافدارى روسى (بوريس پاستناك)، دېبىزت:

"پهروکا (پاسترناك) ی دهقه کی ئەدەبی یى گەلەك سەرنجراکىش و چەفەنگداره. (دكتور ژيفاكو) نه نوڤليتهکە، بەلكو ھۆزانەكا دلىرييە و ئقتباسکرنا ۋان جۇرە بەرهەمان گەلەك ب زەممەتە.

كارى ئىكانە كۆ مرۆڤ داشىت لەور ۋان جۇرە پەرتوكىن مەزن و چەفەنگدار ئەنجام بىدەت، ئەوه كۆ مرۆڤ خۇ كويىر داهىلە د ناڭ باپەتى دا و ھندى د شىان دا بىت پەترەر خۇ نىزىكى بۆچۈونا نېقىسىھەرى بىكەت. سەبارەت (پاسترناك) ی پىيىدىفيه هوين بىزانن كا ھىزا وي ج بۇو لەور سەرنوھىنىي (انقلاب) و پىيىدىفيه باش كارەكتەرىن وي بىنیاسن، پاشى پەرتوكى ۋەدەنە رەخەكى و سەرۋۇنۇي وي بۇ سىئەمايى بىنۋىسەنەفە. يَا راست مرۆڤ نەشىت ل ھەمبەر ۋان جۇرە پەرتوكان وەفادار بىمېنت و بىيىت: بەل ئەز ل ھەمبەر قى نوڤليتى یى وەفادار مايم! چۈنكى ئەم ھەمى دىغانىن دەمى مرۆڤ تىشەكى ژ بەرھەمەكى دئىنەتە دەر، ل تالىيى دى ھندەك جوداھى دگەل دەقى بەرھەمى بخۇ ھەبن. لە و ئىكانە رېكا چارەسەرىي ئەوه كۆ ب ئازاديا ھزر و بىران، خۇ پشتراست بىكەن كۆ هوين يى د مەرەما نېقىسىھەرى گەھشتىن و پاشى ب هويرى كار بىكەن و چو زيانان نەگەھىينە ھزر و ئارمانجا سەرەكى يا نېقىسىھەرى. پىيىدىفيه هوين ھند لسەر گوھۇرىنەكى كار بىكەن كۆ پشتراست بن بۆچۈونىن وھ يېئن نوى پىيىدىفي بۇوينە و پاشى ب دىتنەكا نوى خۇ نىزىكى ھزر و ئارمانچىن نېقىسىھەرى بىكەن".

(روبىرەت بولت) پىيىدە دەپت و دېبىزت:

"فلمنامە يَا كۆ ژ بەرھەمەكى ئەدەبى دەھىتە بەرھەۋىكىن، گەلەك پەيام و تىيگەھىيىن گرىيادى دەقى خۇ يى سەرەكى ۋەدگوھىيىزتە سەر پەردى. لى گەلەك پرسىيەن تەكىنېكى يېئن ھەين كۆ سینارىيەت و دەرھىنەر بۇ چارەكىندا وان پەنايى دېھنە بەر ھندەك رېباز و خاپاندىنېن پىشەبى،

کو مفاوهرگرتن ژ فان ئاماده کارییان، کارى ۋەگىپانَا سىينەمایى گەلەك ب
ساناهىت لى كرى و بىنەرلى ژى رازى دكەت.

بىرین ژ دىمەنەكى بۇ ئىكى دى، مفاوهرگرتن ژ ھەمى دىمەنان، ھەمى
جۆرىن (كات، دىزالف و سوپرايمپوز) و ھەمى ھىيما و ھەۋېستىن
بنەجەبۈسى، كو ئەڤرۇكە د سىينەمایى دا بكار دھىن و كەسى كو دەپت
لسەر دەقەكى ئەدەبى و خۇ ھەگەر ب رەنگەكى ئورزىنال ژى دەست ب
نىيىسينا فلمنامى بىكەت، پىيدافىيە فان ھىيمايان و چەوانىيا بكارئىنانا وان ل
بەر چاڭ وەربىرىت ل دەمى فلمناما خۇ دنىيىست".

روپىرت بولت: ھەبۈون و نەبۈونا كارەكتىرى ئېرىۋەكەن
د شانۇناما (زەلامەك بۇ ھەمى وەرزا) دا وەك ئىك بۇو.

سینه ما ب شیانین خو یین فهگیرانی و ب لادانا نیفهران (فواصل) کو رومان یا لاوازکری، دشیت رویدانین چیروکی فهگیرت و سالوختن وان رویدانان بدەت. زانایه کو بەرهەمین گەلهک نفیسەرین نافدار و ئىکەمین ئەدەبی، پېن ژ ۋان رەنگە نیفەرین زياندار، و ئەو یى ب سەر ھندى ھەلبۇوين کو د فەگیرانا ئەدەبی ژى دا مەرۆڤ دشیت بگەھتە ھندەك جوانیان، کو ئەو جوانى ژ ئەنجامى كورتكەن و ئاشكرا پەيچىنى يە. چىتە بىزىن مەرۆڤ ب شەرقەكرتىن درېز و پېر چەپ و چۈپ چو جار ناگەھتە وان ئەنجامان. بۇ نموونە د رۇمانا ناڭدارا (ئاناكارنىنا) يى، ب هوشدارى (تولستوى) دەپیت ژ (لىقىن) بگەھتە (ئاناكارنىنا) يى، ب چىرۇكى رادوهەستىنت دا ژ دۆخىن نەخوشىن چىرۇكى ببۇرت و دەلىقى بۇ خواندەغانىن خو خوش كەت، کو پەز ھزرا وان ب چىرۇكى فە بىتە گىردىان.

ھەگەر تولستوى ئەڭكارە نەكربا چىدېت ببا ئەگەر ئەدەبى کو رویدانىن چىرۇكى لېر خواندەقانى ئازىزبان، ھوسا دا ھزرا خواندەقانى توشى وەستىيانى و ژىك بىرالەيىي چت و ئەو تاما کو فەر بۇو ژى دىتبا، ژى نەددىت.

سەبارەت ژىپرنا رویدانىن تايەتمەندىن چىرۇكەكا ئەدەبى بۇ ئەقتباشەكا سینەمايى، دەرىھىنەرئى بنىيات ئەلانى يى ناڭدارى سینەمايى و مامۇستايى خواندەگەها سینەمايى يَا لەندەنى (وولف ريلا) دېپىت: "ھەر نۇقلۇتەكەك پېرى چەق و بەلگ و شەرقەكرنە. نۇقلۇت مژۇپلاھىكە و پېۋىست ناكەت د روينشتەنەكى دا خواندنا وى ب دويماهى بەھىت، لى ب نسبەت فلمى، پېيدەفيه وى د روينشتەنەكى دا بىبىنى و تى بگەھى. دىسان

ل دمی ورگیرانا نوڤلیتی بُو فلامنامی، نه ب تنى مرؤف گریدایی
تیکرایی بونا بابهتی يه، بهلكو گریدایی پاراستنا نیشکی بابهتی يه و د
همان ددم دا بابهتی برهه څبوي چهندین جاران راکهت و دانت، هه تا
يزانت کا بينهړ دی تا چ راده د فی فلمي ګههن.

ئاريشا كو بـ ۋەلمىسىز چىدېت ل دەمىـ ھەلۈزۈرتىنـ نۇقىيەتـ كـ يـانـ شـانـۇـنـامـەـكـىـ، نـافـهـرـۆـكـاـ ئـەـدـەـبـىـ يـاـ وـانـهـ. مـەـرـەـمـ ژـ نـافـهـرـۆـكـاـ ئـەـدـەـبـىـ ئـەـوـهـ كـوـ بـابـەـتـ بـ رـەـنـگـەـكـىـ شـرـۆـفـەـكـىـ، دـگـەـلـ دـاـ رـسـتـەـ وـ دـىـالـۇـگـىـنـ درـىـزـ هـاتـىـنـىـ نـ菲ـيـسـنـ، نـەـكـوـ بـ رـەـنـگـەـكـىـ وـىـنـهـىـ. لـەـ گـەـلـەـكـ زـەـحـمـەـتـەـ مـرـۆـفـ بـشـىـتـ پـشـتـىـ خـوانـدـنـاـ هـەـمـىـ بـابـەـتـانـ، روـخـسـارـىـ كـەـسـايـهـتـيـانـ بـنـيـاسـتـ يـانـ هـزـراـ وـانـ بـبـىـنـتـ. لـەـ پـىـدـىـفـىـيـهـ رـىـكـەـكـ هـەـبـتـ دـاـ بـشـىـيـنـ فـانـ دـويـقـچـوـونـ وـ شـرـۆـفـەـكـىـنـ تـىـرـاـ بـكـەـيـنـهـ وـىـنـهـ.

بُو روْهـنـکـرـنـا فـى خـالـى، ثـمـ دـى ئـاخـفـتـنـى وـانـ كـهـسـانـ لـ بـهـرـ چـافـ
وـهـرـگـرـىـنـ كـوـ لـ جـهـهـكـىـ گـشـتـىـ، وـهـكـىـ قـهـهـوـهـخـانـهـ، باـزـارـ يـانـ كـومـبـوـونـهـكـىـ
مـژـوـيـلـىـ ئـاخـفـتـنـىـ نـهـ. دـهـمـىـ ئـهـفـ ئـاخـفـتـنـهـ دـنـوـقـلـىـتـىـهـكـىـ يـانـ شـانـوـنـامـهـكـىـ دـاـ
دـهـيـئـنـهـ نـقـيـسـينـ، دـىـ بـىـ كـيـمـ وـ كـاسـىـ وـ وـهـكـىـ خـوـهـيـنـهـ دـارـشـتـ، وـاتـهـ دـوـيرـ
وـ درـيـزـ وـ تـيـرـ وـ تـهـسـمـلـ وـ پـېـرـ پـەـراـويـزـ وـ زـيـدـهـيـ. لـىـ هـمـگـمـرـ هـمـرـ ئـهـفـ
ئـاخـفـتـنـهـ بـوـ قـلـمـنـامـهـكـىـ بـهـيـتـهـ بـهـرـهـفـكـرـنـ دـىـ دـكـورـتـ بـنـ وـ سـودـ
وـهـرـگـرـتـنـ ژـ دـيـالـوـگـىـ دـقـيـرـهـ دـاـ گـرـنـگـتـرـىـنـ مـهـرـجـهـ. مـرـفـقـ نـهـشـىـتـ بـ سـانـاهـىـ
دـهـسـتـ پـاـفـيـتـهـ مـقـهـسـىـ وـ دـيـالـوـگـانـ پـرـتـ پـرـتـ بـكـهـتـ وـ وـهـسـاـ هـزـرـ بـكـهـتـ كـوـ
چـوـ ئـارـيـشـهـ نـهـمانـ. باـشـتـرـىـنـ شـبـواـزـ ئـهـوـهـ كـوـ مـرـؤـفـ بـ هوـبـىـ كـارـ دـ

دیالوگان دا بکهت، وەسا کو بشین ب گورتترين دەم نېشىشكى دیالوگى د
فامى دا بگونجىن و مەرەمى فەگوھىز.

ب لېھرچاڭ وەرگرتنا خالىن ژۇرى، ئقتىاس قوناغەكا نوى يە و ژبوبى
كۆ مينا فلمنامى لى بھىت، پىيىفيه گەلهك پېشىن وى سەروزنىو بھىنە
ئافراندىن".

ب / گوهارتنا شانۇنامى بۇ فلمنامى:

شانۇنامە پىشكەكا دىيىه ژ بەرھەمى ئەدەبى يى چىرۇكى. شانۇنامە
بەرھەمەكى نېسى يە كۆ ب وى مەرەمى هاتىنە نېسىن دا ئەكتەر بچە
سەر دەپى شانۇيى و ئەڭ نېسىنە گۈيدايى شىيانىن تايىەتىن ئەكتەرانە.
(پەت تەكىيدىرن ل دیالوگى، چاڤدان ل لەيىتنىن بى راۋەستىان، مفا
وەرگرتن ژ دىمەنلىن دىار و سۇنوردai، پىيوسەتىا ھەۋكارىيى د نېشبەرا
تەماشەقان و ئەكتەران دا، تەكىيدىرن لىسەر لەيىتنىن ب زەحەمەت و...)
ژ تايىەتمەندىيىن بەرچاۋىن پىشكەشكەن شانۇيىكى نە كول دەمى
گوهارتنا شانۇنامى بۇ فلمنامى پىيىفيه جىاوازىيىن ۋان ھەردو دەزگەھان
لېھر چاڭ بىنە وەرگرتن.

گرنگتىين تايىەتمەندىيىا ھەۋپىشقا سىنەمايى و شانۇيى ياد ھندى دا،
كۆ بىنەرەن ھەردووان كۆم كۆمەنە، لى خواندەۋانىن (رۆمان، چىرۇكاكا
كورت و چىرۇكاكا بلند) كەتكەنە.

ب ۋى پىشەكىيا كورت دى ل خوارى باسى ھندەك پرسا كەين سەبارەت
ئەقتىاسكەن ژ شانۇنامى.

ژ دەمى پەيدابۇونا سىنەمايى ھەتا پەيدابۇونا فلمىن دەنگدار و ژ
ھىنگى و ھەتا ئەفرو، شانۇنامە ژ ھندەك ژىددەرەن بەھادار دەھىتە

وهرگرتن، کو د هەر خولەکی دا ژ مىژۇوپا سىنهمايى، ب شىۋازىن جۇراوجۇر كەتىنە ژىر مفاوەرگرتنا دەرھىنەرین سىنهمايى ل سەرانسەرى جىھانى. (شىۋازى فەگىپانا رويدان، مفا وەرگرتن ژ دىالۆگىن شانۇناما سەرەكى د فلمى دا، ب رەنگەكى كورتكى و ۋەبى، جۇراوجۇركىدا دىمەنلىكىن سۇرۇدایىن شانۇنامى و خۇ دویرىكىن ژ رېباز و ئامادەكارىيىن تايىبەتىن شانۇبى) پېشكەكە ژ ھونەرین گرىدايى ئقتباسىرىن ژ شانۇنامى، کو ب درېزىيا ۋان ھەمى سالا و ب رىكا شىۋازىن جودا جودايىن كارى توشى گۇرانكارى و پېشكەفتنان بۇويه.

بىڭومان مەزنترىن ئارىشە کو دەرھىنەرین سىنهمايى ل دەسپىكَا سالىئن پەيدابۇونا قلمى دەنگدار روېبرۇي بۇوينى، ئەو بۇو، کو لىسر ئەكتەران فەر بۇو ب رەھوانى و جوانى وان دانوستاندىن بىكەن يىن ژ شانۇنامان ھاتىنە ئقتباسىرىن. خەلك ب ئاشكرايى ژ فلمىن (٪۱۰۰) دەنگدارىن شانۇبى وەستىابۇون و ژېھر كۆ ئىيىدى چو نوبىياتى د دەنگى دا نەمامبۇو، رەخنەگران ب ھېز ھېرىش دىكىرە سەر ۋان رەنگە فلمىن بى لەپىن و پې ئاخفتىنىن کو مەرۋە ماندى دىك. ھەرچەندە ھەندەك فلمىزلىكى (كلىير، روپىن مامولىيان و ئىرىنىيەت لوبىچ) ب كىيمكىرنا دانوستاندىن شىابۇون بۇ خۇ ۋى ئارىشى چارەسەر بىكەن، لى پەتىيا فلامان پې دانوستاندىن دىرىز بۇون، کو ئىكىسەر ژ دەپى شانۇبىيەتلىكەن دەنگەن بەردا سىنهمايى، و ھېز خرابىت ژ ئالىي شانۇنقيسان فە بۇ سىنهمايى ھاتبۇونە نېيىسىن. گەلەك جاران نېيىسىرەن ھەول ددان جۆرەكى نېيىسىنى بېخنە د فلمى دا، ئەو ژى ب ۋى رەنگى بۇو کو دىمەنەكى درىزى دانوستاندىنى دىكىرە چەند پارچىن كورت. بۇ نەموونە دانوستاندىن د تەكسىيە دەسپىدەك و ل ژۇرا پېشوازىكىنى بەردەۋامى پى دەتەدان و

ل ژۇرا نىستىنى ژى ب داوى دهات. لى ئەڭ چەندە دبوو ئەگەرى ئەندى كۆ بىنەر ژ پەيغان دويير بکەقىن و قىن چەندى ژى ب هىچ رەنگەكى هارىكارىا ھەستا سىنەمايى نەدەرك. واتە ئاشكراپوو كۆ پىدىفىيە ل رىكەچارەيەكە دى بىگەرن.

بەرى رىكەكە دى بەھىتە ۋەدىتن، پىۋىسەت بولۇ دانوستاندن بخۇ بەھىتە گوھۇرىن. سىناريونىنىشىس حەزكەى بلا يېن شانۇيى بن يان يېن رادىيۆيى و فلمىن بى دەنگ، پىدىفى بولۇ زمانەكى سىنەمايى يى راستىن ۋەبىن، كۆ زيان و سەرنجراكىيىشىه كا تايىبەت ب خۇ ھەبەت. د قوناغا ئىكەم دا پىدىفى بولۇ زمانى وى ئاسايى و نىزىكى زمانى رۆزانە يى خەللىكى بەت.

چۈنكى شانۇ يَا سۇوردai و بى لەپىنە، لەو پىدىفىيە زمانى وى ژ لايى دركە و خوازەپانقە(كنايە و استعارە) زەنگىن بەت. زمانى شانۇيى پە ژ سالۇخانىن رويدانىن دەرفەي دەپى شانۇيى؛ چۈنكى نىشاندانان وان رويدانان ب رىكە شانۇيى د شىيان دا نىنە. ھەروەسا ئەڭ زمانە گىرېدايى سىنەمايى گەلەك ب رەنگەكى دەستكەرد دىيار دەبت. كورت و كرمانجى، زمانى شانۇيى (شانۇيى) يە. ب تىن د دىيمەنەكى شانۇيى دا - بۇ نەمۇونە د شانۇيا (منا فرۇشەرەكى) ژ نەفيسيينا (ئارتور مىلەر) دا كەسەك دشىت بىزەت: "نابت چو كەسەك شىرتان ل ۋى مەرۇنى بکەت. ھوين نىزانىن (وېلى) فرۇشەر بولۇ و چو ژيانەكابنەجە بۇ كەسەن فرۇشەر نىنە؟ فرۇشەرە كار ب صامون و بورغىكان يان ياسا و بىنەمايان نىنە. مەرۇقەك سەرگەردان و دەربىدەرە كۆ ژيانا وى گىرېدايى دافەكاكى موى، يان گەنۋىزىنەكى يە. و دەمى بەرسەت بۇ گەنۋىزىنەكى نەبەت، دنیا دى لىسەر سەرەت وى دا خراب بەت، ھىنگى دى ھىنگى ھىنگى كوللاقى وى قەپقەزى بەت و ئىنلىقەزىجا

نه هه و جه يه!! نابت که س شيره تان ل ٿي مرؤُفه بکه ت. پٽدفيه فرؤُشمر د
جيها نا خه يالا خو دا بگهرييٽ. ئه هه پشكه که ڙ خود(ذات) ۽ وى".

ئه هه په يقه لسهر ده پٽ شانويٽ ڏي ب تام و جوانيه کا تاييه ت بن، ل
لسهر په ردا سينه مايني کو لثين و ئاخفتن پٽ نيزيکي جيها نا
دور هيٽل (واقعي) نه، ئه هه رسته يه ڙيٽ بژاله دبن و هه سٽ (احساس) ۽
پويچ دکهن. پٽدفيه سيناريون فيس دانوستاندنه کي بئافرين کو هم
زنگين و رهنگين و شرين و برهك بت و هم ڙي ڙ دا گرتن و زيده هيان يا
گوگراندي بت. پٽدفيه فير ببن کا پيوسيٽه ج ببيٽن و ج نه ببيٽن، و ج
تشتى بهيلنه ب هيقيا کاميٽي، دهر هيٽنه رى و ئه كتمه ريقه. بو نموونه ئه
ڏي ل خواري پارچه يه کي ڙ فلمانامه کا گلهک باش يا فلمانامه نشيٽي
ناشداري ئه مريٽي (دادلي نيكولز) فه گوه هيٽزين، کو وى بو فلمي (قه سه
فه گوه هيٽ) ئاماذه کربوو، و (جان فورد) ب دهر هيٽانا وي راببوو و ئه هه
نموونه يه که ڙ زمانى کورتكريٽ سينه مايني:

"هولا ديري: گيپو ب پيزنيٽن هيٽي و هشك و هشك و هكى ديمهنى چووبي ب
ڙور دكهٽ. دهستيٽن وي سست و رهاكرينه. ب نيرينه کا حه ييري ڦه
ئاماڻي ئاڻا پيروز دبىنت و دهستيٽن خوٽي دهه لينت و ههول ددهت کو
لسهر خوٽ خاچه کي وينه بکهٽ، ل دهستيٽن وي تهمهٽ خراره کي گرانه و
نه شيت. ب لثينه کا هشك لدور خوٽ دزفرت و تى و تى ڙ دهروٽ کي ديريٽ
دهيٽه ڙور. پاشي ئه م وي د بياڻي نيف تاري و نهيني داراي ديريٽه دبىنин
کو تى و تى دههٽ. ههول ددهت بزانت کا ل کيقيه يه. و پاشي مرؤُفه کي
دبىنин کو جلکين رهش ييٽن کرينه بهر خوٽ و ب تنى ل وي لايٽ دى ييٽ
ته لاري که تيه سهر چوکين خوٽ. ب هه مان گاڻين خوٽ ييٽن هشك و هيٽي،
خوٽ لهر ب پيشفه راد خوشينت و د ئه نجام دا دگه هته که سا لسهر چوکان.

ئه و كهس خاتوينا (مهك فليپ)ه كو بؤ كورئ خو يى مرى دوعايان دكەت. گيپو خويينا د دەقى خو دا دادعويرت و ل بهرامبهر خاتوينا مهك فليپ رادوهستت و ب دەنگەكى هيىدى و گرتىقە دئاخفت.
گيپو: خاتوينا مهك فليپ ئه و ئهز بۇوم يى كورئ ته وەرتاندى. ل من ببۇرە.

خاتوينا مهك فليپ(رۇندك يى لسەر روپى وي يى مىھرمبان دا دھىئە خوار): ئهز ل تە بۇرىم، گيپو، تە ب خو نەدزانى تو ج دكى".

د ۋى پارچى دا ژ فلمنامى، بؤ كاميرى، دەرھىنەرى، ئەكتەرى، دىكورسازى و دەنگ گرى كار يى هەى. فلمنامە، چەوانىيى و بىيافي و دانوستاندىنى و ھىمانىن(عنصر) سەرەكى يېن لەپىنا دىمەنلى دىيار دكەت. لى كارى كو بؤ (جان فورد)ئ دەرھىنەرى فلمى ب جى ماى ئه و بۇ كو جەن وى رۇناھىيى دەستنېشان بکەت يا كو ژ گلۇپىن جاددى و ل پشت سەرى گيپو شەوق قەددان دەمى ئه و دەتە دېرىيە، ديسان ب كاميرى لدویف لەپىن گرانىن وى بچەت و كاميرى دانتە سەرى تەلارى، دا ھەم قەبارى لەشى گيپو ب باشى نىشان بىدەت و ھەم قالەبۈونا دېرىي زى، و ل دەمى دانوستاندىنى، كاميرى بېھەت و نىزىكى خاتوينا مهك فليپ بکەت داكو دەمى گيپو دكەتە ھەوار: (فرانكى! فرانكى! دايىكا تە ل من ببۇرى!)، وەسا بىيىتە ھزركرن كو گيپو راستە و خو يى دگەل عىسىايى لسەر خاچى دئاخفت.

(فرانك كاپىرا) سەبارەت دىالوگىن ھەلبىراتى بؤ فلمى، ج ژ شانۇنامى ھاتبىتە وەرگرتەن يان رۆمانى، شىۋاھەكى تايىبەت ب خو يى هەى. ئەھۋى ھەست ب پەيوەندىبىا ھويىر د نافبەرا دانوستاندىنى و كاميرى دا دکر و

درانی ج ددم دابرین و لفین پیدفینه، و ج ددم پهیف ب تنی دی شین
باری دیمهنى داننه سهر ملین خو.

کاپیراژ وان کەسان بwoo کو بسەر هەلببوو؛ بۆ فلمى نەتنى
دانوستاندىندا كورتكى و زيندى پيوىستە، بەلكو ئەكتەر ژى پيدفىيە ب
شارەزايى رولى د فى چەندى دا ببىنت. ئەمۇ دىگۇت: "ھەگەر دانوستاندىن
باشە، بۆچى دى وئى قەشىرىن؟".

ئىك ژ شىۋىن کو وى پەسەند دكر ئە و بwoo کو ژ جەھىكى دويىر، دەست
ب وىنەكىدا دانوستاندى دكر و پاشى هيىدى و بىيى مرۆڤ ھەست ب لفينا
كاميرى بکەت، بەر ب پىش دچوو ھەتا کو ب تنى ئە دو كەسىن
دانوستاندىن دكر كەتبانە د چارچوڤى زۆما كاميرى دا. ب فى رەنگى وەسا
خويا دبۇو کو تەماشە凡ان حەز ژ دانوستاندىندا وان دەمن و بىيى حەمدى
خۆ ب نك وان ۋە دەچن.

(ترنس سنت جان مارنر) نېيىسرى پەرتوكا (تەكىنيكا دەرىھىنەرى يى
سینەمايى)، سەبارەت گوھارتىدا دىالۈگىن شانۇنامەكى بۆ فلمى، يى دگەل
ھندى كو پشقا ھەرزۇردا دىالۈگان بەيىتە لادان و ب تنى سىكىا وئى بکەفتە
د خزمەتا فلمى دا. ئەمە يى ل وئى باودىرى كو ھەگەر دىالۈگ چەندى باش
زى بىت، ھەر ھەمى ب كىر فلمى ناھىيت و ئالىيەن وىنەيى يىن بەرھەمەكى
سینەمايى نەشىت بکەفتە ژىر كارىگەر يا ئالىيەن گۆتارى يىن شانۇنامەكى.
"دىالۈگىن فلمەكى پيدفىيە دورھىلىيەت بن ژ دىالۈگىن چىروكەكى،
نۇقلىيەكى يان شانۇنامەكى كو مفا ژى دەھىتە وەرگەتن، لەو دەھىت كورت
و ب مفا بن و جوانىا وان ژى ياد قان كورتكىدا رىستان دا. ل وان قۇناغىن
كۆ بىيارە شانۇنامەك بېتە فلم، پيدفىيە دىالۈگىن وان بەر ب سىكى كورت
بىن.

ئهوا جهی باوهریئ ئهوه کو هەگەر ژ نەچارى دىالۇڭ د سىينەمايى دا
هاته كرن، ئارمانچ پى ئهوه کو بىنەرى پت نىزىكى بابەتى بکەت و دى
گەلەك دەستىكەد دىيار بىت هەگەر ئەكتەرىن فلمەكى بخوازن وەكى
ئەكتەرىن شانۋىپى بەرى روخسارى خۇ بدەنە بىنەرىن فلمى و بئاخفن،
لەو سروشتى يە کو دىالۇڭ ب شىيەكى كورتكى و گاشاتى بھىتە
رىكخىستن، نەخۇ دى وەسا ئىيٰتە هزرىكەن کو دەرىھىنەرى يَا ۋىيات ب زۇرى
بابەتكى بىختە پىش چافىن بىنەران.

ژ لايەكى دېفە ئەو تشتى کو د سىينەمايى دا گىرنگىغا خۇ ھەمى ئهوه کو
پىدەفييە دىالۇڭ گونجاي بن دگەل كەسايەتىا مەرۋەن و جە و دەمەن کو
دىالۇڭ لى دەپتە كرن. بۇ نومونە دىالۇڭا قەسابەكى بىدەفييە جوداھى
ھەبت دگەل يَا مامۆستايەكى يان دادوەرەكى و ديسان جۇرى ئاخفتنا وى
قەسابى د دكانا قەسابىي فە پىدەفييە جودا بىت دگەل ئاخفتنا وى ل جەپن
دى يىن وەكى قەھوھەخانى، مالى، قوتاپخانى يان دادمالى(مەركەمى)فە.

ھەر وەسا پىدەفييە دەرىھىنەر ھشىار بىت کو ب ھىچ رەنگەكى دەرىھىنەر
وەل ئىك ژ ئەكتەرىن خۇ نەكتەت کو ل دەمى دانوستاندىنى كەسايەتىا خۇ
بۇ كەسايەتىا دى يَا فلمى بىختە بەر شىكىرنى(تحلىل)، ب تايىەتى ل
دەمەن کو بۇ بىنەرى فلمى وەسا ھاتبىتە خوياكرن کو ئەو باش ھەندو
دنىاسن. ل دەمەن ھوسا کو ژ نەچارى پىدەفييە بىت كەسەك ھندەك بابەتان
لدۇر خۇ(سەبارەت خۇ) بىزەت و حەز بکەت ب دىالۇڭى دگەل كەسى
بەرامبەر خۇ، كەسايەتىا خۇ بەدەتە ناساندىن، باشتە کو ۋان رەنگە
پىزانىيان ب رىكا رەفتار و كىدارىن خۇ نىشان بەدت، نە کو ب ئاخفتنى.

ھندەك جارا بۇ باشتە تىگەھاندىنابابەتى، فلمنامەنۋىس يان
دەرىھىنەر، فلمنامى پى دىالۇگىن درېئەر و پى خۆبایىبۈون دكەت. ئەڭ
كارە سەرەتلىي ھندى كو فلم مەرۋەنى ماندى دكەت، ھەر وەسا بىهنا
سىينەمايى ژى چەك دكەت و وى پت وەكى شانۋىپى لېكەت، د دەمەكى دا

کو سینه‌ما هینگی سینه‌مایه ده‌ما بشیت رویدانین فلم‌نامی ب زارفه‌کرن و لثینان فه‌گیرت و ب تنى هینگی پیدفیه مفاژ دیالوگی بهیته و درگرتن کو چو ریکین دی نه‌بن بؤ فه‌گیرانا باهه‌تى.

ده‌می فلم توشی دیالوگین دریز و شروفه‌کرن‌هکا بی‌سنور دبت، باشت ئه‌وه دهستى ژ همه‌می دیالوگان بەردەن و جار جار ب دهنگی زارفه‌کەرەکی شروفه‌کرنین پیویست بینه گوتن بیی کو لیقین وی زارفه‌کەری بلقۇن، و دگەل ۋى چەندى فلم ھندەك جاران ژ رویی زارفه‌کەری ژى بیتە گرتن. چو پى نەثیت د ۋان وېنەيان دا رویی زارفه‌کەری دی چەندىن حالەتان ب خۇفه بىنت کو همه‌می دی خودى گرنگىھەکا وېنەبى يازىدە بن".

(مارنر) بەردەوااميي ب ئاخفتنا خۇ ددت و دېئزت: "ھەرجەنەدە وەکھەفيەك ياد نافبەرا فۇرمى دراما تىكى يى شانۆيى و سینه‌مایي دا ھەى، لى ده‌می بؤ سینه‌مایي ژ شانۆيى بابهت دەھىنە ئقتباسكىن ھندەك ئارىشە سەرى ھلددەن، کو ژ هەميان گرنگەر پاراستنا (ئەمانەت) يە. شانۇ واتە ھەر تىشەكى کو گرېدايى دەپى شانۆيى بىت، لى سنورى سینه‌مایي نە د چارچوڤى دەپى شانۆيى دايە، بەلكو دەرھىنەری كىفە بېتىت يان چەوا بېتىت دى وەسا فلمى ژى گرت. لەو ھەگەر كەسەكى بېتىت كەسايەتى و رویدانین شانۆيەكى فەگۈھىزتە فلمى، پېدفیه ب هوپىرى فى كارى ئەنجام بدت، کو ھەم بىاڭى شانۇنامى پاراستى بەمیت و ھەم ژى چو زيان ب كەسايەتى و رویدانین باهه‌تى نەكەفت".

(ھيچكارا) لدور فى چەندى بؤچونەكاجوان ياده: "ژ بؤ وەرگىرانا شانۇنامى بۇ فلمى، من بؤ خۇ تىوريەكايىبەت ياده، كول دەمى سینه‌مایا بى دەنگ ژى من ھەر ئە و تىوري ب كار دئينا. گەلهك سینه‌ماكار و فلمساز ب ھەلبىزارتانا كارەكى شانۆيى دېئزىن: (ئىيھ.. دى نوکە فلمەكى ژ فى كارى شانۆيى چىكەم)، و پاشى دى دەست ب

وهرگیرانا شانؤیی کەن بۇ سیناریویی، ب راستى ئەفه تىشتك نىنە ژىلى
نەھىلانا ئىكەتىا دىمەننىن شانؤیی.

د شانؤنامى دا، ئەكتەرەك ب تەكسىيەك دگەھتە سەر دەپى شانؤىي.
د فلمى دا ئەف دىمەنە دەھىتە گوھارتىن و دېت: ئەكتەر ب تەكسىي
دگەھت، ژ تەكسىي پەيا دېت، كىيىا خۇ دەدت، ژ دەرەجىكا سەردەقىت،
زەنگا مالى لىددەت و دەچتە د ئافاھى فە و ژ وېرىي وېقە دى ھەمان دىمەن
ھىتە نىشاندان يى كۈ د شانؤىي دا ھەي. ھەگەر ئەكتەر د شانؤنامى دا
باسى گەرياندا خۇ بۇ جەھەكى دەكت، بۇ نىشانداندا قىچەندى دى مفای ژ
(فلاش بەك) وەرگەن و ژ بىر دەكەن كۈ ئىك ژ باشى و سالۇخىن دىيارىن
شانؤنامى لىكىخرفەبۇونا رويدانانە. پەرانىا جاران دەمى ۋان رەنگە فلما
ھندى دەمى شانؤيانە و سەرەرايى قىچەندى ژى رۆلىن نە گرنگ و
دەستكىرد ژى لسەر فلمى زىيە دەكەن، كۈ بەلكى فلم ژ حالتى خۇ يى
شانؤىي بىتەدەر. ئەز چو جاران ب قى رەنگى شانؤنامى ناكەمە فلم و لەو
دەمى من فلمى (گونەھا تەكۈز) چىكىرى، ژ بلى جارەكى . دو جارا، ئەم
ژى بۇ دەمەكى كىيم، نەخۇ من دىمەننى خۇ نەھىلاب رېقە و من ھەول دا
كۈ حالتى شانؤىي د فلمى دا ب تمامى بپارېزم".

بۇچۇونا ھىچكاكى بۇچۇونەكا سەرنجراكىشە و ھەرچەندە ئەفە
بۇچۇونا مامۇستايىھەكى مەزنى سينەمايى يە و خودى بھايىھەكى زىيە و
جەن باودرىي يە و دشىت ل ھندەك دەما بۇ فلمسازان بېتە رېبازا
كاركىنى د بەرھەمئىنانا فلمان دا، لى د ھەمان دەم دا پېيىقىيە بىزانىن ژى،
كۈ ئەف بۇچۇونە نەشىت (100%) ب دلى ھەمى فلمسازىن سينەمايى بىت و
ئەم توتشى كۈ وى ب (پاراستا حالتى شانؤىي) يى فلمى ناڭ كرى، نەشىت

بۇ رەخنە بەھىلت (واتە پېىدۇنى بۇو وى زانىبا كۆ دى رەخنە ل ۋى
بۇچۇونا وى ھىئىنە گرتى).

تەئىكىدكىرنا ھىچكاكى بۇ فى خالى: "...ئىك ژ باشى و سالۇخىن
دىيارىن شانۇنامى لىكخرقەبۈونا رويدانانە" سەرەراتىي جىاوازىيەن قالبى
فەگىرپانى يىسىنەمايى و شانۇيى و جۇرى پەيوەندىيا ۋان ھەردو
دەزگەھان دگەل بىنەرىن خۇ، مەرج نىنە ئەف چەندە وەك پىۋىستىيەك
بۇ ھەمى داھىينانىن سىنەمايى لىسر بىنیاتى ئقتباسلىرىنى ژ جۇرىن جودا
جودا يىشىن شانۇنامى بەھىتە ھەزمارتىن؛ چونكى:

(۱) ئارىشىن جەھى يىسىن تايىبەت كۆ فەركىرينى لىسر شانۇيى، يىسىن بۇونىن
سەددەمى ھندى كۆ شانۇنۋىسىش توشى چارچوقةكىنى بېت و ب تىنى
وان شانۇنامان بنېقىسىت يىسىن د ئىك يان چەند دىيمەننىن گرتى و
سۇرداي دا بىنە پېشىكىشىكىن.

(۲) ژېھر شىيانىن كامىرى و ژ بەر تەبىيسىن و راكىشانىن تايىبەت يىسىن و يىنىن
سىنەمايى، پەيوەندى د سىنەمايى دا گەلەك باشتىر ژ شانۇيى دەھىتە
ئەنجام دان و ھەست ب ھندى ناھىيەتە كىرن كۆ ھەمى تايىبەتمەندىيەن
شانۇنامى ھاتبىنە پاراستن بۇ خاترا لىكخرقەكىرنا رويدانان لىسر پەردا
سىنەمايى.

سەبارەت خالا (۱) ئارىشىن جەھى د شانۇنامى دا، (تولىستوى) دېبىزتى:
"دەمى من پېھسا (لەشى زىنلىدى) دېقىسى، ئەز روپىروى گەلەك ئارىشان
دېبۈم؛ چونكى من تىيرا خۇ دىيمەن و وېنە ل بەر دەست نەبۇون و من
نەدشىيا ژى بلهز و لەدەپ گىۋۇن خۇ بەرى پېھسى ژ رويدانانەكى بەدەمە
ئىكى دى. دەپى شانۇيى وەكى پارىيەكى مابۇو د گەورىيا من را و نەچار
بۇوم ھەندەك دىيمەنلەن ژ شانۇنامى فەكمەم دا بشىئىم خۇ دگەل پىۋىستىيەن
جوانناسى و شىۋاھى شانۇيى بگۈنچىنەن. بىرا من دەھىت وەختەكى ئىكى

گوتبوو من: "مرۆڤ دکارت دەپەکى زقىرۇك د شانۆبىي دا چىيىكەت ب رەنگەكى كۈئىك يان دو مەشھەدان بەرھەف بەت بەرى پەردە بەھفت"، له و من وەكى بچويكەكى كەيغۇوش ئەماف دا خۇ شانۇنامەكاد دە پەردىيى بنقىسىم، لىن ھينگى ژى من باوھىرىكە تمام ب شىۋازى شانۆبىي ب دەست خۇ نەئىخىست.

فەگىرانا چىرۇكى د سىنەمايى دا گەلەك باشە؛ چونكى مرۆڤ دشىت بلەز رويدانان ژ ديمەنەكى فەگوھىزتە ديمەنەكى دى. ئەم دەرىايى دېينىن و ژ نشىكەكىيە كىنارى وى و چىدېت بازىرى و پاشى قەسرەكى ژى بېينىن و ترازىدىيىا كو د قەسلىق دەقەوت ژى لېھى را دەھىت". سەبارەت خالا (۲) ئى كۆ هەمان بىرسا خرفەكىنەن فلمى و تەماشەفانىن شانۆبىي يە و لىسەر ۋى بىنياتى پىويسەت ناكەت ھەمى تايىەتمەندىيىن بەرھەمەكى شانۆبىي لىسەر پەردا سىنەمايى بىنە پاراستن. (روبيرت بولت) ژ ئەزمۇونا خۇ لەدور وەرگىرانا شانۇناما (زەلامەك بۇ ھەمى وەرزا) دېيىزت:

"ئارىشا من يا سەرەكى د ئىقتباسلىرىنى دا ژ شانۇناما (زەلامەك بۇ ھەمى وەرزا) ژ بەر وى جوداھيا ھزرى بۇو يَا د ناۋىبەرا من و دەرھىنەرئ فلمى (فرىید زىنەمان) دا لىسەر لادانان كارەكتەرەكى سەرەكى يى شانۇناما. ئەڭ كارەكتەرە ژى د شانۇناما سەرەكى دا چىرۇكېيىز يان ئالىيەكى ئاخفتى بۇو د ناۋىبەرا شانۇنامى و تەماشەفانىن وى دا.

ھەرودەكى هاتىيە گۇتن من و (فرىید زىنەمان) يى جوداھيا ھزرى ھەبۇو لىسەر ھىللان يان لادانان ۋى ئەكتەرئ. ئەم دەقەوت دەقەوت بەھيلەت و من دەقەوت بلا نەمەنەت؛ چونكى ب باوھىريا من ئەم دەكتەرەكى شانۆبىي بۇو و ھەبۇونا وى د سىنەمايى دا زېىدە بۇو. ئەڭ چىرۇكېيىز كەسايىتىيەكى تايىەتى شانۇنامىيىن (برىخت) يىيە، كۆ دەرىبارە ئاكسيونى و خۇ د شىۋازى كارى شانۇنامى ژى دا كارتىيەرنەكە زېىدە دىكەر؛ چونكى پترين بارى

زارفه کرنی دکه قته سه ر ملین وی. من گوته وی: ئاخفتنا وئنه یه کی د
 سینه ما یی دا گله ک بھیزتره ژ کارتیکرنا ئاخفتنا چیروکبیزی لسهر دپی
 شانویی. نه خاسمه هاریکاریا تە ما شەقانی د شانویی دا بھیزتر و گله ک
 پتە ژ سینه ما یی و ژی دھیتە خواتن ب رەنگىن جیاواز پە یوهندی ب
 رویدانیین هوندری شانویی بکەت. د شانویی دا دبیزنه ھەوە: "سەرەرایى
 کو ھەوە ھەمیا باوھرى يا ھەی کو ئەف کەسە (سرلارنىس)ھ، لى يا دروست
 ئەو نە (سرلارنىس)ھ، بەلكو ئەو (کىنگ لیئر)ھ". و پاشى ھوين وەك
 تە ما شەقانىن شانویی دھیت پېچە کی باوھرى ب ۋىچىن بىنن. پا ل
 ۋىرە مەسەلە نە گىيولە، بەلكو ھوين ھەڭكارى و ھەولەكا پتە ژ خۇ نىشان
 دەدن ژ بۇ چىكىرنا پە یوهندى و ئامادەبۇونى د ھۆلا شانویی فە. لەو
 ھەگەر ھوين شەقەكا نە خوش و خەمگىن دگەل شانویی ببۈرىن، ھوين
 دى پتە دا خبار بىن ژ دىتىنا فلمە کى د سینه ما یی فە. د سینه ما یی فە دەمىن
 تو لسەر كورسيكە کى يى روينشتى و تو مژوپلى تۆفک خوارنى يى، تو
 دكارى ھندهك جاران د بەر فلمى را بىزى: ئەفە كارى ئە حەقانە، لى
 ھىز تو دشىي ب ھەمان ئارامىا جاران لسەر كورسيكَا خۇ روينشتى
 بىيىنى؛ ژبه رکو ئەو كارى تە ل وېرى كرى ئەوە كوتە پاره يەك يى بۇ
 كىپىنا پېھەيل (بليط) ا سینه ما یی مەزاختى و فلم نە ل ھېقىا ھندى يە كو
 تو ھارىكاريا وي بکەي. ئەم يى د ھۆلەكا تارىقە روينشتىنە، ب تىنى
 پېچە كا رۇناھىيى يا ھەي و پەردەيەك ژى كو ئەو رۇناھى دكە قته سەر. ل
 ۋىرە ئەم نە ب دروستاھى هشىيارىن و نە ژى ب دروستاھى بى ئاگەھەين.
 ئەم بى چەكىن و سینه ما وەكى خەونەكى دھیت و ھېرشنى دكە تە سەر
 ھزرا مە".

بهراوردکرنا رومانی، شانوونامی و فلمی سینه مایی

سینه‌ما	شانو	رومان	درگاه‌هین بهراوردکرنی
۱۰-۸۰ دقیقه‌یه	۱۵-۱۲ دقیقه‌یه	نه چار جوشه کریه	دریزیا بهره‌منی
پیشکشکرنا سینه‌ماییه	پیشکشکرنا شانوی یه	سالو خدانه	پیشکشکرنا رویدانا
نیزکی ۳۰ دقیمه‌نانه	۱۰-۳ په‌ردنه	نه چار جوشه کریه	هزمارا دیمه‌نان/په‌ردیان
بیچه‌کی چار جوشه کریه	چار جوشه کریه	نه چار جوشه کریه	هزمارا کاره‌کتهران
ثازاده	ثازاده	ثازاده	مطا و درگرن ژ دهمی
بهر ب پیشنه، فمه‌گه‌ریانه بو نایندہ	بهر ب پیشنه، فمه‌گه‌ریانه بو را بردووی	ب تمامی ثازاده	پیشنه چوونا دهمی رویدانا
نه هند گرنگه	نه هند گرنگه	نه هند گرنگه	زیکو ویریا دهمی رویدانا
ثازاده	چار جوشه کریه	ثازاده	هه لیزارتتا جهی
هنددهک دانوستاندنه	ههمی دانوستاندنه	ب دل نفیسه‌رییه	مفاودرگرن ژ دانوستاندنی
ب ریکا کردار و رفتارا ئهکتھری دھیتەنیشادان	ب ریکا دانوستاندنی دھیتەنیشادان	دھیتە سالو خدان	هزرین ئەكته‌ران
ناھیتە سالو خدان	ناھیتە سالو خدان	دھیتە سالو خدان	هزرین نفیسه‌ری
پرانیا حاران پیدق ناکه‌ت	پرانیا حاران پیدق ناکه‌ت	شرۆفه کرنە	پیودن‌دیبا نافیه‌را دیمه‌نا/مهشەدا
ب ریکا وئنه، نفیسین و ئاخفتتى یه	ب ریکا بەرnamه‌میه	شرۆفه کرنە	خوياکرنا دم و جهی
پت ب ریکا کردار و رفتارانه	ب ریکا کردار و ئاخفتتى یه	ب ریکا شرۆفه کرنین دەرونناسی یه	خوياکرنا ئەگەران
يا هەی و گەلهك گرنگه	نینه	نینه	مەزنکرن
روینشته‌کە	روینشته‌کە	نه چار جوشه کریه	دەم د دەستى (خواندەقان و بىنەرى) دا
د شیان دا نینه	د شیان دا نینه	د شیان دا نینه	دوباره خواندەقەه و ئى نىپىن د روینشته‌کى دا

دیمهنەك ژ فلمى (دكتور ژيفاكو) ژ دەرھىتانا (دييقييد لين) كو فلمناما
وى لىسەر بىنياتى رۆمانەكى نفيسمەرى روسى (بوريس پاستراك) يا ھاتىه
ئقتباس كرن.

ج/ قوناغیئن کاری ئقتباسى:

ئقتباس ج ژ شانۇنامى بىت يىن رۆمانى يان هەر ژىددەرەكى دى يىن ئاماھە كىرى، خوددى چەند قوناغەكانە كو بەرهەمەكى ئەدەبى د رىكا وان قوناغان را دېتە فلم. ل خوارى ئەم دى ئاماھى كەينە وان قوناغان.

(1) ھەلبىزارتىن و خواندىنا بابەتى:

كەسى ئقتباسكەر، كو دشىت فلمنامەنىقىس يان دەرھىنەرى فلمى بخۇ بىت، بابەتى لىسەر بىنیاتى (پىيوىستىيەن كارى، تىبىنېيىن كارى ھونەرى و كىۋى ئقتباسكەرى) ھەلبىزىرت و دەست ب خواندىنا وى دكەت. ئەڭ خواندىنه دەقىت ب كويىرى و ئاگەھداربۇونەكا تمام بىتە ئەنجامدان و كەسى ئقتباسكەر پشتى ژ خواندىنا وى ب دويماهى دەھىت، پىدەفيه چاڭدىرييەكا تمام لىسەر ھەمى چىرۇكى و رويدانىيەن وى بکەت.

(2) بەرناમەرېزىيەكا رېڭخستى:

ھەمى قوناغىئن کارى يىن گرىيادىي خواندىنا بەرھەمى، دەسىنىشانكىدا جەھىن سەرنىجراكىيىش ژ بابەتى و نېقىسىنا فلمنامى، باشتە ب بەرناມەرېزى بىتە ئەنجامدان و ئقتباسكەر لەدەپ سادەبىي يان ئالۆزبۇونا رويدانىيەن چىرۇكى، دەمەكى بۇ كارى ئقتباسكەرنى بۇ خۇ دەسىنىشان بکەت. باشتىن شىۋىي كارى ئەوه كو ئەو رۆزانە ھەندەك پەران دەسىنىشان بکەت و ھەر رۆز پارچا دەسىنىشانكىرى باش بخوبىنت. بۇ نەممەن، ھەگەر رۆمانا ھەلبىزارتى (٥٠٠) پەر بىت و وي لجهم خۇ وەسا دانابىت كو رۆزى (٢٠) پەران بخوبىنت و دىئر و وېنېيىن ھېڭىز بۇ خۇ زى بەرچاڭ بکەت، دەمىن پىيوىست بۇ ۋى كارى دى (٣٠-٢٥) رۆز بن.

۳) بهرسفدانان پرسیارین سهرهکی:

لدویش قوناغیئن سهري را، پيىدفيه ئقتباسكەر هندەك پرسیارين
گرنگ ژ خۇ بىكەت و بۇ وان پرسیارا، بهرسقىين بەرئاقل ۋېرىت. ئەڭ
پرسیارە دشىئن جۇراوجۇر بن و ھەر كەسەك لدویش شىۋى كارى خۇ
ئەوان پرسیار و بهرسقان بەرھەف بىكەت. سادەترىن رىيڭ ئەوه كو پەرمىڭ
سېپى ھەلبىگرت و پەيىقىن وەتكى: (تارياتى؟- قەھەرەمان؟- دژى
قەھەرەمانى؟- رويدانىئن سهرهكى؟- دەمى چىرۇكى؟- جەھى چىرۇكى؟-....)
تىدا بىنفىست، و بهرسقىين ھېزى ژى لدویش بابەتى پەرتۈكى بىدەتە وان
پرسان. ھوسا دى هندەك خال سەبارەت چىرۇكى بۇ ئقتباسكەرى ديار بن
و ئەڭ خالە دى وى پەتر نىزىكى مەردم و ئارمانجىئن وى كەن.

دیمهنهك ژ فلمی (زهلامهك بۆ هەمى وەرزا) ژ دەرهەننا (فرىند
زینەمان) کو ئەذ فلمنامەيە ئقتباسكە ژ شانۇنامەكى ھەر ب فى نافى
و ژ نەھىسىتى (روبېرت بولت).

پرسیارین گرنگ لدور ئقتباسى:

- ١) دياركىنا ئارمانج و ئەگەرينىن ئقتباسى
- ٢) دياركىنا پەياما سەرەكى يا چىرۆكى
- ٣) دياركىنا رويدانىن سەرەكى و لاوهكى يىن چىرۆكى
- ٤) دياركىنا كەساتىيىن سەرەكى و لاوهكى يىن چىرۆكى
- ٥) لادانا رويدانىن زىدە يىن چىرۆكى
- ٦) زىدەكىنا رويدانىن پېيىشى بۇ چىرۆكى
- ٧) دياركىنا خالىن ئەفرازى و نشيقى يىن چىرۆكى
- ٨) دياركىنا كەساتىيىان يان كەساتىيىن نەرىتى يىن چىرۆكى
- ٩) دياركىنا بياقى(Fضا) چىرۆكى
- ١٠) دياركىنا چەوانىيا پېشەچوونا چىرۆكى
- ١١) دياركىنا وان كەسان يىن چىرۆك ژىپا تى گۇتن
- ١٢) دياركىنا ئارمانجىن سەرەكى يىن چىرۆكى

٤) نفيسيينا ئىكەمىين دەستنووسا فلمنامى:

لدويف وان بابەتىن کو مرۇقى بۇ خۇ ب رەنگەكى تەرتىيەكى و رېخسەتى بەرجاڭكىرىن و ل سەر بىنیاتى هندەك پېزازىنەن بەدەستقە هاتى ڙ شىكىن و شرۇقەكىرنا پېشكىن جودا جودايىن چىرۆكى و ل بەر چاڭ وەرگرتنا پرسىيارىن سەرەكى و بەرسەۋدان لسەر وان پرسىياران، ئىكەمىين دەستنووسا فلمنامى ب رېكا ئقتباىكىن ڙ بەرھەمەكى ئەدەبى دەيتە نفيسين و بەرھەڭكىن. ئەڭ فلمنامەيە دشىيەت فلمنامەكَا وەفادار بىت ب دەقى خۇ يى سەرەكى يى ئەدەبى و د ھەمان دەم دا دشىيەت لدويف پېيوىستيان، خودى دىمەنەن ئورتىكى يان زىدەكى بىت.

هەگەر كورتكىن ژ دەقەكى بىانى بھييەتە كىن، باشتە كەسايەتى، بىاڭ
جە و ئاستى جەڭاڭى و مەۋەقايەتىي چىرۇكى گونجاى بىن دەگەل وان
مەرجان يېن كۆنخىسىر يان دەرھېنەر ل دەمىن نشيسين و بەرھەمئىنانا
بەرھەمى خۇ يى سىنەمايى، گرىيادايى وان مەرجان. ھوسا ئەو يى
دەستوييردايە گەلەك ب ساناهى دەقى بىانى بېختە بىندەستى خۇ، و لېمى
وى، چىرۇك يان فلمناما خۇ يان نوى بەرھەف بکەت.

خويايە ل دەمېن ھوسا، نشيسير يان دەرھېنەر يان فلمى دئ ئەو شيان
ھەبن كۆ تەفسىرەن خۇ يېن كەسۆكى باقىزىنە سەر نافەرۇڭا چىرۇكى و
دىسان دشىن ب لېرچاڭ وەرگرتنا مەرجىن ھزرى و روۋەنبىرى يېن
بىنەرېن فلمى، حالات و رەفتارېن گرىيادايى كەسايەتىيەن چىرۇكى و راستىا
رويدانان رېكۈپىك بکەن.

(5) تىپلىدان و چاپكرنا فلمنامى:

لېھى رېكخىستنا فلمنامەيا دەستانووس، باشتە پشتى ب ئاميرېن چاپى
دھييەتە تىپلىدان، جارەكە دى ھەمى فلمنامە بىتەفە خواندن داكو
دويماهىيەك راستەتكەرن لسەر بىتەكىن بەرى ب چەند دانە يان(نسخە)
بھييەتە چاپكرن.

(٩)

ئۇقتىبا سىكىن ژ كەلىشىن سىنە ما يى

هەگەر ئەم دەقەكى ئەدەبى، وەك سەنەددىكى (نە وەك بابەتەكى بەرھەفتىرى و نفىسى) بېزمىرىن، كو بشىين فامەكى ژ ئىچىكەين، ئەرى فلمسازىن دى دى شىن وەك سەنەددىكى پېزازىننان مفای ژ فلمەكى سەركەفتى و مينا بەرھەممەكى پېشىدەم چىكىرى، وەربگەن و ئۇقتىبا سەركەفتى ئەن؟ هەگەر بەرسى (بەل) بىت، ئەرى دى كىز ئالىيىن فلمى سەركەفتى يىن سىنە ما يى شىيت سەرنجا فلمسازان بىكىشت؟ و فلمى كو ب فى رەنگى بىتە چىكىرن، دى ج وەكھەۋى د ناۋىپەرا وى و فلمى ئىكەم دا ھەبت يى كو ئەو لىسەر بىنیاتى وى ھاتىيە چىكىرن؟

ھەروەكى پېشتر ژ ئەتىيە گۆتن، ھەولدان بۇ ۋەھىتىنا دەقەكى، ھەلبرارتنا مژارىيىن گۈنجاى و بابەتىيىن سەرنجراڭلاش ژ ناڭ دەقىيىن ئەدەبى، مفا وەرگەرتىن ژ ناڤىدارى و سەركەفتىنا بەرھەممەكى ناسىيارى ئەدەبى و ل داۋىي بىنەجەكىن ئالىيىن درافى و ئابۇورى يىيىن فلمى، كو پېدەفيە لىسەر بىنیاتى ئۇقتىبا سەكاكى ژ فى رەنگى بەھىتە چىكىرن، ژ گرنگەتىننىن وان ھۆكەرانە كو فلمساز نەچار كرىن بەرى خۇ بەدەنە چىكىندا فلامان ب رىكا ئۇقتىبا سەدەبى، لى ھەگەر ئەڭ ھەمى داخوازىيە، نە ب رىكا ئۇقتىبا سەدەبى،

بـهـلـکـو بـرـیـکـا ئـقـتـبـاسـا سـینـهـمـایـی بـگـهـهـنـه ئـهـنـجـامـان، ئـهـرـی ئـهـفـلـمـیـی
ئـقـتـبـاسـکـرـی ژـفـلـمـهـکـی دـی دـی هـهـتا جـراـدـه کـارـیـگـهـر و مـهـنـطـقـی بـتـ؟
ئـمـ پـشـتـاـسـتـیـنـ کـو بـوـ گـهـلـهـکـ فـلـمـسـازـانـ، هـبـوـونـا فـلـمـیـنـ خـوـشـ و پـرـپـیـ
نـافـهـرـوـکـیـنـ سـهـرـنـجـاـکـیـشـ و پـرـلـفـینـ خـوـهـدـیـ بـهـایـیـنـ هـهـفـرـهـنـگـ و
هـهـفـسـهـنـگـیـنـ بـهـرـهـمـیـنـ ئـهـدـدـیـنـ، کـو دـشـیـنـ مـفـایـ ژـ هـبـوـونـا وـانـ وـهـرـگـرـنـ
بـوـ نـقـیـسـیـنـا فـلـمـنـامـانـ و بـهـرـهـمـئـیـنـانـا فـلـمـیـنـ دـیـ. وـدـکـ ئـمـ دـزاـنـیـنـ پـرـانـیـا
جـارـانـ روـیدـانـیـنـ فـلـمـهـکـیـ بـرـیـکـا کـرـیـارـ و رـهـفـتـارـیـنـ کـهـسـاتـیـیـنـ فـلـمـیـ دـھـیـتـهـ
ئـهـنـجـامـانـ و لـسـهـرـ ئـهـسـاسـیـ ۋـانـ کـرـیـارـ و رـهـفـتـارـیـنـ کـهـسـاتـیـانـهـ کـوـ چـىـرـۆـکـاـ
فـلـمـیـ پـیـشـقـهـ دـچـتـ. وـدـسـا دـھـیـتـهـ زـانـیـنـ گـرـنـگـزـرـیـنـ ئـالـیـیـ کـوـ دـشـیـتـ ژـ
فـلـمـهـکـیـ بـیـتـهـ ئـقـتـبـاسـکـرـنـ و مـفـاـ ژـیـ بـیـتـهـ وـهـرـگـرـتـنـ بـوـ فـلـمـیـنـ دـیـ، نـهـ
ئـأـفـاهـیـ چـىـرـۆـکـیـ و کـهـرـتـیـنـ(جـزـئـیـاتـ) روـیدـانـانـهـ، بـهـلـکـو ئـالـیـیـنـ گـرـیـدـایـیـ

ههبوونا که ساتیین سه رنگ را کیش و خوشتافی د چیروکه کا سینه مايی دا به لکی گرنگترین هوکار بت کو به رئی فلمسازان ددهنه ئقتباسکرنی ژ فلمه کی سینه مايی و دبته ئەگەرئی هندی کو لپەی فلمه کی دیارکری، فلمه کی دی بیتە چىكىن کو سالۆخ و تاييەتمەندىيەن هەردو فلامان نىزىكى ئىيڭى بن. ب رامانەکا دى؛ دەمى ئەنلىك ز فلمه کی دى دەھىتە ئقتباسکرن، ئەو تاشتى پەتر گرنگىيا خۇ ھەي، هەبوونا ئىيڭ يان چەند كەساتىين تاييەته کو ز فلمى ئىيڭەم دەھىنە ئقتباسکرن و ب مفاودىرىنىن ژ فان كەساتىيان، چىروکه کا دى د سینه مايى دا دەھىتە ئافراندىن، ھەلبەت كەسىن فان رەنگە چىرۇكان ژېھر ئىكۈبوونا سالۆخىن كەساتىين وان، دېنە ئەگەرئى چىبوونا ئافاھىمەكى دراما تىكى پى نوى د سینه مايى دا ژ

لایهکیفه، و ژ لایهکی دیشه ئەف ناڤاهیه وەکی بى چیرۆکانه کو دى بىزى
چیرۆکا ۋان فلمان ژى خۆبخۇ يا ھاتىيە ئقتباسىرن.

ھەرچەوا بت ئەف جۆرە كەساتىيە، د كۆمەلەكى ژ چیرۆكىن وەكەھەقىن
سینەمايى دا، پشتى بورىنا ئىڭ يان چەند سالان و پشتى بەرھەمئىنانا
چەند فلمان حالەتى پەيماننامەيان(قرارداد) ب خۇفە دېينىن، کو دېيىزىنە
ۋان جۆرە كەسايىتىيَا و ۋان جۆرە چیرۆکا (كەليشىن سینەمايى). ئەف
كەليشەيە نە د فلمەكى دا، بەلكو د دەھان فلمان دا ژ ئالىي فلمسازان ۋە
مفا ژى دەيىتە وەرگرتەن و دېنى سەروكانيا پەيدابۇونا گەلەك
فلمىن سینەمايى.

نوکە كو ئەفە چەندىن سالن ژ ۋىي بەرھەمئىنانا ۋان رەنگە فلمان
دېۋرت و سینەما و بىنەرىن وان ناسىيارى و پەيوەندىيەكا چەندىن سالى
يا دىگەل ۋان رەنگە بەرھەمان ھەى. خراب نابىنەم ل خوارى ئاماڙى
بکەمە هندهك ژ ۋان كەساتىيىن كەليشەيىن سینەمايى، کو هندهك ژ ۋان
كەليشەيان سەركەفتى و پېر پاشتەفان بۇون و پشەكە دى د سنورى
سینەمايا پاشقەمائى دا مائىنە، کو پېدىفيە ب دو نىيرىنېن جىاواز ل ۋان
ھەردو خالان مىزە بکەين، ھەرچەندە ھەر فلمەكى كەليشەيى بى
سینەمايى ژ ئالىي (ناڤەرۆكى)، جۆرى رويدانىن چیرۆكى و ھەرسا
شىۋىن ۋەگىرپانى) قە رىكىن جودا - جودا يىن دايىنە بەر خۇ، لى ب
چاقەكى دى ب رەنگەكى تمام پېكەتە گۈيداى و تىكەھەللىكىش دەيىن کو ئەو
سەرنجا بىنەرىن سینەمايى دكىشت و فلمسازىن ئارەزوومەند ژى، ب
لەرچاڭگرتنا داخوازى و خوهستەكىن درافى يىن سینەمايى، دەرھەيتانا
بەرھەمەن خۇ دكەن. نوکە ژى چەند نموونە ژ كەليشىن ناڤدارىن
سینەمايى دى ل خوارى ب كورتى باس كەين:

ا) هنده ک کەلیشىن ناقدارىن سينه مايى

(ا) كەلیشەيا (تازان) ئى:

لېپەي كەسايەتىي تازانى قەھرەمانى دارستانى، كو ژ نېيسىنا نېيسەرى ئەمرىكى (ئەدگار رايىس بارۆز ۱۸۷۵-۱۹۰۰) يە، گەلەك فلم دەيىنه چىكىن، كو ھەمى سەرەتاتىيىن زارۇكەكى ئەمرىكى يى د ناڭ دارستانىن ئەفرىقىيا دا بەرزەبۇوى ۋەدگىرەن. تازان پشتى مەزىن دېت د ناڭ دارستانى دا دەگەل مەيمۇينكا دېزىت، كو ئەڭ سەرەتاتىيە ھېشىنى پېپانىا وان فلمانىه.

ئىكەمین فلمى تازانى ب ناڭى (تازانى مەيمۇينكا) ل سالا (۱۹۱۶) ئى ئانكى چوار سالا پشتى وەشاندىندا رۆمانا (تازان) ل ئەمرىكى ھاتە چىكىن. ل سالا (۱۹۲۰) ئى دو فلم ب ناڭىن (فەگەريانى تازانى) و (كۈرۈ تازانى) ھاتنە چىكىن، و پشتى سەركەفتىنا ۋان فلمان زنجىرىيەك ب ناڭى (سەرەتاتىيىن تازانى) ل سالا (۱۹۲۱) ئى دەكەفتە بازارى. ل سالا (۱۹۲۷) ئى فلمەكى دى ب ناڭى (تازان و شىرى زىرى) دەيىتە چىكىن، كو ئەڭ فلمە زى ل سالا (۱۹۲۸) ئى جەن خۇددەتكە زنجىرىيەكادى ب ناڭى (تازانى ب ھىز). ل سالا (۱۹۳۲) ئى كۆمپانىا (متر گلدىن ماير) كۆمەك فلمان لەدۈر (تازان) ئى چىكىن، كو دېتە ئەڭەرى فەدىتنا (جانى ويسەمولەر) ناقدارلىرىن تازانى سينه مايى. ژ ھىنگى و ھەتا سالا (۱۹۶۸) ئى (۳۴) فلم دەربارەي (تازان) ئى يېن ھاتىنە چىكىن، كو ئەڭە ھندهك ژ وانانە: گەنجىنەن ۋەشارتى يېن تازانى (۱۹۴۱)، تازان ل نیويورکى (۱۹۴۲)، تازان و ژنكىن ئاماژونى (۱۹۴۵)، تورەبۇونا تازانى (۱۹۵۱)، مەزىنلىرىن سەرەتاتىا تازانى (۱۹۵۹) و تازان و روپارى مەزىن (۱۹۶۸).

(۲) کهليشها (جييمز بوند) اي:

جييمز بوند يان (مهتموري ۰۰۷)، زدهامهکي دى يى وەكى تازانى ھەرددەم سەركەفتى يە كو خودى ھىزەك گەلەك زىدە يَا ھزرييە و سەركەفتىيە دەكارىن دەرى سىخورىي ل فلمىن سىخورى دا و خۆشتقىي ژنكايە.

جييمز بوند ژ نېيسىينا نېيسەرئ ئىنگلىزى (يان فليمينگ ۱۹۰۸-۱۹۶۵)، و ئىكەم كەسى كو ب رۆلى (جييمز بوند) اى رابووی ئەكتەرى سينەمايى (شون كانرى) بۇو و نافى فلمى (دكتور نو) بۇو، كو ئەف فلمە ل سالا (۱۹۶۲) ئى لىمر پەردا سينەمايى ھاتبۇو نىشاندان.

ھەر قى ئەكتەرى (شون كانرى) د ھەندەك فلمىن دى ژى دا رۆلى (جييمز بوند) اى يىن دىتىن، ژ وان: پەنجا زىپرى (۱۹۶۴)، گوللىن وەكى برويسيا (۱۹۶۵) و ب تىنى دو جاران دى ژين (۱۹۶۷).

ل سالا (۱۹۶۹) ئى فلمەكى دى لدور (جييمز بوند) اى و ب ئەكتەرييا (جورج لارنى) ھاته چىكىرن ب نافى (د خزمەتا دەستەكا نەپەنى دا)، لى ئەفلى فلمى سەركەفتىن ب دەست خۇۋە نەئىنا و بىنەرىن فلمىن جييمز بوندى ئەف فلمە پەسەند نەكىر، لەو جارەك دى (شون كانرى) زەرقىقە و دە فلمى (ئەلاسین ھەروھەر) دا ل سالا (۱۹۷۱) ئى ھەمان رۆلى (جييمز بوند) اى گىبرا. لى پىشتى قى فلمى (شون كانرى) دەست ژ قى رۆلى كىشا و ھەندەك رۆلىن دى د سينەمايى دا گىپان.

پىشتى (شون كانرى) خۇ ژ قى رۆلى فەتكىشاي، ئەكتەرهەكى دى ب نافى (راجىئە مور) ئەف رۆلە د ۋان فلمان دا دىت: بکۈزە دا تو بىمەنیيە ساخ (۱۹۷۲)، زەلامى دەبانجە زىپرى (۱۹۷۴)، جەھسويسى كو حەز ژ من نەدەكر (۱۹۷۷)، ھەيىف شكىن (۱۹۷۹) و ب تىنى بۇ خاترا چاھىن تە (۱۹۸۱).

ب سەركەفتىن جييمز بوندى، ھەندەك فلمىن دى ژى يىن ژ قى رەنگى (سىخورى) دەھىنە د بازارا دا، كو نافدارتىرىنەن وان (مهتموري مە، مت ھلم و زەلامەك ب نافى فلينت) بۇون.

(۳) کەلیشەيا (دراکولا)ي:

کەساتىيى (دراکولا) ئېلك ژ كەلیشەيىن سەركەفتى يە، كو گەلهك جاران بۇويه ئاقاھىيى نفيسيينا فلمىنامەي و بۇويه رىخۇشكەر بۇ چىكىرنا فلمىن سينەمايى. چىرۇكا (كىنتى خويىمىز) كو (برام ئىستوكو) ل سالا (۱۸۹۷) ئ نفيسي، بۇ ئىكەم جار ل سالا (۱۹۲۳) ئ ب نافى (نوسفراتو) و ژ دەرىيىنانا (مرنۇ) بۇو فلمەكى بىددەنگى ئەلانى و هاتە نىشاندان. ل سالا (۱۹۳۱) ئ نافى (دراکولا) بۇ ئىكەمین جار د فلمەكى دا ھەر ب نافى (دراکولا) ژ ئالىيى دەرىيىنەر (بلالو كۈزى) فە هاتە بكارئىيان. ژ سالا (۱۹۳۷) نىزىكى پىنجى فلمان سەبارەت فى بۇونەودرى خويىمىز و ل بن نافى (دراکولا) هاتنە د بازارى دا، كو گرنگىزىنەن وان ئەفەنە: كچا دراکولاي (۱۹۳۶)، فەگەريانا دراکولاي (۱۹۴۴)، مالا دراکولاي (۱۹۴۶)، ترسا دراکولاي (۱۹۵۸)، بويكىن دراکولاي (۱۹۶۰)، دراکولا شاهزادىيى تارىياتىيى (۱۹۶۵)، داخا دراکولاي (۱۹۷۰)، دراکولايى نوى (۱۹۷۲) و....ھەندى.

(۴) کەلیشەيا (فرانكشتىن)ي:

ل سالا (۱۹۳۱) ئ فلمەكى دى يى ترسناك لسىر بىنياتى نفيسيينەكا (روبر فلورى) ل ئەمرىيەكا هاتە چىكىن، كو ئەڭ فلمە ژى ژ وان دەستەكا فلمىن ب سەھمە يىن بابەتى وان گرېدايى گەريان ل خود(ذات) ئ خۆ. چىرۇكا (فرانكشتىن) بخۇ ژ نفيسيينا نفيىسەرەكىيە ب نافى (مرى شلى)، كو وى ژى ئەڭ كەساتىيە(فرانكشتىن) ژ چىرۇكەكا كۈلانكى يا چەرخى ھەڙدى ئقتباس كربوو. ب چىكىرنا فلمىن گرېدايى (فرانكشتىن)ي، گەلهك ژ

ئەكتەرييەن سينه مايى ناڤدار بۇون، كو رەنگە ناڤدارتىرىنى وان (بوريس كارلوف) بىت. گرنگتىرين فلمىن گرىدىايى (فرانكشتىن) ئى ئەقەنە: بويكا فرانكشتىنى (1935)، كورى فرانكشتىنى (1939)، گيانى فرانكشتىنى (1941)، خانىي فرانكشتىنى (1943)، تولقەكىنا فرانكشتىنى (1958)، دېيت فرانكشتىن پوچ بېت (1968) و ترسا فرانكشتىنى (1969).

ژ بلى ۋان فلامان ھندەكىن دى ژى ژ دەرفەي ئەمرىكا ھاتنە چىكىن كو بابەت و رويدانىن چىرۆكىن وان ھەميان پەيوەندى ب كەسايەتىنى (فرانكشتىن) ئى ھەبۇون.

ل سالا (1975) ئى فرانكشتىنەكى كومىدى ب ناڤى (فرانكشتىنى گەنج) هاتە د بازارى دا، كو دەرھىنەرئ وى (مېل بروكس) بۇو. ئەوى شىا ب شارەزايى ھىقىيەن ترسى و چىئا كومىدىيى تىكەلى ئىك بكمەت و فلمەكى ب شىۋى بەرھەمىن كەفن لەدۇر ۋى دىۋى بەرھەم بىنت.

ھەرچەوا بىت ئەڭ بەرھەمىن وەكھەڭ و مينا زنجىرى يان، كو ب تىكەلكرىنا كەرەستىن نەمۇونىن سەركەفتىيەن ئىكەم دەيىنە چىكىن، ھەرچەندە ل ھندەك دەمان دشىن خودى سەرنجراكىيىشى و جوانىيەن سينه مايى بن و چىدىت رامانىن كوير و بەھادار ژى ھەبن، لى دەمىن فلم ب تىن بۇ مەرھەمىن بازركانى بەھىتە چىكىن، دى ھىتە گوھارتىن بۇ تىتەكى كىيەت ژ بەرھەمەكى نافنجى يى سينه مايى و ڇېھەر كو گى يول و حەزا بىنەرین ئاسايى و سادەپەسەندىن سينه مايى ژىدەرئ بەرھەمئىنانا ۋان رەنگە بەرھەمىن كەلىشەيى يە، فلمىن چىكىرى ژى دى دىن رىزازا فلمىن سادە بىيىن سينه مايى دا بن.

نمودنیین ڦان رهنگه فلمین بی بها نه تنی چیدبت د ناڻ که لیشه یئن
بهربه لافین سینه مايی دا چیببٽ، به لکو د ناڻ هندهک جو ڙین فلمین
بهربنیاسین سینه مايا چيرؤکی ڙی دا بهرچاڻ دبن، کو مخابن په دها
پرانیا سینه مايان ل وهلاتین پاشفه ماي و ههڙارين رؤڙهه لاتا نافين ڦان
فلمان نيشان ددهن.

ل دهمین بوڙي گه لهک فلمین ميرانيين قه هر همانين ب هيڙ و پڙ^ر
زمقله کين و هکي (هرکول) و (ماسيست)ي، و و در و هر ڦان (تكساس) یئن مينا
(رينگو) و (جامانکو)ي، و کوميٽي ييٽن و هکي (چيچو) و (فرانکو)ي و
سه رنجام کوميٽي ييٽن ئه ڦينداري ييٽن بيٽ ترس ييٽن گريٽايي سينه مايا
ئيتال، ڙ ڦان جو ڙه فلمين زنجيري و بىٽ بها بوون کو پيٽفيه نمودنیين
باش ڙ ڦان رهنگه فلمان بهينه جوداکرن.

ئه ڦروڪه ڙ بهر جو را جو ڙه گيولي بيٽه رين سينه ماي، هند فلمين
جو ڙه جو ڙه ل وهلاتين جودا - جودا دهينه چيٽرن، کو لپه (بابه تئ)
وان، په ڀاميٽن کو مژويلى فه گوهاستنин وان، شيوازين جودا جودا بين
ئه ڪته رئي، فلم گرتن و دهرينه رئي) ئه دشين وان د دهسته کين ڙيرى دا
ديار و دابهش بکهين، کو هه رئي ڙ وان شيانين که ساتيٽين ده سنيشانکري
و چيرؤك و رويدانيٽن ئاشڪرا، مه ره ما وان مژويلى ڪرنا تمها شه فانى يه؛ ڙ
ناڻ ڦان جو ڙين خواري، ب تنی ئه و دئ د سه رکه فتى بن کو چيٽبونا وان
لسه ر بنياتي ڙيرى و هزرمهنديا فلمسازى بن و فلم گاف بؤ گاف ب ريٽا
بيٽينا تاييه تا دهرينه رئي و شاره زاييٽن نشي سه رئي فلمنامي د فه گيٽانا
لثينيٽن روحى ييٽن که ساتيٽين چيرؤکي دا، دزيٽ.

ب / جۆریٽ فلما و دابهشکرنا وان یا سەرقە - سەرقە

(۱) فلمیٽ میڙوویی: ئەو دەستەکە ڙ فلمیٽ سینەمایی کو خودى بابەتیئن میڙوویی، راستى يان خەیال بىن و ب پشتگەرمى ب رویدانیئن میڙوویی ڦه دھیئنە بەرهەمئىنان، وەکى (کرامول ۱۹۷۰) کو فلمەکى میڙوویی ب بابەتكى راستى بۇو، يان (کاپیتان هوراشیف ۱۹۵۱) کو فلمەکى میڙوویی بۇو ب كەساتیئن خەیال د سەرھاتىيەكا نىف میڙوویي دا.

(۲) فلمیٽ ترسنالك: ئەڻ جۆریٽ فلمان پتر ب مەرەمە ترساندنا تەماشەفنان دھیئنە چېکرن و وان ھەمى فلمیٽ ترسنالك ب خۆقە دگرت، کو خودى بابەتیئن (خەیال، دیوا و ئەفسانىئن زانستى) نە. فلمى (دراكولا ۱۹۳۱) بەرهەمى (تاد براونينگ) ئىك ڙ باشترين نموونىئن ڦان رەنگە فلمانه.

(۳) فلمیٽ سیخورىي: نافەرۇقا وان ھەمى فلمانه کو سەبارەت جەھسويسان و پرسىئن گرېدايى وانن. وەکى (ماتاھارى ۱۹۳۲) بەرهەمى (جورج فيتز موريس) و (پېئنج تبل ۱۹۵۲) بەرهەمى (جوزيف مانكىي وىچ) و هندەك فلمیٽ (جييمز بوند) دا.

(۴) فلمیٽ شەرى: ئەو فلمن کو رویدانیئن سەرەگى يان هندەك رویدانیئن گرنگىئن وان لدور كرياريئن شەرى و لەشكەرينه، وەکى (رۇزئافا يى بى دەنگە ۱۹۳۰) يى (لويس مايلستون).

(۵) فلمیٽ دلىرىي: ئەڻ رەنگە فلمە پتر گرېدايى مەزنەھى و بهادرىيما میڙوویي يە و پتر خودى دىيمەنیئن تايىبەت و نەژبىركەرن، کو تىدا گەلەك ئەكتەرىيئن سەرەگى و سەدان و چىدبەت ھزاران ئەكتەرىيئن بى ناڭ و نيشان(لەشكەر) رۇلى ببىيەن. وەکى (ئەلسىيد ۱۹۶۱) بەرهەمى (ئانتۇنى مان)، (ددە فەرمان ۱۹۵۶) بەرهەمى (سيسىل ب. دوميل) و (شاهى شاهان ۱۹۶۱) بەرهەمى (نيكولاس رى).

- (۶) فلمین خهیال (فانتازی): ئەو فلمن کو خودى بابەتىن خەيالىنىھ و دچىكىنا وان دا مفا ژ خاپاندىن و بەرھەفييەن تايىبەتىن سينەمايى دھىيەتە وەرگرتەن. وەكى فلمین خەيالى يېئن (ئرۇز ملىس) کو خەون و خەيالى رۆقى سەرەتكى تىدا ھەبوو و فلمى (دىيەو و دلېھەر ۱۹۴۶) بەرھەمى (ڙان كوكتو).
- (۷) فلمین قەھەرەمانى: ئەو فلمن يېئن تىدا ھىيىز و شيانا لەشى و ھزرى يَا قەھەرەمانىن چىرۆكى دھىيەتە نىشاندان. ئەڭ جۇرە فلمە خودى دەندەك دىمەنانە کو تىدا چىستى و چەلەنگىا ئەكتەرى فلمى دەھەپ سويارىي، شيرانى و ھونەرىن دى يېئن وەرزشى دا دھىيەتە نىشاندان، وەكى گەلەك ژ فلمىن (داگلاس فرنېكس) و (ئەرول فلين) يى.
- (۸) فلمین كومىتىدى: ئەو فلمن يېئن خودى بابەتىن شادن و شەر و تورەبۇونىن وان ژى كەنلىۋەن. وەكى كومىتىدېن (لورىل و هاردى) و (مەك سىنت). جۇرەكى دى يېئن فلمين كومىتىدى يېئن ھەى كو ھېشقىنى وان يېئن سەرەكى ترانەپىكىن و تەعليق لىدانە و ئەم دشىئىن ناشى ئى جۇزى بىكەين (كومىتىدېن پەيىشكى)، وەكى كومىتىدېن (براين بىن مارکس).
- (۹) فلمين گانگسترى: فلمين چالاكى و مرۆقكۈزىا گونەھكارىن زىرەك و كۆم كۆمەنە، كو ئەڭ گونەھكارە بەردەوام د بەرھەنگارىي دانە دگەل ھېزىئن پۆلىسان يان ئاسايىشى. وەكى فلمين (رويى بىریندار ۱۹۳۲) بەرھەمى (ھاوارد ھاكز) و (قەيسەر ئىچۈرىك ۱۹۳۰) بەرھەمى (مروين لېھ روى).

(۱۰) فلمین مهزاھی و کمیس ماقویلی: هیفینی سهرهکی بی ۋان جوۋە
فلمین چىرۇكى دىكۈرېن مهزاھ و كەشخە و دىمەننین گەلەك جوان
و خەملاندی و ئەكتەرېن كەمیس ماقویلین لېكىدای ب جلکىن زىدە
جوان و دەلالە. وەكى فامى (دى كىقە چى ۱۹۵۱) بەرھەمى
(مروپىن لېھ روی).

(۱۱) فلمین دويقچوونى: ئەڭ جوۋە فلمە سەرنجراكىش و دلەھەبىن و
رويدانىن وى لەدۇر دىياركىندا گونەھبارىيەكى يان ناسكىن بىكۈزۈكى
دزقۇرت. وەكى (خەونا مەزن ۱۹۴۶) بەرھەمى (ھاوارد ھاكز).

(۱۲) فلمین ملودرام: ئە و دەستەكە ژ فلمین سىنەمايى، كو تىدا تىكەل و
بەرھنگاريا مەرۆڤى خراب دگەل مەرۆڤى باش دەھىتە نىشاندان. ئەڭ
 Fleming پەر خۇدە دىمەننین خەمگىن، كو دىماھىيا وان دېتە خۇشى
و شادى. د فلمین ملودرام دا ھەرددەم سەركەفتەن يا دگەل باشىي،
و خرابى ھەر دەم ياشكەستى يە. بەرھەمئىنانا ۋان جوۋە فلمان
لسەر بىنياتى شانۇنامىن ملودرامىن بەربەلاڭ چەرخى
نۇزىدى ھاتىنە ئافا كىن.

(۱۳) فلمین ۋېستىرەن(تكساس): فلمین ۋېستىرەن ئە و دەستەكە ژ فلمین
سىنەمايى كو چىرۇكا وان ل رۆزئاڭايى ئەمرىكا روی دەدەن.
قەھەمانىن ۋان رەنگە فلمان وەرۋەرۋانىن (تكساس) دلىرن، كو ل
دۇرى دز و جەردە چىان رادوھەستەن و ل داۋىي خرابىي دئىيەن. بۇ
نمۇونە ناڭدارتىرىن و دەمان دەم دا ئىكەمەن ۋېستىرەنى سىنەمايى،
فلمى (دزىيا مەزنا شەمەندەفرى ۱۹۰۳) يە كو بەرھەمى ئېيىدىن ئىيىس.
پورترە.

(۱۴) فلمین دیو: ئەو فلمن يېن چىرۇڭا وان لىسەر بىنياتى وېرانكارىيا دىيۆين
نه گەلەك ترسناكە. دغان فلمان دا دىيو دھىئنە ژ ناڭبرى بەرى
مەزنتىين خرابى و وېرانكارىيى ئەنجام بىدن. وەكى فلمى (كىنگ
كونگ ۱۹۳۳) بەرھەمى (كۆپرو شودزاڭ).

(۱۰)

چهوا بابه‌تی هندهک فلمین ناقدارهاته قهديتن؟

فلمساز چهوا بابه‌تی فلمین خو بدھست دئیخن و ج تشت بهرئ وان
ددته لیگه‌رياني ل بابه‌تین بژاره بو فلمى؟ ئەھرى فلماساز ب هزرين
دياركى لدویش بابه‌тан دگه‌ريين بو فلمين خو يان بىي وان ئاگەھ ڙئ
ھېبت، چيرۆكەكى دخوبىن و دبىن كو ئەھ دى ب كىر فلمنامەيا وان
ھېيت؟ ج جوداهى د شىۋى كارى فلماساز و فلمنقىسان دا ھەيە بو
ھەلبزارتنا بابه‌تى؟
ھەر فلمەك دەمى دھېتە چىكىن، گەلهك قوناغان دھېلاتە پشت سەرئ
خو، كو ئىك ژ ۋان قوناغان، قوناغا بەرھەفكىرنا چيرۆكى و بدھستقەئىنانا
بابه‌تى فلمى يە.

شرۇفەكىرنا رويدانىن گرىدایى ھەلبزارتنا بابه‌تەكى فلمى، پتريا جارا
ھندەك خالىن گرنگ بخۇفە دگرت، كو ھەر فلماساز و فلمنامەنفيسيەك
دشىت بابهت يان سەرهاتىين حوان لدور ۋى چەندى ۋەگىرت، كو مە بو
نمۇونە شىۋى ھەبزارتن و فەدىتنا بابه‌تى هندەك فلمين سينەمايى يىين د
ۋى ۋەكۆلىنى دا ئىنائىنە خوار.

(جان هیوستون) دهرهینه‌رئی نافداری سینه‌ما ئەمریکى دەربارەي
 شیویٽ ھەلبژارتىنابابەتى بۇ فلمىن خۇ دېیزت:
 "بابەتى چىرۆكى بۇ من خۇ بخۇ پەيدا دىت. ئەڭ بابەتە د ھىزرا من دا
 رە و رىشالان ڙ خۇ دەدت، مەزن دېت و خۇ بۇ من دەدته ناساندىن. ئەز
 بدويف باپەتى ناگەپرىيەم، بەلكو باپەت من فەدىيىت!
 چىرۆكەكا باش، ھزرەكى دەكتە د مىشكى من دا بۇ فلمسازىي، كو ئەڭ
 ھزرە پاشتى بۇرینا دەمى و چەندىن ھەلسەنگانلىنىن فکرى، دى بەرى من
 دەتكە چىكىرنا فلمى".

رويدانىن چىكىرنا فلمى (حرص) ڙ لايى دهرهینه‌رئی بنيات نەمساوى
 (ئىرېيك ۋان شتروهايم) ڙ نشىكهكىيە ببۇ، ئەو زى ب قى رەنگى، كو
 (شتروهايم) ل روڙىن ئىكەم يىين مانا خۇ ل ئەمریكا، ل ھوتىلەكا پله سى
 ل نیويوركى (نوکە نەمايىه و جەن وى يى بووې گەراجى راوهستاندىنا
 ترومبيلا) ئاكنجى ببۇ، كوشەفەكى هندى ڙ تەنیبۇونى و بىكارىيى دنال،
 پاشتى شىقا خۇ خوارى، د چەكمەچە و كەنتورىن ڙۇرا خۇ خەبىتى ب وى
 ئىنيەتى كو روڙىنامەيەك يان كۆفارەكا رىيھىنگىن بەرى وي ل وېرى
 فەيىنت، لى چو روڙىنامە و كۆفار نەدىتن، بەلى شوينا وان پەرتوكەك دىت،
 كو وي بىريار دا وى پەرتوكى ڙ سەرى تا داوىيى ھەميي بخوبىت. پاشتى
 چەند پشکەك ڙ پەرتوكى خواندىن، دىت كو ئەو پەرتوك زىدە
 سەرنجراكىش و مژوپىلەرە. روڙا دويىش دا ئەو نەچوو سەر كارى
 و د ھەمان ڙۆرى ۋە پشکىن دى يىن پەرتوكى ڙى خواندىن، ھەتا پەرتوك
 تمام كرى.

ناھن وی پەرتوکى (چىرۇكەك ژ سانفرانسيسکو) بۇو يا نفييەر (فرانك نوريس)، كول سالا (۱۹۱۲) شتروهایمى ئەو پەرتوك خواندبوو و ئەقە بۇ وى بۇو دەسىپىك بۇ بەرھەفگىرنا فلمى (حرص). ئەوي دەھ سالا هزر د چىكىرنا في فلمى دا كر ھەتا سەرنجام چۈوئى (ھولىود) ئەو وەكى گەلەك گەنج و حەزىكەرپىن سينەمايى ل وېرى مژۇولى كارى بۇو و شىا ب دەرييەنانا فلمى (حرص) راببت. ژېر درىزىيَا فلمى ئەف فلمە چەندىن جارا يى هاتىيە كورتىرن، ئەفرۇكە كۆپتەر ژ حەفتى سالان ژ چىكىرنا فلمى دبۈرت و سەرەرايى كۆپرت - پرت و بى دەنگە، لى ھىز تەماشەۋانىن نوکە ژى دئىختە بن كارىگەريا خۇ و (ڇان رېتوار) وى فلمى ب ئىكانە فلمى مەزنى مىزۇوا سينەمايى ل قەلەم ددەت.

رۆمانا (سى چەكدار) يا نفييەر (ئاكساندر دومايى باب) ژ وان دەستەكىن بەرھەمەن ئەددبىيە كۆ ھەردەم سەرنجا فلمسازان رادكىيەت و مشە جاران يا هاتىيە ئقتباسىرن. ژ بلى چەند ئقتباسىن دویرئىخسلى يىين ئەوروپى، ئقتباسىن ئەمرىكى يىين ۋى بەرھەمى ئەقەنە: سى چەكدار (۱۹۲۱) ژ دەرييەنانا (فرىيد نىبلو)، سى چەكدار (۱۹۳۶) ژ دەرييەنانا (رولندى)، سى چەكدار (۱۹۴۹) ژ دەرييەنانا (ئالىن دوان) و سى چەكدار (۱۹۴۸) ژ دەرييەنانا (جورج سيدنى). دويماهىك ئقتباسا سينەمايى يا ۋى رۆمانى، فلمەكە كۆ (ريچارد ليستير) ل سالا (۱۹۷۳) يى ب دويماهى ئىنائى. وى ئەگەر و شىوازىن ھەلبىزارتىنا في رۆمانى بۇ فلمى خۇ د دىدارەكا پرسىيار و بەرسىفكى دا ب ۋى رەنگى دايە دىيار كرن.

پرسىيار: ژ بەر چى تە رۆمانا سى چەكدار يا ئاكساندر دوماى بۇ بەرھەمئىنانا فلمى خۇ ھەلبىزارت؟

لیستیر: هزرا و هرگیرانا فی پهرتوکی بُو فلمی، یا بهره‌هفکه‌ری فلمی بwoo. من هیچ روله‌ک د فی چهندی دا نهبوویه. بهره‌هفکه‌ری تله‌فونا من کرو ژ من پرسی کا ئهز حهز ژ دهرهینانا فان رهنگه فلمان دکهم بان نه؟ من بهرسف دا: نه خیّر. بهره‌هفکه‌ری پاشی ژ من گوتی: ئهز نزانم، بيرا جار ته ئهف پهرتوکه خواندی که‌نگی بwoo؟ و من گوتی: ئهز نزانم، من ناهیت. ژ من پرسی: ئه‌ری ته ئهف پهرتوکه خواندی‌یه؟ من گوتی: بهلن، ئهز دبیژم من یا خواندی. ژ من پرسی: ته دفیت دیسافه وئ بخوینی؟ من گوتی: بهلن. بهره‌هفکه‌ری پهرتوکا ستورا فی رومانی بُو من هنارت و من دهست ب خواندنا وئ کر. دهمی ئهز گه‌هشتیمه بهره‌پری دوسه‌دی، من تله‌فونا وی کر و ژی پرسی: ته لبه‌ر که‌نگی دهست ب چیکرنا فلمی بکه‌ی؟ و ب فی رهنگی من بهره‌هفیا خو دیار کر بُو دهرهینانا فلمی.

پرسیار: ئه‌ری تشه‌کی تایبہ‌تی د فی پهرتوکی دا هه‌بwoo، کو سه‌رنجا ته رابکیشیت؟

لیستیر: ئهز حه‌بیری مابووم، بهس من هه‌ست دکر کو ئهف فلمه، فلمه‌که کو ئهز دشیم ب باشی ب دهرهینانا وی رابیم. یا راست من حهز دکر لسهر کار بکه‌م و لهو من ماف ددا خو وی په‌سنه‌ند بکه‌م؛ چونکی باشترين گروه بُو چیکرنا فلمه‌کی، هه‌ستا مرؤفی بخویه بهرامبهر وی و ئه‌وه کو بشیت بیژت: "بهلن ئهز دشیم ژ فی بابه‌تی فلمه‌کی باش چیکه‌م".

من حهز ژ ئلکساندر دومای کر؛ چونکی من دیدت گله‌ک په‌سنا ئه‌کت‌ه‌رین خو ناکه‌ت و ب راستی ئهف پرسه بُو من بwoo ئه‌گه‌ری

سەرسوورمانى و چىدېت ھەر ژ بەر ۋى چەندى ڙى بىت، كۆ من گۇته خۇ: "ئەز دشىم كارەكى د ۋى بوارى دا بىكم". ڙ بلى ۋى ھەممىي ڙى، ئەڭ رۆمانە يَا ئىلکساندر دوما) يى بۇو نەكۈ يَا (شكسبيرى)، و مەرزاڭ نەشىت ئاوازا ئىلکساندر دوماى تەممەت يَا شكسبيرى ب رېدى وەربىرىت. كەيفا من ڙى ب بابەتىن ڙ ۋى رەنگى دەھىت. ب دەرھىتانا ۋى فلمى ئەز ئاشتا بۇوم كۆ ل چەرخى ھەفدى ھىز د دەستىن كى دا بۇو و بۇج مەردم مفا ڙ ۋى ھىزى دەھاتە وەرگەتن.

دەمى بېيار بىت فلمەك بەھىتە چىكىرن، پىددەيە دەرھىنەر باش دەمى چىرۇڭا فلمى ناس بىكتە، و ئەڭ رەنگە ناسكىرنە ھەرددەم كەيفا من دئىنت. (ئانتونيونى) ئىك ڙ دەرھىنەر يىن سەركەفتىيەن سىنەمايا ئىتالىيە و بىن ب دەرھىتانا گەلەك فلمان رابۇوى، كۆ بابەتى ھەر فلمەك ڙ وان ڙ يېن دى جىاواز بۇو و د ھەمان دەم دا داشىت خوياكەر ئەرىخودانىن كەسۈكى يېن ۋى فلمىسازى بن د سىنەمايى دا. ئىك ڙ فلمىن ناڭدارىن وى فلمى (پىشە: رۆزىنامەغان)، كۆ دى ل خوارى باسى چەوانىا ھەلبىزارتانا بابەتى و رويدانىن چىكىرنا وى كەين.

ئەڭ فلمە كۆ ڙ چىرۇڭا ئورۇنىلا (مارك پېلىو) يى هاتبىو ئقتىباسىرن، سەرەتا بېيار بۇو ب نافى (چوونا مەركبار) بېتە فلم، لى (ئانتونيونى) نافى وى كە (پىشە: رۆزىنامەغان). (مارك پېلىو) ئەو بۇو يېن د بەرھەفکىرنا فلمىنامىن (ئاگراندىسمان و زاپريسىكى پۇنىت) وەك ھارىكاري دەرھىنەر ئەر دەكىر و دەپيا ئەو بخۇ ب دەرھىتانا فلمەكى ڙى راببىت.

ئەو دو سال بۇو کو (ئانتونيونى) د هزرا چېكىرنا فلمەكى دا بۇو لدور بابەتكى گرىيادى (ئامازون) ئى، لەو بۇ ۋى مەرەمى ئەوی گەلەك گەپيان برنىه وېرى.

(كارلوپونتى) بەرھەفکەرئ فلمى گەھشتىبوو وي ئەنجامى كو بۇ فلم گىتنى (ئامازون) جەھەكى ب ترسە و پىدىقى بۇو بابەتكى دى بۇ كارى ھەلبىزىرت، لەو داخوازا (ئانتونيونى) سەبارەت ۋى فلمى ل ئامازونى پەسەند نەك، و شوينا وي فلمى، پىشىنيار كر كو فلمەكى لىسر بىنياتى فلمىناما (پىلو) چىكەت. (ئانتونيونى) سەرتا قەبۇل نەك، لىن چۈنكى ھىشتا بۇ دەرھىيىنانا فلمەكى دى ل ژىر ھەقبەستا (كارلوپونتى) دا بۇو ب پەريشانى ۋە سەبارەت بابەتى چىرۆكى، جەھى فلم گىتنى و ھەلبىزارتى ئەكتەران، چىرۆكا (مارك پىلو) ئى ب پاش ئىخستەكائىك ھەيىف و نىقى كىشا بەر كاميرى و فلمى (پىشە: رۆزىنامەثان) چىكەر.

(مليوش فورمەن) دەرھىيەرئ بىنيات چىكى، كو ب دەرھىيىنانا فلمى (شىت ژ رەكەھى فرى) راببوو سەبارەت ۋى پەرسا مە كو ج تشتى تايىمەت د رۆمانا (كىن كىسى) ئەوا ب ناقى (شىت ژ رەكەھى فرى) دا ھەبۇو، كو سەرنجا وي راكىشاي ئەو ب دەرھىيىنانا وي فلمى راببىت، دېيىزت: فورمەن: دەمى گۇتىنە من ب دەرھىيىنانا ۋى فلمى راببى، من ھىچ پروزەدەك لېھە دەست نەبۇو، ژ رەخخەكى دېشە ئەف رۆمانە ژ ھەمى رۆمانىن دى سەرنجرا كىشىر بۇو ئەويىن ھەتا ھىنگى بەرھەفکەرەن فلمان دادنانە بەر دەستىن من. پەيوەندىيىا نىغىبەرا پېشكىن جياوازىن چىرۆكى و مەرەما گشتى يى رۆمانى سەرنجا من راكىشا. دەپ رۆمانى دا گەلەك جوان و كارىگەر باسى دنیا ياشىتان ھاتبۇو كرن. يى راست تشتى كو ئەم زەفالدايم

قى فلمى چىكەم ھەستا من بۇو ل ھەمبەر چىرۆكى، نەكۈ خالىن
فەلسەفى و دەرۋونى يېن رۆمانى. نابت ئەم قى ژ بىر بكمىن كۈ مە ل
ھەمبەر قوريانىيەن ئېشىن دەرۋونى رەفتاردىكا نەرىنى يَا ھەي، بەلكى ئەم
دترسىن رۆزگى وەكى وان ل مە ژى بھىت. ھەر كەسەك ھزرى د قى
چەندى دا دكەت.

فلمى (ھەفالىن ئىيدى كويىل) ژ پەرتوكەكى ھاتىيە ئقتباسىرن. (پىتەر
ياتىس) دەرھىنەرئ ئنگلىزى قى فلمى، لەدور چەوانيا ۋەدىتنا بابهىتى
فلمى ب قى رەنگى دئاخفت.

پرسىyar: تو چەوا كەتىيە د ھزارا چىكىنا فلمى (ھەفالىن ئىيدى كويىل) دا؟
ئەرى تە ئەو پەرتوك خواندبوو و تە ل نك خۇ ھزر كۈ تو دشىنى
فلامەكى ژى چىكەي، يان (پارامونت) ئى پېشنىيار كۈ تو قى
پەرتوكى بخوينى؟

پىتەر ياتىس: نە، من ھەۋبەستەك دگەل (پارامونت) ئى ھەبۇو كۈ ل پەمى
وى ھەۋبەستى پىدىقى بۇو ئەز سى فلمان ب مەۋەرگىتن ژ سى
سیناريوىيەن خۇ بۇ بەرھەم بىيىم. دەمى داخوازا دەست ب كاركىنى ژ
من ھاتىيە كىرن، چو ژ وان ھەر سى سیناريويان بەرھەۋ نەبۇون.
چونكى دەم يى كورت بۇو و د وى ماۋى كىيم دا چوو ژ وان سى
سیناريويان بەرھەۋ نەدبوون، لەوا (پىيل موناش) ئى پېشنىيار كۈ
ئەز سیناريويا وى بکەمە فلم.. ئەوى پېشتر پەرتوكا (ھەفالىن ئىيدى
كويىل) كېبۇو و سیناريويەكاباش ژى چىكىبۇو. چونكى من ژى
پەرتوكا نافىرى خواندبوو و كەيىا من گەلەك پى ھاتبۇو، لەو من
پېشنىيارا (موناش) ئى پەسەند كر و ھوسا من خۇ بەرھەۋ كەر بۇ

چیکرنا في فلمي. کومپانیا (پارامونت) ژي ههز دکر کو ټهه بشیم ووی سیناریویی دهستهه ددم و لدويش گیولن کومپانی هندهک گهههورینان نی یکهم.

ڙٻه رکو مرڻ نڪارت ب سيناريويه کا نيقه رڻ دهست ب کار بيت، لهو
ئيڪانه رئي بُو چيڪرنا فلمه کي ب بودجه کا (ميزانی) نافنجي ئه ووه، کو
گوهورين د هندهک پشكين فلمنامي دا بيته کرن. پيشتر گلهک فلمساز
بيي هه بونا سيناريويي، ب تني ب سوزه کي و وان تشتين لبه ر دهست و
چير و گهکا نافنجي، دا دهست ب کار بن و گلهک ب هيٺي ڙي بون کول
ئيڪم روڙا فلم گرتني بشين هه مي کارا ب باشى رېك بيخت، لى ئه فرو
ئه ف تشتنه که هلديکه فن.

پرسیار: سیناریویا فی فلامی یا ژ په رتوکه کی هاتیه ئقتباسکرن و ته دستکاری یا د وی سیناریویی دا کری، تو فی چهندنی ب در وست دنابه؟

یاتس: ئەز گەلهەك جاران وى مافى ددهمه خۇ وەك دەرھىنەرەك دەستكارىيى د سیناريوویى دا بکەم. پترييا دەرھىنەرەك و سیناريونقىسا ھەفكاريا ھەڤدو دكەن، لى ل فيرە كا چەوا نەشىم بىزىم ئەز رۆلى ئەكتەرەكى يى لەيىزىم، وەسا ئەز نەشىم بىزىم من سیناريوويا فلمى ژى يَا نېھىسى.

ههوه ئەركى خۇ وەك دەرھىتەر ئەنجام دا و ئەفە تىشتك بۇو كۆپىدە بۇو بەھىتە كىن.. و هەروەسا فەر بۇو ب رەزامەندى و پېشەستارى دو ئالى، فلمنامە ز وى رەوتى كۆ فلمنامەنىسى نفييى بەھقە دەرەوتەكى دى دا كۆ دەرھىنەرى حەز دىك. ئانكۆ هەمان فۇرمى كۆ دلى وە دخوازىت و هوين حەز دەكەن فلم ب وى رەنگى بىتە چىكىن.

پرسیار ژ (شاتزبیرگ) دهرهینه‌رئ فلمی (ههلامهت) هاته کرن لدور
 چوانیا فه‌دیتنا بابه‌تى فی فلمی. وی گوت:
 بابه‌تى فلمی، بیرهاتنین گنه‌جکی سیناریسته ب نافی (مایکل وايت)
 کو سالین خو یین گنه‌جاتی لسهر جاده‌یان دبورینت. وايت د شان
 گه‌پانین خو دا مرؤفه‌کی نافچاگرگی و زکیش دبینت، کو ئەف چەندە
 دبته ئەگەرئ هەفالینی د نافبەرا وان دا. فلمی (ههلامهت) ژی لدور فی
 بابه‌تى هاتیه چیکرن و باسى هەفالینیا ۋان هەردو كەسان دكەت.
 هەروەسا پرسیار ژ (بو ویدیر بیرگ) دهرهینه‌رئ فلمی (جوھیل)
 هاتەکرن: تە چەوا ئەف فلمنامە ب دەستخۇفە ئېخستىيە؟ ئەرئ (جوھیل)
 كەسايەتىيەكى راستى يە؟

نيمەنك ژ فلمی (پيشە: روژنامەغان) ژ دمرهینانا (ئانتونيونى) كو
 فلمناما وى ژ چىرۈكەكا ئورزىنال هاتىه ئقتباسىرن

دیمهنهک ژ فلمی (شیتەك ژ زیندانی فپ) ژ دەرھىنانا (ملىوش فورمەن) کو فلمنامەيىا وى ژ رۆمانەكا رۆمان نفيس (كىن كىسى) هاتىھ ئقتباسىرن.

وېدىر بېرگ: دەمى من وەسيەتناما (جوھىل) اخواندى، من بىريار دا فلمەكى ژى چىكەم. ئەڭ وەسيەتنامەيە زەلامەكى د زیندانى ۋە نفيسى بۇو کو دزانى رۆزا پاشت دى ھىتە سىدارەدان. ب بۇچۇونا من ئەڭ وەسيەتنامەيە ھۆزانەكا جوان و زەنگىنە. من (جوھىل) ب رىكا وەسيەتنامى، ئاواز و نامەيىن وى ناس كر. ل بازىرى (سالت لىك) سەر ب ويلايەتا (يوتا) ۋە من دۆسىيىا وى ب ھويرى خواند و گەلهك تشت ژ زيانا وى زانىن.

بابەتى فلمىن (دو ئىنگلizى و ئىك قارپە) و (زول و ژيم) چەوا ژ ئالىي فرانسوا تروفو يىقە ھاتنە ھەلبۈزارتىن بۇ فلمى؟ سەبارەت ۋى پرسى (تروفو) دېبىزت:

تروفو: يا رست پتر ژ همر هۆکارهکى، نشيسيهرى چىرۆكى بخۇ (هانرى پېيىر روشى) ئەز ئىخستەمە ژىر كارىگەرىي؛ چونكى من ناسىيارى و هەڤالىنى دگەل نشيسيينىن فى نشيسيهرى پىز ژ همر نشيسيهەردەكى دى هەبۇو. ئەز پېشتر دگەل (زۇل و ژىم) ئاشتا ببۇوم. رۆزەكى ژ رۆزىن سالا (۱۹۵۵) ئى پەرتوكەكى ب بەرگەكى سلىفۇنكرى سەرنجا من راكىشا و ئەز دانپىدانى دكەم كول پلا ئىكىن پېكە گونجان و ليكدا دو پېتىن ئىكى ژ هەدو پەيھىن (زۇل و ژىم) بۇو كو سەرنجا من كىشاي، و پشتى من زانى كو ئەفە ئىكەمین پەرتوكا نشيسيهەردەكى (۷۴) سالى يە، پتر ئەز كىشامە خۇ و من ل نك خۇ گۇت ئەفە بەرھەمەكى سادە و خەيالى نىنە. من هزر كر كو چىدېت (زۇل و ژىم) بېرھاتن و سەرھاتىيىن رۆزانىيىن نشيسيهەرى بن و وەسا ژى دەركەفت. (زۇل و ژىم) چىرۆكەكا دورھەيلى بۇو و ئەز هەرددەم حەز ژ ۋان رەنگە چىرۆكان دكەم، ھەمى چىرۆكىن كو رۆزەكى د ساخ بۇون و ھەمى بېرھاتىيىن كو رۆزەكى راستى بۇون.

ل سالا (۱۹۵۹) ئى دەمى ئەز مژۇپلى دويىھەمین فلمى خۇ (چوارسىد درب) ببۇوم، (هانرى پېيىر روشى) چوو بەر دلۇفانيا خودى، لى بەرلى مىنا خۇ ئەو رازى ببۇو كو فلمەكى ژ چىرۆكا وى (زۇل و ژىم) بەيىتە چىكىن. من (زۇل و ژىم) دو سالان پشتى مىنا نشيسيهەرى وى چىكىر و دەھ سالا پشتى ھىنگى من دويىھەمین پەرتوكا (هانرى پېيىر روشى) ژى ئەوا ب نافى (دو ئىنگلىزى و ئىك قارە) كرە فلم.

(پېيىر پائولو پازولينى) كو ژ ھۈزان و ئەدەبى قەستا سىينەمايى كربۇو، ب دەرھىنانا فلمى (ئۇ ھزار و ئىك شەق) رابۇو كو ژ چىقانۇكەكا ناڭدارا رۆزەھەلاتى ھاتبۇو ئقتباسكىن. بابەتى ۋى فلمى ژ ناڭھەرۆكىن

گلهك كه ڦن هاتبوو ئقتباسکرن و دهرباره هلامه کي بوو ب ناڻي
(عهزيز) کو گيانى خو ددانته سه رئه ڦينما خو.

فلمي (ئو هزار و ئيك شاه) ب هندك ويـنا ڙ كـوچـكا (هارون الرشيد) دهـسـپـيـدـكـهـتـ. كـوـچـڪـهـكـ کـوـ پـريـ ئـهـڦـينـ وـ خـودـشـيـ يـهـ وـ (ئـهـبوـ نـواـسـ)ـ هـڙـانـفـانـ ڪـوـچـڪـيـ وـ (زوـبـهـيـداـ)ـ يـاـ هـڦـيـزـينـ رـاستـيـ يـاـ (هـارـونـ الرـشـيدـ)ـ رـيـخـوـشـكـهـرـنـ بـوـ هـنـديـ کـوـ ئـهـڙـ كـوـچـڪـهـ بـ فـيـ رـهـنـگـيـ بـتـ. فـيـ جـارـيـ چـيرـوـكـبـيـزـ ڪـوـچـڪـيـ چـيرـوـكـاـ ئـهـڦـيـنـدارـانـهـ يـاـ (عـهـزيـزـ)ـ هـڦـيـزـينـ (عـهـزيـزـاـ)ـ يـيـ ڦـهـدـگـيـرـتـ. ئـهـ وـ ڦـهـدـگـيـرـتـ کـاـ چـهـواـ (عـهـزيـزـ)ـ عـاشـقـيـ ڦـنـهـكـاـ سـهـيـرـ دـبـتـ وـ سـهـراـ فـيـ ئـهـڦـيـنـيـ، سـوـزاـ زـهـوجـيـنـاـ خـوـ وـ (عـهـزيـزـاـ)ـ يـاـ دـوـتـمـاماـ خـوـ ڙـبـيرـ دـكـهـتـ وـ وـيـ دـهـيلـتـهـ بـ تـنـيـ. پـشتـيـ (عـهـزيـزـاـ)ـ رـيـكـيـ بـوـ پـسـمـامـ خـوـ خـوـشـ دـكـهـتـ دـاـ وـيـ ڙـنـکـاـ سـهـيـرـ بـيـنـتـ، ئـهـ وـ بـخـوـ نـهـ خـوـشـ دـبـتـ وـ پـشتـيـ ماـوـهـيـهـكـيـ ڙـ بـهـرـ کـوـلـ وـ کـوـڦـانـاـ دـمـرـتـ.

(عـهـزيـزـ)ـ ڙـ زـهـوجـيـنـاـ دـگـهـلـ فـيـ ڙـنـکـاـ سـهـيـرـ بـيـ هـيـقـىـ دـبـتـ وـ قـهـسـتاـ ڙـنـهـكـاـ دـيـ ياـ گـهـنـجـ دـكـهـتـ، کـوـ پـيـشـتـ شـوـيـ بـ وـيـ کـرـبـوـوـ وـ بـچـوـيـهـكـ ڙـيـ ڙـيـ هـمـبـوـ وـ ڙـيـانـهـکـاـ خـوـشـ دـگـهـلـ وـيـ دـهـسـپـيـدـكـهـتـ. لـ پـشتـيـ سـالـهـكـيـ دـيـسانـ دـلـ وـيـ ڙـ فـيـ رـهـنـگـيـ ڙـيـانـيـ سـارـ دـبـتـ وـ دـوـبارـهـ لـ وـيـ ڙـنـکـاـ سـهـيـرـ دـگـهـرـتـهـهـ. ڙـنـکـاـ گـهـنـجـ کـوـ ڙـ فـيـ کـارـيـ وـيـ زـيـدـهـ توـرـهـ بـبـوـوـ شـوـبـيـنـاـ وـهـكـيـ (عـهـزيـزـاـ)ـ يـيـ نـهـ خـوـشـ بـبـتـ، (عـهـزيـزـ)ـ کـرـهـ دـ دـهـسـتـيـ خـوـلـامـيـنـ خـوـ يـيـنـ وـهـقـادـارـ دـاـ دـاـ وـيـ سـرـزاـ بـدهـنـ.

نيـرـيـنهـكـاـ کـورـتـ لـ بـابـهـتـيـنـ ڦـانـ فـلـامـانـ فـيـ چـهـنـديـ ئـاشـكـراـ دـكـهـتـ کـوـ هـهـرـ فـلـمـسـازـهـكـ لـدوـيـفـ بـيـنـيـنـيـنـ خـوـ يـيـنـ هـونـهـرـيـ وـ سـيـنـهـمـاـيـيـ .ـ وـ هـنـدـكـ جـارـاـ باـزـرـگـانـيـ .ـ بـابـهـتـيـ فـلـمـيـنـ خـوـ هـلـدـبـرـيـزـنـ. فـلـمـسـازـ پـرـانـيـاـ جـارـانـ هـنـدـهـكـ بـابـهـتـانـ بـوـ فـلـمـيـنـ خـوـ هـلـدـبـرـيـزـنـ کـوـ بـهـايـيـنـ هـهـسـتـكـرـنـ وـ دـلـيـنـيـ يـاـ وـانـ گـونـجـاـيـ بـتـ دـگـهـلـ بـيـنـيـنـيـنـ هـزـرـ وـ گـيـولـ کـهـسـوـكـيـيـ وـانـ.

دیمهنهك ژ فلمى (ھەلامەت) يى دەرھىتىمر (شاتز بېرىگ) كو
فلمىنامە لىسر بنىياتى بىرھاتىن (مايكل) ئى هاتبۇو نفيسين.

دیمهنهك ژ فلمى (دو ننگلىزى و ئىتك قاره) ژ دەرھىنانا (تروفو)
كو فلمىنامە ژ چىرۇكا (رۇشنى) هاتىه نقتباسىرن.

ژ لایه‌کی دیقه بهره‌مئینانا فلمین که‌سوکی و نه‌ناقدار ب شیوازی بهره‌مین (پازولینی، بیرگمان^(۱)، ئانتونیونی و...) راستیه‌ک یا سه‌ماندی، کو ئهو ژی نه سەرکەفتنا ۋان رەنگە فلمانە ل دەمى پېشکىشىكىنى د سینه‌مايىن پله دو و پله سى دا و بۇ بىنەرىن ناخچى؛ چونكى دەمى فلم وەکى تشتەكى (%) ۱۰۰ هونەرى و بەرھەمەكى (%) ۱۰۰ که‌سوکی بەرھەف دبت، پت توشى ھندەك مەترسیان دبت ژ لاي پېشوازىكىنا گشتى يا جەماودى و فرۇتنى ۋە، لەو ۋى دەمى پېدىفيه ھندەك ئالىيىن هونەرى ژى كىم بکەت و ھندەك ئالىيىن بازرگانى ژى ل سەر زىدە بکەت.

سەرەرابى فى، ئەزمۇون ديار دكەن كو چەند فلم پت بەيىتە فرۇتن، رەنگە ئەو فلم كىمتر يى ھونەرى بت، كو ئەگەر ئى چەندى ژى ۋە دگەرت بۇ ھندى كو پېدىفيه ئەو سەرمالى لى دەيىتە مەزاختن دىسان بزېرته‌فە دەستى خوداندا.

ژ بەر ۋان تىبىنلىكىن بازرگانى، گەلەك بەرھەمەيىنەرىن سینه‌مايى چىتەر دېينىن كو شوينا فلمىن بھادار و دورھىلى، دەست بىدەن بەرھەقىكىنا بەرھەمین خودى نافەرۇكىن گەلەك بەربەلاڭ كو لدويف گىۋىن پېرانيا خەلکى بن و ھەر رۆز بۇ رۆزى پت بابەتىن بى بھاپىن ئەۋىنى و جەڭاکى، ب چىزىن (رويدان، تورەبۇون و سىكىس) لى سەر پەردىن سینه‌مايان دەيىنە نىشاندان.

(۱) دەرھېتەری سوئىدى: بيرگمان (Ingmar Bergman)، كو ڈايكبووپى (1918) يە.

(۱۱)

کیژ بابهت ب کیر فلمان دهین؟

چیرۆکا باش بو سینه ماين کيژ چيرۆکه؟ فلمساز پىدفيه ج جورد
بابهتهكى بكمهنه فلم؟ ژ كيژان بابهت دفېيت خۇ بدهنه پاش بو چىركنا
فلمى؟ ج جوداهى هەيە د نافېره را بابهت و ئاوازا چيرۆکا گونجاي بو فلمى
و بابهت و ئاوازا چيرۆکا نەگونجاي بو فلمى دا؟ گرنگترىن بەرھەم و
زىدەرىن ئەدھبى كو فلمساز بو فلمناما خۇ ئقتباسى ژى بكمت كىژكىن؟
گەلهك جاران فلمساز ھندەك چيرۆكان بو ئقتباسىرىن ھەلدېزىرن،
كۆ ئەف چيرۆکه ب رەنگىكى گونجايدى دگەل ھەست، ھزر، گىيول و سەليقا
وان ۋە ل ھندەك دەمان ژى وەرگىپا ژيانا كەسۈكى و خوياكەرا بىنىتىن
وان يېن تاقانەنە.

ھەبوونا چيرۆكىن ئەدھبى يېن گونجاي دگەل ھەست و سەليقا
فلمسازەكى، ھېقىنەكى مفادار و بهادرە كو ھارىكاريا فلمسازى دكەت ھەتا
ڭاف بۇ گافى و دەقىقە بۇ دەقىقى، فلمى خۇ زىندىتىر و پې مفاتير بەرھەف
بكمت و بىخته سەر پەردا سینه ماين.

ب بۆچۈونا پرانىا فلمسازان، چيرۆكەكا باش بو ئقتباسىرىن ئەو
چيرۆكە يى ئاخفتىنەك ھەبت بۇ گۆتنى و ئەف ئاخفتىنە يان پەيامە د
چيرۆكى دا لەدۈيف گىيول وان يى كەسۈكى يە و وەل وان دكەت كو ئەو

دست پاڻينه بهرهه مئيانا فلمي و ئهڻ په يامه سه رهاري کو سه رنجا ته ماشه ڦانان ڙي رادكىشن، هه رو هسا دبنه ئه گهري فروتنه کا سه ركه فتى يا فلمي د بازارى سينه مایي دا. لدويٺ فى بنياتى هندك چيرڙك ييڻ ههين کو ئاليين ويئنه يي ڻيڻ ب هيئتر ييڻ ههين بو ڪاركرنى، لئن هندك پشكىن وي سه رهاري سالو خدانين جوانين ئهدبى، نه هه زينه ببنه فلم و ب زه حمهت مرؤف دشيت وان بکته فلم، و هه گهر ئهڻ كرياره بيته ئهنجامدان ڙي، فلمي بهرهه ڦكري، بهرهه مهه کي ته يسوك و سه رنجرا ڪيش نابت بو سينه مایي.

هه رو هسا جوداهيئن ئاشكرا ڻي د نافبه را بابه تين فلمه کي نه خوش و فلمه کي خوش دا ههئ، کو پتريا ڦان جوداهيا ڻي د دوره ٽيل(واقعي) بونا بابه ته کي و نه دوره ٽيل بونا بابه ته ڏي دا. هه لبهت ئه و تشتى کو ل ڦيره پت گرنگيا خو ههئ نه جو ڦرئ بابه ته چيرڙکي يه (کو دشيت بابه تين ئه ڦينداري، کوميئي، گونه هباري، سياسي، جفاکي، شهپري و... بت)، به لکو جو ڦرئ رويدانين چيرڙکي و شيوازى ڦه گيرانا وان دشيت چيرڙکه کي دوره ٽيل و سه رنجرا ڪيش بکهت، يان ڙي حاله ته کي هونه رى و مژو ډيلا هبي ٻڌڌتھ چيرڙکا فلمي دی.

چيرڙکين کو تيدا رويدانين سهير يان ٿاسيئي ييڻ ڙيانا مرؤفان (بيي) لبه رچاف و درگرتنا رهفتارا مرؤفان) سه رنجا فلمسازان رادكىشن، نه شين چيرڙکين گونجاي بن بو فلمي و ڪاريڪرينيں کوير و موکوم دئ ل بینه رين خو کهن. چيرڙکه کا باش يا سينه مایي پيڏفيه خو ڙ رويدان و ڪرياريئن به ربه لافين مرؤفان دويير بيخت و سه رهاري هندئ کو نابت بابه تين زينه و بي بها ڙي تيدا بهينه ڦه گيران، هه رو هسا دفيت پاڦر ڙي

بٽ ژ ههٽ جوٽه دانوستاندنه کا زٽده و په یقین به ربه لاف، چيرٽکين ئهدهبى(چيرٽك و شانۇنامە). هەلبەت گەلهك رۆمان نفيس و هندەك نفيسيه رىن باشىن چيرٽكاكا كورت ژى، ئەفرۆكە في گرنگىي لىبرچاڭ وەردىگەن و سەرەرايى دياركىدا راستىيىن ژيانى د چيرٽكىن خۇدا، هەمول دەدن خۇز سالۇخدانىن زٽدە و فەگىرپانىن درېئر دويىر بىخىن، ئاوازا چيرٽكاكا خۇيا ئەدەبى هندى دشىن سادە و پاقۇز دكەن و ب فى فەگىرپانا خۇيا كورتكىرى و بى مەسرەف، كارتىكىرنىن مەزن ل خواندەۋاتىن خۇ دكەن.

لەو پىدەفييە فلمسازەكى هايدار و فلمنامەنفيسيه كى خوددى ئەزمۇون، بابەتىن گونجاي بۇ فلمىن خۇھەلبىزىرىن و د دەمەكى دا كو چيرٽكاكا فلمىن خۇپ دكەن ژ راستىيىن پەسەندىكىرى يىيىن ژيانى، د فەگىرپانا چيرٽكى دا گرنگىي بەدەن كورتكىنى. تەماشە فانىيىن ئەفرۆكە يىيىن سىينە مايى ژ بەر ب دەست ئىخستتا زانىارىيىن ھزرى و كەلتۈرى يىيىن پىويسىت، ئىيدى ئاماھە نىين بىتىپنە بابەتىن كەفنىن سەير و نە جەھى باوهەرىيى و حەز دكەن بابەتى هەر فلمەكى (خۇھەگەر رويدان و سەرەتاتى ژى تىدا هەبن) بىزەرىن ھىشى، ئارەزوو، خەم، وەستىان و شادى و نەخۇشىيىن وى و هەفتەوعىن وى يىيىن دى بن و بشىن ھارىكارىيا كۆمەلگەھا وى و هەمى كۆمەلگەھىن مەرۇۋاھىتى بکەن داكو زوپىر بگەھەن ئارمانجىن خۇ يىيىن بەرزىن كەلتۈرى، جفاكى و سىاسى.

چيرٽكىن كو لىسر بىنياتى راستىيىن ھاتىنە دانان، سەرەرايى هندى كو خوددى ئاخضتن و پەيامەكىنە، پەنارىا جاران خوددى پەيوەندىيىن ب ھىزىن و ب ھارىكارىيا ئافاھىيى موكوم و گونجايى خۇ، ب فەگىرپانە كا سادە،

جوان و قابلی پەسەندىرنى، رويدانىن خۇ فەدگىرن. ئەف رەنگە چىرۆكە ژ بلى كو دشىن بىنەرىن هشىyar(ئاگەھدار)يىن سىنەمايى رازى و دلخوش بېيلن، ھەروهسا دشىن پىيداويستىين دلخوشى و رەزامەندىبىا تەماشەۋانىن نافنجى و ھندەك جاران تەماشەۋانىن گشتى يىن سىنەمايى ژى دەستەبەر بىھن و وان بىھنە خوازىيارىن دىتىنا ۋان رەنگە فلمان كو مرۆڤ نەشىت كىمەتىن كىماسىي ل بابهتى وان بگرت.

ئارمانجا سىنەماكارىن پىگەھاشتى د ئقتىباىنى دا ژ بەرھەم و ژىدەرىن جۇراوجۇرىن ئەدەبى دەپتىت ئەفە بت، كو جەڭاڭى خۇ و جەڭاڭى جىهانى پېشىفە بىن و ب راست دىتن و پېشىكىشىكىرنا پەيوەندىبىن دروست و خەلەتىيەن مەرۇقايەتى، مەرجىن ژيانا مەرۇقى ژ وى يى كو ھەى باشتى و زەنگىنتر بىھن.

فلمسازىن كو چىرۆكىن سەير و سەممەرە و نەبەر ئاقىل بۇ فلمىن خۇ ھەلدۈزۈرن، بەرى بشىن د بەرھەمىن خۇ دا ژيانى پېشىكىش بىھن، دى دەستكاريي تىدا كەن و پاشى دى پېشىكىشى بىنەرىن خۇ كەن. سەورداركرنا ژيانى ب رويدانىن كىيم وىنە و دویرى راستىيا مەرۇقىن (نەخۆش، نەئاسايى و نەگونجاي)، نە تىنى نەشىت ھونەرەك بت بۇ سىنەمايى و چىرۆكەنفيسيي، بەلكو ئىشەكە كو ئەفرو گەلەك ژ نېيسەرىن سىنەمايى و ئەدەبى يىن تووش بۇوىنى و يىن بۇوىنە ئەگەر ئىزلىرى بىزازىيا پېانىا مەرۇقان ژ ۋان رەنگە چىرۆكان.

بەرھەمئىنانا فلمى لىسر بىناتى چىرۆكىن كو تىدا رەفتار و كردارىن سەير و ئاوارته(استثناء) ژ ھندەك مەرۇقىن سەير و نەسروشتى چىددىن، خۇ ھەگەر بۇ ھونەرمەندى و مژۇلىكىرنا بىنەرى ژى بت، كارى پويج و

بیهوده کو ژ بەر نەبەر ئاقلیا ۋان جۇرە چىرۇكَا و ژ بەركو نە جەن
باوهريي يە كۆ رۆزەكى ئەڭ رەنگە رويدانە د ژيانا ئاسايى يَا مەرقۇ دا
روى بىدەن، لەو دېنە ئەگەر ئەندىكىرنا مېشىك و ھەزا بىنەرى، و ۋەل وى
دەنەن كۆ ژ ھەر تىشەكى ئەو ل سەر پەردا سينەمايى دېيىن، عىچىز بىن.
ھەلبەت سينەما ب رويدانان يَا زىندييە و ھەر چىرۇكەك كۆ تىدا
كۈيارەك يان لەپەنەك نەبت، ئەو ب كىر فلمى ناهىيەت، ل سەر فى ئەسسى
ھەگەر چىرۇكەك يَا دۆرھەيلى بىت، بەلنى بى لەپەن و ئالىيەن پېشکەش كەنین
كارىگەرەن پېندىقى بىت، نابت ئەۋە ئەپەن چىرۇكى ژى بىخىنە د خزمەتا
سينەمايى دا.

ژ ئالىي شىيان و تايىبەتمەندىيەن وينەيىيەن سينەمايى، ئەو چىرۇكىن
ئەددەبى ب كىر چىكىرنا فلمى دەھىن، كۆ سەرەرايى واقىيەوون و
ھەستدارىيا رويدانان، دەپەنەن دەھىن، كۆ سەرەرايى واقىيەوون و
دانوستاندىن و لەپەنەن مەنطىقى د ناڭ رويدانان دا بىنە ئەنچامدان. لەو
چىرۇكىن كۆ كىيمەت وەكى نامەنفيسيي بن و خۇ ل شرۇفەكەن و سالۇخىن
ھوبىر هوپىرەن ژيانى ب تىنى نەگەن، داشىن ب باشى پەيوەندىي ب
سينەمايى بىكەن و بىنە فلم و بەرۋەقازى، چىرۇكىن كۆ لسەر بىناتى
نامەنفيسي و رخنەگرىي دەھىنە ئاشاكىن و ھىچ رويدانەكا گەرنگ تىدا
نەبت، ب كىر فلمى ناهىن و مەرۇف نەشىيەت وان ب ھەستدارى و ب
رەنگەكى زىندى و سەرنجراكىش بىختە سەر پەردا سينەمايى. ب گۇتنەكا
دى؛ ئەو چىرۇك ب كىر فلمى دەھىيەت كۆ تىدا شوينا نفيسيەر چەندىن
بەرپەران ژ پەرتوكى بۇ سالۇخدانىن بى داوى يىن ئەددەبى تەرخان
بىكەت، ب تىنى وان رويدانان فەگىرت يىن:

- (۱) چىدېت رۆزەكى ئىك ژ ۋان رەنگە رويدانان بقەومن.
- (۲) ۋەگىرپارا وان د سىنهمايى دا و ب رېكا ويىنا و ب باشتىن شىوه بىتە ئەنجامدان.

ھەبوونا چىرۇكىن ب ۋى ئاوايى داشىن كەيفا سىنهمايى ب ئقتىباىسىرىنى ژ بەرھەمىن ئەدەبى بىنت و ھارىكاريا فلمسازان بکەت بۇ پتە مفاوەرگرتىنى ژ ڙىدەرەن زەنگىنلىن ئەدەبى، كو ژ ئالىي نفىسىھەرەن دەستەھەللىن ئىرانى و بىانى فە ھاتىنە نفىسىن.

نىاسينا جۇرەن بەرھەمىن ئەدەبى و نىاسىنى دگەل ڙىدەرەن جۇراوجۇرەن ئەدەبى چىرۇكى ژ ئالىي فلمساز و فلمنامەنۋىسان فە، چىدېت ئىكەمىن پېنگاڭاڭ بىت بۇ بەدەستقەئىنان و مفاوەرگرتىنى ژ بەرھەمىن كو ب كىر ئقتىباىسىرىنى بەھىن. ل خوارى ئەم دى ئاماڭى كەينە ھندەك چىرۇكان، دا پتە ب سەر دىاركىرنا بابەتى و شىۋاھى نفىسىنا وان هل ببىن.

۱/ چىرۇكەكا كورتا خودى سالۇخىن گەلهك ب ھىز

نمۇونى ئىكى چىرۇكەكا كورتە ب نافى (فەلىتە ل رۆزئافا) ژ نفىسىنا نفىسىھەر ئەمرىكى (توماس وېلフ) كو ب سالۇخدان ھاتىيە نفىسىن و سەرەرايى زەنگىنیا چىرۇكى ژ لايى ۋەگىرپارا ئەدەبى فە، لى ژ بەر نەبوونا دانوستاندىن پېدۇشى، ئەڭ چىرۇكە ب كىر فلمى ناهىيەت.

"فەلىتە، ئەۋىن ژ نوى ژ خوارنى تمام بۇوين و نە لژىر هىچ فشارەكادم و كارى، ھىيىدى ھىيىدى ب گاۋىن ئازاد ژ دارستانى ھاتن. ژ چەند بھوستەكىن گرکەكى ئاخى كو نشىقىيا وى ھەتا لېقا جاددى فەدكىشا،

هاتنه خوار و هیدی بهره‌ف ریکا شه‌مند هفری و بورجا ئافی فه دچوون.
دهم دهمی رۆز ئافابوونی بwoo. تاڭ ب خۇ بەرزە ببwoo، لى ھېز تىشكىن
بېھىزىن وي ل سەرئ دارىن دارستانى كو وي دهمى رەشاتى بسەردا
هاتبwoo، ددان.. ھەروەسا ب بورجا ئافی ڙى دكەفت. ئەف رۇناھىيە ب
قەمانەكا نەئاسايى و نەناسراو مىتا پەيكەرەكى جوان و كەفتار ل وېرى
خوجە ببwoo، و وەكى تىكەلەيا خەمىن و خوشىي، وي ڙى چو تىكەل دگەل
تارياتيا فينىك و دلەتكەرا ئەردى، كو دارستان د ناڭ خۇ دا خەندقاندى،
نەبwoo.. و وەكى ھەلامەتەكى شەوقەدەھ هیدى هەنگى خۇ ڙ
دەست ددا.

ڙ وان پىنج زەلامىن كو ڙ دارستاندا سەر ھىلا شەمنەدەفرى دا
هاتينە دەرى و ھەر ئىك بۇ خۇ ب نك بورجا ئافى فه چووى، يى ڙ
ھەميyan پىرتر چىدېت پىنجى سال بىت، لى زەلامەكى وەسا شەستى بwoo،
وەكى كومتەكى بى فۇرم ڙ جلکىن كەفنىن نمياى.. مويى وي يى وەك
تەحتى، يى مرۇۋەكى بwoo كو ئەم نكارىن ڙىپى وي بىزىن. وەكى تىشەكى
بwoo كو ھلچۈوبىت و بارانەكا گران ئەول ئەردى دابتەفە.

گەنجرىنى وان كورەكى گوندى بwoo كو پويىسى وي تەر بwoo و چاھىن
وى گەش و سەمير؛ چىدېت ڙىپى وي ڙ شازىدە سالان پتەنەبت. ڙ وان ھەر
سى يىن دى ڙى، ئىك ڙى گەنجرەك بwoo كو ڙىپى وي ڙ سېھىن نەدبورى،
روپى وي وەكى كويژكى بwoo و ددانىن وي يىن سەرى گەلهك د كىيم بwooون.
ب ھشيارىيەكا زىدە لسەر پىيىن خۇ يىن سىست ب رېقە دچوو، ئەو پى قىر
نەببىوون وي كارى بکەن يىن نوكە وي پى دكرن.. د خەملاندى دا
دەستەكى بالا ھبwoo - جلکەكى خىج خىچى كربwoo بەر خۇ كو پى بwoo ڙ

لهککین دوهنی، و شهلوالی وی دتهییسی. پستوکا خو هلداربوو و دهستین خو ههتا بنی بھریکین خو یین شهلوالی بربوونه خوار - ب ۋى رەنگى و ب ملىئن خو یین ھەستىكى يېن چەميايى برىقە دچوو، ھەرچەندە دنيا گەرم بwoo، لى دەمما مەرۇقى ئەم دىدىت ياخىز مەرۇقى ۋە وى گەلەك سارە، جىڭارەك د كۈزىيى لېقا وى را بwoo، و ئەو ب تىنى ب لېقان و لقانىدا سەير و كرييّتا دەقى خو كو بۆ رەخەكى دكىشى، دئاختفت. ھەمى تشتىن وى بىبەنا پيساتىيى ڙى دفپى.

ڙەھر پىنج زەلامان ب تىنى دويىيىن مايى ھىمامايى فەليتەيىن رەسمەن بwoo. ئىيىك ڙ وان زەلامەك چېقەھاتى بwoo و روبيى وى پېرى كورىشك بwoo، چاقىين وى وەكى عەقيقىا رەق و سار بwoo، و دەقى وى يېن بچوپىك كو لسىر روبيى وى وەكى هيلا لاتەرىپ بwoo، پتە وەكى برىنەكى خويا دكر. زەلامى دى كو ئەو ڙى چىدېت پىنجى سالى بت، ھەيکەلەكى بھېز ھەبwoo، و روبيى وى ڙى پېرى كورىشك بwoo وەكى يېن فەليتىن شارەزا. رەسمەنايەتىيا گيانەوەرەكى سەير لسىر لەش و روبيى وى ديار دكر، روبيى وى يېن وەربادى و كويىر وەكى بەرئى گرانىتى تراشى بwoo و لسىر روبيى وى چىرۇكا ترسناكا ئاوارەبىيىن وى، چىقانۇكا عەرەبانا گران و چىف د دەستىن وى دا و داوهشاندىن ئىيىك لېھى ئىيىك، شەپرىن خويناوى و كوشتارىن حەفتكانە، بىابانىن سەر رەق و دويراتىيىن ھۇۋە و بىن رەحم و دلئىشىن ئەمرىكا دهاتنە خواندن.

ودك ديار ئەڭ زەلامە سەرۆكى ۋى دەستەكى بwoo، بىيەندىگ، بىن مېرىت و ب گافىين موکوم و ژىكىپ ب رېقە دچوو، بىيى كول يېن دى بنىپرت. جارەكى كرە درەنگى، دەستى خو كرە د بەریكا خو دا كو وەكى توپرگا

بوو، و جگارهك ئينادر، و ب لغينهك دهستي ئه و هه لكر. پاشى د دهمهكى دا كو ملقين ژ دل ل جگاري ددان روبي وى خوهەر بwoo، ب كويرى بىهنا خۇ ھلکىشا و پشتى دويكىل كىشايە كويراتيا سىھىن خۇ يېن بېھىز، ھېلا ئه و دويكىل ھېدى ھېدى ژ كونكىن دفنىن وى دەركەفتەقە. ئەفە بلندترين پلهيا خوشيا وي بwoo، كو ژ نشكەكىفە پشتى جگاره كىشاي و بىهنا تويتىنى ھەمى تاما خۇ يا دژوار دايە فى، خويما بwoo كو ئەۋە زەلامە دشىت ب سادهترين كريارىن لهشى ژيانى بدەتە فى خوشيا كىم وېنە - يان ھەرتىشەكى كو وي دهستى خۇ كربايى - چونكى وي شيانىن باش د ناخى خۇ دا ھەبۈون بۇ ئازاراندنا خوشيا لجهم خۇ.

كۈرك ھەرددەم لدويفە فى زەلامى را گاف دھاھىتن، و بەرددەرام چافىن وى ل پشتا وي يا پان بwoo. نوكە دەمى زەلام راوهستىيات، كۈرك ھات بەر كىلەكا وي، و راوهستىا و بىھەكى ب گومانقە و د ھەمان دەمداب پشتراستىيەكى موكوم د مېركى فوكورى.

فەليتە، كو ب ھونەرمەندى دويكىل دكىرە خەلەك - خەلەك و ژ دفنا خۇ دەردئىخست، ديسان سۇندىن خۇ يېن جار - جار و موكوم وھشاندنهقە، و پىچەكى چو نەگۇته كۈركى، و پشتى ماوهىيەكى كىم، بى پىشەكى و ب تونديقە گۆت:

- دى كىفە چى كۈرۈ؟ دى چىيە (بازىرى مەزن؟)

كۈركى وەكى مەرۆڤىن لال سەرە خۇ ھەزەن، ھەر وەكى دەپيا باختت، ل چو نەگۆت.

- زەلامى پرسىيار كر: بەرى نوكە ژى تو ل وېرى بwoo؟
كۈركى گۆت: نە.

- ئەقە ئىكەمىن جارە تو دەھىيە ئىرىكى، ھا؟

کورپى گۆت: بەل.

فەلىيەتى ب كەنېيەكا تامسار فە گۆت:

- ج بۇويە؟ گەلەك چىل د ناڭ زەقىيى دانە و پىدىقىيە بەيىنە دوھتن؟

ھوسايە؟ نە؟

کورپى بىھنەكى كەنى و پاشى گۆت:

- بەل.

فەلىيەتى د ناڭ لېقىن خۇ را كەنېيەكا ھشك كر و گۆت:

- من ھزر دكىر ھوسا بت. ئى والله! دەمى ئەز وە بچويكىن گوندى يىن پت

پتە(قەلە)و) ژ دويراتيا ئىك فەرسەخى دېينىم، ژ رىقەچۈونا وە ئەز

وە دنياسىم...

پشتى ماودى ب مىرانى فە گۆت:

- ئى هەگەر تە بقىت بچىيە (بازىرى مەزن) دگەل من ودرە. ئەز ژى يى

دەچمە وىرى؟

مېرىكى چىقەھاتى كو دەقى وى وەكى بىرینەكى بۇو، ل قى دەمى ب

دەنگەكى نەخوش و كەنېيەكا بى تام و ب ترانەپېكىرنە گۆت:

- ئەرى، دگەل (بۇل)اي ھەرە، كورپۇ. دى تە گەھىنت. دى دنیايانى نىشا تە

دەت، ئەز ترانا ب تە ناكەم ھا! دى تە بەتە ھەتا (گۈلا ليموناد) و

ھەمى (دەنەن)، ما نەھوسايە بول؟ جەن دارىن گۆشتى بەرازى دى

نىشا تە دەت، جەن كو تراشىن عەلەلۆكان لى شىن دى نىشا تە

دەت، ما نەھەيدى بول؟

و دىسا ب نىشانەكا كريت و ب مەللاقى فە گۆت:

- دگهل بولی ههړه، کورپه، دی د ناڅ مارا پا خهندې... هې...! کورکۍ
فهليته!

و نوکه ب بهدره وشتی و ب دمنګه کې حړه رېله دگوت:
ما تو هزر دکهی بچويکه کې فهليته وکی ته دی ج ب کېر مه هېټ?
هندی ئه فه بچويکه ب پیا نه چووین ئه م د تهنا بووين. ما بوچې
دفيت ئه م گرفتاري وي بین؟!
د بن ليقانه گوت: من ج هزر دکرن، کچکه کا سسته، يان تشهه کې
ودکی وي؟... زوی به دی... هېټ من تو په رقوده نه کري، بقه لعه و ز
فېیری ههړه.

زهلامي کو نافې وي (بول) بولو پشتی بیمهنه کې فه ګه ریا و ب بیدنه کې
فه هېټ کره فهليته چړه هاتی. پشتی ماوهیه کې کیم گوت:
گوهی خو بدہ من (ماګ)، بهلا خو ژ ژ کورکې فه که. ئه و دی مینت،
ته زانی؟

زهلامي دی د بن ليقان فه و ب مریته کې نه خوشې گوت:
هې هې هې! ما فېیره کېفه یه، جهې په روهده کرنې یه، چې؟
و زهلامي دی گوت: گوهی خو بدی، مانی ته گوه لې بولو من ج گوت،
ها؟

زهلامي چړه هاتی گوت: ئاخ خ خ، له عنهت ل شه یتاني! ئه ز ئاماده
نینم ببمه دادوکې بچويکې هیچ فهليته کې.
(بول) ا ب رهقی و ګه فایکرنډه گوت:
ته گوه لې بولو من ج گوت، ما نه؟
زهلامي دی د بن ليقان فه گوت:

- ئەرى، من گوھلى بۇو!

- ئى، ئىدى من نەقىيەت چو ئاخفتىن ژ دەقى تە دەر بىكەقىن. من گۆت ئەڭ
كۈرە دى مىينت، ئانكۇ دى مىينت.

زەلامىنى چېھەتى دىن لىيانە و ب رویەكى تىرىش قە نز - نز كىر، لى
ج نەگۆت. (بۇل)ى بىيەنەكا خوش بىرھىن خۇلى كىرنە گرى، پاشى
زېپى و چوو و لىسر عەربانەكا دەستى روينىشت كۆ ئەو پال دابۇونە
دیوارى ئىبارا ب رەخ دورپىانا هىلا شەمەندەفپى قە.

د دەمەكى دا كۆ د بەريكا خۇدا جەكارەكا دى دەگەپىا، ب توندىيە
گۆت:

- وەرە قىيرە كۈرۈ.

كۈرەك چوو ب ناك عەربانى قە.

زەلام كۆ هيىز ل جەكارا دەگەپىا، گۆت:

- تە جەكارە ھەنە؟

كۈرکى پاكىتەكا جەكارا ئىينا دەر و دا ۋ مىرگى. بولى جەكارەك ئىينا دەر
و ب لەفيەنەكا سەير، دەستىن خۇب روبي خۇ يى قورمچى دا ئىينا خوار
و ئاگر ھەلكر، و پاشى بلهز پاكىتە جەكارا كۈرکى كرە د بەريكا خۇدا.
د دەمەكى دا كۆ ديسان دويكىلى تام تىيز ب ھونەرمەندى ژ كونكىن
دەفينىن وى دهاتە دەرى، گۆت:

- سوپاس، روينەخوارى كۈرۈ.

كۈرەك ل سەر عەربانى و لېھر كىلەكا وى روينىشت. بىيەنەكا خوش كۆ
بولى جەكارە دكىشان، دو فەلىيتىن بىيەنگ ب گەزىزلىك دلئىش قە
سەحكىرنە ھەقدو و پاشى فەلىتى گەنج، ئەۋى جىكىن قەرىزى يىن

خیج خیچی لبهر، سهري خو بخو ب توندی ههڙاند و د دهمه کي دا
کو ب ليڻين خو یين کويرين و هکي مرؤُفین بي ددان، بشکوري و ب
ترپانه پيڪرنده د بن ليشانشه گوت:
- خوديءَوْوَ؟

(بول) اي چو نه گوت، ل جهئي روينشتى جگاره دكىشان، چو گئين وي
پيچه کي بهر ب پيشنه چه ميا بون، ئى رهق بورو و هکي پرته کا بهري.
دنيا پيچه کي تاري ببورو، هيشتا روناهيه کا کيم رهنگ مابورو، لى
ستيرين مهزن ل ئەسمانى بي ئەور ئارونگ ڦه ددان. ڙ دارستانى
دهنگي ئافى دهات. ڙ دويرفه دهنگي هيدي يى دربىن لفوك کو ب
ئاسنین هيلا شەمندھفرى دكه فتن، جار خوش و جار نه خوش
دهاته بهيستن. کورك ل ويرى بيدنگ روينشتبوو و گوهى خو ددا
وان و چو نه دگوت."

ب / نموونه يه ک ڙ چيروکه کا نه قلکي، لى بىيى دانوستاندان
نمونا دووئي چيروکه کا دى يَا كورته ڙ نشيسيينا (ئيرنيست
ھەمينگوای) ب نافي (مى هيyo) کو خوهدى ڦه گيرانه کا نه قلکي يه و
پيچه کا سالۇ خدانان ڙي تىدا ھنه، لى چونکي دانوستاندانه کا باش د
بابهتى چيروکي دا نينه، له و ب كىر فامي ناهييٽ:
"زيانا پتريا مرؤُفان ڙ ئاليي ڙينگه ها وانقه دھييته دھستنيشانكر.
خەلك نه تنى تەسليمى وي دروم و حالاتى کو قەدەر بۇ وان دئينىت دېن،
بەلكو وي ب ئئييەتە کا باش ڙي پەسەند دكەن. مينا وان شەمندھفرانه
کو ب دلخوشى لسەر هيلين ئاسنى را دچن و د چاقىن وان دا ئەو

باله‌فرین کو ب خوشحالیقه و بلهز ژ ناف نالاگین فه‌گوهاستن درهفن و ب
بارسقکی فه د سهر ئه‌ردی پان و بهرين را دفرن، چو نین. ئه‌ز قه‌درئ
وان دگرم، ئه‌ف جۆره مرؤفه، كه‌سانین باشین جشاکی، مالخويین باش و
بابین باشن. هله‌لبه‌ت پي‌دفيه ئه و كه‌س بن يىن درافی دمه‌زېخن، لی ئه‌ف
مرؤفه سه‌رنجا من راناكیشن. ئه‌ز گله‌ك حمز ژ وان مرؤفان دكه‌م کو
زيانی وەک شەمایی دكه‌نه د دهستین خۆ دا و کا وان چەوا دفیت وەسا
فوورما ژی چىدکەن، و ب راستى هژمارا ۋان كه‌سان ب تېلىن دهستان
دھىنە هژمارتن. بەلكى مە تشته‌ك نهبت ب نافى ھەلبزارتن، لی ھەرچەوا
بىت ئەم وەسا هزر دكه‌ين کو مە يا ھەی. ل سەرە چوار ريانەکى وەسا
دھىتە هزرا مە کو ئەم دشىين بۇ لايى راستى يان چەپى بچىن و دەمى
ئىل ژ ئاليان ھاتە ھەلبزارتن، تىگەھشتىنا ۋى خالى دى ب زەممەت بىت،
کو ئەم بزانىن ھەمى رىكا مىزۇويا جىهانا مە ب ۋى ھەلبزارتنى ۋە
گرىدایە.

من چو جارا زەلامەك سەرنجراكىشتىر ژ (مى ھيو) ئەدىتىيە. ئەول
(ديترويت) وەكيل بwoo. وەكيلەكى ب شيان و بى بەقل بwoo. دەمى بwoo
سيە و پىنج سال، كارى وى گله‌ك باش لىھات و پارەكى باش ب دەست
كەفت. بۇ خۆ مەبلەغەكى باش خرفة كربوو و زيانەكا خۇش دبۈراند.
ھزەكَا تىز، كەساتىيەكا سەرنجراكىش و شىۋاازەكى دادپەرودانە ھەبwoo.
چو ئەگەر نەبوون کو ژ ئالىيى كاروبارىن دارايى و سىاسى ۋە دەلاتى دا،
سەنتەرەكى ھىزى نەبت.

شەفەكى دگەل ھندەك ھەفالىن خۆ ل حەوشى مالا خۆ روينشتى بwoo
و ئەف ھەفالە ژى دشىين بىرثىن بۇ ۋەخوارنا مەبى د بى قوسىر بwoo.

ئىك ژ وان ژ نوى ژ ئيتاليا هاتبوو و بۇ وان باسى خانىيەكى دىكىر، كول
(كاپرى) دىتبوو. خانىيەك بۇو ل سەرى گەرەكى، ل ھنداش كەنداشى (ناپل)،
كۆ بىستانەكى مەزىن و پېرى دار ھەبۇو. ئەمە بۇ وان باسى جوانىيا
جوانترىن گۈزىرتا دەرييا سېي يَا ناڭەراست دىكىر.

مى ھيوي گۆت: پېڭىھە خوش بىت. ئەمە خانى يىچى فرۇتنى يە؟
ل ئيتاليا ھەمى تشت يىين فرۇتنى نە.

باشە تلگرافەكى بۇ ۋەرىكەين و داخوازى ژى بکەين كۆ وى خانى
بەفرۇشنى من.

ئىچى بايۇ، ما خانى ل كاپرى ب كېر ج دھەيت؟

مى ھيوي گۆت: ب كېر ھندى دھەيت كۆ تىقە بىزىم.

بۇ وى كاغەزەكا تلگرافى ئىنان، ئەمە نېيسى و هنارت. پشتى چەند
دەمژمۇرەكان بەرسف ھات، كۆ پېشىيارا وھ ھاته پەسەند كىرن.

(مى ھييو) نە زەلامەكى فيلىباز بۇو و ئەمە راستىيە نەۋەشارات كۆ ھەگەر
ئەمە يىچى سەرخۇش نەبا، چو جارا دەست نەددادا كارەكى بى مفایىھ ھوسا، لى
نوكە كۆ پېقەبۇوى ژى، وى ھەر ھەست ب پەشىيمانىي نەدەكر. زەلامەك
بۇو زوی ب زوی ھەمى كار نەدەكرن، لى ھەكەر كربا ژى دلى وى ترۇفۇرۇ
نەدبۇو. بەلكو گەلهك شەريف و راستىگۇ بۇو. چو جار وى بەردەۋامى
نەددادا رېكەكا نە بەرئاڭلۇ ب ئىنييەتا دىياركىرنا مېرانى يان پېچىبۇونا خۇ.
بېرىار دا وى كارى كۆ وى گۆتى بکەت. د ھىزرا زەنگىيىنى دانەبۇو و وى
تىيرا خۇ پارە ھەبۇون كۆ بشىت ل ئيتاليا بېرىت. وى ھىز كۆ شوينا
ژىچى خۇ بدويف ئارىشىيەن بى مفایىيەن كەسانىيەن نە گىرنگ فە بېۋەرىنت، ئەمە
دېشىت كارەكى باشتى بکەت. ھەرچەندە چو پلانىيەن دىياركىر نەبۇون، لى

دېشيا ژ وي زيانى بېھفت يا كو هەمى تشت پېشکىشى وي كرین. ئەز
 دېيىم ھەفالىن وي ئەو ب مرۆڤەكى شىت ل قەلەم ددان. چو پى نەقىت
 ھندەك ھەفالىن وي گەلهك بزاڭ كربۇون كو وي ژ بېرىارا وي لېشە بىكەن،
 لى وي كارى خۆ كر، تاشتىن خۆ بەرھەڭ كرن و ب رى كەت.
 كاپرى چەلەبەرەكى رەقە ب ھىلىكارىيەكا گەلهك ساده د ناڭ دەريايى دا،
 لى رەزىن كەسەك و بىھن خوش، جوانى و خۇشىيەكا تايىبەت دابۇوى. كاپرى
 جەھەكى خوش، دوير و دلەكەرە. بۇ من سەير بۇو كو (مى ھيو) ل
 گۈزىرەتكەدا دلخۇشكەر بىنەجە بېت؛ چونكى من چو جارا نەدىتبوو
 زەلامەك تەممەت وي ل ھەمبەر جوانىي بى ھەست بېت. ئەز نازان ل
 وېرى ل ج دگەريا: شادىي، ئازادىي يانزى ب تىنى بىتەنۋەدانى. لى ئەز
 دزانم وي ج ۋەدىت. ل ۋى جىھى كو گەلهك زىدە ل دل و دەرۈونى مەرۆڤى
 دهات، ئەوى زيانەكا روحى دابۇو بەر سىنگى خۆ؛ چونكى ئەڭ گۈزىرە
 پېرى بابهتىن مىزۇوېي بۇو، و بىرەتىنەكا ئەمپراتۇرئى ناڭدارى رۆمى
 (تىبېرىيوس) يى چو جار ژ وېرى دوير نەدكەفت.

(مى ھيو) ژ پەنجەرەن خانىي خۆ كو بەرى وان ل كەندافى (ناپل) و
 چىايى مەزنى بوركانىي (قىيۇۋەيیوس) بۇو، كو ب جۆراوجۆريا رۇناھىي
 ئەوى رەنگىن جۆراوجۆر ب خۇفە ددىتن، گەلهك جە ددىتن كو
 بىرەتىن رۆمى و يۇنانىيان زىندى دىكىن. ھىيدى ھىيدى رابىردۇو د ناخى
 وي دا فەزىيا. چونكى هەتا ھينگى ئەو نەچۈوبۇو ژ دەرفەي وەلاتى، لەو
 ھەر تاشتى كو ئىيکەمەن جار وي ددىت د مېشىك و خەيالا خۆ دا وي
 ئافىنەدەك بۇ دادنا. ئەو زەلامەكى ب ھىز بۇو. گەلهك زوى وي بېرىار دا
 مىزۇوەكى بنقىيىست. ماودىيەكى بۇ ۋەدىتىنا بابهتەكى هىزرا خۆ كر، و د

ئەنجام دا چەرخى دووئى يى ئىمپراتورى يا رۇمى سەرنجا وى راكىشا. ئەف
چەرخە كىيەت ھاتبوو نياسین و وى هزر دكىر كو دى ھندهك پرسىن
وەكى پرسىن سەردەمە مە بەرچاڭ كەت.

دھست ب کۆمکرنا پەرتوکان کر و زوی بwoo خودانی پەرتوکانه کا
مهزون. وانا (ماف) ئەو فیئر کربوو بلەز بخوینت. دھست ب کار بwoo.
سەرەتا فیئر ببwoo کو ب شەف بگەھتە نیگارکىش و نفيسيھر و كەسانىن دى
ئەويىن دەرى مەيچانا بچوپىكا نىزىكى [پياتسا(مەيدانا مەزىن)] خرپە
دبۇون، لى زوی خۇز وان دوپەر ئىيختىت؛ چونكى خواندىندا پەرتوکان ئەو
پېت د ناڭ خۇ دا نوقوم کربوو، ئەو ژى فیئر ببwoo د ناڭ وى دەريايىا ئارام دا
مەلەۋانىيان بىھەت و د ناڭ رەزىن دلەھەكمەر دا دھست ب گەپىانىن درېئىز
بىھەت. لى ھېيدى ھەمول دا پېت ھشىيارى وەختى خۇ بت و مەلەۋانى و
گەپىان ژى اوھەستاندىن.

ئەو ل فىرىز ژ (دىتريوت) ئى پتر ب كار كەتبىو. ل دەمى尼 يقىرۇ دەست ب كار دببو و ھەمى شەفى كار دكىر ھەتا دەنگى فيتىيا پاپۇرى دگەھشەتىگوهى، كو ھەر رۆز سېپىدى دەمزمىر پىنج ژ كاپرى دچوو ناپل، و ژنوى ئەو دىقىست. بابەتى كارى وى، بەرفەھەر و گرنگەتەر ل ھەمبەر وى فەدبىو و ئەوى ھىزا بەرھەمەكى د مىشىكى خۇ دا دكىر، كو ناۋى وى بۇ ھەروھەر كەفته د ناڭ ناۋىن مىزۇنۋىسىن مەزن دا.

خودی خواندنین به رفرهه بwoo؛ یی دهستهه ل و بيرتيز بwoo، زيرهك و فاما، و تبعههت خوش و نهرم؛ هرچهنه ده سه ركه فتنه ههست ب چيزدكا مرؤفایههتى دكر، لى هند ده سه ركه فتنه دا كوير نه دجو و خوار دا ئەڭ خوشيا وي نه بتە ئەگەرئى دلئىشى و نه خوشيا كەسانىن دى.

دهمىن هاتىه گزيرتى زلامەكى ب هېز بwoo، سەر و رىيەن وي د تزى و رەش بwoo، لى هيىدى هيىدى پويستى وي رەنگى خۇز دهست ددا و وەكى شەمايى نەرم لى دهات؛ و گەلەك لازى لى هات. هەۋذىزىه كا سەير بwoo، كو وي سەرەرايى هندى كو د جەھى خۇ دا مالدارەكى بى ترس بwoo، لى وي دگۈت لەشى چو بھايى خۇ نىنە. ب چافى تشتەكى پويج لى دنېرى كو دشيا وي بكمەتە ژىر دهستى دەستورىن گيانى. نه نە خوشىي و نه ژى سىستىي نەدشيان وي ژ كارى وي دوپر بىخىن. چواردە سالان بىي راوهستيان خەبات كر. هزاران بابهت لجهم خۇ يادداشت كرن. ئەو بابهت كرنە پشك - پشك. بابهتى كارى خۇ جوان پەرومددە كر، و سەرەنjam خۇ بەرھەڭ كر كو دهست ب نېيسىنى بكمەت. روينشت دا بنقىسىت.. و مرا!

لەشى كو وي ب چافەكى پويج لى دنېرى، ل داوىي تۆلا خۇ لى ۋەكىر. و ئەو زانستى بەر فەھى كو وي خرۇھە كرى بۇ ھەروھەر پويج بwoo. هەرچەندە نه جەن سەرشۇرىي بwoo بۇ وي، لى دەپلىدەيا وي كو دەپلى نافى خۇ ل رىزا (گىبۇن) و (مېمسن) ا تۆمار بكمەت، هەممى د بەر ئافى دا چوو. بېرىئىنانا وي د دلى كتەكا كىيم يا ھەۋالىن وي دا هاتە ساخكن، و بۇ دنیاپى ژى، كا چەوان د ژيانا خۇ دا ناڭدار نەبwoo، د مىندا خۇ ژى دا بى ناف چوو. سەرەرايى ۋى چەندى، د چافى من دا ژيانا وي پېرى سەرەكەفتەن بwoo. نمۇونەكى باش و تەكۈز(كامل) بwoo. ئەو ئەو كار كر يى دلى وي

د خواست و د دمه کر مر کو ئارمانجا خۆ ل نىزىكى خۆ ددىت و چو جارا
ھەست ب چو تەحلىيان نەکر، و بۇ ب گەھشتىن و ئارمانجى گەلەك يى
ب هيچى بۇو".

د قىچىرۇكى دا (ھەمېنگوای) رويدانەكا ساده و ئاسايىي ب زمانەكى
كورتكى فەگىپرایە و ب خۇ دويىركەن ژ سالۇخىن ئەدەبى، وىنىڭ زەلال و
قابلى تىيگەھشتىنى ژ زيانا مەرۋەھەكى زەنگىن و بى خەم بەرچاڭ دەكتە.
ئەڭ چىرۇكە هەرچەندە وەك نېمىسىنەكا ئەدەبى خوددى كارىگەرىيەكا ب
ھىز و بلەزە لىسەر خواندەۋانى، لى ژېھر نەبوونا دانوستانىدەكا باش، ب
كىر فلمى ناھىيەت.

چ / چىرۇكەكا ھىزى و تاييەت كو ب كىر فلمى دھىت
نمۇونى سىيى، چىرۇكەكە ژ (ليو تولىستوى) ل ژېر نافى (دوييرئىخسەتنا
درېز) كو خوددى ئاواز و فەگىپرانەكا نەقللىكى يە و ژ بەر دىلراكىشى و
دانوستانىدە زېيدە يىين وى، دشىن راستەخۆ د سىينەمايى دا مفا ژى
بەھىيە و درگىرتەن.

ئەڭ چىرۇكە خوددى ئافاھىيەكى گەلەك ب ھىزى كارىگەرە و پەيامەكا
جڭاڭى يە، كو بايەت لەدۇر كۈرۈبۈونا چاڭى ياسايىي و عەدالەتى يە، لەو
دشىت ب كىيمەتىن گۇرانكارى د دەقى ئەدەبى دا بېتە فلمنامە. باسکرنا
كەسايىەتىان، بىاڭ چىكىرنا چىرۇكى، رويدانىن سەير و ل داۋىي ئالىيەن
وينەيى يىين گەلەك زەنگىنەن ۋىچىرۇكى دشىن لَاۋاتىرىن فلمىزازان ژى
ھان بىدەت كو فلمنامەكى لىسەر بىنیاتى ۋىچىرۇكى چىكەن و فلمەكى ژى
بەرھەم بىنەن.

ههبوونا ۋان جۆرە چىرۇكىن ئەدەبى كۆ خۇددى ئاڭاھىيەكى مۇكومن و ل فىن و رويدان تىيىدا ب باشى دەھىنە ئامادەكىن، ڙىدەرىن بەھادارن كۆ دشىئىن هارىكارىيا فلمسازان بىكەن بۇ بەرھەمئىنانا بەرھەمېنىن سىنەمايى يىپىن گەلهك خوش و سەرنجراڭىش:

"ل بازىرى" (فلايدىمير) بازركانەكى گەنج دزىيا ب نافى (ئىقان دەميتىج ئاكسيونوف) كۆ دو فروشگەھ خانىيەك ههبوون.

ئاكسيونوف بالابەرزىدى خوشكۈك بۇو. مويىن وي تىزى و خەلەك بۇون. كەيفخۇش و دلشاد بۇو و حەز ژ ستران گۆتنى دىكىر. دەمى گەلهك گەنج، فيئر ببۇو مەبىن ۋەخۇت و دەمى گەلهك ۋەخواربا شەر دىكىرن. لى پشتى ژن ئىيناي، هندەك جار تى نەبن نەخۇ مەى دابۇو رەخەكى.

رۆزەكە ھافىنى دەمى ئاكسيونوفى ۋىيەت بىچتە بازارى (نېژنى) و د وى گافى دا خاترا خۇ ژ مالا خۇ دخواست، ھەۋىزىنا وي گۆتى: ئىقان دەميتىج، ئەفرۇكە نەچە. نى من خەونەكا نەخوش يَا دىتى.

ئاكسيونوف كەنى و گۆت: تو دىرسى ھەما پى من گەھشته بازارى، ئەز دەست پاپىيم ۋەخوارنى و كەيفكىرنى؟

ژنا وي گۆت: ئەز دىرسىم. نىزام بۈچى، لى من خەونەكا خراب دىت. من د خەو دا دىت پشتى تو ژ بازارى ۋەگەرىيى و تە كولافى خۇ ژ سەرەت خۇ راڭرى، ھەمى پرچا تە سې ببۇو.

ئاكسيونوف دىسا كەنى و گۆت: ئى ئەڤى چو خرابى تىيىدا نىنە و پىيىتىيە ئەم ب فالەكا باش وەربگىرىن. ھەگەر من ھەمى تاشتىن خۇ فرۇتن و من بۇ تە خەلاتەك ژ بازارى نەئىينا...! پاشى خاترا خۇ ژ ھەۋىزىنا خۇ خواست و كەتە رى.

دەمىنگەھشتىيە نىشا رى، ھەفالەكى خۇ يى بازرگان دىت و ب شەۋى پېكىھە چۈونە مىھقانخانى بۇ بىيەنۋەدانى. دەمىن بۇويە نىشا شەقى چەند چايدەك پېكىھە فەخوارن و رابوون كو بچىن د ڈۈرىن خۇ يىن پېكىھە نويسييائى فە بنىن.

ئاكسىونوف فير ببۇو ھەتا درەنگى نەدىنىست.. و دەپيا هېز دنيا ھين ب رى بکەفت. بەرئى سېيىدى گازى عەربەبانچى خۇ كردا ھەسپا بەرھەف بکەت. دەمىن چۈونى ئى، سەرەتتا چۈون نىك خودانى مىھقانخانى كو د كۆلکەكى گوندىقە ل پشت مىھقانخانى دژىيا و پارى مىھقانخانى مەزاخت و پاشى چۈو.

دەمىن شەش - حەفت فەرسەخىن دى چۈوى، ديسان ل دەرى مىھقانخانەكا دى راوهستىيا دا ھەسپ ھندەك ئاللى بخۇن و ئەوب خۇ ئى چۈول دەرازىنكا وئى بىيەنا خۇ فەدا. پاشى ب كەيفخۇشىقە چۈو د ھۆلى فە و گۇئەت سماورى ھلکەن و تەمبوبىرا خۇ ئىندا دەر و دەست ب لىخستنى كر.

لى ڙ نشىكەكىيە عەربانەك كو سى ھەسپا دكىيشا و دەنگى دلنگ - دلنگ ڙ زنگلىين وان دهات، لېھر دەرى مىھقانخانى راوهستىيا. پاشى كەنكەنهك ئى پەيا ببۇ و ب دو زىرەقانىن خۇقە ب ناك ئاكسىونوفى فە هات و دەست ب پرسىياركىنى كر. كەنكەنهى دگۇتى: تو كى و بۆچى تو هاتىيە فيرى؟ ئاكسىونوفى ئى ب تمامەتى بەرسقا وي دا و پاشى گۇت: - كەرم ناكەي چايى پېكىھە فەخۇين؟

شويينا كەنكەنه بەرسقا وي بىدەت، ديسان ئى پرسى: تو شەقىيدى ل كېقە ببۇ؟ تو ب تىنى ببۇ يان دگەل بازركانەكى وەكى خۇ ببۇ؟

ته چو بازرگانین دى ئەڤرو سپىدى نەدىتىنە؟ بۇچى بەرى تاڭ
بەھلەيت تو ژ مىھقانخانى دەركەتى؟

ئاكسيونوف حەيىرى ماپۇو. نەزانى بۇچى هندە پرسىياران ژ وى
دەكەن، لى ھەرجى تشتى كۆ وى كرى، بۇ وان ژى فەگىرَا و پاشى ژ وان

پرسى:

- بۇچى هوين هندە پرسىياران ژ من دەكەن؟ هوين وەسا يى پرسىيارا ژ من
دەكەن، ھەر وەكى ئەز دى يان رېگر. ئەز ب تنى يى بدۇيىش كارى
خۇفە. ئەز نە ل وى باوهەريمە كۆ پېدىۋى بكمەت هوين هندە پرسىيارا ژ
من بکەن.

لى كەنكەنهى گازى زىرەقانان كر و گۆت: ئەز ئەفسەرى پوليسى
قى دەڤەرىيەمە. سەرى بازرگانى كۆ شقىدى دەكەل تە، يى ھاتىيە بېرىن.
لەوا ژى ئەم يى هندە پرسىيارا ژ تە دەكەين. ھەروەسا پېدىفيە ئەم
تشتىن تە ژى بىگەرىيىن.

دەمى ھەمى چۈوبىنە د مىھقانخانى فە، پوليسا و ئەفسەرى تشتىن
ئاكسيونوفى ۋەكىن و دەست ب لىگەرىنى كرن. مژۇپلى لىگەرىنى
بۇون كۆ ئەفسەرى كىرەك ژ تۈپىركەكى ئىينا دەر و كرە ھەوار:

- ئەڭ كىرە يَا كىيە؟

ئاكسيونوفى سەحكەرە كىرە. ئەفسەرى كىرەكَا خوينەلۇ ژ تۈپىركى
و ئىنابۇو دەر. ئاكسيونوف ترسىيا. ئەفسەرى گۆت:
- ئەڭ كىرە چەوا خوينەلۇ بۇويە؟

ئاكسيونوفى قىيا تشتەكى بىيىزت، لى ب زەممەت دەنگ ژ گەورىي
دەردكەت. ب تنى ب لالۇتەيى فە گۆت:

- ئەز... ئەز... نازانم... يا... يا... من نينه.

ئەفسەرى گۆت: ئەقىرۇكە سېيدى ئەو بازركانى كو دەگەل تە، يى د ناڭ جەننى وى را دىتىن، كو سەرىنى وى يى بىرى بwoo. تو ئىكانە كەسى كو دشىاي فى كارى بىكەي؛ چونكى دەرى مىھفانخانى ژ ناڭدا قىل كرىببۇ و كەسەكى دى ژ بلى وە ل وىرى نەببۇ. يَا دووئى ژى ئەڭ كىترا خوينەلۇ و سەروبەرى تە ژى فى چەندى دسەلىنت. نوكە بىزە تە چەوا ئەو كوشت و تە چەند پارىن وى بىرىنە؟

ئاكسيونوفى سويند خوار كو وى بازركان نەكوشتىيە. گۆت پشتى وان ب شەق چا دەگەلەيك شەخوارى، ئىدى وى ئەو نەدىتىيە و وى بخۇ ژىلى ھەشت هزار (منات) چو پارى دى فى نىين. پاشى سويند خوار كو كىر زى نە يَا وىيە. لى ئاخفتىنин وى نە د بەنەجە بۇون و رەنگ د روپىن وى دا نەماببۇ و وەكى مرۆقكۈزا ژ ترسا دا دەلەرزى.

ئەفسەرى دەستور دا پوليسان كو ئاكسيونوفى گرى بىدەن و پاۋىنە د عەرەبانى دا. دەمىن وان پىين ئاكسيونوفى گرىيەدەين و ھافىيەنە د عەرەبانى دا، ئاكسيونوفى لىسەر سىنگى خۇ خاج دكىشان و دكىرە گرى. ئەوان پارە و تشتىن وى ژى ستاندىن و ھنارتىن نىزىكتىن بازىر دا لى بىتە زىنداڭىن.

پاشى ل بازىر (فلاديمير) فەكۈلەتكە لىسەر سنج و رەفتارا وى كرن. بازركانان و خەلکى بازىرى گۆتن كو رۆزانىن كەفن وى مەى فەدخوار و ژىي خۇ ب بىھودەيى دبۇراند، لى نوكە يى بۇويە زەلامەكى باش.

پشتى ماوهىه‌كى دۆسيا وي كەته بەر سىنگى دادگەھى و ل وىرى
ئاكسىونوف ب گونەها كوشتنا بازركان (ريازانى) و دزينا بىست هزار
(منات) يىن وي هاته حوكم كرن.

ڙنا ئاكسىونوفى بى هيٺى ببۇ ژ زقرينا زەلامى خۇ. نەدزانى باودر ژ
كى بکەت. زارۋىكىن وي ھەمى د بچويك بۇون و ئىك ژ وان شير دخوار. و
ل داوىي ھەمى زارۋىكىن خۇ ھەلگرتىن و بەرەڭ وى بازىرى كەفته رى يى
زەلامى وي لى زىندانى بۇوى. دەسىپىكى دەستویرى نەددانى كو وي بېيت،
لى پشتى گەلهك هيٺى ژى كرین، شىا دەستویرى ژ بەرپرسىن مەزن
وربگرت و بچت نك ھەۋڑىنى خۇ. دەمىن وي ھەۋڙىنى خۇ ب جلگىن
زىندانيان دگەل كۆمەكا دز و كۈذەكان ل ئىك جە و قەيدىكى دىتى، دلى
وي گرت و ب ئەردى كەت. پشتى ماوهىه‌كى كو دىسان ھاتىيەفە سەر
ھوشىن خۇ، زارۋىكىن خۇ دانە بەر سىنگى خۇ و ب رەخ زەلامى خۇفە
روينشته سەر ئەردى و باسى مال بۇ زەلامى خۇ كر و پاشى ژى پرسى كا
ج رويدانەك بۇ فەومتى يە؟ زەلامى وي ژ سىرى ھەتا پېقازى ھەمى بۇ
فەگىرپا. پاشى ژنكى گۆت: پا نوكە ج بکەين؟

ئاكسىونوفى گۆت: دەيت خۇ بگەھىنinin تزارا دا نەھىلەن مەرۋەك
ھوسا ب بى گونەھى ژ بن بچت.
لى ژنكى گۆت كو وي عەرزۇحالەك يَا دايە تزارا؛ بەل نەھاتىيە
پەسەندىكىن.

ئاكسىونوفى ج نەگۆت، ب تىن سەرى خۇ چەماند.
پاشى ژنكا وي گۆت: پا ژ قەستا من د خەو دا نەدىتىبوو كو پرچا تە
يَا سې بۇوى. بىرا تە دھىيەت؟ پېلەقى بۇ وي رۆزى تو نەچۈوبىا يە

سەھەرئى! پاشى تېلىن خۇ كرنە د ناڭ پرچا زەلامى خۇ پا و ڦى پرسى: (فانىا، هەۋەزىنى منى خۆشتىقى، وەرە راستىي بىزە ڙنكا خۇ. تە ئەو بازىگان كوشتى يە؟

ئاكسيونوفى كرە قىرى: پا تە ڦى شك ڦى من برىيە؟ پاشى سەھەرئى خۇ كرە د ناڭ دەستىي خۇ دا و كرە گرى. پوليسەك ھات و گۆت دەمى سەرەددانى تمام بىو و پىىدەفيه ڙن و بچويكىن ئاكسيونوفى بچن. ئاكسيونوفى ڦى ڦى نەچارى، بۇ جارا داۋى خاترا خۇ ڦوان خواتى. دەمى ئەو چۈوين، ئاكسيونوفى دوبارە ئەو ئاخفتىن ھاتنە بىرئى يېن ھەتا ھىنگى كرین و دەمى ھاتىيە بىرا وي كو خۇ ڙنما وي ڦى شك يَا پىن ھەى، گۆتە خۇ: ھەر وەكى بەس خودى ھاي ڦ راستىي ھەيە. ھەر وەكى دەپت خۇ پاپىيە بەر دەرازىنكا وي ب تىن و داخوازا دلۇقانىي بۇ خۇ بەس ڦ وي بکەم.

ئاكسيونوف كو ڦ هەميان بى هىفى ببۇ، ئىيىدى بۇ كەسى چو نەنثىسى. ئىيىدى بەس وي زكر و دوعا دىكىن. حۆكمى ئاكسيونوفى ڦ بلى لىيداندا شلاقا ئەو بۇو كو ب سوخرە ل کانزايان كار بکەت. شلاق لىيدان و پشتى جەمى وان ساخ بۇوى، دگەل حۆكمىكىرىيەن دى ھنارتىنە (سېبىریا).

بىسەت و شەش سالان ل وېرى زىندانى بۇو. موبىيەن وي وەكى بەفرى سپى ببۇون. رەھىن وي ڦى گەۋۆزە ببۇون. تىيەن تى نەمابۇو. ئىيىدى سەرخۇ و كەيەخۇش نەبۇو. بەڙنما وي چەميا بۇو. ھېيىدى ھېيىدى ب رېقە دچۇو. كىيم دئاختىت و چو جارا نەدكەنلى. ب تىن دوعا دىكىن. د زىندانى قە فىر ببۇو جەزماب دورىت و ھندەك پارە بۇ خۇ خرفة كربۇون و ب

وی پاره‌ی په‌رتوكه‌کا شيره‌تان كريبوو و دهمي زيندان پيچه‌کي روناهه، ئه‌وي ئه‌و په‌رتوك دخواند. رۆزىن ئيڭىشەمبى ژى دچوو دىرا زيندانى و دگەل يىين دى ب دەنگەكى بلند (ئنجيل) دخواند. پاشى ژى دگەل دەستەكا سرودخويينىن دىرىئى سرود دخواند؛ چونكى هيئر دەنگى وى خوش بwoo.

كەسايەتىيەن زيندانى حەز ژ ئاكسيونوفى دكرن؛ چونكى سەرنەرم و ئارام بwoo. هەفاليئن وي يىين زيندانى ژى رېزلى دگرتەن و نافى وي كربوونە (باپىر و قەدىس). دهمي زيندانيان تشتەك ژ بەرسىيەن زيندانى فيابان، ئاكسيونوف فرى دكرن دا باختت، و دهمي بشەرىك دچوون، دهاتن نك وي دا د نافبەرا وان دا ببته دادقان.

ئاكسيونوفى هيچ پىزانيئەك ژ مالا خۇ نەمابوو؛ خۇ نەدزانى كا زن و زارۆكىن وي ساخن يان نه.

رۆزەكى دەستەكەكا نوى يا زيندانيان گەھشتىن. دهمي رۆز ئافا بwoo، زيندانىيەن كەڤن ل زيندانىيەن نوى خىرە بwoo و دەست ب پرسىياركىنى كرن كا خەلکى كىچەنه و بوجى هاتىنە زيندانىكرن. ئاكسيونوف ژى وەكى هەمى يىين دى، نىزىكى زيندانىيەن نوى روينشت و ب پەريشانى ۋە گوھ ددا ئاخفتتىيەن وان.

ئىك ژ زيندانىيەن نوى، زەلامەكى بەزىن بلند و ب ھىز بwoo، كو رەھىن وي د بۆش بwoo و ژيى وي ژ شىيىست سالان دبۈرى. وي ۋەدگىرغا كا بوجى هاتە گرتەن:

"بۇ جەنابى ھەوه بىزىم گەلى ھەفلاڭ من ب تىنى ھەسپەك راڭرىبوو، لى پاشى ئەز گرتەم و گۆتن تە يى دزى.

من گوتى: من هەسب يى برى دا زويت بگەھمە مال، پاشى من يى
بەردايەفە.

خودانى وى ژى ھەفالەكى من بwoo. لەو من گوت: ئى خۇج
نەقەومتىيە.

لى وان گوت: نەخىر، ئىللا و بىلا تە يى دزى.

بەس وان نەدشىا بېزىن كو من چەوا و ژ كىقە دزىيە. راستە من
دەمەكى ھندەك خرابى دىكىن، بەل ئەز ھينگى چو جارا نەھاتمە گرتىن.
لى ۋى جارى من چو نەكرييە و ئەز يى ئىنايىمە قىرى... ھى... بەل گەلى
ھەفالا ھندى من گوتى ھەمى درەو بwoo. چونكى پىشتر ژى ئەز ئىنابۇومە
(سىبىريا)، بەل ئەز گەلەك نەمابۇوم.

ئىكى ژى پرسى:

- تو يى كىقەيى؟

- خەلکى ۋەلادىمیرم برا. دەيك و بابىن من خەلکى ويرىنە. نافى من
(ماكارا)، ھەروەسا دېبىزىنە من (سىميونىچ).

ئاكسيونوفى سەرى خۆ بلند كر و گوت: سىميونىچ، كا بىزە من، تو
كەس و كارىن بازرگانى ۋەلادىمیرى (ئاكسيونوفى) ناس دكەى؟ ھىز ساخن
يان نە؟

سىميونىچى گوت: بە، ئەز ناس دكەم؟ پا چەوا ئەز ئەز ناس ناكەم.
بنەمala ئاكسيونوفى د زەنگىين، لى بابى وان يى ل سىبىريا. ھەر وەكى وى
ژى وەكى مە تىشتك يى كرى. كا نوكە بىزە من باپىر تو چەوا ھاتىيە
قىرىد؟

ئاکسیونوفى كو نەدھيا باسى بەخت رەشىيەن خۇ بکەت، ب تىنى
ئاخينكەك راھىللا و گۆت:

- ژ بەر گونەھىن كو من كرین، ئەفە بىست و شەش سالن ئەز د زىندانى
قە.

ماكار سىمېيونىچى گۆت: ج گونەھ بۇون؟
ئاکسیونوفى گۆت: بەھىلە... بەھىلە... لى وە دىيارە ئەز بىھەر قى
عەزابى قە بۇوم.

ئاکسیونوفى نەدھيا چو دى بىيىت، لى ھەۋالىن وي بۇ يىن دى
گۆتن كا چەوا ئەو ھاتىه وېرى و كا چەوا ئىكى بازركانەك كوشتبۇو
و كىرا خۇ كربۇو د ناڭ تاشتىن ئاکسیونوفى دا و دادگەھى ژى ب
نەحەقى ئەو گونەھبار كر و ئىخستە د زىندانى دا.

دەمىن ماكارى ئەفە بەيىتى، سەحكىر ئاکسیونوفى و تەپەك ل
چۆكى خۇ دا و گۆت: سەيرە.. ب خودى سەيرە. بەس پا تو چەندى
پېر بۇوي باپىر!

زىندانىيەن دى ژ ماكارى پرسىن: بۇ تو سەرسوورماي مایە؟ نەكۈ
تە جارەكا دى ئاکسیونوف ل جەھەكى دى دىتىت؟
لى سىمېيونىچى بەرسىن نەدا. ب تىنى گۆت: ھوين دېيىن گەلى
بچوپىكا.. تاشتى سەير ئەوه كو ئەم ل فېرى گەھشتىنە ئىك قە.
دەمىن ئاکسیونوفى ئاخفتىن ئاھىتىن ماكارى گوھ لى بۇون، كەتكە هىزرا.
ھەروەكى ماكارى دىغانى كى بازركان كوشتىيە. لەو ژى پرسى:
سىمېيونىچ، چىدېت تە تاشتەك سەبارەت وى ئارىشى بەيىتت يانزى
چىدېت تە بەرى نوكە ئەز ل جەھەكى دى دىتىم؟

ماکار سیمیونیچی گوت:

- ما چهوا چیدبوو من نه بھیستبا؟ دنیا ترئی ئاخفتن بwoo. لى گەلهك
بەرى نوكە بwoo. قىڭ كافىن ژى ھەمى ياش بىرا من چووى.
ئاكسيونوفى گوت: چىدېت تە بھېستت كا كى بازركان كوشتىيە؟
ماكار سیمیونیچ کەنى و گوت: چو پى نەھىت ئەۋى كىر د تویرى
وى دا هاتىيە ديتن! ما كى دشىا كىرى بەكتە د تویرى دا و تویرى د بن
سەرى تەفه. ھەگەر كەسىكى وەكريا، ما تو ژ خە رانەدبوو؟
ئىدى ئاكسيونوف پشتاست ليھات كو قى مرۆڤى ئە و بازركان يى
كوشتى. ژ جەن خۇ رابوو و ژ وان دويىر كەت.
وئى شەقىن ھەتا سپىيىدى نەنۋىست. گەلهك عىجىز ببwoo. د ھازرا وي دا
ھەمى تشت دهاتنە پىش چاھىن وي. سەرەتا بەزنا ھەۋىزينا وي لېھر
چاھىن وي خويما بwoo، دەمىن ژىڭ جودا بۈوۈن و ئاكسيونوفى دەپيا بچتە
بازارى. ھەروەكى ژىنكا وي ل وېرى و ل بەرامبەر وي راومىتىيى. روبيى
وى و چاھىن وي ژى ل پىش چاھىن ئاكسيونوفى ديار بۈوۈن. پاشى
ئاكسيونوفى گوهلى بwoo كو كابانىا وي ياش دئاخفت و دكەتكە كەنى. پاشى
زارۆكىن خۇ ديتن. زارۆكىن وي گەلهك بچوپىك بۈوۈن. وەكى ھينگى ئىك ژ
وان جلکەكى درېز د بەر بwoo و ئىكى دى لېھر سىنگى دەپىكا خۇ بwoo.
پاشى دورھى وى بخۇ ھاتە پىش چاھا دەمىن ھېشتا گەنچ و كەيەفحوش.
بира وي ھات كا چەوا ل ھۆلا مىھانخانى روينشتىبوو و تەمبوبىر لىدەخت
بەرى بىيەت گرتىن. بира وي ھات كو ھينگى چەند ئارام و ئازاد بwoo. پاشى
جەن شالاقا ھاتە بىرى. مىرى غەزەبى دىت، خەلکى كول دەوروبەرین وي
خىفە بۈوۈن ديتن. ھەقالىن خۇ يىن زىندانى ديتن. ھەر بىست و شەش

سالین زیندانی کو ئهو زوی پیر کوبوو هاتنه بيري. ژ هزرا ۋان ھەمى سالا، ھند ھەست ب بهختىشىي و بىچارەيى كىر، كو دېيا خۇ بکۈزت. هزرا خۇ كىر: "ئەفه ھەمى يى د بن سەرى ئى مرۆڤى پىس فە". ژ ماكار سىميونىچى تورە ببۇو. هزر كىر كو دېيت تولا خۇ لى ۋەكەت، خۇ ھەگەر ب بەايى نەمانا وى ب دويىماھى بىت. شەقى ھەتا سېيدى مژۇلى دوعاكارنى ببۇو، لى نەدشىا ئارام روينت. وئى رۆزى نەچوو ناكار سىميونىچى، خۇ نەسەحرى ژى.

دو حەفتى ھوسا ببورىن. ب شەڭ خەو ب چاھىن ئاكسيونوفى نەدكەفت. ھەست ب بىچارەيى دكىر. نەدزانى ج بکەت.

شەقەكى دەمى ئاكسيونوفى د زیندانى دا پىاسە دكىر، چاھى وى ب ھندەك ئاخى كەت كو ژ بن تەختەكى رشتبوو ژ دەرۋە. ئاكسيونوف راوهستىيا دا بزانت ئەو ئاخ ژ كىفە هاتىيە. ژ نشكەكىيە ماكار سىميونىچى كو خۇ دگەۋاچىت ژ بن تەختى دەركەت. بى خولك ببۇ و مىزە دكە ئاكسيونوفى. ئاكسيونوفى دېيا بىي ئەو سەحکەتى رىكا خۇ بگرت و بچت، لى سىميونىچى دەستى وى گرت و گۆت كو وى كونەك يا د بن دیوارى زیندانى فەكىرى و داكو بەلا وئى ئاخى ژ خۇ ۋەكەت، ھەر جار جەزمىن خۇ يىن بلند تىز ئاخ دكەت و دەمى دچتە سەر كارى، وئى ئاخى درېئەت سەر جادى.

پاشى گۆت: باپىر، بەس تەھا ئەزمانى خۇ ھەبەت، دا تو ژى ژ ۋېرى رىزگار ببى. بەلى ھەگەر تو من رسوا بکەي، بەرى ئەز د بن شلاقان فە بىيە كوشتن، دى تە كۈزم، تە زانى؟

ئاکسیونوفی هیف دکره نهیاری خو و ژ قەھرا دا دلهرزى. دەستى خۇ فەکىشا و گۆت: من نەفېيت بېرەقم. پېدەنى ناكەت تو من بکۈزى. ئەفە ژ مىيىزە تە ئەز يى كوشتىيم. لى سەبارەت فى ئاخفتنا تە، بەلكى ئەز بېيىم و چىيدىت نەبېيىم... ئەفە ب خودى يە.

روۋزا پاشتە، دەمى زىندانى دېرنە سوخرى، زىرىھقان پى حەسىيان ھەر وەكى ئىيىك ژ زىندانىيان ھەندەك ئاخ يا ژ جەزمىن خۇ ئىنيايە دەر و رشتىيە سەر جادى. چوون و زىندان تەفتىش كرۇن و ب سەر وى نەفەقىن ھەلبۇون. پاشى سەرۋىكى زىندانى هات دا بىزانت كا كى ئەڭ كارە كرييە؟ پرسىيار ژ ھەمى زىندانىيان كر. زىندانىيان دگۈتن كو ئەمۇ چو نازان. ئەويىن دزانىين ئەفە كارى ماكار سىيەميونىچى يە ژى؛ چونكى دزانىين ھەگەر بىيىن، دى بۇ كوشتنى ماكارى دەنە بەر شلاقا ، لەو چو نەدگۈتن. سەرنجام سەرۋىكى زىندانى بەرئ خۇ دا ئاکسیونوفى كو يى نافدار بۇو ب وۇدان و دروستكارىيە و گۆتى:

- تو زەلامەكى راستگۈيى ئاکسیونوف. نوکە ژى تو يى ل بەرامبەر خودى راوهستىيە. بىيىزە كا كى ئەڭ نەفەقە ل فيرى ئەفە كرييە؟

ماكار سىيەميونىچى خۇ تى نەدگەھاند. خۇ ل ئاکسیونوفى نەدىنپىرى ژى. ب تىنى بەرئ وى ل سەرۋىكى زىندانى بۇو. دەست و لېقىيەن ئاکسیونوفى دلەرزىن. دەمەكى درېيىز پى چوو و ئاکسیونوف نەشىيا خۇ ئىيىك پەيىش ژى باختت. ھەما بەس دگەل خۇ كەتبۇو ھىزرا: "بۆچى ئەم كەسى كو ئىزىانا من پۈيچ كرى، رسوا نەكەم. بلا ئەمەزى سىزايىي وى عەزابى بخوت يَا وى دايىھە من. چىيدىت ژى ئەز ژ قەستا گومانى ژى ھلەگەرم. ما ھەگەر من ئەم رسوا كر، دى چ گەھتە من؟".

سەرۆکى زىندانى ديسا گوت: ئى پيرەمېر، راستىي بىزە، كى نەفەق ل
بن دیوارى ۋەكىرىيە؟

ئاكسيونوفى دىن چافان ۋە، مىزە كرە ماكار سىميونىچى و گوت:
ئەزبەنى ئەز نەشىم بىزەم. خودى حەز ناكەت كۆ ئەز بىزەم. وە ج دەپىت
زى دەڭەل من بىخەن؛ چونكى ئەز د ناڭ دەستىن وە دا ئىخسەرم.
سەرۆكى زىندانى هندى كر و نەكىر، ئاكسيونوفى ج بۇ نەگوت؛ ئىدى
وى زى دەست زى بەردا و چوو.

وى شەقى ژنۇي ئاكسيونوفى خۇ درېز كربوو و چافىن وى كەتبۇونە
سەرېك، كۆ كەسەك ھېيدى و بى پىيژن نىزىكى تەختى وى بۇو و لىسر
روينشت. ھەمى جە تارى بۇون. ئاكسيونوف باش تى فوكورى و ماكار
نياسى. گوت: ما فيجا تە چىدى ژ روحا من دەپىت؟ تو بۇچى ھاتىيە
قىيرى؟

ماكار سىميونىچى بىدەنگ بۇو. ئاكسيونوف ب خۇ ھات و روينشت.
پاشى گوت: تە ج دەپىت؟ ھەر سەر كارى خۇ! ھەگەر تو نەچى دى گازى
زېرەفانا كەم.

ماكار سىميونىچى خۇ ب نك ئاكسيونوفى ۋە چەماند و دەقى خۇ بىرە
نك گوهى وى و گوتى: ئىقان دەيتىچ، ل من ببۈرە.
ئاكسيونوفى گوتى: ما ج قەومتى يە؟

وى گوت: من بازىگان كوشتبۇو. ئەو كىر زى من كربوو د ناڭ تشتىن
تە دا. ھىنگى من دەپىا تە ژى بکۈزم، لى ژ نشكەكىيە دەنگەك ژ دەرەفە
ھات و من ژى ئەو كىر كرە د ناڭ تويىركى تە دا و د پەنجەرى را ئەز
رەھىم.

ئاكسيونوف نه ئاخفت. نه دزانى دفیت ج ببیزت. ماكار سیمیونیچ ژ تەختى هاتە خوار و ل بەر پىن ئاكسيونوفى كەته سەر چۆكا و گوت: ئىقان دميزيچ، ل من ببۇرە. تو ب وى خودىيىن كو تو وى دېھرىسى، ل من ببۇرە. ئەز دى چم و دانپىدانى كەم كو ئەو بازىگان من يى كوشتى. پاشى دى تە بەردىن و تو دى چىھە سەر مال و ژيانا خۆقە.

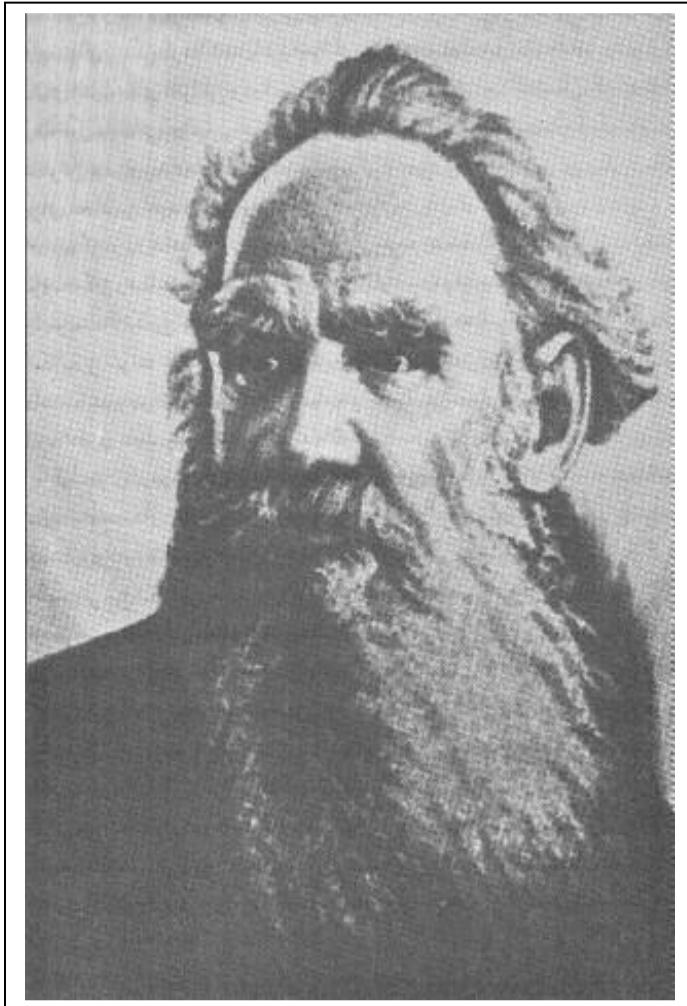
ئاكسيونوفى گوت: گۇتن ب ساناهىيە، لى ئەفە بىست و شەش سالن ئەز يى ژ بەر تە كەتىمە عەزابى. نوكە قىيىجا ما ئەز دى شىيم كېفە چم؟ ڙنا من يا مرى، بچويكىن من ڙى ئەز يى ژ بىر كريم. من چو جە نىن ئەز بچىمى.

ماكار سیمیونیچ ژ جەھى خۇ رانەبۇو، لى چەند جاران سەرە خۆل ئەردى دا و كەرە قىيرى: ئىقان دميزيچ، ل من ببۇرە! ئەو عەزابا ئەز ژ دىتىنا تە دكىشىم من چو جارا ئەو عەزاب ژ قوتانا شلاقا نەكىشايە... ھېئر دلى تە ما ب منقە و تە چو نەگوت. تە ب مەسيحى ددەمە سوينىدى، ل من ببۇرە. خودىيۇۋۇ ئەز چەند بەخت ب رەشم.

پاشى كەرە گىرى.. ئاكسيونوف ڙى ب دىتىنا گىرا ماكارى، گىرى، و گوت: - خودى دى ل تە بۇرت. ما كى ج دزانت، بەلكى ئەز سەد قاتا ژ تە خرابىت بىم.

دەمى ئەفە گوتىن، ھەر وەكى سەڭتەر لى هات. ئىيدى حەز نەدەرك بىزقىتەفە مال. خۇ ئىيدى نەدەقىيا ژ زىندانى ژى ئازاد بېت. بەس ژ خودى دخواست كو زويىت وى بەرىنت.

رۆزا پاشتى، سەرەتايى وان ئاخفتىنەن كو ئاكسيونوفى كرينى، ماكار چوو و دان ب كوشتنا وي بازىگانى كر. لى دەمى بەرپرسىن زىندانى فەرمانا ئازادىيى ئاكسيونوفى دەرىيغىستى، ئەم ئىيدى نەمابۇو ساخ".

لیو تولستوی نفیسمرئ مهزنی روسي کو خودمیں رومانین بھاداره د
مهیدانا نمدهبیاتا جیهانی دا و پرائیا بھرھہ میں وی بیتھ بوونیه فلم.

چىرۆكا كو ھاتىھ خواندى، نموونەكە ژ بابەتەكى نەقلکى كو ژ بەر كورتكىنى د فەگىرانى دا، جۇرى رويدانىن كو تىدا قەومتىن، وىنەدارى و بەرئاقلیا ۋان رويدانان، و چىدېت ئەڭ جۇرە رويدانە د ھەر جەڭكەكى مىنا جەڭكى تولىستوى سالۇخىن وي داي دا ھەبن، ژ ھەمى ئالىيان فە ئەڭ چىرۆكە ب كىر ھندى دەپتى كو بىتە ئەقتاباسكىن بۇ فلمى و دى شىت ببىتە بەرھەمەكى گەشى سىنەمايى، كو ب دلى ھەمى جۇرېن بىنەران بىت. چو پى نەۋىت ھىزازا لەپىنەرا ۋان جۇرە فلامان ژ ھىز و شارەزايىا نفيسيه رېن چىرۆككىن ئەدەبى دەپتە وەرگرتىن، كو ب ھەزمەندىيىا خۆ ياب ھىز و ب داهىتانا خۆ، دېنە سەروكانيَا ئافراندىن بەرھەمەين ھىزرا.

ھەگەر فلمسازەكى بېتىت چىرۆكەكى لەر رويدانەكا ئاوارتە(استثنائى) و كىيم وىنە بكمەتە فلم، ئەو چىرۆك پىدەفيە بەرئاقل و مەنطقى بىت و كەرسەتىن ئافاھى و بنىاتى وي ژ دورھىلى بىنە وەرگرتىن؛ چونكى جىهانا راستيان گەلەك سەرنجراكىشتر و جوانترە ژ جىبهانا ھەززىن جودا - جودا و داشتىت ھندەك كەرسەتان بىختە د خزمەتا چىرۆكى دا، كو سەرەتا چىرۆكەكا جوان ل سەر بنىاتى ۋان راستيان بەپتە نفيسين و رېكخىستن، و پاشى ژ بەر ھەستدارىيىا رويدانىن وەرگرتى ژ ژيانا دورھىلى، چىرۆك ب باشتىن فۇرم بۇ بىنەرېن خۆ ئاشنا بىت.

ژيان و رويدانىن دورھىلى يىين بەرنىاس دشىن كەرسەتىن كو وان پېویستى پى ھەى بدانىنە بەر دەستىن نفيسيەر و فلمسازان دا ئەو لېمە وان، چىرۆكا خۆ بنفييسن و بدانىنە بەر دەستى خواندەقانىن خۆ. ھەلبەت ئەڭ چەندە ب رەنگەكى دى د شيان دا بىت، كو ھونەرمەند تىيەنەيىن تىيگەھشتىن راستييىن ژيانى بن و بشىن ب لىكۈلەن د ھەمى ئالىيىن ژيانى دا كوبىر بچەنە خوار و رەنگەكى ژ راستيي بدهنە رويدانىن سەير و ئاوارتە يىين وي ژيانى.

تولستوی سه باره دت نشیسینا بابه تین خوینه لۆ و پری قوتان و لیدان
بۇ فلمى، كو نه ب كىر دەپى شانۋىيىن دھىن (ز بەركو نه قابلى فەگىرانى
نه) و نه ئى ب كىر ئەدەبى دھىن، بەلكو بەس بۇ پەردا سىنە ماينى د
باشن و دەمى دېنە فلم، بەرھەمەكى ب هىز ئى چىدېت، هوسا بۇچۇونا
خۇ دردېرت:

"من ھەرددەم ھەول دايە فلمنامەكى بۇ سىنە ماينى بنقىسم، كو بابه تى
وى مەرۋەقى بەھەزىنت و د ھەمان دەم دا چىرۇكەكا پر قوتان و لیدان و
خوینەلۇ لىسر پەردا سىنە ماينى فەگىپت.

من چو جارا خۇ ژ بابه تىن خوینە لۆ نەدaiyە پاش و ئەڭ جۆرە بابەتە
ھەرددەم بۇ من دخۇشىن. بۇ نموونە پېدىفيە ئامازى بکەينە چىرۇكىن
(ھومر) و (پەرتوكا پىرۇز) كو پرې دىيمەننىن خوینە لۇنە لدۇر شەر و
كۆشتارا، و خواندىنا ۋان جۆرە چىرۇكان مەرۋەقى دەھىننە ئەسمانا و بۇ
ئەدەبدۇستان ئەڭ پەرتوكە يى د رىزا پەرتوكىن پىرۇز دا. يا راست د ۋان
رەنگە چىرۇكان دا، بابەت بخۇ نە يى ترسناكە، بەلكو راستىيا كۆشتار و
خويىرىزىيى كو ب گرۇفە دھىنە پېشىكىشىكىن، مەرۋەقى دەھەزىنن."

ل دەمىن رابردوو گەلەك نقىسەر لىسر ھندى دچوون كوب
ئاخفتەنە كا تايىھەت، پېانىا كەسايەتىن چىرۇكاكا خۇ بەرچاڭتە بکەن و ب
ئاواز و فەگىرانە كا تايىھەتى كو ددانە نقىسىننەن خۇ، رويدانىن چىرۇكى ژ
بەر چاھى خواندە ئانىن خۇ دبۈرانىن. چىرۇكىن (گى دو موباسان) ئى
نقىسەر ئىفرەنسى چىدېت باشتىن نموونە بن ژ ۋان بەرھەمان. ب
تىيەكەكى رۇمانا نوى بەر دەوامىيا ۋى لەپىنى يە كو داشىت خۇ ژ
پېناسەكىن و سالۇ خانىن بەر بەلەپىن چىرۇكەن قىسى يېن بەر ئىرگار
بکەت، و ب زانابۇون و ب مەرەم (عەمدا) خۇ بدانىتە بەرامبەر تشت و
رويدانان و ويئەكى بەرچاڭ ژ وان بۇ خواندە ئانىن خۇ بەرھەف بکەت.
(ئالىن روب گرىيى) و (جان دوس پاسوس) نوينەرپىن ۋى بىزافىنە، كو د

بهرهه مین خو دا ههول داینه چیروکنفیسی و رومانا ئەفرۆکه ژ
(سالو خدان، په سندانا که سایه تیان و گلهک تیگه هین رومانا که فن) رزگار
بکهن و خواندھانی بداننه بهرامبهر تستان، رویدانان و بوونه و درین کو
ب ههمان شیوی خو ل ڤیری و ویراهه ول دهمی نهون ههین.

(ئالین روب گری) یې ل وئ باودری کو ئیدی د شیان دا نینه پرس و
ئاریشین نه ریکخستی یېن دنیایی د قالبین ریبازکی و (طرح) ین
ھەفبستکی و په سندانا بھربه لافا که سایه تیان دا بینه فەگیران.

له و پیدفیه قالبکنی نوی، بلا نه ناسراو ژی بت، بھیته بکارئinan، دا
په ریشانی، مەندەھوشی و نه پەننیین جیهانا ئەفرۆ پی بدینه نیشاندان؛
وان مەندەھوشی و نه پەننیین کو ژیانا ئەفرۆکه دۇرپىچ کری و مرۇڭل
فی سەردەمی نه تىن سەنتری چو تستەکی نینه، بەلكو د ھەمی جیهانا
ماددى دا یې په راویز کریي.

جیهانا ئەدبی پە ژ بەرھەمین جو راوجور کو ھەر چیروکەك بير و
بۇچۇنا نېیسەری خو نیشان ددت و هندى چیروکنفیس د کارى خو دا
شارەزاتر بت، چىكىندا ۋى جیهانى دى جوانتر و بۇ دىتنى خۆشتى بت.
ھەر ئىك ژ چیروکىن ئەدبی دشىت وەك كەرسەتكى خاڭ بت بۇ فلمساز
يان فلمنامەنېیسەكى، کو ب مفاوەرگەرن ژ وان، بەرھەمەكى جوان و
فلەكى سەركەفتى بىتە چىكىن. سينە ماكارەكى زانا پیدفیه ب رەنگەكى
بەرئاڭل مفای ژ ۋان كەرسەستان وەربگرت و ب وئ پەيوەندى و تەرتىيغا كو
دئىختە د ناقيبەرا پشكىن ژ ھەۋ جىاوازىن چیروکى دا، وان بەرھەست و
پت نىزىكى راستىي بکەت.

چو پى نەقىيەت کو د ھەولەكا ھوسا دا، فلمساز پیدفیه خىچى د سەر
ھەر تستەکى را بىنت کو نىزىكى راستىي نەبت، و ب تىن وان رویدانان
فەگىپت يېن کو چىدېت رۆزەكى بھینه قەومىت ؟

بۇ بەرھەمئىنانا فلمى لىسەر بىنياتى ئقتباسى ژ بەرھەمىن ئەددىبى،
 ھەر فلمسازەك پىدەفيە قەستا ژىدەرىن جەن باودەرىن بىھەت و وان
 چىرۇكان ب كار بىنت يېن خوددى ھزرەكا بالا و گەش بن. نموونى ۋان
 جۆرە بەرھەمان د زمانى فارسى دا دەمشەنە كول خوارى دى ھندەك ژ
 وان چىرۇكان كوبابەتىيەن وان ناسراو و كلاسيكىنە، دىيار كەين:

چەند نموونە ژ چىرۇك و بابەتىيەن باشىن ئىرانى بۇ ئقتباسلىرىنى

نافى ژىدەرى	نافى چىرۇكى	ز
قصص الانبیا (يا ابو اسحاق نيشابورى)	چىرۇكَا (ئىبراهىم)ى	١
قصص الانبیا (يا ابو اسحاق نيشابورى)	چىرۇكَا (ئەيوب)ى	٢
بەختىار نامە / نافى نەھىسەرى نەديارە	چىرۇكَا (بەختىار)ى	٣
الھى نامە (يا شىيخ عطارى)	بەكتاش و رابعە	٤
ھفت گىنبد (يا نظامى)	بەھرام گور د گونبەدا رەش دا	٥
شاھنامە (يا فيرددوسى)	بەھرام گور و لەنبەكا ئاڭكىش	٦
شاھنامە (يا فيرددوسى)	بىزەن و مەئىزە	٧
مثنوى (يا مەھولەوى)	چىرۇكَا پىر چەنگى	٨
خمسە (يا نظامى)	خسرو و شىريپىن	٩
تارىخ بىھقى(يا ابوالفضل بىھقى)	حەسەنۆكى و وزىر	١٠
تذكرة الاولىاء (يا شىشيخ عطارى)	حەللاج	١١
شاھنامە (يا فيرددوسى)	روستەم و ئىسفەندىyar	١٢
شاھنامە (يا فيرددوسى)	روستەم و سوھراب	١٣
ھفت اورنگ (يا جامى)	سلامان و ابسال	١٤
قصص الانبیا	سلیمان و بەلقىس	١٥

(یا ابو اسحاق نیشابوری)		
شاهنامه (یا فیردوسی)	چیرۆکا سیاپوشی	۱۶
منطق الطیر (یا شیخ عطاری)	شیخی صنهانی	۱۷
قصص الانبیا (یا ابو اسحاق نیشابوری)	چیرۆکا قومی (لوط)ی	۱۸
شاهنامه (یا فیردوسی)	کاوی ناسنگهر	۱۹
بهره‌همی (نه‌سده‌دیین طوسی)	چیرۆکا گه‌رشاسبی	۲۰
بهره‌همی (فیضی دکنی)	نل و دمن	۲۱
بهره‌همی (عنصری)	وامق و عهذرا	۲۲
بهره‌همی (فخرالدین اسعد گورگانی)	ودیس و رامین	۲۳
بهره‌همی (خواجویی کیرمانی)	هومای و هومایون	۲۴
قصص الانبیا (یا ابو اسحاق نیشابوری)	یوسف و زوله‌یخا	۲۵

هونه‌رمهندی داهینه‌ر هه‌رددم داهینانا خو لسهر بنیاتی هه‌لبژارتني
دادنت و که‌رستا ژی ژ زیانی وردگرت، دا بهره‌همی وی دوره‌یلی بت.
فلمساز ژی ودکی هه‌می هونه‌رمهند، ب پالپشتیا هزرا خو یا داهینه‌ر،
که‌رسته‌ی ژ چیرۆکه‌کا ئه‌دبی وردگرت، وی رېکوپیک دکهت و ب هیزا
خه‌یالا خو سه‌روزنوي وی ئافا دکه‌تەفه و ب رهنگه‌کی بهره‌مدارتر و ب
نافه‌رۇکه‌کا بھادارتر وی بهره‌ف دکهت. ھئما را چیرۆکیین کو بۇ فان رەنگه
مفاوده‌گرتنان دشیین بکەقنه د خزمەتا سینه‌مایی دا دمشمەنە، کو ژ بلی
چیرۆک و بابه‌تىن خۆمالى يىن هەر وەلاتەکى، بهره‌میین جۇراوجۇرىن
ئەدبىي جىهانى ژى دشىت ئان ژىيدەران دانتە ژىر خزمەتا فلمسازان.

پېرستا ژىرى هندەك ژ بەرھەمىن كلاسيكى يىن ئەدەبى جىهانى
نىشان ددت، كو چىرۇك يان بابەتى ھەر ئىك ژ وان دشىت د خزمەتا
سىنەمايى دا بت:

وەلات	نفىسىر	ناھى پەرتوكى
روسيا	تورگىنیف	مرۆڤى زىدە
ئىنگليز	دىكىنز	ئارەزووپىن مەزن
روسيا	داستايىوسكى	يىن قەھرانى(ئىشاندى)
ئەمريكا	لەندەن	شهرخواز(نەئاشتىخواز)
يونان	ئورى پىد	ئالست
ئەمريكا	ئۇنيل	ئانا كريستى
روسيا	داستايىوسكى	ھەبلە
ئەمريكا	ئۇنيل	ئىنزار
روسيا	كۆركى	خودان(ئەرباب)
نەرويج	ئىپسەن	ورددەكا ھۇۋە
ئەمريكا	ئىشتايىن بەك	ھەسىپى سۇر
يونان	ئورى پىد	ئەندروماخ
فرەنسا	زولا	مرۆڤى ھۇۋە
فرەنسا	بالزاڭ	ئۇزۇنى گراندى
ئەلمانيا	گوته	ئىيفى ژېنى
فرەنسا	بالزاڭ	باباگوريو
روسيا	چىخوف	باغى گىلاسا
روسيا	داستايىوسكى	يىن بى چارە
ئەمريكا	توايىن	بىيانىيەك ل بازىرى
فرەنسا	مولىيەر	نەخۆشى خەيالى
روسيا	تورگىنیف	باب و زارۇك
ئەمريكا	ولىيامز	بالندى شرىنى گەنجلاتىي

پوگسلافیا	ئاندریچ	پرەك لسەر ریبارى درینا
ئنگلیز	شکسپیر	بازرگانى فەنيزى
ئەمريكا	فاكنەر	ديل نەبوون
ئنگلیز	مارلو	تەيمۇر لەنگ
روسيا	داستايوسكى	گونهھبارى و سزادان
نەمسا	تسوايک	دزيكەر(بەريك شەلين)
ئەمريكا	بات	ئاخا باش
فرەنسا	مولىيەر	قەلس(خەسيس)
ئەمريكا	فاكنەر	قەھر و دەنگودۇر
روسيا	شولوخوف	ديئنا ئارام
فرەنسا	ھوگو	رېنجبهرىن دەريايى
بەلجيكا	متلىينگ	ڙاندارك
فرەنسا	رولان	ڙان كريستوف
فرەنسا	فولتىير	سادە دل
ئەمريكا	ھەمينگوای	ستوبينا پىينجي
فرەنسا	ساگان	سلاف خەمىن بن
فرەنسا	كامو	طاعون
فرەنسا	تاگور	پاپورا شكەستى
چيڭ	كافيكىا	دەستەكا حوكىمكىرييان
فرەنسا	سارتهر	گوشەگىرىن ئالتۇنا
فرەنسا	فلوبر	مەدام بوارى
ئەمريكا	ئشتايىن بهك	مرارى
ئەمريكا	كرىن	نيشانان سۆرا دلىرىيى
روسيا	گوگول	نەفسىئن مرى
ئەلمانيا	گوتە	ورتر
روسيا	گۆركى	يېن فەلەيتە(كۈلانىك)
ئەلمانيا	شيلر	ويلەئەم تل
يونان	ئورى پيد	ھېبولىت

پرانیا بهرهه میّن ئەدھبى يىّن ناقھیناى د ۋى پىرستى دا گرىدایى سالىن بەرى چەرخى بىستى نە و ھەگەر چىرۇكەك ل ۋېرە نافى وى ھاتبىت كو مىزروويا نقيسىنا وى دەسپېڭا چەرخى نوى بت، ئەو جۆرمى چىرۇكى يە كو تىدا ژ لايى (ھەلبىزارتىنابەتى، پەسندانان كەسايەتىان و شىۋى نقيسىنى) فە پەيرەوپىيا بنەما و ياسايىن گرىدایى چىرۇكى نقيسى يە كلاسيكى ھاتىيە كرن.

ب رەنگەكى گشتى مەرەم ژ چىرۇكىن كلاسيك ئەو دەستەكە ژ بەرھە مىّن ئەدھبى، كو تىدا رويدان يى د حوكىمى رامان و تىگەھى چىرۇكى دا و ھېقىنى چىرۇكى ب رۇنى و ئاشكراپى ژ لايى نقيسەرى ۋە دەيتە ۋەگىران. چىدېت ئىيك ژ ئەگەر يىن ۋى چەندى ئەو بت، كو مامۇستايىن ئىكەمىّن چىرۇكى نقيسىي، بەرۋاھى چىرۇكى نەفروكە، رويدانىن چىرۇكى ب رېکوبىكى بەرھە ئەنجام و دويماهىيە كا گرنگ پېشىفە دېرن، كو كىيىت ئەڭ چەندە د چىرۇكى نقيسەيا ئەفرو دا بەرچاڭ دېت. ژ بلى ۋى، د چىرۇكىن كلاسيكى دا جۆرمى ڈيگەرتىنابەتى، تەرتىيەكىندا دەمى و سنسلا مىزرووپى يَا دۆزان(قضايىا) ھەبوو، كو ئەم ب زەممەت بشىين ۋان ھەمى تايىەتمەندىيىا د چىرۇكەكە ئەفروكە دا بېبىنن.

چىرۇكى نوكە، سەرەرايى پاراستنا پېۋەرېن پېدەفي يىّن ئەدھبى، ھەول دەدت خەلکى ھشىار بکەت. نقيسەرېن ئەفروكە وەكى نقيسەرېن كەڭن ژ خۇ پېشتاست نىين يىّن كو مەرۇف وەك تەھورى ھەر تىشەكى دزان و د دەمەكى دا كو ئەو وەك (زاپاپى گشتى) دەھىزمارتن، ھەرودسا د رىكا وى را بەرسقە ھەمى پەرسىيارېن ۋيانى ددان.

ژیده‌رین چیروکی یین چه رخ بیست (چیروکا بلند، چیروکا کورت و شانوونامه) هندهک بابه‌تان بو ئقتباس‌کرنی دئیخته د خزمه‌تا سینه‌ماکارین ئەفرۆکه دا، کو ب ریکا وان بەرسایه‌تیا ب ئیش و ئازارا ژیانی، مان و بنچه‌نگانیيا مرۇققى ئەفرۆکه د جفاکین پیشه‌سازی و مودیرن دا دھیتە فەگیپان و ز بەر مژهوبوونا ئەنجامى قى بنچه‌نگان، سینه‌ماکار نەچارە د ئارمانجىن خۇ دا گەلەك نەرم و حەليم بت و ب بەرچاڭىرنا هندهک پرسیاران، خۇ ھەگەر د گەنگ و بى بەرسف ڙى بن، ئەلندين نوى ل بەرامبەر جەماوهرى (بىنەرى) خۇ فەكمەت.

ھەر ئىك ڙ بەرھەمین ئەدھبى یین مودیرن يانزى كلاسيك دشىن ب رەنگەكى ھونھرى بکەۋنە د خزمەتا سینه‌ماکاران دا، و ھەگەر هندهک جاران بابه‌تى چیروکى، رەفتارا كەسايەتىان و بىاڭى چیروکى نە د گونجاى بن دگەل بۆچۈون و نىېرىنىن ھزرى يىن بىنەرىن فلمى، سينارىيست دشىت گوھۇرىنىن پىيدىنى ل وى دەقى سەرەكى بکەت، ب مەرجەكى كو تىگەھ و ھىلىن سەرەكى یین چیروکى ڙ قى گۇرانكارىي د پاراستى بەمین.

(۱۲)

یاسا ییین ئقتباسکرنى

فلمساز بۇ خاترا جۇراوجۇركرنا كارى خۇ و چونكى د فلمى دا پېویستى ب (موزىك، هۆزان، چىرۇك، وىنە و روخسارى كەسايەتىيەن دى) ھەيد، لەو پېدفيه ئاشنايى دگەل ياسا یيین ئقتباسکرنى ھەين، ب تايىبەتى ياسا يَا پاراستن يان پشتەۋانىيا مافى (نىفيسەر، فەبىزىر(مىصفى) و ھونەرمەندان). لېرچاۋ وەرگرتىن ماھىن كەسانىيەن دى ژ لايى فلمسازىقە د بەرھەمئىنان و چىكىرنا فلمى دا، كارەكى مەترسىدارە، كو ژ بلى سزاپىن ياسا يى، پله و پايەتىن سىنەمايى يىيىن وى ژى دى بىرىندار بن و دى باوهريما خەلکى، رەخنەگران و كۆمبەندىن ھونەرى، ل ھەمبەر كار و چالاكىيەن وى يىن سىنەمايى ئىتە خوارى.

ھەر فلمسازەك بۇ بەرھەۋىركرنا پشكىن جودا جودا يىيىن فلمى خۇ، وەك: (لەيىستنا ئەكتەران، بەرھەۋىركرنا جلكان، چىكىرنا دىكۈرى، فلم گىرن، ئەندازىيارىدا دەنگى و....) كەس و شىانىن تايىبەتى دئىختە د خزمەتا خۇ دا و بۇ ھەر ئىك ژ وان گۈزەكى پارەدى ژى دەمىزىخت. سەبارەت نېيسينا فلمنامەكا ئقتباسكىرى ژ رۇمانەكى يان بەرھەممەكى ئەدەبى يى دى ژى، پېدفيه كارەكى ژ ۋى رەنگى بەھىتە كرن.

هیج فلمسازهکی مافی مفاوهرگرتنی ژ چیروکا هیج نفیسەرەکی نینه، ئەو تى نه کو ئەف کاره د چارچوڤى ياساييا پشتەقانىا مافىن نفیسەران دا بىيٽه ئەنجام دان. ژ بۇ مفاوهرگرتن ژ پشکەكى يان ھەمى پشکىن بابەتهكى، چیروکەكى يان پەرتوكەكى، پىيغىيە هندەك پاره بۇ ۋى مەبەستى بىيٽه مەزاختن بۇ نفیسەرى ھەگەر ساخ بت و ھەگەر مربت، وى پارەيى بىدەنە میراتگرێن وى. د بەرھەمئىنانا فلمان دا سەرەرايى كو پاره بۇ (لەيستانى، فلم گرتنى، بەرھەقىرنى، موزىكى، دەرھەيىنانى و...) دەھىتە مەزاختن، هندەك پاره بۇ نفیسەينا فلمىنامى ژى دەھىتە دەسىنىشانكىن، كو پاشتى دوستوييرىيَا نفیسەكى (تحریرى) ژ نفیسەرى، پىيغىيە پارەيى بىدەنە خودانى چیروکى.

بەرھەمەكى ھونەرى، ج ھۆزان، موزىك يان گۇتارا ئەدەبى بت بۇ فلمى، و چیروك ھندى كەفن و بى بەها ژى بت، بەرھەمى گىيول و ھزرا داهىنەر و چىكەرئى وى يە و سروشتى يە كول ھەمى وەختان مافى وى بىيٽه پاراستن.

پەتىيا ھونەرمەندان حەز دكەن كو بەرھەمېن وان ب رەنگەكى ياسايى بىيٽه پاراستن و ل دەمەن كو مافىن وان پىيغىل دبن يان دكەقەنە بەر مەترىسى، لېھى ھندەك بىنەما و ياساييان دەھىنە پشتەقانىكىن. سادەترين كار د قى رى دا ئەوه كو پاشتى داهىتانا بەرھەمى و پاشتى گوھۇرينا ھزرئى بۇ (ھۆزان، چیروك، شانۇنامە، فلم، موزىك و....ھتد)، تاشتى بەرھەفبووى لژىر سېھوانا (پشتەقانىا مافى نفیسەر، فەبىزىر و ھونەرمەندان) بىيٽه دانان و ب پاشتاراستى بەردەوامىي ب كارى خۆ بىدەن. ل پەرائىا وەلاتىن جىھانى ياسايەك بۇ پاراستنا مافى نفیسەر و داهىنەران يىھى، كو لېھى قى ياسى ھەفسىنگىيەك دكەفتە د ناقبەرا خودانى بەرھەمى و كەسى ئقتباسكەر دا. ل ۱/ كانويندا دووئى ۱۹۷۸ء ياسايى

نوی یا (کوبی رایت)^(۱) و (رویالٹی)^(۲) ل ئەمریکا ھاتە راستقەرن، کو
ھەمان یاسایا (کوبی رایت) اکەن بwoo یا ل سالا (۱۹۰۹) ئى ھاتىه
راستقەرن، لى فىي جارى گوهۇرىنىن بىنەرەتى د ھندەك پشكىن فىي
یاسايى دا ھاتنه کرن و ئەو پەزىزلى ئستانداردىن نىيەف دەولەتى كر.
ھندەك ڙ وان یاسایايان کو نوکە ڙى ل ئەمریکا کار پى دەھىتەرن، ئەھەقىن
خوارىيە:

۰ دهمی کارکرنا فی یاسایی به رامبهره دگهله زی نفیسهه ری،
داهینهه ری یان هونهه رمهندی و دگهله دا (۵۰) پینجی سالین زیده زی،
کو ئەف مدههه لدویف یاسایین کەفیین ئەمریکا ب تنى (۵۶) سال
بۇون.

(۱) Copy right: مافی نفیسینی، مافی چاپ و وهشاندنی.
 (۲) Royalty: مافی ظمیازی و لقتیاسکرن و مفاوهر گرفتنی.

بهره‌هه میّن کو دهیّنے چاپکرن و دئ (۱۰۰) سال بن بؤ بهره‌هه میّن
هونه‌ری.

• سه‌باره‌ت به‌رنا میّن رادیو و تیلہ‌فزیونی، ئەرشیفی سازیا رادیو و
تیلہ‌فزیونا ئەمریکا بخۇ ماھین بەرنا میّن خۇ دپاریزت و چو
ھەوجەبى ب تومارکرنا بەرنا میّن خۇ د سەنتەرین دى دا نینه.
• ب مەرەمە لدویقچوونا ئارىشە و جياوازىيەن کو ژ ياسايىيەن (كوبى
رايت) و (رويالتى) چىدېن، ئەنجومەنەكى ژ پىنج كەسان پىكھاتى
کو سەرۋەك كۆمار ۋى ئەنجومەنەن دەسىنىشان دكەت) ۋى ئەركى
دگىرەن. ژ بلى دويقچوونى، كارى ۋى ئەنجومەنەن دەسىنىشانكىرنا
ماھىن وان هونه‌رمەندانە کو بەرھەمیّن وان ل تیلە‌فزیونىن حکومى
و بازىرگانى دا دهیّنە بەلا فەركن.

ھەلبەت لپەي ياسايىا (كوبى رايىت)، هونه‌رمەند خوددىي ھەمى ماھىن
گرىيداين بەرھەمیّن خۆنە، لىن گەلهك جاران ئەڭ ماھە دهیّنە
چارچوفةكرن و ھندەك جاران برىيندار ژى دىن.
ئىك ژ قان رەنگە چارچوفةكرنان ئەوه، کو دەزگەھەك وەكى
پەرتوكخانەكى دشىت بؤ نمۇونە پەرتوكەكى كوبى بکەت و بېختە د
خزمەتا خەلکى دا، ب مەرجەكى نافى خودانى بھېتە دياركىن. ھەروسا
ياسايىا مفاوەرگرتىيەن گشتى، دەستویرى ياخىدا کو بەرھەمەك (بلا لېرى
سيبەرا ياسايىا كوبى رايىت ژى بت) ب رەنگەكى چارچوفةكرى بھېتە كوبى
كرن.. بؤ نمۇونە پەرتوكەك کو خوددى ماھىن كوبى رايىتە، دشىن چەند
بەرپەرەكان كوبى بکەن و لىسەر ئامادەبۈوييەن كۆمبۈونەكى بەلاڭ بکەن،
لى كوبىكىرنا ھەمى پەرتوكى ڈۈزى ياسايى يە؛ چونكى ب فى رىكى چىدبەت
كارتىكىرنا ل فرۇتنە پەرتوكى بخۇ بېتە كرن.

نفيسيه‌ردهك کو بابه‌تهکي يان چيرۆکەكى دفرۆشته گۇفارەكى يان وەشانخانەكى، ئەو بخۇ ھەمى مافىين خۇ يېئن نفيسيينى ددەتە كەسەكى دى. هەگەر نفيسيه‌ردهك، كارمەندى تىلەۋىزىونەكى بىت و چىرۆك يان شانۇنامەكى ل دەمى كارى خۇ يى رۆزانە ل تىلەۋىزىونى بىنىست، مافى ۋى بەرھەمى دى بۇ تىلەۋىزىونى بىت، و هەگەر نفيسيه‌ر يان فلمسازەكى سەربخۇ كو ب رىكا بەرھەمى خۇ ھەۋكاريا تىلەۋىزىونەكى دكەت، مافى ۋى بەرھەمى بۇ ۋى ب خۇ يى پاراستى يە، ئەو تى نە كو وى و تىلەۋىزىونى ھەۋبەستەك دگەل ئىك ئىمزا كىرت و وى ماف دابتە تىلەۋىزىونى.

ژبويى كو بەرھەممەكى ھونەرى بشىت بكمقىتە ژىر سىبەرا مافىين (كوبى رايىت)، داهىنەرى بەرھەمى پېدىفيه سى كاران لدۇر بەرھەمى خۇ ئەنجام بىدەت:

(۱) پېدىفيه ھىيمايى تايىبەتى يى (كوبى رايىت) ل دەسىپىك يان دويماهيا بەرھەمى خۇ دىيار بىكەت.

(۲) ناڭ و سالۇخىن بەرھەمى و خودانى بەرھەمى ل جەھىن شۇلەزى يېئن دەولەتى بھىنە تۆماركرن، دا ل دەمىن پىوپەت سەماندنا خاودەندارىيى(مالكىت) ب ساناهىت بىت.

(۳) دانەيەك يان چەند دانەيەن ژ بەرھەمى خۇ وەك ئەمانەت بىسپىرنە دەستتى ۋى دىزگەھى، يى ئەڭ بەرھەمە لى ھاتىيە تۆماركرن.

ا/ دىزىيىن ھونەرى و ئەندەبى

مفا وەرگرتنا بى دەستويىرى ژ ھەر بەرھەممەكى ھونەرى، ب دزىا ھونەرى دەھىتە ل قەلەم دان. و دىزىا ئەدەبى ژى ئانكۇ مفاواهرگرتن ژ بابەتى چىرۆكەكى، شىۋىي بەرفەھىرنا رويدانان و مفاواهرگرتن ژ زمان و

فه گیپانا چیرۆکی د فلمی دا کو پتريا جاران پشکین سهرهکی بیین بابهتى دهینه پیش و پاش كرن. مخابن ئەفرۇكە هىچ سنورەك بۇ ۋان دزىيىن ھونھرى و ئەددبى نەھاتىيە دانان، و دزيكەرین كوبىكەر بىيى كو دينارەكى ل بەرھەفكىرنا بابهتى بەمەزىيەن، دى مفایيەكى ھندى يى خودانى سهرهكىي بابهتى ب دەست خۇ ئىيەن. بۇ نموونە ئەم دشىيىن ئامازى بکەينە كوبىكىرنا بەرnamىيەن تىلەقزىيونى، كو ئەف بەرnamە ب ئاسانى و ب رىكا فيدييۆيى دەھەنە سەر كاسىيەتان و وەك كۆمەكاكا فيدييۆ كلىپان دەھەنە د خزمەتا خەلکى دا، بىيى كو كەسەك بشىت رېكى ل فى كارى بگرت.

پەى دۆسىيەكا فەكرى ل دادگەها ويلايەتىن ئەمرىكى، كۆمپانىيەن (يونېيىرسال) و (والت ديزنى) شاكىيەت ل كۆمپانيا (سونى) كرن و ئەو كۆمپانى گونەھبار كر كو ھارىكارە دگەل دزيكەرین ھونھرى. وان دگوت (سونى) ب داهىنانا ئاميرىيەن پىشىكەفتى وي شىيانى ددەته دزيكەران كو بەرnamەيان بىذن و ژ ئالىيەكى فە كۆمپانيا (سونى) ب فرۇتنا ۋان ئاميران(فيدييۆيان) پارەكى زىيە بى كرييە د بەريكىن خۇ دا.

لدویيە ياسايىيەن بەربەلاق ل ئەمرىكى، سزايىيەن نوى بۇ دزىيىن ئەددبى بىيىن ھاتىنە دانان، كو ئەم و ژى دانا گۈزىمى (٢٥٠٠) بىست و پىنج هزار دۆلاران، سالاڭ زىندانكىن و گرتنا(مصادره) ھەمى ئاميرىيەن وي يىيىن گۈزىدaiي كوبىكىنى. و دوبارەكىرنا ۋى دزىيە وەك چالاكيەكا گونەھكارى(جنايى) دەھىتە ل قەلەم دان و سزايىيەن وي تايىەتىنە.

ب/ مافى نفىسر و فەبىزىران(مىستى) ل ئيرانى

ژ لايى ياسايىا پشتەقانىيا مافى (نفىسر، فەبىزىر و ھونەرمەندان) ل ئيرانى، يا راستقەكىرى يى ژمارە (١١) ل زفستانا (١٣٤٨ھ.ش)، ثقتباشكىن و

مفاوهرگرتن ژ بهرهه میئن نفیسەران، گریدایی هندەك مەرج و بنەمايىن تايىيەتە كول خوارى دى ئامازى كەينە هندەك پشکىن فى ياسايى.

لدويف فى ياسايى خودانى بهرهەمى (نفیسەر، فەبزىر يان ھونەرمەند) كوب رىكا زانست، ھونەر و داهىنانى، بهرهەمەك چىكربت و ئەو بهرهەم تۆمار كربت، وەك زاراوهكى حقوقى دېيىزىنە فى كەسى (چىكەرى بەرھەمى).

لدويف ماددى (۲) ياياسايىا پشتەقانىيا مافى (نفیسەر، فەبزىر و ھونەرمەندان)، ئەو بهرهەم دكەفنه ژىر پشتەقانىيا ياسايى، كوب چىكەرى وان ديار بت و ژ ئالىي جەھىن شۇلەزى فەھاتبىتە تۆمار كرن. پتريا قان بهرهەمان ب فى رەنگى خوارىنى: أ) پەرتوك، نامە، نامىلەك، شانۇنامە و ھەر نفیسيئەكى زانستى، ھونەرى، ئەدەبى و تەكニكى.

ب) سىزان، ھۆزان، سرود و فەبزارتەن (تصنيف) كوب ھەر رەنگ و شىۋاژەكى (نفیسى، تۆماركى يان ژى وەشاندى) بت.

ج) فلم، كاسىيەتە دەنگى، كاسىيەتە فيديۆيى، شانۇيىن پېشکىشىكى (ل سەر دەپى شانۇيى، تىيلەقزىيونى يان راديوىي) كوب ھەر رەنگ و شىۋاژەكى (نفیسى، تۆماركى يان ژى وەشاندى) بت.

د) بهرهەمیئن بىناسازى، نىڭاركىشى، وىنەگرى و ھەر جوڭە بهرهەمەكى دى يى لاوېنى و تەمندارىي (تىزىنى و تەجسىمى)، كوب ھەر رەنگ و شىۋاژەكى (سادە يان تىكەلە) ھاتبىتە چىكىن.

چىكەرىن بهرهەمان كول ژىر پشتەقانىيا فى ياسايى بن دشىن لدويف حەز و ۋىيانا خۇ ياكەسۇكى، مافى مفاوهرگرتن ژ بهرهەمیئن خۇ بىسپىرە دەستى كەسانىن دى، يان ژى ئەو بخۇ مفای ژ بهرهەمى خۇ بىبىن. ئىقتاباسكىرن بۇ نفیسيئە فەلمىنامى سەر بىنیاتى بەرھەمى پاراستى ل ژىر فى

یاسایی گریدایی هندهک مه رجانه، کو ئە و ڙی پېڻیه ب مه ره ما بدسته ټئینانا مافین ماددی و مینه ڦی (معنوی) یین بهره همه کی ھونه ری، لی بهیته نېپین.

ماڻی خودانی بهره همه کی، کوما مافین ماددی و مینه ڦی یین وی بهره همه مینه، کو ئە و ڙی ئە ڦنه: (ماڻی چاپکرن، به لافکرن و پیشکیشکرنا بهره همه می و ماڻی مفاوهر گرتني ڙ نافی بهره همه می و ڙ نافی خودانی بهره همه می). نافی بهره همه می و خودانی وی پتر مافین مینه ڦی یین بهره همه مینه، کو ب جيدهمان (مکان و زمان) ڦه گریدای نينه و هروه سا نائينه ڦه گوهاستن بو که سانین دی.

لدویض ماددی (۱۲) یا یاسایا پشتہ ڦانیا مافین (ٺٺیسہر، ڦه بژیر و ھونه ره ندان)، مفاوهر گرتني ڙ مافین ماددی یین چیکھری بهره همه می پشتی مرنا وی بو ماوی (۳۰) سالان بو میراتگرین وی دمینت و هه گهر چو میراتگر نه بن، هر ب هه مان ماوه و ب مه ره ما مفاوهر گرتنا گشتی دی که فته د خزمہ تا جھین شوله ڙی دا.

ماڻی ماددی یی بهره همه مین کو ڙ ئە نجامی راسپاردنی (تھکلیفکرنی) هاتبند چیکرن، ڙ رؤزا چیکرنی تا (۳۰) سالان بو وی ئالیں داخوازکه ره، ئە تو تی نه کو ریکه فتنه اک د نیقہ برا وان دا هاتبته ئیمزاکرن و ئە ڻ ماوه کیمتر کربت).

ماددی (۱۹) یی ڦی یاسایی کو ٻرانکاري د بهره همه مین پاراستی (پشتہ ڦانیکری) دا ڦه دمغه یه و به لافکرن یان مفا ڙی دیتا وان بیسی دوستویری، ب گونه هه (جرم) ل ڦه لهم دایه.

له و هر که س پشکه اک یان هه می پشکان ڙ بهره همه می که سه کی کو ل ڙیئر یاسایا پاراستنی یه، ب زانابوون (عمدا) ب نافی خو، ب نافی

چیکه‌ری (ل بیی دهستویریا وی)، یان ب نافی که‌سه‌کی دی چاپ بکهت یان به‌لاف بکهت یان مفای ژی ببینت، دی شهش ههیثا ههتا سی سالان هیته زیندانکرن. ههلهت نهفه ب شکایه‌تا نفیسکی یا خودانی سه‌ردکی بی برهه‌می فه گریدایه و ج دهمی نهول وی که‌سی بوری، دی دادگه‌ه ژی ل بورت.

سه‌باره‌ت نقتباسکرن ژ برهه‌میین نفیسه‌رین بیانی پی‌دی‌فیه بی‌ژین، مفاوه‌رگرتنا ڦان رهنگه برهه‌مان ب هندیفه گریدایه، کو ڦان ودرگیران (متترجم) دهستویری ژ خودانی برهه‌می ودرگرتیه یان نه، و هه ر که‌سی بیی دهستویری ودرگیران اکه‌سه‌کی ب نافی خو یان که‌سه‌کی دی چاپ بکهت، یان به‌لاف بکهت، دی بو ماوی سی ههیثا ههتا ساله‌کی هیته زیندانکرن.

مدادی (۲۲) یا ٿی یاسایی دیار دکهت، کو مافی ماددی بی چیکه‌ری دی هینگی پاراستی بت کو ههگه رهه و برهه‌م جارا ٿیکی ل ٿیرانی هاتبه چاپ و وهشاندن و پیشتر ل هیج وہلاته‌ک بیانی نههاتبه چاپکرن.

هه می برهه‌میین کو ب ژی‌دیرین که‌لتوري و میراتین نه‌دهب و هونه‌ری یین وہلاتی دھینه هرزمارت، بو هه می خه‌لکینه و هه میا ماف بی هه می مفای ژی ببینت. بو ڦان رهنگه برهه‌مان، یاسایی هیج سنوره‌ک نه‌دانایه، و نفیسه‌ر و سینه‌ماکار دشین بیی هیج کوسپه‌ک، بو نفیسین و فلامنامیین خو و بو چالاکیین خو یین هونه‌ری مفای ژی وربگرن.

وەرگىر د چەند رىزەكان دا :

■ ناڤ: مسعود خالد گولى

■ ژ دايىكبوون: ١٩٦٩ باتىغا - زاخۇ

■ كار: مامۆستا و كادرى راگەهاندىنى

■ ئەندامى:

١/ ئىكەتىا مامۆستايىن كوردىستانى يە

٢/ ئىكەتىا نېمىسىرەين كورده تايى دھۆكى

٣/ سەندىكا رۆزىنامەفانىن كوردىستانى يە

٤/ سەندىكا رۆزىنامەفانىن جىهانى يە

■ بەرهەم:

- فىيانا جىيمك / هۆزان.

- ئاوازىن دلى / پەخسانىن وەرگىرای.

- بىا از اينجا كوج كىنم / هۆزانىن موئەيد تەب (وەرگىران بۇ فارسى).

- ابر و انبار و كابوس / وەرگىرانا پۆستەرىن كوردى بۇ فارسى.

- نەخشى ل بەرا / كۆمکرن و شۇۋەقەكىنا پەند و ئىديەمىن كوردى.

- فەرەنگىكىن كلاسيكىن كوردى / پەيپ و ئىدىمەمەن صۈفيانە.

- ئەلماپىيا جەلادەت بەدرخانى / فەڭوھاستن ژ تىپىن لاتىنى.

- بنگەھىين راستنىقىسانىدا كوردى يا عارف زىرمۇقانى / فەڭوھاستن ژ تىپىن لاتىنى

- فەرەنگىكىن كوردى (فارسى - كوردى).

- پارچەيەك ژ كولتۇرى مە، بۇچى هوين ژ مرنى دىرسىن؟ / بەرەقەكىن و وەرگىران ژ فارسى.

- ئامېرىن مۇزىكى يېن كوردى، تەفتەكەرا كورد، ھونەرمەندا بەرزە / وەرگىران ژ فارسى

- كەچا ژ ھېشقى هاتى، كەچا مىرى مشكا، كىچقا شخارتە فرۇش، هاج مىشا ھەنگىشىنى،

ئى كى يووسان، پېتەر و خىشخۇك / وەرگىران ژ فارسى (چىرۇك بۇ زاروکان).

- شىر و كەرشىر / ژ فولكلۇرى كوردى (چىرۇك بۇ زاروکان).

سوپاسى بۇ:

سینەماکارىن ھىزرا

(حەسەن عەلى و شەوکەت ئەمەن)

كۆئەز راسپارتىم ژ بۇ وەرگىرانا ۋى پەرتۈوكى.

